วารสารวิชาการ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
Journal of Faculty of Humanities and Social Sciences
Thepsatri Rajabhat University
ISSN Online: 3088-1560
ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2569
Vol. 17 No. 1 January-April 2026

วารสารวิชาการ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
Journal of Faculty of Humanities and Social Sciences
Thepsatri Rajabhat University
ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2569 I S S N Online: 3088-1560
Vol. 17 No. 1 January-April 2026

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน / ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม / ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณภาพของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งภายในภายนอกสถาบัน

2.เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งภายในภายนอกสถาบัน

3.เพื่อให้บริการทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

ขอบเขตเนื้อหา

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปริทรรศน์ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุมเนื้อหาด้านการวิจัย การพัฒนา การศึกษา และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือก่อให้เกิดความรู้ใหม่

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รองคณบดีฝ่ายบริหารและแผนงาน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและพันธกิจสัมพันธ์เพื่อสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิชญ์ บุญส่ง

ผู้ช่วยบรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนิตตา โชติช่วง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธัชพล ทีดี, อาจารย์ชิณ เฟื่องฟุ้งสุข, อาจารย์พรรณ์ทิพย์ เพ็ชรวิจิตร

กองบรรณาธิการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รองศาสตราจารย์ ดร.อรวรรณ นิ่มตลุง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชดา พงศ์ไพรรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา พยุงสิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลิดา แสนวิเศษ
อาจารย์ ดร.ภัทราพร โชคไพบูลย์

กองบรรณาธิการ หน่วยงานภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ	สำนักงานราชบัณฑิตยสภา
ศาสตราจารย์ ดร.จำนง อดิวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก	สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดลพบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.นาตยา ปิลันธนานนท์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกสลกิติอัมพร	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี สุขเกษม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สาธร ทรัพย์รวงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคร คัยนันทน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ขำคง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี เอี่ยมสมัย	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท

สำนักงาน: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
เลขที่ 321 ถนนนารายณ์มหาราช อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000
โทรศัพท์ 064-313-8785 Email: husocjo@gmail.com และ
https://so01.tci-thaijo.org/index.php/truhusocjo/index

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการ ของอาจารย์ นักศึกษา และผู้ที่สนใจมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2569 เป็นปีที่ 17 วารสารได้มีการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานให้เป็นที่ยอมรับ โดยได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย TCI จัดให้อยู่ในอันดับกลุ่ม 2 วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มีวัตถุประสงค์ในการจัดทำเพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณภาพของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถาบัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นทางวิชาการ รวมถึงบริการทางสังคม

เนื้อหาในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการ จำนวน 17 เรื่อง คือ 1) การจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) การบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท 3) นวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว 4) ระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรที่ส่งผลต่อผลประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้า กรณีศึกษา บริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) 5) ความเข้มแข็งของระบบการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ 6) แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 7) แนวทางการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา: มุมมองจากความเข้าใจและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 8) การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อส่งเสริมความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 9) การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 10) การพัฒนาสมรรถนะด้านวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก ในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ 11) การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 12) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ 13) การออกแบบและทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการอ่านภาษาจีน สำหรับการสอบวัดระดับภาษาจีน 14) การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 15) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 16) ภาษาการตกแต่งของเครื่องเคลือบเฟิ่นไฉ่เพื่อการส่งออกในศตวรรษที่ 18 และการประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ และ 17) การจัดการความรู้ เรื่อง ธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ทุกบทความดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน รูปแบบ (Double - Blinded) และการกลั่นกรองจากคณะกรรมการจัดทำวารสาร เนื้อหาสาระสำคัญของบทความในฉบับนี้มีความหลากหลาย ทรงคุณค่าในเชิงวิชาการ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมทั้งกลุ่มมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการศึกษา

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณคณะทำงานทุกท่านที่ขับเคลื่อนวารสารฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงตามจุดประสงค์ในการเป็นวารสารที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการพิจารณากลั่นกรองบทความ และอาจารย์ นักศึกษา ผู้ที่สนใจทุกท่านที่ได้ส่งบทความเผยแพร่ในวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และหวังว่าจะได้รับความไว้วางใจเช่นนี้ตลอดไป

วีรวิชญ์ บุญส่ง
บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
กองบรรณาธิการ	(1)
บทบรรณาธิการ	(3)
สารบัญ	(5)
บทความวิจัย	
การจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	1
: ปฐวี นาคธน, ภิรดา ชัยรัตน์, และสมเกียรติ วันทะนะ	
การบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท	19
: วิลาสินี ชูทอง	
นวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว	35
: นุรซาฮีลา ดุลยเสรี, และสุพิชา บูรณะวิทยาภรณ์	
ระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรที่ส่งผลต่อผลประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้ากรณีศึกษา บริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน)	55
: ศุภกฤษ บุญจันทร์, และอธิวัฒน์ อาษากิจ	
ความเข้มแข็งของระบบการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ	71
: เทอดศักดิ์ ไป่จันทึก	
แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1	87
: ศุกร์ศิริ ห่วงแก้วพราย, จิราภรณ์ มีสง่า, และธีระวัฒน์ มอนไธสง	
แนวทางการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา: มุมมองจากความเข้าใจและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	109
: ปองสุข ศรีชัย, และรจนา บุญลพ	
การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	125
: ชลธิดา ดวงงามยิ่ง, และอุบลวรรณ ส่งเสริม	
การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	137
: อดิศร มาวงค์, และทรงภพ ขุนมธุรส	

หน้า

การพัฒนาสมรรถนะด้านวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก ในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ 153

: จีราภรณ์ จันทร์เขียน, และวิชชุตา อ้วนศรีเมือง

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 167

: ณัฏฐ์ภคมน คล่องกระบี่, พงศธร มหาวิจิตร, และนารท ศรีละโพธิ์

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ 181

: พัชรวรรณ ไวทยกุล, พงศธร มหาวิจิตร, และอรปวีณ์ กุลพรเพ็ญ

การออกแบบและทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการอ่านภาษาจีน สำหรับการสอบวัดระดับภาษาจีน 193

: ภัทราพร โชคไพบูลย์

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 211

: สุนทร อ่อนฤทธิ์, รณฤทธิ์ อึ่ง, และสิริมา ขันทอง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 227

: ปนัดดา พาณิชยพันธุ์, อนุสรณ์ บุตรสอน, และพัสกร กองภูเวท

ภาษาการตกแต่งของเครื่องเคลือบเฟิ่นไฉ่เพื่อการส่งออกในศตวรรษที่ 18 และการประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ 245

: Wei Jing, เสกสรรค์ ตันยาภิรมย์, และภรดี พันธุภากร

การจัดการความรู้ เรื่อง ธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 265

: วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์

หน้า

ภาคผนวก 283

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

การจัดรูปแบบหน้ากระดาษวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาและการเขียนเอกสารอ้างอิง

จริยธรรมการวิจัย

การจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The Management of Wastewater by Phra Nakhon Si Ayutthaya Municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

ปฐวี นาคธน,[*] ภิรดา ชัยรัตน์,[**] และสมเกียรติ วันทะนะ[***]

Pathawee Nagadhana, Pirada Chairatana, and Somkiat Wanthana

Received: June 17, 2025 Revised: July 17, 2025 Accepted: July 31, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานการณ์น้ำเสีย มาตรการและวิธีการจัดการน้ำเสีย ปัญหาและอุปสรรคการจัดการน้ำเสีย และเสนอแนะแนวทางในการจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม คือ 1. ผู้บริหารเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา 2. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านระบบบำบัดน้ำเสีย 3. ตัวแทนภาคประชาชน และ 4. นักวิชาการในพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์น้ำเสียในเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่เกิดจากบ้านเรือน อาคารพาณิชย์ ตลาด ร้านอาหาร และโรงแรม ที่ไม่ได้ผ่านการบำบัดที่ถูกต้องตามมาตรฐาน มาตรการในการแก้ปัญหาน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาใช้ระบบบำบัดน้ำเสียแบบระบบท่อรวม และส่งไปยังบ่อบำบัดน้ำเสีย ระบบบำบัดเป็นประเภทคลองวนเวียน ปัญหาและอุปสรรคการจัดการน้ำเสีย ได้แก่ ปัญหาเชิงวิศวกรรมระบบบำบัด ปัญหาผังเมือง ปัญหาด้านกฎหมาย ปัญหาด้านงบประมาณ และปัญหาด้านการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและส่วนราชการ แนวทางการแก้ไขการจัดการน้ำเสียอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการ สร้างการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและส่วนราชการ และการสร้างนวัตกรรมเชิงบูรณาการเพื่อการจัดการน้ำเสียอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการน้ำเสีย, เทศบาลนคร, พระนครศรีอยุธยา

---

[*] นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Graduate student, Master of Arts Program (Political Science and Public Administration), Kasetsart University

[**] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Assistant Professor, Ph.D., Master of Arts Program (Political Science and Public Administration), Kasetsart University

[***] ศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Professor, Ph.D., Master of Arts Program (Political Science and Public Administration), Kasetsart University

Corresponding Author: pathawee.na@ku.th

Abstract

This study aimed to examine the wastewater situation, management measures and practices, as well as the problems and obstacles associated with wastewater management in Phra Nakhon Si Ayutthaya City Municipality, and to propose effective management guidelines. A qualitative research approach was employed, utilizing documentary analysis and in-depth interviews with four groups of key informants: 1. municipal administrators, 2. personnel responsible for wastewater treatment systems, 3. representatives of the public sector, and 4. local academics. The research instrument included semi-structured interviews and content analysis was employed for data analysis.

The findings revealed that wastewater in Phra Nakhon Si Ayutthaya City Municipality primarily originates from households, commercial buildings, markets, restaurants, and hotels, many of which lack proper treatment in accordance with standards. The municipality currently employs a combined sewer system that conveys wastewater to centralized treatment ponds, utilizing an oxidation ditch (OD) process. Key challenges in wastewater management include engineering limitations of the treatment system, urban planning constraints, legal issues, budget limitations, and insufficient participation from both the public and government sectors. The study proposes that effective wastewater management should focus on improving administrative management, enhancing participation from both public and governmental sectors, and developing integrated innovations to support sustainable wastewater management.

Keywords: Wastewater Management, City Municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya

บทนำ

ปัจจุบันในพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยามีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต รูปแบบการดำเนินชีวิตจากอดีต อันเป็นผลจากการขยายตัวของเมืองและเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะปัญหาน้ำเสีย จากรายงานสถานการณ์คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน ไตรมาสที่ 4 ปีงบประมาณ 2564 ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 6 ที่สถานีตรวจสอบคุณภาพน้ำบริเวณวัดพนัญเชิงวรวิหาร ตำบลสำเภาล่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา (สถานี PS 01) พบว่าคุณภาพน้ำตามเกณฑ์ WQI มีคะแนน 41 ซึ่งอยู่ในลักษณะเสื่อมโทรม (สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 6, 2564) นอกจากนั้นสถานการณ์คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รายงานครั้งที่ 1 ปีงบประมาณ 2567 ซึ่งเก็บข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2566 พบว่า น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณตำบลป้อมเพชร อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเป็นบริเวณที่คุณภาพน้ำต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพน้ำผิวดินค่อนข้างมาก โดยพบว่า คุณภาพน้ำตามเกณฑ์ WQI มีคะแนน 57 คะแนน ซึ่งอยู่ในลักษณะเสื่อมโทรม (สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 6, 2567ข) สาเหตุเนื่องจากเป็นแหล่งรองรับน้ำเสียชุมชนหนาแน่นจากเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

เนื่องจากปัญหาน้ำเสียและการจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพนั้นเป็นเรื่องที่เทศบาลควรให้ความสำคัญ เพราะการขยายตัวของชุมชนและสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจในพื้นที่มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดหนึ่งตามข้อเสนอของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (กรอ. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) มีผลให้ภาคเอกชนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เสนอให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมท่องเที่ยวภาคกลางตอนบน ประกาศเป็นเขตส่งเสริมการท่องเที่ยวรวมทั้งจัดตั้งศูนย์กลางส่งเสริมและจำหน่ายหัตถกรรมภาคกลางตอนบน เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ซึ่งแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม ประเพณี ในอดีตที่สืบทอดเป็นมรดกสะท้อนถึงเอกลักษณ์ของชาติจนได้รับการยกย่องจากองค์การ UNESCO ให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นมรดกของโลก (เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา, 2567) ดังนั้นหากสถานการณ์น้ำเสียดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขและมีความรุนแรงมากขึ้น จะเกิดผลเสียกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวม ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาด้านวิธีการและมาตรการจัดการน้ำเสีย ปัญหาและอุปสรรคการจัดการน้ำเสีย ตลอดจนแนวทางในการจัดการน้ำเสีย ซึ่งผลจากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์น้ำเสีย มาตรการและวิธีการจัดการน้ำเสีย ปัญหาและอุปสรรคการจัดการน้ำเสีย เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการน้ำเสียอย่างมีประสิทธิภาพของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แหล่งที่มาของน้ำเสียแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1. น้ำเสียจากชุมชน คือ น้ำเสียที่เกิดจากกิจกรรมประจำวันและอาชีพของประชาชนในชุมชน เช่น การประกอบอาหาร การชำระล้างภายในครัวเรือน และอาคาร ร้านค้าพาณิชยกรรม ตลาดสด สถานที่ราชการ โรงแรม โรงเรียน รวมถึงห้างสรรพสินค้า 2. น้ำเสียจากอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นน้ำล้าง

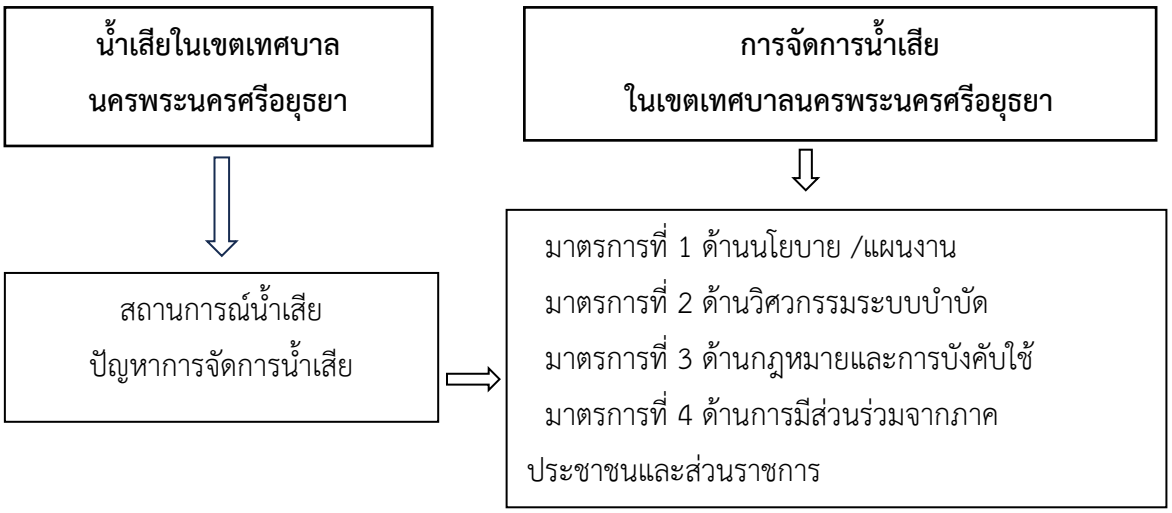
ในกระบวนการผลิตขั้นตอนต่าง ๆ และ 3. น้ำเสียจากการเกษตรกรรม เช่น การระบายน้ำจากเรือกสวนไร่นา ที่มีการปนเปื้อนสารเคมีจากการเกษตร (องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ, 2564) ในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา แหล่งที่มาของน้ำเสียจะเป็นน้ำเสียจากชุมชน ซึ่งในเขตเทศบาลไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมและมีเพียงการเกษตรในครัวเรือน

ด้านมาตรการจัดการน้ำเสียชุมชนในระดับท้องถิ่นนั้น เนื่องจากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้การจัดการน้ำเสียเป็นภารกิจหลักภารกิจหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ในปัจจุบันภารกิจของท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานทุกอย่างให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีข้อจำกัดด้านองค์ความรู้การจัดการน้ำเสียของบุคลากรและงบประมาณ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับบทบาท เสริมทักษะด้านการจัดการน้ำเสีย ต้องมีแนวทางและมาตรการที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มาตรการที่ใช้ในการจัดการน้ำเสียชุมชน มีหลายประเภท เช่น เครื่องมือทางกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ (Regulatory and Control Instruments) ที่ระบุบทลงโทษและการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Instruments) ได้แก่ การเก็บค่าธรรมเนียมการบำบัดน้ำเสียจากผู้ใช้น้ำเพื่อนำไปบำรุงรักษาหรือขยายระบบบำบัดน้ำเสียรวม การเก็บภาษีหรือค่าปรับจากผู้ที่ระบายน้ำเสียเกินมาตรฐาน การให้เงินสนับสนุนหรือมาตรการจูงใจแก่ผู้ที่ลงทุนในเทคโนโลยีการบำบัดน้ำเสีย เครื่องมือทางข้อมูลและการสื่อสาร (Information and Communication Instruments) ได้แก่ การให้ความรู้และการสร้างความตระหนักแก่ประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบของน้ำเสีย และแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการ การส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนทำงานร่วมกัน เครื่องมือทางสังคมและการมีส่วนร่วม (Social and Participatory Instruments) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามการจัดการน้ำเสีย การใช้แนวทางที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของแต่ละบุคคลในการลดการก่อมลพิษ วิศวกรรมระบบบำบัดน้ำเสีย เช่น ระบบบำบัดน้ำเสียแบบติดกับที่ (On – Site Wastewater System) คือ ระบบที่ถูกออกแบบและติดตั้งเพื่อบำบัดน้ำเสียจากอาคารเดี่ยว ประเภทบ้านพักอาศัย อาคารชุด หรือโรงเรียน ระบบบำบัดน้ำเสียแบบรวมศูนย์ (Central Wastewater System) คือ ระบบรวบรวมน้ำเสียจากกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบำบัดในจุดเดียว ซึ่งระบบบำบัดน้ำเสียแบบรวมศูนย์ สามารถแบ่งเป็นประเภทย่อยวิธีการบำบัดได้หลายรูปแบบ ได้แก่ ระบบบ่อปรับเสถียร ระบบบ่อเติมอากาศ ระบบบึงประดิษฐ์ ระบบแอกทิเวเต็ดสลัดจ์ ระบบแผ่นจานหมุนชีวภาพ ระบบคลองวนเวียน (กรมควบคุมมลพิษ, 2560) เป็นต้น

ประเทศไทยมีแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน พ.ศ. 2560 - 2579 ซึ่งกรมควบคุมมลพิษได้จัดทำเพื่อแก้ไขปัญหาการระบายน้ำเสียจากแหล่งกำเนิดประเภทชุมชน กำหนดมาตรการจัดการและแก้ไขปัญหาน้ำเสียชุมชนในภาพรวมทั้งระบบ ให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 4 มาตรการ (คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา, 2567) คือ **มาตรการที่ 1** จัดการน้ำเสียชุมชน ณ แหล่งกำเนิด โดยควบคุมให้แหล่งกำเนิดน้ำเสียติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียเฉพาะพื้นที่ หรือระบบบำบัดน้ำเสียแบบสำเร็จรูป และนำน้ำทิ้งกลับมาใช้ประโยชน์ **มาตรการที่ 2** เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน โดยปรับปรุงประสิทธิภาพระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน พิจารณาใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม **มาตรการที่ 3** พัฒนากฎหมาย/มาตรการ/กฎเกณฑ์/กฎระเบียบ และแนวทางปฏิบัติสำหรับการควบคุมการระบาย

น้ำเสียของกิจกรรมในชุมชน ให้เอื้อต่อการดำเนินการ **มาตรการที่ 4** ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการน้ำเสียชุมชนของทุกภาคส่วนในทุกด้าน

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า น้ำเสียในเขตเทศบาลพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่เป็นน้ำเสียจากชุมชน เนื่องจากอาคารในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาจำนวนมากเป็นอาคารรุ่นเก่า ที่สร้างมานานกว่า 40 ปี ยังไม่มีการใช้ถังบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูปและบ่อดักไขมัน น้ำเสียจากอาคารได้รับการปล่อยลงท่อระบายน้ำและลงแม่น้ำลำคลอง ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสียในเขตเทศบาล ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงนำแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน พ.ศ. 2560 - 2579 มาเป็นกรอบแนวทางการศึกษาจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการจัดการน้ำเสียของเทศบาลพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการจัดการน้ำเสีย และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ 1. ผู้บริหารเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา 2. บุคลากรของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาที่รับผิดชอบงานด้านช่างสุขาภิบาล ซึ่งมีหน้าที่ดูแลระบบบำบัดน้ำเสียโดยตรง 3. ผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความหนาแน่นและเป็นแหล่งเศรษฐกิจสำคัญของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา และ 4. นักวิชาการ ประกอบด้วย นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ นักวิชาการด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม นักวิชาการสาธารณสุข และนักวิชาการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) แบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ 1. สำหรับกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่เทศบาลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำเสีย 2. สำหรับกลุ่มนักวิชาการ และ 3. สำหรับกลุ่มภาคประชาชน/ผู้นำชุมชน โดยคำถามจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และส่วนที่เป็นเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์การศึกษา สรุปความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า ถึงการจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์น้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

จากผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำในปี พ.ศ. 2566 พบว่า แหล่งน้ำในภาคกลางตอนล่าง คือ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และสิงห์บุรี ที่มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมจำนวนมาก โดยมีสาเหตุสำคัญมาจากการปล่อยน้ำเสียที่ขาดการบำบัดก่อนระบายลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้เกิดการแพร่กระจายของน้ำเสียอย่างรวดเร็วและกลายเป็นปัญหามลพิษทางน้ำ (สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน, 2567)

แหล่งกำเนิดน้ำเสียชุมชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่ คือ บ้านพัก/หมู่บ้านจัดสรร/อาคารชุด 20,544 หลัง รองลงมาคือ ภัตตาคาร/ร้านอาหาร จำนวน 250 แห่ง หอพัก จำนวน 241 แห่ง เกสเฮ้าส์ จำนวน 76 แห่ง สำนักงาน จำนวน 20 แห่ง และโรงแรม จำนวน 13 แห่ง นอกจากนี้ยังมีตลาด จำนวน 2 แห่ง สถานบริการ จำนวน 1 แห่ง โรงพยาบาล จำนวน 1 แห่ง และห้างสรรพสินค้า จำนวน 1 แห่ง (สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 6, 2567ก)

อาคารในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาโดยเฉพาะในพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่ก่อสร้างมาก่อนปี พ.ศ. 2538 ซึ่งยังไม่ได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับที่ 44 ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ข้อ 3 และ พ.ศ. 2541 ที่กำหนดให้อาคารทุกประเภทต้องจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการปรับปรุงน้ำเสียจากอาคารให้เป็นน้ำทิ้งที่มีคุณภาพ ทำให้น้ำเสียจากอาคารยังคงไม่ได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะบริเวณชุมชนใหญ่ 3 แห่ง คือ บริเวณตลาดหัวแหลม อันเป็นย่านธุรกิจการค้าเก่าแก่ บริเวณตลาดหัวรอ และบริเวณตลาดเจ้าพรหม และน้ำเสียที่ไม่ได้ผ่านการบำบัดจากระดับครัวเรือน และอาคารประเภทต่าง ๆ รวมถึงขยะและของเสียอื่น ๆ ที่ไม่มีระบบการจัดการที่ดีแพร่กระจายลงสู่ท่อระบายน้ำและไหลเข้ามารวมอยู่ในน้ำคลองสายหลักในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เช่น คลองมะขามเรียง คลองท่อ รวมถึงคลองมหาไชย 1 และ 2 ทำให้น้ำมีกลิ่นเน่าเหม็นและมีสีขุ่นหรือดำ ทวิวงศ์ โตทวิวงศ์ (2568, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า

“เนื่องจากอยุธยาเป็นเมืองมรดกโลกและเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ ในปัจจุบันยังไม่เห็นการแก้ปัญหาน้ำเสียในเกาะเมืองอย่างเป็นระบบเท่าที่ควร แหล่งชุมชนหนาแน่น เช่น บริเวณตลาดเจ้าพรหมที่มีปัญหาการปล่อยน้ำลงท่อระบายน้ำ ซึ่งทั้งหมดจะไหลไปลงคลองมะขามเรียง ระบบการคัดแยกขยะก็ยังไม่ดีเท่าที่ควร ยังมีขยะเหลือตกค้างและบางส่วนถูกทิ้งในท่อระบายน้ำทำให้เกิดปัญหาการอุดตันและเกิดปัญหาการเน่าเสียรุนแรง ในปัจจุบันคลองส่วนใหญ่รอบเมืองมีสภาพเสื่อมโทรม โดยเฉพาะคลองมะขามเรียงและคลองท่อ เปรียบเสมือนท่อระบายน้ำเสีย อีกทั้งไม่ได้รับการดูแลและพัฒนา ทำให้คลองเต็มไปด้วยขยะ แสดงให้เห็นถึงปัญหาด้านสุขาภิบาลของเมืองอยุธยาที่ไม่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้ตรงกับการเติบโตของเมือง”

นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยในชุมชนตลาดเจ้าพรหม (2568, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า

“น้ำเสียจากบริเวณตลาดเจ้าพรหม ทั้งจากที่พักอาศัยและส่วนที่เป็นการค้า ก็ไหลไปตามท่อระบายน้ำและไปรวมที่คลองมะขามเรียง มีลักษณะทรุดโทรมสกปรกและมีน้ำเสียค่อนข้างมาก ส่วนปลายท่อคลองมะขามเรียงบริเวณวัดเสนาสนารามซึ่งเป็นเครื่องสูบน้ำมีคลองตัดอยู่อีกเส้นหนึ่ง คือ คลองมหาชัยก็มีลักษณะปัญหาน้ำเน่าเสียสูงมากเช่นเดียวกัน เนื่องจากมีน้ำเสียที่ไม่ผ่านการบำบัดค่อนข้างมาก และที่ปลายคลองมีประตูระบายน้ำก่อนจะทิ้งลงแม่น้ำป่าสัก อีกส่วนหนึ่งผ่านบริเวณตลาดหัวรอก็มีการปล่อยน้ำลงคลอง สุดท้ายก็ลงแม่น้ำป่าสัก ขณะเดียวกันพฤติกรรมของประชาชนและองค์กรต่าง ๆ มีการปล่อยน้ำเสียโดยไม่ได้รับการบำบัด ซึ่งเกิดจากความไม่ตระหนักรู้ถึง

ผลกระทบของน้ำเสียต่อสิ่งแวดล้อม และขาดแรงจูงใจในการลงทุนติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียส่วนตัว ประกอบกับภาคประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียชุมชน ทำให้เกิดข้อจำกัดในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน การจัดเก็บค่าบริการบำบัดน้ำเสีย และการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ”

สรุปได้ว่า สถานการณ์น้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา มีสาเหตุสำคัญจากปัญหาการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสม คือ ภาคประชาชนที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียจากต้นกำเนิด การไม่มีระบบการบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยเฉพาะบ้านเรือนรุ่นเก่าที่ก่อสร้างมานานก่อนการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคาร และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับระบบบำบัดน้ำเสียจะมีผลบังคับใช้ ประกอบกับเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาซึ่งเป็นหน่วยหลักในการจัดการน้ำเสีย ยังไม่มีมาตรการที่เหมาะสมในการจูงใจให้อาคารรุ่นเก่าเปลี่ยนแปลงระบบบำบัดน้ำเสียที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ทดแทนระบบรุ่นเก่าที่มีประสิทธิภาพต่ำ อีกทั้งไม่มีมาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

2. การจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

จากสถานการณ์น้ำเสียดังกล่าว เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยามีการจัดการน้ำเสียโดยใช้แนวทางตามแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน พ.ศ. 2560 - 2579 (คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา, 2567) และดำเนินการจัดการน้ำเสียตามแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2567 - 2570 แนวทางหลักในการจัดน้ำเสีย คือ การใช้ระบบวิศวกรรมสุขาภิบาล ปีงบประมาณ 2568 มีโครงการและงบประมาณในการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียรวม 51,499,000 บาท ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน หน่วยงานรับผิดชอบหลัก คือ กองช่างสุขาภิบาล (เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา, 2567) ในการดำเนินการนี้ ผู้บริหารเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา (2568, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า

“การจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยามีมาตรการหลัก 4 มาตรการ คือ **มาตรการที่ 1 ด้านนโยบายและแผนงาน** เพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา มีแนวทางการดำเนินงานโดยปรับปรุงประสิทธิภาพระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนที่มีอยู่เดิมและก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนใหม่ โดยพิจารณาใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาพื้นที่และศักยภาพของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา โดยแผนงานและโครงการต่าง ๆ กำหนดไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566 - 2570 โดยเฉพาะใน พ.ศ. 2568 เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาใช้งบประมาณในการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย จำนวน 51 ล้านบาทเศษ โดยกองช่างสุขาภิบาลเป็นหน่วยรับผิดชอบหลัก **มาตรการที่ 2 ด้านวิศวกรรมระบบบำบัด** ระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ที่ 108 หมู่ 2 ตำบลสวนพริก อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พื้นที่ 32 ไร่ เป็นระบบตะกอนเร่งแบบคลองวนเวียน (Oxidation Ditch: OD) รองรับน้ำเสีย 24,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน บนพื้นที่ 32 ไร่ พื้นที่บริการของระบบบำบัดน้ำเสียครอบคลุมพื้นที่ 8 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 54.27 จากพื้นที่เทศบาล 14.74 ตารางกิโลเมตร ระบบรวบรวมน้ำเสียเป็นแบบระบบท่อรวม ปริมาณน้ำเข้าระบบ 12,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน คิดเป็นร้อยละ 50 น้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้วระบายลงสู่แม่น้ำลพบุรี ประชาชนนำน้ำไปใช้ประโยชน์ในการทำนา **มาตรการที่ 3 กฎหมายและการบังคับใช้** คือ เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำเสียตามกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 มติคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548

โดยภาพรวม คือ ให้อำนาจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมถึงเทศบาลมีอำนาจในการควบคุม ตั้งแต่ต้นกำเนิดของน้ำเสีย คือ การอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารที่ถูกสุขลักษณะ มีระบบบำบัดน้ำเสียครัวเรือนที่ได้มาตรฐานก่อนปล่อยลงสู่ท่อระบายน้ำ หรือท่อน้ำสาธารณะ เพื่อนำไปบำบัดรวมอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนั้นยังมีหน้าที่ควบคุมแหล่งกำเนิดน้ำเสียอื่น เทศบาลดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาคารอย่างเข้มงวดในชั้นของการอนุญาตปลูกสร้าง โดยต้องมีระบบบำบัดน้ำเสียถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ในส่วนของการประเมินคุณภาพน้ำเสีย กรมควบคุมมลพิษจะดำเนินการประเมินเก็บตัวอย่างน้ำทุก 3 เดือน และ **มาตรการที่ 4 การมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและส่วนราชการ** เทศบาลเน้นการปลูกจิตสำนึกและสร้างการมีส่วนร่วมมี 4 โครงการ ซึ่งกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้รับผิดชอบ ได้แก่ โครงการอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) โครงการป้องกันและการเฝ้าระวังปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) โครงการคัดแยกขยะมูลฝอยทั่วไป กิจกรรมให้ความรู้ในการคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ละประเภทให้กับประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา และโครงการอบรมให้ความรู้เรื่อง ขยะ อาหาร กิจกรรม คือ ประชาสัมพันธ์อบรมให้ความรู้เรื่อง การคัดแยกเศษอาหารก่อนทิ้งขยะ เพื่อลดปริมาณขยะให้น้อยลง ทั้ง 4 โครงการใช้งบประมาณเพียง 180,000 บาท ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนงบประมาณที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับด้านโครงสร้างพื้นฐาน”

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยในชุมชนตลาดเจ้าพรหม (2568, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า

“ในทางปฏิบัติทั้งแผนพัฒนาเทศบาล การบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ไม่เห็นการดำเนินการที่ชัดเจน ตลาดเจ้าพรหมและตลาดประจักษ์ที่อยู่ติดกันก็ยังมีสภาพสกปรกเช่นเดิม ทางเทศบาลน่าจะทราบปัญหา เพราะมีทั้งผู้นำชุมชน สมาชิกสภาเทศบาลอยู่ในชุมชน แต่ปัญหาต่าง ๆ ก็ไม่ได้รับการแก้ไข เท่าที่เห็นคือ มีเพียงการฉีดน้ำล้างตลาดหรือล้างท่อระบายน้ำบ้างเป็นครั้งคราว”

ข้อสรุปเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา พบว่า แม้ในเชิงนโยบายด้านการจัดการน้ำเสียชุมชนของเทศบาลจะมีความชัดเจนและครอบคลุมกระบวนการจัดการน้ำเสียทั้งระบบเริ่มตั้งแต่ต้นทาง คือ การป้องกันเพื่อลดการเกิดน้ำเสียที่ต้นทาง กำหนดแนวทางดำเนินงานเพื่อลดปริมาณน้ำเสียชุมชน ณ แหล่งกำเนิด การควบคุมการระบายน้ำเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำเสีย แต่ข้อมูลจากการวิจัยไม่ปรากฏผลการดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุมให้แหล่งกำเนิดประเภทอาคาร หมู่บ้านจัดสรร บ้านเรือน ที่พักอาศัย ติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียเฉพาะพื้นที่ หรือระบบบำบัดน้ำเสียแบบสำเร็จรูป และนำน้ำทิ้งกลับมาใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ ตลอดจนเพิ่มศักยภาพการจัดการน้ำเสียชุมชน

3. ปัญหาและอุปสรรคการจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

ปัญหาและอุปสรรคการจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ปัญหาด้านการบริหารจัดการ และปัญหาการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและส่วนราชการ

3.1 ปัญหาด้านการบริหารจัดการ

ปัญหาการบริหารจัดการเป็นปัญหาของหน่วยงานหลัก คือ เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย

3.1.1 ปัญหาด้านผังเมือง เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาไม่ได้ดำเนินการจัดทำไว้ตั้งแต่ต้น รวมถึงปัญหาความหนาแน่นของชุมชนทำให้การปรับปรุงวางท่อระบบท่อน้ำทิ้งในภายหลังทำได้ยาก การวางระบบบำบัดน้ำเสีย

ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด ทำให้น้ำเสียเข้าสู่ระบบบำบัดเพียงร้อยละ 50 ซึ่งไม่เต็มศักยภาพของระบบ ทำให้มีค่าเสียโอกาส และต้นทุนต่อหน่วยที่สูง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงาน (2568, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า

“พื้นที่ในบริเวณเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา อยู่ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ไม่ได้มีการวางผังเมืองที่ดีตั้งแต่แรก ทำให้ระบบการวางท่อระบายน้ำเสียทำได้ยาก ชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลมีจำนวนบ้านเรือนค่อนข้างมากและหนาแน่น เนื่องจากเป็นตลาด นอกจากปัญหาระดับความสูง – ต่ำ ของพื้นที่แล้ว ยังต้องหลบหลีกพื้นที่โบราณสถาน ซึ่งมีบ้านเรือนปลูกสร้างแทรกอยู่ ทำให้ระบบการวางท่อต้องมีการดัดแปลงเพื่อหลีกเลี่ยงพื้นที่ที่เป็นข้อจำกัด ดังนั้นบางพื้นที่ไม่สามารถวางท่อได้ครอบคลุม ในปัจจุบันระบบท่อระบายน้ำครอบคลุมพื้นที่ได้เพียงร้อยละ 54 ของเทศบาลเท่านั้น ส่งผลให้ปริมาณน้ำเสียที่เข้าสู่ระบบบำบัดมีเพียงวันละ 12,000 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นเพียงร้อยละ 50 ของกำลังบำบัดที่ทำได้สูงสุด คือ 24,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน”

3.1.2 ปัญหาด้านวิศวกรรมระบบบำบัดน้ำเสีย เนื่องจากระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเป็นการออกแบบเป็นแห่งแรก ๆ ของกรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้ออกแบบระบบยังไม่ทราบปัญหาในทางปฏิบัติเท่าที่ควร ต่างจากระบบที่ได้ออกแบบภายหลังได้มีการปรับปรุงแก้ไขจากปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ เช่น ท่อระบายน้ำมีขนาดเล็กทำให้การซ่อมบำรุงทำได้ยากและมีเศษวัสดุอุดตันมาก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงาน (2568, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า

“ปัญหาท่อรับน้ำในระบบบำบัดน้ำเสียที่บริเวณคลองมะขามเรียงมีขนาดเล็กเกินไปไม่เหมาะสมกับปริมาณน้ำและการซ่อมบำรุง คือ มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 40 ถึง 50 เซนติเมตร ทำให้การเข้าไปบำรุงรักษาซ่อมแซมท่อได้ยาก การวางท่อระบายน้ำต้องอาศัยระบบแรงโน้มถ่วง คือ ให้มีความลาดเอียงเพื่อให้น้ำไหลสะดวกทำให้ต้องฝังลึกลงไปถึงระดับ 3 เมตร ที่ส่วนต้นและลาดลงไป ส่วนปลายท่อลึกเกือบ 6 เมตร เวลาจะซ่อมบำรุงค่อนข้างลำบาก สาเหตุเพราะว่าระบบบำบัดน้ำเสียของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแห่งแรกที่ได้รับงบประมาณจากกรมโยธาธิการ ดังนั้น ประสบการณ์ในการออกแบบอาจมีปัญหาอยู่พอสมควร ต่างจากระบบบำบัดน้ำเสียที่ทำทีหลังซึ่งได้พัฒนาระบบการออกแบบให้ดีขึ้น โดยเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้า”

3.1.3 ปัญหาด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายและการขยายเขตพื้นที่วางระบบท่อให้ครอบคลุมพื้นที่ เป็นปัญหาที่สัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกัน การแก้ไขปัญหาด้านผังเมืองเป็นปัญหาเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานโดยเฉพาะสำนักงานโยธาธิการและผังเมือง กรมศิลปากรในฐานะหน่วยงานหลักในการดูแลโบราณสถานในแหล่งมรดกโลก กรมธนารักษ์ในฐานะหน่วยงานที่ดูแลที่ราชพัสดุในเขตเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา สำนักงานพระพุทธศาสนา ในฐานะกำกับดูแลที่ดินของวัด ดังนั้นการบริหารจัดการด้านผังเมืองในเขตพื้นที่ของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงานรวมถึงภาคประชาชน ที่จะต้องให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐซึ่งได้กระทำตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัย มีกฎหมายและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำเสียหลายฉบับ ทำให้อำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายยังขาดความเป็นเอกภาพ ซึ่งเป็นปัญหาในการดำเนินงาน ดังที่นักวิชาการด้านสาธารณสุข (2568, สัมภาษณ์) อธิบายว่า

“สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด แผนกสิ่งแวดล้อม มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งให้อำนาจในการตรวจสอบสุขอนามัยของร้านอาหาร โรงแรม โดยเน้นการตรวจมาตรฐานสุขาภิบาล ในส่วนของร้านอาหารจะตรวจสอบว่ามีบ่อดักไขมันหรือไม่ อาหารจากบ่อดักไขมันได้หลุดออกไปในแหล่ง

น้ำธรรมชาติหรือไม่ ตรวจให้คำแนะนำกับสถานพยาบาลของรัฐว่ามีระบบการบำบัดน้ำเสียถูกต้องตามหลักวิชาการหรือมีการเปิดดำเนินการหรือไม่ มีอำนาจในการรับรองมาตรฐานร้านอาหาร โรงแรม ตามมาตรฐานเอสเอเอ็น (SAN) ของกรมอนามัย ส่วนอำนาจการควบคุมบำบัดน้ำเสียจากครัวเรือน ร้านอาหาร สถานประกอบการ เป็นอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 การควบคุมมาตรฐานของน้ำเสียอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานควบคุมมลพิษที่ 6 จังหวัดนนทบุรี ซึ่งรับผิดชอบดูแลตั้งแต่จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี แต่ในกรณีที่เทศบาลประสานขอความร่วมมือในเรื่องใดก็อาจจะเข้าไปดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่เป็นกรณีไป แต่ที่ผ่านมาก็ยังไม่ได้มีการดำเนินการร่วมกันแต่อย่างใด ส่วนข้อเสนอแนะคิดว่า การแก้ปัญหาน้ำเสียควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกัน คือ มีเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเป็นหน่วยหลักและมีหน่วยประสานงาน เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด มหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน สมาชิกสภาท้องถิ่น ตลอดจนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัด น่าจะทำให้การแก้ไขมีประสิทธิภาพมากขึ้น”

3.1.4 ปัญหางบประมาณและบุคลากร การบริหารจัดการน้ำเสียของเมืองขนาดใหญ่ มีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณและบุคลากรจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นรายจ่ายประจำ ได้แก่ ค่ากระแสไฟฟ้า ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาระบบให้อยู่ในสภาพที่ดี ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร ค่าสารเคมีและวัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ รวมถึงงบประมาณในการขยายเขตพื้นที่ระบบบำบัดน้ำเสียให้ครอบคลุมทั้งพื้นที่ของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาในอนาคต ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงาน (2568, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า

“ปัญหาการดำเนินการด้านระบบการบำบัดน้ำเสีย คือ มีค่าใช้จ่ายต่อปีค่อนข้างสูง เฉลี่ยประมาณร้อยละ 10 ต่อปี และเพิ่มขึ้นทุกปี ในปี พ.ศ. 2568 ตั้งงบประมาณไว้ 15 ล้านบาทเศษ เมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ 2567 ที่มีจำนวนเพียง 11 ล้านบาทเศษ แบ่งออกเป็นค่าไฟฟ้า ซึ่งในส่วนนี้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคยังเก็บในอัตราส่วนราชการในกิจการที่ไม่แสวงหากำไร ทำให้ค่าไฟคงอยู่ในระดับที่สามารถรับภาระได้ ค่าบุคลากร จำนวน 20 คน ทำหน้าที่ในการซ่อมบำรุงระบบและท่อระบายน้ำ ค่าวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งสูงขึ้นตามอายุการใช้งานระบบ เป็นค่าใช้จ่ายของเทศบาลโดยไม่มีการเรียกเก็บจากประชาชน เนื่องด้วยนโยบายของผู้บริหารเทศบาลไม่ต้องการสร้างภาระให้กับประชาชน จึงรับภาระในส่วนนี้ไว้ แต่ในอนาคตหากมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นก็จะต้องพิจารณาใหม่ว่าจะเรียกเก็บค่าใช้จ่ายในส่วนนี้หรือไม่ ในอัตราเท่าใดจึงเหมาะสม ซึ่งโดยหลักการควรเก็บตามหลัก “ผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่าย” จึงจะเหมาะสม”

3.2 ปัญหาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและส่วนราชการ คือ ยังขาดการประสานงานที่ดีระหว่างเทศบาลกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนยังให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มากเท่าที่ควร รวมถึงช่องทางต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมยังมีไม่เพียงพอ ทวิวงศ์ โตทวิวงศ์ (2568, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า

“เทศบาลควรมีกระบวนการเปิดรับฟังความเห็นสาธารณะจากภาคประชาชน ให้สามารถเข้าไปพูดคุยอย่างจริงจังก่อนที่จะทำแผนพัฒนาเทศบาล ซึ่งแผนพัฒนาเทศบาลที่ทราบทุกปีส่วนใหญ่ก็เป็นงานเดิม น่าจะเป็นการนำแผนปีเก่ามาปรับเล็กน้อยจึงไม่สามารถแก้ปัญหาที่แท้จริงได้ ซึ่งในหลักการแผนพัฒนาเทศบาล ทั้งแผนสี่ปีหรือแผนประจำปีควรมาจากการปรึกษาพูดคุยในหลายช่องทาง ทั้งการจัดเวทีประชาคม ซึ่งควรทำอย่างจริงจัง ไม่ใช่เป็นเพียงกระบวนการหรือขั้นตอนที่ทำตามระบบเท่านั้น นอกจากนั้นควรมีการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

ทั้งเทศบาล อำเภอ ธนารักษ์พื้นที่ และหน่วยงานด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เข้ามาช่วยกัน เพื่อเสนอแนวทางและแก้ปัญหาร่วมกันในเชิงบูรณาการ”

ส่วนชุมชนบริเวณตลาดหัวรอ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยในชุมชนตลาดหัวรอ (2568, สัมภาษณ์) ก็ให้ความเห็นไปในทำนองเดียวกันว่า

“ในส่วนภาคประชาชนก็ไม่มีการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์หรือผลักดันการแก้ปัญหาเป็นเรื่องเป็นราว ประชาชนมีส่วนร่วมน้อย ส่วนใหญ่ต่างคนต่างอยู่ มีปัญหาอะไรก็ทำเฉพาะในส่วนของตัวเอง การเลือกตั้งผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน หรือแม้แต่สมาชิกสภาเทศบาล คิดว่าเป็นเพียงกระบวนการให้ครบถ้วน ไม่ค่อยมีผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร เพราะไม่เคยเห็นผู้นำชุมชนมีข้อเสนอหรือแม้จะมีการเสนอเรื่องแต่ทางเทศบาลไม่ได้นำไปปฏิบัติ เพราะมีแผนอยู่แล้วว่าจะทำอะไร ในที่สุดก็ไม่มีใครพูดถึงเรื่องนี้อีก เข้าไปประชุมก็แค่ไปให้ความเห็นชอบตามที่เทศบาลเสนอ หลายปีที่ผ่านมาปัญหาส่วนใหญ่ก็อยู่เหมือนเดิม”

นักวิชาการด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น (2568, สัมภาษณ์) เห็นว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดในการแก้ปัญหาน้ำเสีย ทุกปัญหาหากปราศจากการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนแล้วปัญหาของเมืองก็ยากที่จะแก้ไขได้อย่างยั่งยืน และให้ข้อคิดเห็นว่า

“ในการพัฒนาเมืองขนาดใหญ่ ประเด็นสำคัญ คือ เรื่องของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชน ซึ่งเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยามีจำนวน 68 ชุมชน ควรมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน หรือประชาชนทั่วไป ..... จะปล่อยให้ภาครัฐหรือเทศบาลเป็นผู้จัดการคิดว่ายากที่จะประสบความสำเร็จ”

ขณะที่นักวิชาการด้านสาธารณสุข (2568, สัมภาษณ์) ให้ความเห็นว่า

“บทบาทของ อสม. ในเขตเมืองอาจต้องมีความแตกต่างจากบทบาทของ อสม. ในพื้นที่ชนบท ในเขตเมืองปัญหาด้านสาธารณสุขมีความสัมพันธ์กับปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งน้ำเสีย อากาศเป็นพิษ ฝุ่นละออง PM 2.5 การปนเปื้อนของสารพิษในอาหาร ปัญหาสถานประกอบการ ร้านค้าที่ขาดมาตรฐาน ปัญหาสุขภาวะของคนในชุมชน ล้วนแต่เป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนกว่าคนชนบทมาก แต่การที่จะพัฒนา อสม. ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ไม่ใช่เรื่องง่าย จำต้องมีกระบวนการขั้นตอนตั้งแต่การคัดเลือกผู้ที่จะเป็น อสม. ซึ่งควรมีพื้นฐานความรู้พอสมควร นอกเหนือจากเป็นผู้มีความตั้งใจเสียสละเพื่อชุมชน ต้องอุทิศเวลา ซึ่งก็ไม่ได้คุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับค่าตอบแทนที่ไม่มากนัก การพัฒนาให้ความรู้อย่างต่อเนื่องรวมถึงการพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำงาน เป็นเรื่องจำเป็น เพราะทุกหน่วยงานมีกำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ งบประมาณจำกัด หากไม่มีภาคประชาชนคอยช่วยเหลือก็คงยากที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

4. ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา อย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของข้อเสนอแนะ ได้สังเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 4 กลุ่ม สรุปได้ดังนี้

4.1 ด้านการจัดการน้ำเสีย เทศบาลควรดำเนินการให้เป็นไปตามแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน พ.ศ. 2560 - 2579 อย่างครบถ้วน ทั้ง 4 มาตรการ ชัดเจนและจริงจัง โดยเฉพาะมาตรการที่จัดการน้ำเสียชุมชน ณ แหล่งกำเนิด เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน ปรับปรุงประสิทธิภาพระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนที่มีอยู่เดิม ก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนใหม่ โดยพิจารณาใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาพื้นที่ และปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียอย่างเคร่งครัด

4.2 ด้านการมีส่วนร่วม เทศบาลควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการน้ำเสียชุมชนจากทุกภาคส่วน โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมจัดการน้ำเสียชุมชนโดยการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ สร้างจิตสำนึก และความตระหนักในการจัดการน้ำเสียชุมชน จัดโครงการส่งเสริมและสนับสนุนอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ควรมีการอบรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเมือง รวมทั้งมีหลักสูตรการเรียนการสอนให้กับเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาทุกประเภท ควรเพิ่มบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ส่งเสริมให้ประชาชนมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพและจัดการสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดี ควรดำเนินการในรูปคณะกรรมการทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมมือกัน คือ มีหน่วยงานระดับจังหวัด เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเป็นหน่วยหลัก และมีหน่วยประสานงานจากทุกภาคส่วน ซึ่งอาจช่วยให้การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของจังหวัดมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.3 การสร้างนวัตกรรมเชิงบูรณาการเพื่อการจัดการน้ำเสียอย่างยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานระดับจังหวัด กรมศิลปากร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา รวมถึงภาคเอกชน เช่น สมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรบูรณาการแผนการจัดการน้ำเสียกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ควรปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาที่มีการก่อสร้างแล้ว และสนับสนุนให้มีการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนเพิ่มเติมในพื้นที่วิกฤตหรือแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ และเนื่องจากทำเลที่ตั้งของคลองมะขามเรียงและคลองท่อ ที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองอยุธยาเช่นเดียวกันกับคลองสระบัว จึงควรพัฒนาต่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาผังเมืองใหม่ของเกาะเมืองอยุธยาโดยออกแบบผังเมืองที่มีทางเท้า ทางจักรยาน และทางของขนส่งมวลชน จะทำให้คลองทั้ง 2 แห่ง เป็นเส้นทางสัญจรหลักของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว เกิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวทางคลอง สร้างรายได้และเศรษฐกิจให้แก่ผู้คนในชุมชน เป็นต้น

อภิปรายผล

1. สถานการณ์น้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จากข้อค้นพบที่คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมจำนวนมาก โดยมีสาเหตุสำคัญมาจากการปล่อยน้ำเสียที่ขาดการบำบัดก่อนระบายลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ รวมทั้งระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงพอในการปรับปรุงน้ำเสียจากอาคารให้เป็นน้ำทิ้งที่มีคุณภาพ น้ำเสียที่ไม่ได้ผ่านการบำบัดที่เหมาะสม จากระดับครัวเรือน สถานประกอบการ ตลาด ร้านอาหารหรือโรงแรม เข้ามารวมอยู่ในน้ำคลองสายหลักในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ซึ่งในแง่ของผลกระทบ น้ำเสียจากบ้านพักอาศัยและสถานประกอบการในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ถือว่ามีผลกระทบรุนแรงในระดับสูง ซึ่งเป็นปัญหาที่ใกล้ตัวประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลนันท์ ปิ่นแก้ว (2563) พบว่า เทศบาลเมืองพิมลราชมีปัญหาน้ำเสียที่เกิดจากบ้านเรือนประชาชนและหมู่บ้านจัดสรร เนื่องจากเกิดการขยายตัวของชุมชนเมือง กลายเป็นพื้นที่เชิงเศรษฐกิจสำหรับที่อยู่อาศัย จำนวนประชากรที่เพิ่มสูงขึ้นจึงส่งผลให้ปริมาณน้ำเสียเพิ่มขึ้นตามลำดับ อธิชา แก้วพิงค์ (2561) พบว่า แหล่งน้ำธรรมชาติต้องรองรับน้ำเสียจากชุมชนโดยไม่ได้รับการบำบัดหรือทำให้ได้มาตรฐานก่อนปล่อยทิ้ง ส่วน Alao et al. (2025) พบว่า ระบบสาธารณสุขในเมืองกาดูนา มีผลกระทบส่วนหนึ่งจากการไม่มีระบบกำจัดของเสียที่เหมาะสม ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแพร่กระจายของโรค ทำให้แหล่งน้ำถูกปนเปื้อนและก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพของประชาชนอย่างรุนแรง Costa et al. (2024) พบว่า ประชาชนของติมอร์ - เลสเต ยังขาดความเข้าใจในผลกระทบของน้ำเสียและมลพิษจากน้ำเสียอย่างมาก มีการปล่อยน้ำเสียโดยตรงจากชุมชนลงสู่คลองระบายน้ำเปิดและพื้นที่เกษตรกรรม และ Karki et al. (2024)

พบว่า พื้นที่เมืองของประเทศเนปาล กำลังเผชิญกับการเติบโตของประชากรอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปริมาณน้ำเสียเพิ่มขึ้นอย่างมากและสร้างความท้าทายต่อระบบสุขาภิบาลที่มีอยู่เดิมในหลายพื้นที่

2. มาตรการจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เทศบาลมีการจัดการน้ำเสียตามกรอบของแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำเสียชุมชน พ.ศ. 2560 - 2579 ซึ่งกำหนดแนวทางและมาตรการที่ครอบคลุมกระบวนการจัดการน้ำเสียอย่างเป็นระบบทุกขั้นตอน มาตรการดังกล่าวหากดำเนินการอย่างจริงจังจะสามารถจัดการน้ำเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดการน้ำเสียชุมชน ณ แหล่งกำเนิด และการปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยเคร่งครัดจะเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุด แต่กรณีของพื้นที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาไม่ปรากฏชัดเจนถึงวิธีการปฏิบัติตามมาตรการที่เป็นรูปธรรม ในทางปฏิบัติดำเนินการได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากอาคารในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเป็นอาคารรุ่นเก่า ยังไม่มีระบบการบำบัดที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ การดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเป็นเรื่องที่ทำได้ยากและใช้งบประมาณมากในการปรับปรุงและรื้อระบบเพื่อติดตั้งระบบใหม่ ซึ่งจะสร้างภาระค่าใช้จ่ายแก่ประชาชน อีกทั้งผู้บริหารท้องถิ่นอาจเกรงผลกระทบจากฐานเสียงในพื้นที่ หากกำหนดให้มีการดำเนินการบังคับใช้อย่างจริงจัง ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของผู้บริหารท้องถิ่นส่วนใหญ่ สอดคล้องกับข้อสังเกตของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (2567) ที่ตั้งข้อสังเกตว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถดำเนินการตามแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการบริหารจัดการการแก้ไขปัญหาน้ำเสียจากแหล่งกำเนิดน้ำเสียผ่านกลไก "ประชารัฐ" (ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง) ได้อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะในส่วนของการรณรงค์สร้างจิตสำนึกและความตระหนักแก่บ้านเรือนทุกครัวเรือน การสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการ หรือเจ้าของแหล่งกำเนิดน้ำเสีย การรณรงค์ให้ชุมชนหรือสถานประกอบการในชุมชนเมืองมีการเชื่อมท่อระบายน้ำเสียเข้าสู่ระบบรวบรวม รวมถึงการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จากการตรวจติดตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 17 แห่ง พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด ยังไม่สามารถควบคุมและติดตามให้เจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามความ มาตรา 80 ได้อย่างครบถ้วน เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีการรวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลแหล่งกำเนิดมลพิษที่เข้าข่ายต้องดำเนินการตามกฎกระทรวงดังกล่าว รวมถึงมีการรายงานผลการรวบรวมรายงานสรุปผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย (แบบ ทส.2) ของผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำในพื้นที่ไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน และบางเดือนล่าช้า เป็นต้น ทำให้ประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาน้ำเน่าเสีย รวมทั้งไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานระบบรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงไม่สามารถป้องกันและลดการเกิดน้ำเสียที่ต้นทางของครัวเรือนในชุมชนได้ ส่งผลให้น้ำเสียบางส่วนที่ไม่ได้เข้าสู่ระบบบำบัดน้ำเสียถูกระบายออกสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ

ในส่วนของมาตรการการพัฒนากฎหมาย ระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสีย และแนวทางปฏิบัติสำหรับการควบคุมการระบายน้ำเสียในชุมชน มาตรการดังกล่าวยังไม่ชัดเจนว่าเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาได้ดำเนินการอย่างไร จากการวิเคราะห์ในแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566 - 2570 ของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ไม่ปรากฏว่ามีแผนงานหรือโครงการที่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว มาตรการที่เน้นหนักยังคงเป็นเรื่องของการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสียหรือการซ่อมบำรุงระบบการบำบัดน้ำเสีย สอดคล้องกับ Karki et al. (2024) พบว่า การจัดการน้ำเสียในเมืองของประเทศเนปาล ภาครัฐในหลายพื้นที่พยายามลงทุนในระบบบำบัดน้ำเสีย

3. ปัญหาและอุปสรรคการจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จากการศึกษาพบว่า บริเวณเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ได้รับการประกาศเป็นพื้นที่มรดกโลก บางพื้นที่มีปัญหาข้อกฎหมายหรือระเบียบของกรม

ศิลปากร ทำให้ไม่สามารถขุดเจาะสำรวจหรือดำเนินการวางท่อได้ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กันและซับซ้อน จึงยากที่จะแก้ไข นอกจากนั้นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการจัดการน้ำเสียในบริบทของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีหลายหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องและทับซ้อนกัน มีการให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ยังขาดกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงหลักเกณฑ์การสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมในชุมชนที่ไม่เอื้อต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงควรเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการในระดับตำบลและระดับหมู่บ้าน หรือเพิ่มเติมข้อกำหนดในหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการออกใบอนุญาตสำหรับกิจการที่อยู่ในอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียรวมในชุมชน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแก้ไขปัญหาน้ำเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ อธิชา แก้วพิงค์ (2561) พบว่า มีกฎหมายหลายฉบับให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการกับปัญหามลพิษทางน้ำแต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มาตรการเกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียในกฎหมายหลายฉบับให้หน่วยงานจากราชการส่วนกลางเป็นผู้รับผิดชอบ และการที่แต่ละหน่วยงานกำหนดมาตรฐานที่แตกต่างกันทำให้เกิดความยุ่งยากทำให้ผู้ประกอบการเลือกที่จะไม่ดำเนินการและปล่อยน้ำที่ไม่ผ่านมาตรฐานการบำบัดหรือไม่ได้บำบัดลงสู่พื้นดินหรือแหล่งน้ำในชุมชน จนเกิดน้ำเสียตามมา และในต่างประเทศ Karki et al. (2024) พบว่า การจัดการน้ำเสียในเมืองของประเทศเนปาล มีปัญหาด้านการบัญญัติกฎหมายเพื่อควบคุมการปล่อยน้ำเสียและมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ

ปัญหาการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ การสร้างแรงจูงใจให้ผู้ก่อมลพิษมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการน้ำเสีย และมีส่วนร่วมในค่าใช้จ่ายการบำบัดน้ำเสียควรเป็นมาตรการสำคัญที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาดำเนินการ เนื่องจากในระยะยาวจะเป็นการแก้ไขปัญหาน้ำเสียอย่างยั่งยืนตามหลัก “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” ซึ่งเป็นหลักการสากล หากผู้บริหารท้องถิ่นไม่ริเริ่มดำเนินการด้วยเกรงผลกระทบจากฐานเสียง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่คล้ายคลึงกันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมาก เช่น กรณีของเทศบาลเมืองพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ซึ่ง กมลนันท์ ปิ่นแก้ว (2563) พบปัญหาเทศบาลไม่สร้างแรงจูงใจให้ผู้ก่อมลพิษมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการปัญหาน้ำเสีย ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนดำเนินการโดยจัดกิจกรรมโครงการตามเทศบัญญัติเท่านั้น ไม่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาน้ำเสีย เพื่อสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกับเทศบาล ก็จะเป็นการสร้างทัศนคติที่ไม่ถูกต้องให้กับประชาชนต่อไปจนยากจะแก้ไขได้ การสร้างแรงจูงใจที่ดีและมีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมและยุติธรรมสำหรับประชาชนแต่ละกลุ่มจะสามารถแก้ไขปัญหาการต่อต้านจากประชาชนและยอมรับหลักการนี้ได้ สอดคล้องกับข้อสังเกตของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (2567) ที่เสนอว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่สามารถดำเนินการจัดเก็บค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสียเป็นไปตามหลัก “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีการเตรียมความพร้อมในการกำหนดการจัดเก็บค่าบริการน้ำเสียไว้ในแผนพัฒนา 3 ปีของหน่วยงาน รวมทั้งยังไม่ดำเนินการประชาสัมพันธ์ ประชุมหรือชี้แจงให้ประชาชน สถานประกอบการ เจ้าของแหล่งกำเนิดน้ำเสีย และผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจถึงผลกระทบของปัญหาน้ำเสีย และความสำคัญของระบบบำบัดน้ำเสีย รวมถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการจ่ายค่าบริการบำบัดน้ำเสีย ตลอดจนการสอบถามความคิดเห็นและอัตราที่เหมาะสมในการจ่ายค่าบริการบำบัดน้ำเสีย ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการเดินระบบและบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสียให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังไม่สามารถสร้างจิตสำนึก

ของประชาชนและเจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษในการลดปริมาณการใช้น้ำ เนื่องจากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสียจะทำให้ประชาชนมีแรงจูงใจในการลดหรือประหยัดการใช้น้ำประปาได้ ส่วนในต่างประเทศ Costa et al. (2024) พบว่า ในติมอร์ - เลสเต ประชาชนยังขาดความเข้าใจในผลกระทบของน้ำเสียและมลพิษจากน้ำเสียอย่างมาก และ Karki et al. (2024) พบว่า ประชาชนของเนปาลยังขาดการรับรู้ของปัญหาการจัดการน้ำเสีย

4. แนวทางในการจัดการปัญหาน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา อย่างมีประสิทธิภาพจากผลการศึกษาได้แนวทางการแก้ปัญหา คือ การแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการ สร้างการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและส่วนราชการ และการสร้างนวัตกรรมเชิงบูรณาการเพื่อการจัดการน้ำเสียอย่างยั่งยืน ซึ่งนักวิชาการให้ความเห็นว่าการจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยามีความสลับซับซ้อนในหลายมิติ จำเป็นต้องแก้ไขปัญหาในเชิงบูรณาการและอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ใช่เป็นเรื่องของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น การแก้ปัญหาเชิงเทคนิคเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว สอดคล้องกับ อนุชิดา แสงอรุณ (2567) พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการน้ำของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างยั่งยืน ควรประกอบด้วยการศึกษานโยบายของรัฐ ชุมชน และท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการยกระดับสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำของชุมชน การสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชน ขณะที่ ทวิวงศ์ โตทวิวงศ์ (2568, สัมภาษณ์) มีข้อเสนอด้านการบูรณาการการจัดการน้ำเสียกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นแนวคิดที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากหลักการที่ว่าหากประชาชนได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและการปกป้องสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง สอดคล้องกับ Karki et al. (2024) พบว่า แนวทางปัญหาการจัดการน้ำเสียในเมืองของประเทศเนปาล คือ ต้องใช้แนวทางที่ผสมผสานหลายมิติ ทั้งในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การยกระดับระบบบำบัดน้ำเสียแบบภายในครัวเรือนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การให้ความรู้และสร้างความตระหนักรู้แก่ชุมชน ตลอดจนการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรระหว่างประเทศและภาคประชาสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการศึกษา พบว่า การจัดการน้ำเสียของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา มีปัญหาหลายประการ เช่น มีการปล่อยน้ำเสียโดยไม่ได้ผ่านการบำบัดอย่างถูกวิธี ปัญหาด้านผังเมือง ปัญหาด้านวิศวกรรมระบบบำบัดน้ำเสีย ปัญหาด้านงบประมาณและบุคลากร การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนและส่วนราชการ จากปัญหาดังกล่าวผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนวทางการแก้ปัญหา ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ ควรให้เอกชนเข้ามีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสียโดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ต้องลงทุนและเสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา

2. ด้านวิศวกรรมระบบบำบัดน้ำเสีย ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย ประหยัด เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้เครื่องสูบน้ำระบบโซลาเซลล์แทนการใช้พลังงานไฟฟ้าซึ่งมีราคาสูง การออกแบบระบบคลองส่งน้ำ ระบบการบำบัดน้ำเสียด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับสภาพของเมือง

3. ด้านงบประมาณ เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาควรร่วมมือกับการประปาส่วนภูมิภาค เพื่อเก็บค่าใช้จ่ายจากประชาชนในฐานะผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่าย รวมทั้งการศึกษาวิเคราะห์ต้นทุน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

เพื่อกำหนดราคาที่เหมาะสมกับประเภทของผู้ใช้บริการ ด้านมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพและไม่เกิดการต่อต้าน

4. ด้านการมีส่วนร่วม เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาควรร่วมมือกับเครือข่ายประชาชนในชุมชนต่าง ๆ สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อปัญหาการจัดการน้ำเสียของเมือง โดยเพิ่มช่องทางต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมทั้งแบบปกติและแบบออนไลน์บนแพลทฟอร์ม (Platform) ต่าง ๆ ที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงการมีส่วนร่วมได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ด้านเทคโนโลยีการจัดการน้ำเสีย

1.1 ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการน้ำสำหรับเมืองที่มีประสิทธิภาพในการบำบัดน้ำเสียที่มีคุณภาพสูงและใช้ต้นทุนต่ำ เช่น ความคุ้มค่าในการใช้ระบบโซลาเซลล์เพื่อทดแทนหรือลดการใช้กระแสไฟฟ้าที่มีต้นทุนสูง

1.2 ควรศึกษาการใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อการติดตามและวิเคราะห์คุณภาพน้ำตามจุดต่าง ๆ ก่อนเข้าสู่ระบบบำบัดและหลังการบำบัดแทนจ้างการวิเคราะห์จากห้องปฏิบัติการซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่สามารถดำเนินการได้แบบเป็นปัจจุบัน (Real Time)

1.3 ควรศึกษาวิธีการบำบัดในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีต้นทุนต่ำเช่นระบบบำบัดน้ำเสียแบบบ่อปรับเสถียร (Stabilization Pond) ระบบบำบัดน้ำเสีย ที่อาศัยธรรมชาติในการบำบัดสารอินทรีย์ในน้ำเสีย หรือใช้ระบบการบำบัดแบบผสมผสาน

2. ด้านเศรษฐศาสตร์ ควรศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนในการบำบัดน้ำเสียต่อหน่วยของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาและความเป็นไปได้ในด้านการจัดเก็บค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสมตามลักษณะการใช้งานระดับครัวเรือนหรือระดับธุรกิจ สถานประกอบการ ร้านอาหาร โรงแรม แล้วจัดทำโครงสร้างการเก็บค่าใช้จ่าย ตามหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย รวมถึงความเป็นไปได้ในการลงทุนร่วมกับภาคเอกชนในการบริหารจัดการน้ำเสีย

3. ด้านกฎหมาย ควรศึกษาปัญหาด้านกฎหมายและระเบียบที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการน้ำเสียที่กระจายอยู่ในหลายหน่วยงาน รวมทั้งปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายและแนวทางแก้ไข

4. ด้านการมีส่วนร่วม ควรศึกษาปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการบำบัดน้ำเสียจากทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการนโยบายสาธารณะทุกประเภทของเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสิ่งแวดล้อม โดยศึกษาในเชิงรูปแบบ กิจกรรม หน่วยรับผิดชอบ มาตรการและแรงจูงใจ เช่น จะใช้มาตรการในการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียครัวเรือนอย่างไรจากระบบเดิมที่ขาดประสิทธิภาพเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กมลนันท์ ปิ่นแก้ว. (2563). *การจัดการปัญหาน้ำเสียของเทศบาลเมืองพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2020/TU_2020_6203010035_13628_15071.pdf

กรมควบคุมมลพิษ. (2560). *คู่มือระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวุฒิสภา. (2567). *รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง การจัดการน้ำเสียชุมชน*. สำนักงานเลขานุการวุฒิสภา.

เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา. (2567). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 – 2570) เพิ่มเติม ครั้งที่ 1/2567*.

นักวิชาการด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น. (2568, พฤษภาคม 28). *มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.* สัมภาษณ์.

นักวิชาการด้านสาธารณสุข. (2568, พฤษภาคม 28). *จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* สัมภาษณ์.

ประชาชนที่อาศัยในชุมชนตลาดเจ้าพรหม. (2568, เมษายน 27). *ตลาดเจ้าพรหม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* สัมภาษณ์.

ประชาชนที่อาศัยในชุมชนตลาดหัวรอ. (2568, พฤษภาคม 24). *ตลาดหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* สัมภาษณ์.

ผู้บริหารเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา. (2568, พฤษภาคม 24). *เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* สัมภาษณ์.

ผู้ปฏิบัติงาน. (2568, พฤษภาคม 22). *เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* สัมภาษณ์.

สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน. (2567). *สตง. หวั่นปัญหามลพิษทางน้ำส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสุขอนามัยของประชาชน*. https://www.audit.go.th/th/สตง-หวั่นปัญหามลพิษทางน้ำส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสุขอนามัยของประชาชน

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 6. (2564). *รายงานสถานการณ์คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีงบประมาณ 2564 ไตรมาสที่ 4 ปีงบประมาณ 2564 (กรกฎาคม – กันยายน 2564)*.

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 6. (2567ก). *รายงานการติดตามประเมินผลประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนและระบบบำบัดน้ำเสียแบบกลุ่มอาคาร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*.

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 6. (2567ข). *รายงานสถานการณ์คุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดินพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครั้งที่ 1 ปีงบประมาณ 2567 (ตุลาคม – ธันวาคม 2566)*. https://epo06.pcd.go.th/attachment/iu/download.php?WP=qUIcnKt4pQIgZKqCGWOghJst

องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ. (2564). *ปัญหาน้ำเน่าเสียในประเทศไทย*. https://www.nsm.or.th/nsm/th/node/6251

อธิชา แก้วพิงค์. (2561). *ปัญหาการจัดการน้ำเสียอันเกิดจากการฟอกย้อมสีในตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยพายัพ.

อนุชิดา แสงอรุณ. (2567). รูปแบบการบริหารจัดการน้ำของชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างยั่งยืน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, *12*(5), 2084 – 2096. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/281540/185632

Alao, J. O., Otorkpa, O. J., Ayejoto, D. A., & Saqr, A. M. (2025). Assessing The Community Knowledge on Waste Management Practices, Drinking Water Source Systems, and The Possible Implications on Public Health Systems. *Cleaner Waste Systems*, *11*(100295), 1 – 8. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2772912525000934?via%3Dihub

Costa, Z. X., Boogaard, F. C., Ferreira, V., & Tamura, S. (2024). Wastewater Management Strategy for Resilient Cities - Case Study: Challenges and Opportunities for Planning A Sustainable Timor - Leste. *Land*, *13*(6), 799. https://doi.org/10.3390/land13060799

Karki, B. K., Baniya, S., Kharel, H. L., Angove, M. J., & Paudel, S. R. (2024). Urban Wastewater Management in Nepal: Generation, Treatment, Engineering and Policy Perspectives. *H2Open Journal*, *7*(2), 222 – 242. https://iwaponline.com/h2open/article/7/2/222/100982/Urban-wastewater-management-in-Nepal-generation

การบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ย ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท

Collaborative Governance of Kabok Tia Subdistrict Administrative Organization in Kabok Tia Community Tourism Development of Noen Kham District, Chainat

วิลาสินี ชูทอง*

Wilasinee Choothong

Received: June 4, 2025 Revised: July 15, 2025 Accepted: July 31, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ซึ่งผู้วิจัยกำหนดให้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างรวมจำนวน 48 คน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมืออันประกอบด้วยคำถาม จำนวน 4 ส่วน 16 ข้อ และดำเนินการทดสอบความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาด ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.935 จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลกับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ย และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติสมการถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยด้านผู้นำองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการบริหารงานเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในลักษณะความร่วมมือ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการก่อเกิดความร่วมมือ เช่นเดียวกับปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร และปัจจัยด้านกระบวนการการบริหารงาน ตามลำดับ 2. กิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยมีความโดดเด่นในเรื่องของการมองหาศักยภาพชุมชนและการร่วมกันพัฒนามากที่สุด รองลงมาคือ การแสวงหาโอกาสทางการท่องเที่ยวชุมชน และการส่งเสริมช่องทางการสื่อสาร ขณะที่การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเสริมคุณภาพชีวิตนั้นยังมีการดำเนินการในกิจกรรมด้านนี้น้อย ตามลำดับ และ 3. ปัจจัยการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย ได้แก่ ปัจจัยผู้นำและปัจจัยกระบวนการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ขณะที่ ปัจจัยการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์และปัจจัยการก่อเกิดไม่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวชุมชน, การบริหารแบบร่วมมือ, การพัฒนาการท่องเที่ยว

---

* อาจารย์ ดร., ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม (ศูนย์ชัยนาท)

Lecturer, Ph.D., Department of Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences, Chandrakasem Rajabhat University , Chainat Center

Corresponding Author: wikasaa@gmail.com

Abstract

This quantitative study aimed to examine the factors of collaborative governance within the Kabok Tia Subdistrict Administrative Organization (SAO) that influence community tourism development in Kabok Tia, Noen Kham District, Chainat Province. The study population, consisting of 48 individuals—including SAO administrators, council members, and staff—was used as the sample. Data were collected through a structured questionnaire comprising four sections with a total of 16 items. The instrument demonstrated high reliability, with a Cronbach's alpha coefficient of 0.935. Data were analyzed using descriptive statistics (percentage, mean, and standard deviation) and multiple regression analysis.

The findings revealed that: 1. organizational leadership was the most influential factor in collaborative governance for community tourism development, followed by cooperation formation, inter-organizational relationship structure, and administrative processes, respectively; 2. the SAO's community tourism development activities were most prominent in identifying community potential and fostering collaborative development, followed by exploring tourism opportunities and promoting communication channels, whereas activities related to enhancing learning for quality of life were least emphasized; and 3. collaborative governance factors significantly affecting community tourism development were leadership and administrative process factors ($p < .05$), while inter-organizational relationship structure and cooperation formation factors were not statistically significant.

Keywords: Community Tourism, Collaborative Governance, Tourism Development

บทนำ

การบริหารราชการแผ่นดินกำหนดแนวทางให้ผู้บริหารองค์กรขับเคลื่อนนโยบายผ่านการวางแผนและการประสานกิจกรรมร่วมกันระหว่างองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า และการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งรัฐบาลปัจจุบันได้ขานรับแนวทางดังกล่าวมาดำเนินการบริหารประเทศและมีนโยบายเร่งด่วนในการผลักดันการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจระยะสั้นและสร้างงานให้กับประชาชนในระยะยาว โดยมอบนโยบายให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะบูรณาการร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวของประเทศในทุกรูปแบบ (กระทรวงมหาดไทย, 2566)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด 14 การปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2560 ได้กระจายหน้าที่และอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ดูแล จัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนในลักษณะร่วมดำเนินการกับองค์กรอื่นได้ในเขตรับผิดชอบ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2542) รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการทำมาหากินของราษฎรเป็นอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบลสามารถกระทำได้ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562) ตามแนวทางการบริหารราชการ และหากพิจารณาทุนทรัพยากรของจังหวัดชัยนาทด้านการท่องเที่ยวถือเป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งพร้อมด้วยมรดกทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอำเภอเนินขาม อำเภอเล็ก ๆ ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดชัยนาทซึ่งถือเป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการที่โดดเด่นของจังหวัดอันเกิดขึ้นภายใต้การส่งเสริมและสนับสนุนการผสานพลังชุมชนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยปราศจากการสนับสนุนงบประมาณของภาครัฐ การดำเนินการดังกล่าวเป็นนิมิตหมายที่ดีของการบริหารในรูปแบบพลังความร่วมมือที่สร้างความเข้มแข็งต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ในลักษณะการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและประชาชน อันเป็นประเด็นทางการบริหารที่น่าสนใจ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงมีความสนใจศึกษาการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท โดยมีสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. เงื่อนไขการก่อเกิดการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาทแตกต่างกัน

2. กระบวนการการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาทแตกต่างกัน

3. โครงสร้างความสัมพันธ์ทางการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาทแตกต่างกัน

4. ภาวะผู้นำขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยมีอิทธิพลต่อการบริหารแบบร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท

การทบทวนวรรณกรรม

1. การบริหารแบบบร่วมมือ

การบริหารแบบร่วมมือเป็นแนวคิดที่มุ่งสร้างและพัฒนากระบวนการดำเนินงานร่วมกันแบบข้ามขอบเขตความสัมพันธ์ขององค์กรเพื่อการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ตามตัวแบบการบริหารแบบร่วมมือของ Ansell & Gash (2007); Emerson et al (2011) ที่อธิบายสิ่งที่ทำให้เกิดกระบวนการบริหารแบบร่วมมือ คือ 1. การเริ่มต้น 2. องค์ประกอบภายในกระบวนการ 3. การออกแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ 4. ผู้นำ (วสันต์ ศรีสมพงศ์, 2559; ศศิธร ทองจันทร์, 2559) ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้โดยนิยามการบริหารแบบร่วมมือว่าหมายถึง การกำหนดและการดำเนินงานร่วมกันระหว่างองค์กรกับองค์กร หรือระหว่างองค์กรกับกลุ่มด้วยกระบวนการแบบร่วมมือจนเกิดผลตามเป้าหมาย โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารแบบร่วมมือที่ผู้วิจัยวางกรอบการวิเคราะห์ไว้ดังนี้

1.1 ปัจจัยเงื่อนไขการก่อเกิดการบริหารแบบร่วมมือ ประกอบด้วย 1) ความไม่สมดุลของอำนาจหน้าที่และหรือทรัพยากร 2) การจูงใจ รวมถึงศักยภาพในการทำงานที่แตกต่างกัน ทั้งนี้แรงจูงใจอันนำมาสู่ความร่วมมือนั้นจะเพิ่มขึ้นได้หากมีการประชุมร่วมกัน และมีบทบาทในการร่วมคิดหรือร่วมแสดงออก ที่แสดงถึงการเป็นหนึ่งในผู้มีบทบาทสำคัญของกิจกรรมนั้น แต่อย่างไรก็ตามการก่อเกิดเริ่มต้นของความร่วมมือต้องเกิดจากความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรเป็นพื้นฐานด้วย

1.2 กระบวนการร่วมมือ เป็นกิจกรรมอันเริ่มต้นจากการสร้างความเข้าใจในสิ่งที่จะกระทำด้วยกระบวนการเสวนาแบบเผชิญหน้า ทั้งนี้เพื่อสร้างความไว้วางใจ ความมั่นใจ และเป็นส่วนหนึ่งที่จะมีความผูกพันต่อผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งการเผชิญหน้าจะเป็นการสื่อสารกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้เกิดฉันทามติ ความเข้าใจและพันธกิจร่วมกัน อันเป็นหัวใจสำคัญของการเริ่มต้นสู่เป้าหมายร่วมกัน

1.3 โครงสร้างความสัมพันธ์ หมายถึง การจัดโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการระหว่างภาคีอันมีการวางกฎเกณฑ์ กติกา บรรทัดฐานการปฏิบัติร่วมกันบนพื้นฐานของความชอบธรรม ความโปร่งใสของกระบวนการและถูกต้องตามระเบียบวิธีการปฏิบัติราชการ นอกจากนี้ยังหมายความรวมถึงการตัดสินใจสุดท้ายในอีกทางหนึ่งด้วย

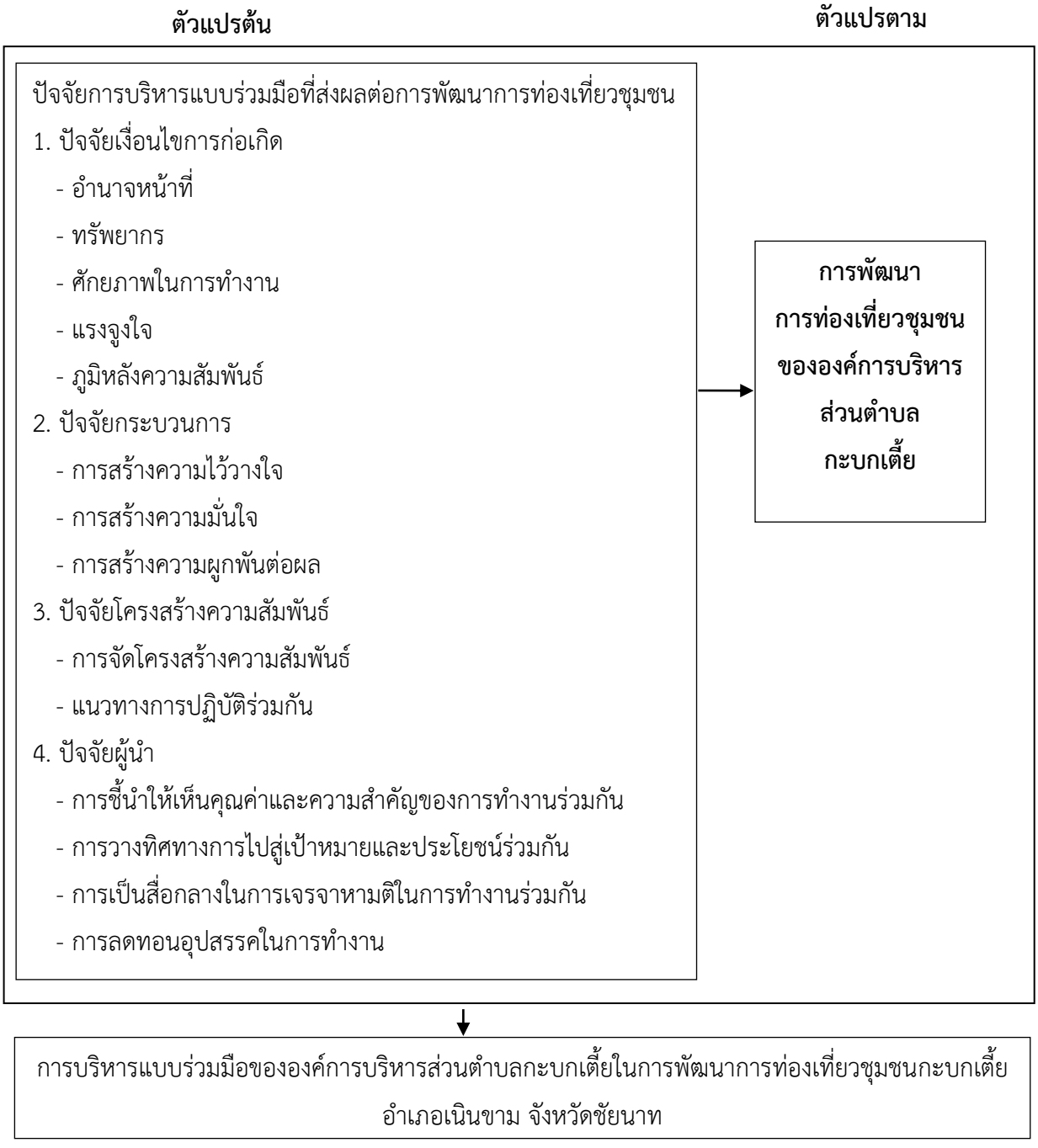
1.4 ปัจจัยผู้นำ หมายถึง การแสดงบทบาทของผู้นำในความสามารถที่จะให้มารวมตัวกัน และการเอื้ออำนวยการขับเคลื่อนกระบวนการบริหารแบบร่วมมือ ซึ่งประกอบด้วย 1) การลดทอนอุปสรรคในการทำงานอันเกิดจากสถานะอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกัน 2) การชี้นำให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการทำงานร่วมกัน 3) การเป็นสื่อกลางในการเจรจาหามติข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน และ 4) การวางทิศทางการไปสู่เป้าหมายและประโยชน์ร่วมกัน

2. การจัดการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

การตอบสนองต่อการพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ดีอย่างหนึ่ง คือ การใช้กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน โดยคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมพื้นถิ่นความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะยังผลไปสู่การส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ประชาชนได้ และกุญแจสำคัญของการใช้กระบวนการจัดการท่องเที่ยวชุมชน คือ การกำหนดแนวทางการพัฒนาบนรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน 5 ประการ (มนตรี คำวัน, 2560; อ้างอิงใน จิรภาส หลอดเงิน, 2567) ดังนี้ 1) การพัฒนาทรัพยากรทั้งที่เกิดขึ้นเองและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น 2) การให้ความสำคัญต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและการวิเคราะห์ถึงผลกระทบด้านลบที่อาจจะเกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อสร้างแนวทางในการป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น 3) การให้ความสำคัญกับธุรกิจการท่องเที่ยวในขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและการเป็นตัวกลางในการ

กลั่นกรองนักท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างการตระหนักรู้ต่อการละเลยผลกระทบด้านลบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ซึ่งจะยังผลต่อการสร้างท่องเที่ยวชุมชนได้ 4) การกระจายผลประโยชน์ให้กับคนในท้องถิ่นอย่างเท่าเทียม เพื่อสร้างความรักและหวงแหนในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ทั้งยังเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในกระบวนการจัดการทรัพยากรของตนเอง และ 5) การมีหน่วยงานสนับสนุน โดยเฉพาะนักวิชาการและสถาบันการศึกษาเพื่อช่วยนำความรู้ในทางวิชาการมาอำนวยให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวและการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นสากล

กรอบแนวความคิด

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจปัจจัยการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ย รวมจำนวน 48 คน ได้แก่ นายกฯ รองนายกฯ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ย ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แนวคิดของ Krejcie & Morgan (1970) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบกำหนดจำนวน (Quota Sampling) ถ้าจำนวนประชากรไม่เกิน 100 คน ให้เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, ม.ป.ป.)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบร่วมมือฯ จำนวน 4 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม การบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย และข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของ Likert Scale ทั้งนี้ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดยทบทวนวรรณกรรมและพัฒนาเครื่องมือขึ้นตามกรอบการวิจัย จากนั้นนำเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเสนอแก่ที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อพิจารณาโครงสร้างคำถาม การใช้ภาษา และความครอบคลุมเนื้อหา ก่อนนำส่งเพื่อตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้วยการหาดัชนีชี้วัดรายข้อที่เรียกว่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยการทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability Test) ของแบบสอบถามโดยนำไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย จำนวน 30 คน และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (1971) ซึ่งแบบสอบถามงานวิจัยนี้มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach เท่ากับ 0.935

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวมข้อมูล ขั้นต้นผู้วิจัยจะเข้าพื้นที่เพื่อประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะดำเนินการวิจัยก่อนเพื่อชี้แจงข้อมูลเบื้องต้นและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการวิจัยครั้งนี้จะเป็นไปเพื่อการวิจัยเท่านั้น และจะไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยการบริหารแบบร่วมมือฯ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารแบบร่วมมือฯ ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสถิติในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ย ผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2. การวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย ผู้วิจัยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งมีการยอมรับที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 จากนั้นนำเสนอข้อมูลด้วยตารางและแปลความตามข้อมูลที่ได้

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นจึงทดสอบสมมติฐานเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งผลการวิจัยอธิบายได้ดังรายละเอียด

ตาราง 1 การบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย

การบริหารแบบร่วมมือฯ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการเกิดความร่วมมือ
1. ด้านเงื่อนไข/การก่อเกิด			
1.1 องค์กรของท่านมักจะได้รับความร่วมมือจากองค์กรอื่นในการขอให้มาพบปะพูดคุยกันในประเด็นการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน	4.02	.911	บ่อยครั้ง
1.2 องค์กรของท่านมักจะได้รับความร่วมมือจากองค์กรอื่นในการขอให้มาร่วมกันค้นหาประเด็นการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน	4.21	.651	ทุกครั้ง
1.3 องค์กรของท่านมักจะได้รับความร่วมมือจากองค์กรอื่นในการขอให้มาร่วมกันหาแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน	4.25	.786	ทุกครั้ง
1.4 การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ของท่านเกิดจากการตกลงร่วมกันขององค์กรต่าง ๆ และนำไปสู่การวางแผนพัฒนาในพื้นที่	4.21	.849	ทุกครั้ง
รวม	**4.17**	**.676**	**บ่อยครั้ง**
2. ด้านกระบวนการ			
2.1 องค์กรของท่านมีความร่วมมือ และทำงานกับหลายภาคส่วนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน	4.25	.786	ทุกครั้ง
2.2 องค์กรของท่านได้รับการสนับสนุนทรัพยากร (เงินทุน คน ความรู้ เครื่องมือ) ที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน	3.25	1.495	บางครั้ง
2.3 องค์กรของท่านมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่ชัดเจนร่วมกับองค์กรอื่น	3.94	.932	บ่อยครั้ง
2.4 องค์กรของท่านมีแนวทางในการทำงานที่ทำให้เกิดการยอมรับร่วมกันเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน	4.08	.942	บ่อยครั้ง
รวม	**3.88**	**.933**	**บ่อยครั้ง**

ตาราง 1 การบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย (ต่อ)

การบริหารแบบร่วมมือฯ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการเกิดความร่วมมือ
3.ด้านการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์			
3.1 องค์กรของท่านได้หารือเรื่องโครงสร้างการทำงานร่วมกันกับองค์กรอื่นเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน	4.27	.736	ทุกครั้ง
3.2 องค์กรของท่านมีการชี้แจงรายละเอียดแนวทางการทำงานเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่ชัดเจน	4.10	.831	บ่อยครั้ง
3.3 องค์กรของท่านมีข้อตกลง กฎ กติกาในการทำงานร่วมกันที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน	3.46	1.320	บางครั้ง
3.4 องค์กรของท่านรับฟังความคิดเห็นขององค์กรอื่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน	4.42	.613	ทุกครั้ง
รวม	**4.06**	**.685**	**บ่อยครั้ง**
4.ด้านผู้นำ			
4.1 หากเกิดอุปสรรค ผู้นำองค์กรของท่านสามารถจัด หรือลดทอนอุปสรรคในการทำงานเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน	4.06	.976	บ่อยครั้ง
4.2 ผู้นำองค์กรของท่านชี้ให้ท่านเห็นคุณค่าความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน	4.46	.617	ทุกครั้ง
4.3 ผู้นำองค์กรของท่านสามารถเป็นสื่อกลางการเจรจาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน	4.44	.580	ทุกครั้ง
4.4 ผู้นำองค์กรของท่านมีความสามารถในการวางทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนไปสู่เป้าหมายร่วมกัน	4.52	.545	ทุกครั้ง
รวม	**4.36**	**.585**	**ทุกครั้ง**
รวมทุกด้าน	**4.12**	**.636**	**บ่อยครั้ง**

จากตาราง 1 พบว่า ภาพรวมของการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งที่ค่าเฉลี่ย 4.12 ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอธิบายได้ว่า ด้านผู้นำองค์กรถือว่าผู้นำองค์กรเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในลักษณะความร่วมมือทุกครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 4.36 รองลงมาคือ ด้านเงื่อนไข/การก่อเกิด ซึ่งองค์กรได้รับความร่วมมือในการบริหารงานเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในลักษณะร่วมกันอยู่บ่อยครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 4.17 เช่นเดียวกับด้านการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่มักได้รับความร่วมมืออยู่บ่อยครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย

4.06 และด้านกระบวนการการบริหารงานเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่เกิดขึ้นร่วมกันอยู่บ่อยครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 3.88 อย่างไรก็ตามหากพิจารณาในองค์ประกอบรายด้าน พบว่า

1. ด้านเงื่อนไข/การก่อเกิด พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยจะได้รับความร่วมมือจากองค์กรอื่นในการขอให้มาร่วมกันหาแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนทุกครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 4.25 รองลงมาคือ องค์กรได้รับความร่วมมือจากองค์กรอื่นในการขอให้มาร่วมกันค้นหาประเด็นการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยเกิดจากการตกลงร่วมกันกับองค์กรต่าง ๆ และนำไปสู่การวางแผนพัฒนาในพื้นที่ทุกครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 4.21 ทั้งนี้การขอความร่วมมือให้มาพบปะพูดคุยกันในประเด็นการพัฒนา การท่องเที่ยวชุมชนจะได้รับความร่วมมืออยู่บ่อยครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 4.02 ตามลำดับ

2. ด้านกระบวนการ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยมีความร่วมมือและได้ร่วมทำงานกับหลายภาคส่วนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนทุกครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 4.25 รองลงมาคือ องค์กรมีแนวทางในการทำงานที่ทำให้เกิดการยอมรับร่วมกันเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอยู่บ่อยครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 4.08 รวมถึงการมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่ชัดเจนร่วมกับองค์กรอื่นอยู่บ่อยครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 3.94 แต่อย่างไรก็ตามในประเด็นการได้รับสนับสนุนทรัพยากร (เงินทุน คน ความรู้ เครื่องมือ) ที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเกิดขึ้นเป็นบางครั้งเท่านั้น ที่ค่าเฉลี่ย 3.25 ตามลำดับ

3. ด้านการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยรับฟังความคิดเห็นขององค์กรอื่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกันทุกครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 4.42 รองลงมาคือ การหารือเรื่องโครงสร้างการทำงานร่วมกันกับองค์กรอื่นทุกครั้งเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน ที่ค่าเฉลี่ย 4.27 และจะมีการชี้แจงรายละเอียดแนวทางการทำงานเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่ชัดเจนทุกครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 4.10 ขณะที่การกำหนดข้อตกลง กฎ กติกาในการทำงานร่วมกันเกิดขึ้นในบางครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 3.46 ตามลำดับ

4. ด้านผู้นำ พบว่า ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยมีความสามารถในการวางทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนไปสู่เป้าหมายร่วมกันได้ทุกครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 4.52 รองลงมาคือ ผู้นำองค์กรได้ชี้ให้เห็นคุณค่าความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกันได้ทุกครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 4.46 ทั้งยังสามารถเป็นสื่อกลางการเจรจาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกันทุกครั้ง ที่ค่าเฉลี่ย 4.44 อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดอุปสรรคในการทำงานร่วมกันผู้นำองค์กรสามารถจัดการ หรือลดทอนอุปสรรคในการทำงานเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกันได้อยู่บ่อยครั้ง และผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาเห็นว่าผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยยังสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อยู่บ่อยครั้งที่ค่าเฉลี่ย 4.06 ตามลำดับ

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของแบบสอบถามซึ่งสอดคล้องในประเด็นกระบวนการบริหารแบบร่วมมือ ซึ่งพิจารณาได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยมีการจัดกระบวนการบริหารที่ได้รับการยอมรับจากเครือข่ายความร่วมมือทางการบริหารได้เป็นอย่างดี ดังสังเกตได้จากประโยคหนึ่งในข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามที่ว่า

“จัดการบริหารได้ดีมาก”

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ย

“ดำเนินการได้ดีเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการขายปลา”

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ย

อนุมานได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยมีการบริหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่ชัดเจนและได้รับการยอมรับอันนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านการมองศักยภาพชุมชนที่จะยังผลไปสู่การแสวงหาโอกาสของการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ยได้ในอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย ซึ่งเป็นตัวแปรตามของการวิจัยเพื่อค้นหากิจกรรมของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ยที่โดดเด่นรวมถึงที่ต้องพัฒนาให้ดีขึ้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏดังตาราง 2

ตาราง 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ย

การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ย	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับความคิดเห็น**
1. การระดมความเห็นเพื่อมองศักยภาพชุมชนและพัฒนาเชิงพื้นที่	4.25	.729	มากที่สุด
2. การส่งเสริมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต	3.58	.846	มาก
3. การแสวงหาโอกาสทางการท่องเที่ยวชุมชน	3.90	.857	มาก
4. การส่งเสริมช่องทางการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์	3.75	.911	มาก
รวม	**3.86**	**.697**	**มาก**

จากตาราง 2 พบว่า การบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยในภาพรวมมีกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน อยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.86 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยมีบทบาทของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่โดดเด่นในมิติของการมองหาศักยภาพชุมชนและร่วมกันพัฒนาในเชิงพื้นที่มากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.25 รองลงมาคือ การแสวงหาโอกาสทางการท่องเที่ยวชุมชน อยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.90 และการส่งเสริมช่องทางการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.75 ขณะที่การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยยังมีการดำเนินการในกิจกรรมด้านนี้น้อยที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 3.58 ตามลำดับ

ตาราง 3 การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณปัจจัยการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย

ตัวแปร	**B**	**S.E.**	**Beta**	**t**	**p-value.**
1. ปัจจัยการก่อเกิด	-.034	.227	-.033	-.149	.882
2. ปัจจัยกระบวนการ	**.311**	.140	.417	2.231	**.031***
3. ปัจจัยการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์	-.191	.182	-.187	-1.049	.300

ตาราง 3 การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณปัจจัยการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ย ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย (ต่อ)

ตัวแปร	B	S.E.	Beta	t	p-value.
4. ปัจจัยผู้นำ	**.600**	.205	.504	2.929	**.005***
Durbin-Watson = 1.607 R = .678[a] R^2 = .460 SEE = .535 F = 9.167 sig =.000[b]					

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

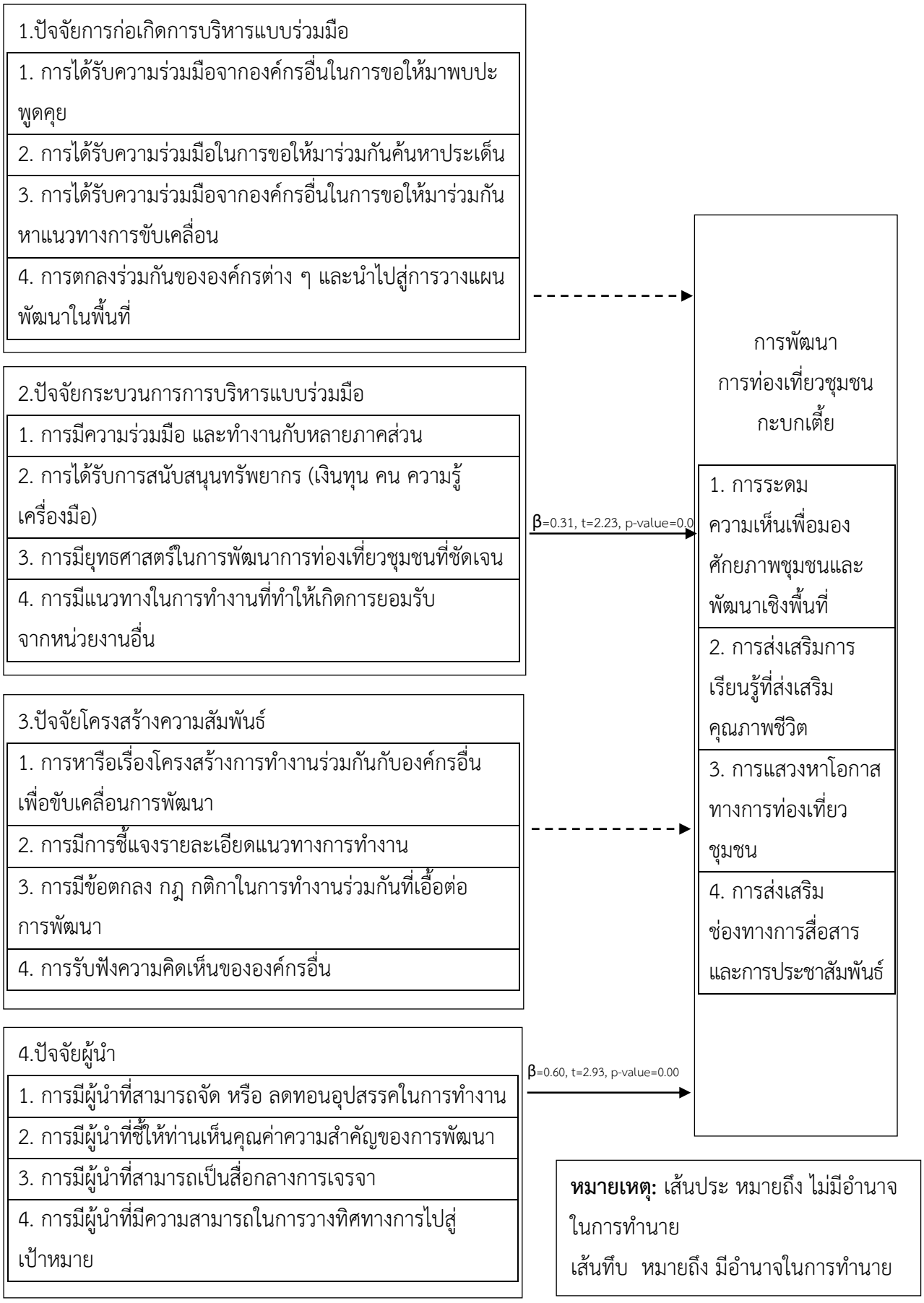
ผลการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณปัจจัยการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ย ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย ดังตาราง 3 พบว่า กลุ่มตัวแปรอิสระข้างต้น มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ยที่ขนาดความสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.678 ทั้งนี้ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัว สามารถอธิบายความผันแปร (R^2) ของปัจจัยการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย ได้ร้อยละ 46 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (SEE) เท่ากับ .535 กล่าวได้ว่าแต่ละตัวแปรอิสระมีอิทธิพล (F) ต่อตัวแปรตามแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig) .000 ซึ่งปัจจัยผู้นำ (β = 0.60, t = 2.93, p-value = 0.00) และปัจจัยกระบวนการ (β = 0.31, t = 2.23, p-value = 0.03) ขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ขณะที่ ปัจจัยการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ (β = -.19, t = -1.05, p-value = 0.30) และปัจจัยการก่อเกิด (β = -.034, t = -.15, p-value = 0.88) ไม่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ยอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังภาพ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามสมมติฐานการวิจัย พบว่า

สมมติฐานที่ 1 เงื่อนไขการก่อเกิดการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาทแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 กระบวนการการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาทแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 โครงสร้างความสัมพันธ์ทางการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาทแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 ภาวะผู้นำขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยมีอิทธิพลต่อการบริหารแบบร่วมมือในพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาทแตกต่างกัน

ภาพ 2 ตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยการบริหารแบบร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ข้างต้นชี้ให้เห็นว่าปัจจัยผู้นำขององค์การบริหารส่วนตำบลกะบกเตี้ยมีผลต่อการบริหารแบบร่วมมือฯ เป็นอย่างมาก ซึ่งภาวะผู้นำดังกล่าวมีลักษณะของการมุ่งสร้าง คิดริเริ่ม มีความสามารถในการประสานงาน ทั้งยังอำนวยความสะดวกการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับ พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล และ ปิยากร หวังมหาพร (2565) ที่ศึกษาการพัฒนาความร่วมมือระหว่างรัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม พบว่า ผู้นำที่มีความริเริ่ม เข้าใจปัญหา เป็นผู้ประสานงานและวางโครงสร้างการกำกับดูแลจะนำไปสู่ความร่วมมือ และสอดคล้องกับ พรรณภัทร ราชาภรณ์ (2565) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐและองค์กรสาธารณกุศลในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของความร่วมมือ คือ ปัจจัยผู้นำ มาเป็นอันดับแรก ในประเด็นเดียวกันข้อค้นพบด้านผู้นำที่มีลักษณะของการลดทอนอุปสรรคและเป็นผู้นำอำนวยความสะดวกสอดคล้องกับข้อค้นพบของ นพดล อัคฮาด และคณะ (2566) ที่พบว่า ภาวะผู้นำแบบอำนวยความสะดวกที่อำนวยการสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายมีส่วนสำคัญในการผลักดันเป้าหมายของการทำงานร่วมกัน ยิ่งไปกว่านั้นการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่าปัจจัยการก่อเกิดเป็นเพียงปัจจัยเกื้อหนุนการบริหารแบบร่วมมือฯ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เช่นเดียวกับปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ ซึ่งจากข้อค้นพบแสดงให้เห็นว่ากระบวนการที่ดีซึ่งมีความพร้อมด้วยทรัพยากรทางการบริหารมีผลต่อการบริหารแบบร่วมมือ ทั้งนี้สอดคล้องกับ เดชา พวงงาม (2566) ที่วิเคราะห์ปัจจัยสำคัญอันมีผลทำให้การบริหารการปกครองแบบร่วมมือประสบผลสำเร็จ พบว่า การมีอำนาจ ทรัพยากร และศักยภาพที่แตกต่างกันทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้เพียงลำพัง และเมื่อพิจารณาปัจจัยกระบวนการแม้จะมีระดับความร่วมมือไม่มากนัก แต่ผลการวิจัยปรากฏเป็นที่ประจักษ์ว่ามีผลต่อการบริหารแบบร่วมมือฯ เช่นเดียวกับปัจจัยด้านผู้นำ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยผู้นำ อันประกอบด้วยการลดทอนอุปสรรคในการทำงาน การชี้ถึงคุณค่าของสิ่งที่ทำ การเป็นสื่อกลางเจรจา มุมมองการพัฒนา และปัจจัยกระบวนการ อันประกอบด้วย ลักษณะการทำงานกับหลายภาคส่วน การได้รับการสนับสนุนทรัพยากร และแนวทางการสร้างการยอมรับส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนกะบกเตี้ย แต่อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้ไม่ปรากฏว่าปัจจัยโครงสร้างมีผลต่อการบริหารแบบร่วมมือ ดังเช่นเดียวกันกับผลงานของ ชัชวินธ์ ตันติเวชวาณิชย์ และ วสันต์ เหลืองประภัสร์ (2562) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการตั้งหน่วยความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดบริการสาธารณะ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ คือ การผลักดันของหน่วยงานภายนอกและแรงกดดันเชิงโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยแท้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การบริหารงานแบบร่วมมือขององค์กรราชการทั้งในระดับภูมิภาคหรือท้องถิ่นจำต้องมุ่งสร้างและผลักดันให้ผู้นำองค์กรเกิดวิสัยทัศน์แห่งการปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานในลักษณะความร่วมมือภายใต้ภาวะผู้นำแบบอำนวยความสะดวก เน้นการประสานเชื่อมโยงให้เกิดขึ้นในทางปฏิบัติเพื่อลดทอนปัญหาและอุปสรรคด้านทรัพยากรการดำเนินงานที่อาจจะเกิดขึ้น

2. การจัดโครงสร้างและกระบวนการทำงานการบริหารที่มีลักษณะแบบร่วมมือกันกับหลายภาคส่วนนั้น นอกจากจะต้องมีผู้นำที่มีลักษณะของการเป็นนักประสานงานแล้วจำต้องมีการจัดโครงสร้างการกำกับดูแลในประเด็นการสร้างความร่วมมือที่ชัดเจนบนฐานของความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในระดับองค์กร และกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อสร้างการยอมรับในกระบวนการทำงานแบบร่วมมือ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผู้สนใจควรศึกษาในบริบทองค์กรอื่น และหรือในประเด็นอื่นเพื่อเสริมให้เกิดความเข้มแข็งทางวิชาการและการพัฒนาเชิงพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ หรือการศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2566). *การดำเนินการอำนวยความสะดวกและดูแลความปลอดภัยนักท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. https://www.dla.go.th/upload/document/type2/2566/10/30178_1_1697518526947.pdf

จิรภาส หลอดเงิน. (2567). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนนาถ่อน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร]. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ (E-Thesis) SNRU. https://gsmis.snru.ac.th/e-thesis/file_att1/2025121064426423120_fulltext.pdf

ชัชวินธ์ ตันติเวชวาณิชย์ และ วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2562). การสร้างความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบนพื้นที่ภาคตะวันออก: ปัจจัยแห่งความสำเร็จและสภาพปัญหาอุปสรรค. *วารสารสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, *16*(1), 90 – 133. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/citujournal/article/view/246446/166925

เดชา พวงงาม. (2566). การสร้างเครือข่ายการบริหารปกครองแบบร่วมมือกันในการปฏิบัติภารกิจขององค์การบริหารส่วนจังหวัด. *วารสารมหาจุฬาวิชาการ*, *10*(1), 323 – 347. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMA/article/view/262482/179073

นพดล อัคฮาด, พนมพัทธ์ สมิตานนท์, นราธิป ศรีราม, และชูเกียรติ มุทธากาญจน์. (2566). กลไกการบริหารจัดการแบบร่วมมือด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารบริหารการปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, *12*(2), 119 – 213. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/gjournal-ksu/article/view/268652/174578

พรรณภัทร ราชาภรณ์. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐและองค์กรสาธารณกุศลในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีศึกษาอุทกภัย จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, *5*(1), 84 – 97. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/hsrnj/article/view/252470/172486

พิชญ์สินี เสรีโรจนกุล และ ปิยากร หวังมหาพร. (2565). การพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, *7*(4), 277 – 297. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/download/255426/175113

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. (ม.ป.ป.). *ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง*. https://www.mbuisc.ac.th/woratep/Research%20Methodology%20-pdf.. www/5%20Populations/5%20Populations%205.pdf

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40. หน้า 74. https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=1038&filename=index

วสันต์ ศรีสมพงศ์. (2559). *การบริหารจัดการแบบร่วมมือในโครงการคลองหมอนนา ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตที่ไม่ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ศศิธร ทองจันทร์. (2559). *การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันกับการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐไทย กรณีศึกษาโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหา* [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5303031222_6519_5351.pdf

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). *พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542*. https://www.dla.go.th/work/planlocal/law.htm

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). *พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขฉบับเพิ่มเติม 2562*. https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/050/T_0151.PDF

Ansell, C. & Gash, A. (2007). *Collaborative Governance in Theory and Practice.* https://academic.oup.com/jpart/articleabstract/18/4/543/1090370?redirectedFrom=fulltext

Cronbach, L. J. (1971). *Essentials of Psychological Testing* (4th ed.). Harper & Row.

Emerson, K., Nabatchi,T., & Balogh, S. (2011). An Integrative Framework for Collaborative Governance. *Journal of Public Administration Research and Theory, 22,* 1 - 29.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, *30*(3), 607 – 610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

นวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว

Service Innovations Affecting Tourists' Decision - Making in Choosing Hotel Services Along the Andaman Coast

นุรซาฮีลา ดุลยเสรี,[*] และสุพิชา บูรณะวิทยาภรณ์[**]

Nulzaheela Dulyaseree, and Suphicha Booranavitayaporn

Received: May 22, 2025 Revised: July 2, 2025 Accepted: July 15, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความแตกต่างค่าเฉลี่ยของการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามัน ตามปัจจัยส่วนบุคคล 2. ศึกษาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตามพฤติกรรมการท่องเที่ยว และ 3. ศึกษานวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามัน กลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยว จำนวน 837 คน ที่เคยใช้บริการโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 4 ด้าน เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Independent t-test, ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. การตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามัน แตกต่างกันตามเพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ และสัญชาติ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 2. การตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามัน แตกต่างกันตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้บริการและผู้ร่วมเดินทางมาใช้บริการโรงแรม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ 3. นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี กระบวนการและด้านประสบการณ์มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการออกแบบบริการที่ตอบสนองความต้องการเชิงลึกของลูกค้า และสร้างประสบการณ์เฉพาะบุคคลที่สร้างความพึงพอใจในระยะยาวแก่ลูกค้าเป้าหมาย

คำสำคัญ: การตัดสินใจ, นวัตกรรมการบริการ, นักท่องเที่ยว, โรงแรมฝั่งอันดามัน

[*] นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการธุรกิจการบริการ วิทยาลัยดุสิตธานี

Students in the Master of Business Administration Program, Hospitality Business Management Specialization, Dusit Thani College

[**] อาจารย์ ดร. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยดุสิตธานี

Lecturer, Dr., Master of Business Administration Program, Dusit Thani College

Corresponding Author: bua.dulyaseree@gmail.com

Abstract

This study aimed to: 1. examine differences in tourists' hotel selection decisions along the Andaman coast based on demographic characteristics; 2. investigate differences in decision-making based on tourism behavior; and 3. analyze the influence of service innovation on tourists' hotel selection decisions. The sample consisted of 837 tourists who had previously used hotel services in Phuket, Phang Nga, and Krabi provinces. Data collected from a structured questionnaire covering four dimensions. Statistical analyses included descriptive statistics, independent t-tests, one-way ANOVA, and multiple regression analysis.

The findings indicated that: 1. tourists' hotel selection decisions differed significantly by gender, age, marital status, occupation, and nationality ($p < .05$); 2. decision-making also varied significantly according to tourism behavior, particularly travel purpose and travel companions ($p < .05$); and 3. service innovation—specifically technological, process, and experiential innovations—had a statistically significant effect on hotel selection decisions. These findings suggest that hotel operators can leverage service innovation to better address nuanced customer needs and develop personalized experiences, thereby enhancing long-term customer satisfaction and competitiveness in the Andaman tourism market.

Keywords: Decision – Making, Service Innovation, Tourists, Andaman Coast Hotels

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลให้ประเทศไทยมุ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยภาคบริการ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศ ธุรกิจโรงแรมในฐานะองค์ประกอบหลักของภาคบริการมีลักษณะพิเศษที่ไม่สามารถจับต้องหรือทดลองล่วงหน้าได้ ผู้บริโภคจึงมักตัดสินใจเลือกจาก “ประสบการณ์” ที่เคยได้รับหรือคาดหวังจะได้รับ หากโรงแรมไม่สามารถขายบริการได้ในช่วงเวลานั้น ย่อมเป็นการสูญเสียรายได้อย่างถาวร (Kotler et al., 2017)

พื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน เช่น ภูเก็ต กระบี่ พังงา ตรัง และสตูล เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ด้วยทรัพยากรธรรมชาติอันสวยงามและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ ข้อมูลจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2566) ระบุว่า ใน พ.ศ. 2565 พื้นที่ดังกล่าวมีนักท่องเที่ยวรวมกว่า 29 ล้านคน สร้างรายได้มากกว่า 600,000 ล้านบาท และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันสูงถึง 4,800 บาท อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยวทั่วโลก รวมถึงพื้นที่ฝั่งอันดามันอย่างรุนแรง แม้สถานการณ์จะคลี่คลาย แต่พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการหันมาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวางแผนและเลือกใช้บริการที่พัก และการคาดหวังต่อ “ประสบการณ์เฉพาะบุคคล” ที่เน้นความสะดวก ความปลอดภัยด้านสุขอนามัย และความยั่งยืน (UNWTO, 2022)

ภายใต้บริบทนี้ ธุรกิจโรงแรมจึงจำเป็นต้องเร่งปรับตัว โดยหนึ่งในแนวคิดที่ได้รับความสนใจมากขึ้นคือ “นวัตกรรมการบริการ” (Service Innovation) ซึ่งหมายถึง การพัฒนารูปแบบ กระบวนการ หรือเทคโนโลยีในการให้บริการที่สามารถเพิ่มคุณค่าให้แก่ผู้ใช้บริการ (Weng et al., 2012) โดยสามารถจำแนกนวัตกรรมการบริการออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1. นวัตกรรมสิ่งแวดล้อม เช่น การลดใช้พลาสติกและพลังงานสะอาด 2. นวัตกรรมกระบวนการที่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ 3. นวัตกรรมประสบการณ์ที่เน้นสร้างประสบการณ์เฉพาะบุคคล เช่น ระบบไร้สัมผัส และ 4. นวัตกรรมเทคโนโลยี เช่น การใช้ AI เพื่อวิเคราะห์และตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Weng et al., 2012) ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาและประยุกต์ใช้นวัตกรรมการบริการจึงไม่ใช่ทางเลือก แต่เป็นความจำเป็นสำหรับธุรกิจโรงแรมที่ต้องการรักษาความได้เปรียบในสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันที่เข้มข้นและพลวัตสูงในยุคหลังโควิด (UNWTO, 2022) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพฤติกรรมและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การนำนวัตกรรมการบริการมาใช้จึงยังคงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่ส่งผลต่อความอยู่รอดและความยั่งยืนของธุรกิจโรงแรมในปัจจุบัน

แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากที่กล่าวถึงนวัตกรรมการบริการ (Service Innovation) ในเชิงทฤษฎี เช่น การแบ่งประเภทนวัตกรรมเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี กระบวนการ สิ่งแวดล้อม และประสบการณ์ (Weng et al., 2012; Bitner et al., 2000) แต่ยังขาดงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่วัดผลเชิงสถิติขององค์ประกอบแต่ละด้านต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยเฉพาะในบริบทเฉพาะของอุตสาหกรรมโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามัน ซึ่งมีลักษณะทางการตลาดและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น และได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิกฤตโควิด-19 (UNWTO, 2022) นอกจากนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมองนวัตกรรมการบริการในภาพรวม โดยไม่ได้วิเคราะห์เชิงลึกถึงบทบาทของนวัตกรรมแต่ละด้านในฐานะ ตัวแปรเชิงกลยุทธ์ ที่สามารถส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของนักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัลได้อย่างเป็นระบบและมีนัยสำคัญทางธุรกิจ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมการบริการทั้ง 4 ด้าน กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามัน โดยวิเคราะห์ร่วมกับ

ปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการใช้บริการ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปพัฒนาเป็นกลยุทธ์การบริการที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคล (Personalized Experience) และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของโรงแรมในบริบทหลังโควิดได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความแตกต่างค่าเฉลี่ยของการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามันตามปัจจัยส่วนบุคคล

2. เพื่อศึกษาความแตกต่างค่าเฉลี่ยของการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

3. เพื่อศึกษานวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามัน

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2564) ระบุว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ และสัญชาติ ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยว เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีความต้องการ ประสบการณ์ และรูปแบบการใช้บริการที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มที่มีรายได้สูงมักเลือกบริการระดับพรีเมียม ขณะที่กลุ่มครอบครัวมักคำนึงถึงความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเด็ก

2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2562) ระบุว่า พฤติกรรมการใช้บริการของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยหลายปัจจัย เช่น ความถี่ในการใช้บริการ ระยะทางหรือความใกล้ของสถานที่ เหตุผลและวัตถุประสงค์ในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายที่ยินดีจ่าย ช่วงเวลาที่นิยมเดินทาง ผู้ร่วมเดินทาง รวมถึงช่องทางที่ใช้ในการจองและรู้จักโรงแรม ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้มีผลต่อรูปแบบการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมแตกต่างกันไปตามลักษณะของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริการ

นวัตกรรมการบริการ (Service Innovation) หมายถึง การนำแนวคิดใหม่ กระบวนการใหม่ หรือเทคโนโลยีใหม่ มาใช้ในการให้บริการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผู้บริโภค ซึ่งรวมถึงความพึงพอใจ ประสบการณ์ และการสร้างความแตกต่างทางการแข่งขัน (Weng et al., 2012; Bitner et al., 2000)

จิราวรรณ วุฒิสวัสดิ์ (2557) กล่าวว่า นวัตกรรม คือ การปรับปรุงของเก่าให้ทันสมัยขึ้นโดยไม่ลบล้างสิ่งเดิม แต่เป็นการเสริมแต่งเพื่อความอยู่รอดขององค์กร ดาวศุกร์ บุญญะศานต์ และ ชงค์สุดา โตท่าโรง (2563) และ ศศินิภา ศรีกัลยานิวาท และ สุจินดา เจียมศรีพงษ์ (2565) ได้จำแนกนวัตกรรมการบริการออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ นวัตกรรมด้านประสบการณ์ (Experience Innovation), นวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Innovation), นวัตกรรมด้านกระบวนการ (Process Innovation) และนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี (Technological Innovation) ทั้งนี้ งานวิจัยนี้ยึดตามแนวคิด Innovation Diffusion Theory (Rogers, 2003) ซึ่งอธิบายว่าการยอมรับนวัตกรรมของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความได้เปรียบ ความเข้ากันได้ และความง่ายในการใช้งาน ซึ่งช่วยอธิบายว่าทำไมนวัตกรรมบางประเภทจึงส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการมากกว่าประเภทอื่น

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค

พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภคสามารถอธิบายได้ผ่าน Consumer Decision - Making Process Model (Engel et al, 1995) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ โดยกระบวนการทั้งหมดนี้ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยส่วนบุคคลและสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค นอกจากนี้ ยังมีการประยุกต์ใช้ SERVQUAL Model (Parasuraman et al, 1988) ในการอธิบายคุณภาพบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ โดยพิจารณาจาก 5 มิติหลัก ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ การตอบสนอง ความเอาใจใส่ และลักษณะทางกายภาพ ซึ่งสะท้อนถึงความคาดหวังและประสบการณ์จริงของลูกค้า

ทั้งนี้ ในบริบทเฉพาะของการท่องเที่ยวฝั่งอันดามัน เธียรคริษฐ์ สอนประสม (2557) ระบุว่า การตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวมักขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านราคา ความสะดวกสบาย คุณภาพบริการ ทำเลที่ตั้ง และประสบการณ์ที่คาดหวัง ซึ่งถือเป็นตัวแปรสำคัญที่โรงแรมในพื้นที่ต้องให้ความสำคัญในการออกแบบบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม

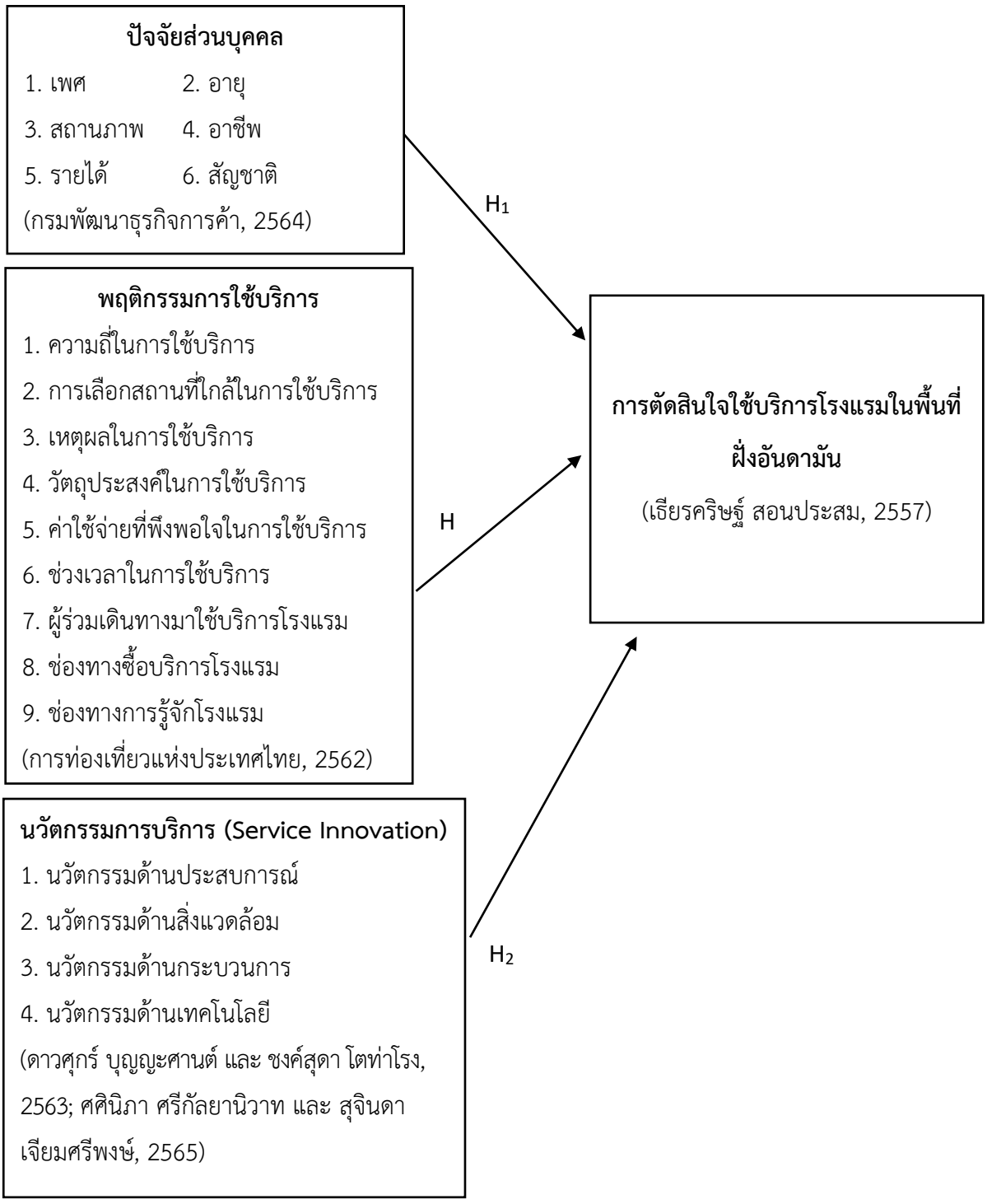
สมมติฐานงานวิจัย

1. การตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามัน แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2. การตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามัน แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามพฤติกรรมการท่องเที่ยว

3. นวัตกรรมการบริการส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว

กรอบแนวความคิด

ภาพ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสำรวจ (Survey Research) เป็นเครื่องมือหลักในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งเหมาะสมกับการศึกษาความคิดเห็นและพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมการบริการ เช่น โรงแรมที่มีการใช้บริการ

นวัตกรรม นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์เชิงสถิติเพื่อหาแนวโน้มและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เคยใช้บริการโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต กระบี่ และพังงา ในปี พ.ศ. 2566 รวมจำนวนประมาณ 15,406,324 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณตามสูตรของ Yamane (1973) โดยใช้ค่าความคลาดเคลื่อน 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวนตัวอย่างขั้นต่ำ 400 คน โดยการสุ่มตามสัดส่วน (Quota Sampling) จังหวัด (ภูเก็ต กระบี่ และพังงา) และ สัญชาติของนักท่องเที่ยว (ชาวไทยและชาวต่างชาติ) ซึ่งสามารถรวบรวมข้อมูลได้ทั้งสิ้น 837 คน ผู้วิจัยจึงตัดสินใจใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เนื่องจากขนาดกลุ่มตัวอย่างที่มากจะช่วยเพิ่มความแม่นยำของค่าประมาณ (Estimates) และลดความเอนเอียง (Creswell, 2014)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1. ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ, อายุ, สถานภาพ, อาชีพ, รายได้, สัญชาติ 2. พฤติกรรมการใช้บริการ ความถี่, วัตถุประสงค์, ผู้ร่วมเดินทาง ฯลฯ 3. นวัตกรรมการบริการด้านเทคโนโลยี, กระบวนการ, สิ่งแวดล้อม, และประสบการณ์

ตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว

3. ระยะเวลาในการวิจัย

ดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม ถึงเมษายน พ.ศ. 2568 ซึ่งเป็นช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาหลัก

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (Checklist) เช่น เพศ อายุ สถานภาพ รายได้ อาชีพ และสัญชาติ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยว เช่น ความถี่ในการใช้บริการโรงแรม วัตถุประสงค์ในการเดินทาง ช่วงเวลาเดินทาง ผู้ร่วมเดินทาง ช่องทางการจองและการรู้จักโรงแรม

ส่วนที่ 3 ระดับการรับรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมการบริการใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประสบการณ์ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านกระบวนการ และด้านเทคโนโลยี โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ

ส่วนที่ 4 ระดับการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว โดยใช้มาตราส่วนลิเคิร์ต 5 ระดับเช่นกัน

แบบสอบถามฉบับนี้ผ่านการตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และได้ค่าดัชนีความตรงของรายการคำถาม (IOC) ถึง 1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ใช้ได้ หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) โดยวิเคราะห์ค่าความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) (Cronbach, 1971) ได้ค่าเท่ากับ 0.777 ซึ่งแสดงว่า เครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี และเหมาะสมสำหรับการนำไปเก็บข้อมูลจริง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บข้อมูลแบบลงพื้นที่ (On - Site Survey) ผู้วิจัยทำการเตรียมแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 ชุด โดยเน้นการเก็บข้อมูลในพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ โรงแรม และแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัดภูเก็ต กระบี่ และพังงา

5.2 ข้อมูลทุติยภูมิใช้ข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ 1) เอกสารทางวิชาการ เช่น รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ 2) แหล่งข้อมูลออนไลน์ เช่น รายงานจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และองค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) 3) ข้อมูลจากโรงแรมและแหล่งท่องเที่ยว เช่น รายงานแนวโน้มการท่องเที่ยว การรีวิวจากแพลตฟอร์มออนไลน์ และข้อมูลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้สถิติทั้งในระดับพรรณนาและอ้างอิง ดังนี้

6.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการใช้บริการ การรับรู้นวัตกรรม และการตัดสินใจใช้บริการโรงแรม

6.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1 และ 2 วิเคราะห์ความแตกต่างของการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมตามปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรม ด้วยการทดสอบค่า t-test และ One - Way ANOVA หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงใช้การเปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc: LSD) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างเพิ่มเติม

6.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพล (Regression Analysis) ใช้เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของนวัตกรรมบริการทั้ง 4 ด้าน ที่มีต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรม โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งช่วยระบุความสำคัญของแต่ละตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “นวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว”

1. ผลการศึกษาความแตกต่างค่าเฉลี่ยของการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามัน ตามเพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ สัญชาติ ปรากฏผลดังนี้

ลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 57.8 มีช่วงอายุระหว่าง 36 – 45 ปี มากที่สุด รองลงมาคือ ช่วงอายุ 46 – 55 ปี สถานภาพส่วนใหญ่สมรส อาชีพหลัก คือ พนักงานบริษัทเอกชน และธุรกิจส่วนตัว สำหรับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 15,001 – 30,000 บาท เป็นกลุ่มหลักถึงร้อยละ 57.5 และส่วนใหญ่มาจากภูมิภาคเอเชีย

ตาราง 1 วิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยวแตกต่างกัน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ

ตัวแปรที่ศึกษา	เพศ	n	$\bar{x}$	S.D.	t	df	Sig.
การตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามัน ของนักท่องเที่ยว	ชาย	484	4.83	0.421	2.226	835	0.026*
	หญิง	353	4.76	0.494			

จากตาราง 1 ผลการทดสอบค่าความแปรปรวน การตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน (Independent t-test) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ในการทดสอบมีค่า Sig. เท่ากับ 0.026 ซึ่งน้อยกว่า .05 หมายความว่า เพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตาราง 2 ผลการทดสอบค่าความแปรปรวนการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยวแตกต่างกัน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ และสัญชาติ

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	M S	F-Ratio	F-Sig.
ด้านอายุ	ระหว่างกลุ่ม	5.989	4	1.497	7.483	0.000*
	ภายในกลุ่ม	166.484	832	0.200		
	รวม	172.473	836			
ด้านสถานภาพ	ระหว่างกลุ่ม	3.059	3	1.020	5.013	0.002*
	ภายในกลุ่ม	169.415	833	0.203		
	รวม	172.473	836			
ด้านอาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	2.645	4	0.661	3.239	0.012*
	ภายในกลุ่ม	169.828	832	0.204		
	รวม	172.473	836			
ด้านรายได้	ระหว่างกลุ่ม	1.056	3	0.352	1.710	0.163
	ภายในกลุ่ม	171.417	833	0.206		
	รวม	172.473	836			
ด้านสัญชาติ	ระหว่างกลุ่ม	2.632	5	0.526	2.576	0.025*
	ภายในกลุ่ม	169.841	831	0.204		
	รวม	172.473	836			

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One - way Analysis of Variance: ANOVA) ของการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามัน แตกต่างกันตาม อายุ สถานภาพ อาชีพ และสัญชาติ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตาราง 3 แสดงผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ โดยวิธี LSD

อายุ	ค่าเฉลี่ย	18 – 25 ปี	26 – 35 ปี	36 – 45 ปี	46 – 55 ปี	55 ปี ขึ้นไป
		4.92	**4.66**	**4.82**	**4.88**	**4.74**
18 – 25 ปี	4.92	-	.268*	.106	.041	.182
26 – 35 ปี	4.66	-	-	-.162*	-.227*	-.085
36 – 45 ปี	4.82	-	-	-	-.065	.077
46 – 55 ปี	4.88	-	-	-	-	.142
55 ปีขึ้นไป	4.74	-	-	-	-	-

*นัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 3 พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 3 คู่ ได้แก่ 1. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอายุ 18 – 25 ปี มีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันน้อยกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอายุ 26 – 35 ปี และ 2. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอายุ 26 – 35 ปี มีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันมากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอายุ 36 – 45 ปี และ 46 – 55 ปี

ตาราง 4 แสดงผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว จำแนกตามสถานภาพ โดยวิธี LSD

สถานภาพ	ค่าเฉลี่ย	โสด	สมรส	หย่าร้าง/หม้าย	อื่นๆ
		4.71	**4.80**	**4.90**	**4.80**
โสด	4.71	-	-.096*	.196*	-.093
สมรส	4.80	-	-	-.100*	-.003
หย่าร้าง/หม้าย	4.90	-	-	-	-.103
อื่นๆ	4.80	-	-	-	-

จากตาราง 4 พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านสถานภาพ ที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามัน ของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 3 คู่ ได้แก่ 1. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสถานภาพโสด มีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันมากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสถานภาพสมรส และหย่าร้าง/หม้าย และ 2. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสถานภาพสมรส มีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันมากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย

ตาราง 5 แสดงผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยวจำแนกด้านอาชีพ โดยวิธี LSD

อาชีพ	ค่าเฉลี่ย	ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	พนักงานบริษัทเอกชน	ธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ	รับจ้างทั่วไป	อื่นๆ
		4.71	**4.78**	**4.86**	**4.80**	**4.75**
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4.71	-	-.070	-.159*	-.094	-.044
พนักงานบริษัทเอกชน	4.78	-	-	-.089*	-.024	.026
ธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ	4.86	-	-	-	-.065	.115
รับจ้างทั่วไป	4.80	-	-	-	-	-
อื่นๆ						

*นัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 5 พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามัน ของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ 1. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันมากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ และ 2. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันมากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ

ตาราง 6 แสดงผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว จำแนกด้านสัญชาติ โดยวิธี LSD

สัญชาติ	ค่าเฉลี่ย	ยุโรป	อเมริกา	เอเชีย	โอเชียเนีย	แอฟริกา	อื่น ๆ
		4.92	**4.89**	**4.80**	**4.73**	**4.88**	**4.50**
ยุโรป	4.92	-	.027	.124	.194*	.036	.421*
อเมริกา	4.89	-	-	.097	.167*	.009	.394*
เอเชีย	4.80	-	-	-	.070	.088	.297*
โอเชียเนีย	4.73	-	-	-	-	-.157	.227
แอฟริกา	4.88	-	-	-	-	-	.385*
อื่นๆ	4.50	-	-	-	-	-	-

*นัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 6 พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านสัญชาติที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามัน ของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 6 คู่ ได้แก่ 1. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสัญชาติยุโรป มีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันน้อยกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสัญชาติโอเชียเนีย และอื่น ๆ 2. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสัญชาติอเมริกา มีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันน้อยกว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสัญชาติโอเชียเนีย และอื่น ๆ 3. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสัญชาติเอเชีย มีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันน้อยกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสัญชาติอื่น ๆ และ 4. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสัญชาติแอฟริกา มีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันน้อยกว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสัญชาติอื่น ๆ

2. ผลการศึกษาความแตกต่างค่าเฉลี่ยของการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ปรากฏผลดังนี้

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่มีการใช้บริการมากกว่า 1 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 43.4 นิยมเลือกโรงแรมที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งช้อปปิ้งและสถานที่ท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 55.3 เหตุผลหลักในการเลือกใช้บริการโรงแรม พบว่า ความปลอดภัย และการบริการที่น่าประทับใจ คิดเป็นร้อยละ 59.9 ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าพักเพื่อพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 37.9 ขณะที่ค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 2,001 – 6,000 บาทต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ 93.4 ช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้าพัก คือ วันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ คิดเป็นร้อยละ 51.3 สำหรับช่องทางการซื้อบริการ พบว่า Online Travel Agency (OTA) ได้รับความนิยมสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 47.8 และช่องทางการรู้จักโรงแรมส่วนใหญ่ผ่านทางอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 48.7

ตาราง 7 ผลการทดสอบค่าความแปรปรวนการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยวแตกต่างกัน จำแนกตามปัจจัยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยวิธีการผันแปรทางเดียว (One - Way Analysis of Variance: ANOVA)

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	M S	F-Ratio	F-Sig.
ด้านความถี่ในการใช้บริการ	ระหว่างกลุ่ม	0.152	2	0.076	0.369	0.692
	ภายในกลุ่ม	172.321	834	0.207		
	รวม	172.473	836			
ด้านการเลือกสถานที่ใกล้ในการใช้บริการของนักท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	0.883	3	0.294	1.429	0.233
	ภายในกลุ่ม	171.590	833	0.206		
	รวม	172.473	836			
ด้านเหตุผลในการใช้บริการของนักท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	0.779	5	0.156	0.754	0.583
	ภายในกลุ่ม	171.694	831	0.207		
	รวม	172.473	836			
ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้บริการของนักท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	1.771	3	0.590	2.880	0.035*
	ภายในกลุ่ม	170.702	833	0.205		
	รวม	172.473	836			

ตาราง 7 ผลการทดสอบค่าความแปรปรวนการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยวแตกต่างกัน จำแนกตามปัจจัยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยวิธีการผันแปรทางเดียว (One - Way Analysis of Variance: ANOVA) (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	M S	F-Ratio	F-Sig.
ด้านค่าใช้จ่ายที่พึงพอใจในการใช้บริการของนักท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	0.118	3	0.039	0.191	0.903
	ภายในกลุ่ม	172.355	833	0.207		
	รวม	172.473	836			
ด้านช่วงเวลาในการใช้บริการของนักท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	0.786	3	0.262	1.271	0.283
	ภายในกลุ่ม	171.687	833	0.206		
	รวม	172.473	836			
ด้านผู้ร่วมเดินทางมาใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	3.555	2	1.777	8.775	0.000*
	ภายในกลุ่ม	168.919	834	0.203		
	รวม	172.473	836			
ด้านช่องทางซื้อบริการโรงแรมของนักท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	0.992	3	0.331	1.607	0.186
	ภายในกลุ่ม	171.481	833	0.206		
	รวม	172.473	836			
ด้านช่องทางการรู้จักโรงแรมของนักท่องเที่ยว	ระหว่างกลุ่ม	0.123	2	0.062	0.299	0.742
	ภายในกลุ่ม	172.350	834	0.207		
	รวม	172.473	836			

จากตาราง 7 พบว่า ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้บริการของนักท่องเที่ยว ด้านผู้ร่วมเดินทางมาใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยว ที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยวแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตาราง 8 แสดงผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว จำแนกตามวัตถุประสงค์ในการใช้บริการของนักท่องเที่ยว โดยวิธี LSD

สัญชาติ	ค่าเฉลี่ย	พักผ่อน	ทำงาน	ท่องเที่ยว	อื่น ๆ
		4.77	**4.87**	**4.80**	**4.33**
พักผ่อน	4.77	-	-.094*	-.025	.440
ทำงาน	4.87	-	-	.070	.534*
ท่องเที่ยว	4.80	-	-	-	.464
อื่นๆ	4.33	-	-	-	-

*นัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 8 พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว จำแนกตามวัตถุประสงค์ในการใช้บริการของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ 1. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ในการใช้บริการเพื่อพักผ่อน มีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันมากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ในการใช้บริการเพื่อทำงาน และ 2. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ในการใช้บริการเพื่อการทำงาน มีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันน้อยกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ในการใช้บริการอื่น ๆ

ตาราง 9 แสดงผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว จำแนกตามผู้ร่วมเดินทางมาใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยว โดยวิธี LSD

สัญชาติ	ค่าเฉลี่ย	พักผ่อน	เพื่อน	ทัวร์ท่องเที่ยว
		4.78	4.75	4.91
ครอบครัว/ญาติ	4.78	-	-.034	-.130*
เพื่อน	4.75	-	-	-.164*
ทัวร์ท่องเที่ยว	4.91	-	-	-

*นัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 9 พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีปัจจัยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว จำแนกตามผู้ร่วมเดินทางมาใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ 1. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีครอบครัว/ญาติร่วมเดินทางมาใช้บริการโรงแรม มีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันมากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีทัวร์ท่องเที่ยวร่วมเดินทางมาใช้บริการโรงแรม และ 2. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีเพื่อนร่วมเดินทางมาใช้บริการโรงแรม มีการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันมากกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีทัวร์ท่องเที่ยวร่วมเดินทางมาใช้บริการโรงแรม

3. ผลการศึกษานวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามัน โดยมุ่งวิเคราะห์ 4 ปัจจัย ได้แก่ นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี ด้านกระบวนการ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านประสบการณ์ ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยนวัตกรรมการบริการ

ปัจจัยนวัตกรรมการบริการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี	4.66	.316	มากที่สุด
นวัตกรรมด้านกระบวนการ	4.53	.328	มากที่สุด
นวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม	4.64	.285	มากที่สุด

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยนวัตกรรมการบริการ (ต่อ)

ปัจจัยนวัตกรรมการบริการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
นวัตกรรมด้านประสบการณ์	4.57	.318	มากที่สุด
รวม	**4.60**	**.217**	**มากที่สุด**

จากตาราง 10 พบว่า ปัจจัยด้านนวัตกรรมการบริการของโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามัน โดยรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = 0.217) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี ได้รับค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.66) รองลงมาคือ นวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{x}$ = 4.64) นวัตกรรมด้านประสบการณ์ ($\bar{x}$ = 4.57) และ นวัตกรรมด้านกระบวนการ ($\bar{x}$ = 4.53) ตามลำดับ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งสิ้น

ตาราง 11 ความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยนวัตกรรมบริการโรงแรมส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว

ปัจจัยนวัตกรรมบริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	Collinearity Statistics		t	Sig
	B	Std. Error	Beta	Tolerance	VIF		
Constant	1.135	.171				6.650	.000*
นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี (X_1)	.283	.029	.307	.931	1.074	9.827	.000*
นวัตกรรมด้านกระบวนการ (X_2)	.147	.027	.166	.943	1.061	5.449	.000*
นวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม (X_3)	.009	.028	.009	.980	1.020	.320	.749
นวัตกรรมด้านประสบการณ์ (X_4)	.309	.029	.337	.944	1.059	10.760	.000*
R = 0.65, Adjusted-R^2 = 0.42, SEE = 0.22, F = 152.236, Sig. = .000							

*แสดงนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตาราง 11 พบว่า ตัวแปรอิสระด้านนวัตกรรมบริการ ได้แก่ ด้านประสบการณ์ (X_4), ด้านเทคโนโลยี (X_1), และด้านกระบวนการ (X_2) มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามัน โดยนวัตกรรมด้านประสบการณ์มีอิทธิพลมากที่สุด (Beta = 0.337) รองลงมาคือด้านเทคโนโลยี (Beta = 0.307) และกระบวนการ (Beta = 0.166) ส่วนด้านสิ่งแวดล้อม (X_3) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

ค่าความสัมพันธ์รวมของโมเดลอยู่ที่ R = 0.65 และค่าความสามารถในการอธิบายของโมเดล (Adjusted R^2) เท่ากับ 0.42 หมายความว่า ตัวแปรทั้ง 4 ด้านสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมได้ร้อยละ 42 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูงในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์

ค่า F = 152.236 และ Sig. = 0.000 แสดงว่า โมเดลโดยรวมมีความเหมาะสมทางสถิติ (มีนัยสำคัญที่ระดับ .05) และไม่มีปัญหาเรื่องมัลติโคลิเนียร์ริตี้ (VIF < 1.1 ทุกตัวแปร)

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาความแตกต่างค่าเฉลี่ยของการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามัน ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อายุ สถานภาพ อาชีพ และสัญชาติ มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามัน แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลยังคงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมผู้บริโภคในภาคการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการเลือกใช้บริการที่พักในพื้นที่ท่องเที่ยวยอดนิยม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มุกมณี เสวก และคณะ (2567) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อการเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวหญิงในจังหวัดภูเก็ต และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เตือนใจ ศรีชะฎา (2560) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงแรมของนักท่องเที่ยวไทย

จากวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความแตกต่างค่าเฉลี่ยของการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว พบว่า ปัจจัยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้บริการ และผู้ร่วมเดินทางมาใช้บริการโรงแรมมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามัน อาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มมีความต้องการและลักษณะการใช้บริการที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ เช่น นักท่องเที่ยวที่เดินทางเพื่อพักผ่อนจะให้ความสำคัญกับบรรยากาศ ความเงียบสงบ และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโรงแรม นอกจากนี้ผู้ร่วมเดินทาง เช่น การเดินทางกับครอบครัว คู่รัก หรือกลุ่มเพื่อน ยังส่งผลต่อรูปแบบการเลือกโรงแรม โดยกลุ่มครอบครัวอาจมองหาโรงแรมที่มีห้องพักขนาดใหญ่หรือพื้นที่สำหรับเด็ก ขณะที่คู่รักอาจเลือกโรงแรมที่มีบรรยากาศดี สงบ และเป็นส่วนตัว ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของความต้องการ ซึ่งโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันควรนำมาปรับใช้ในการออกแบบบริการและกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อให้ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พูนทรัพย์ เศษศรี และคณะ (2566) ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษานวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามัน พบว่า ปัจจัยนวัตกรรม ด้านประสบการณ์ ด้านเทคโนโลยี และด้านกระบวนการส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมในพื้นที่ฝั่งอันดามันของนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่า นวัตกรรมการบริการมีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจโรงแรม โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการที่มีลักษณะการบริโภคที่ผูกกับความรู้สึกและอารมณ์ของผู้ใช้บริการอย่างใกล้ชิด และสอดคล้องกับแนวคิด Customer Experience Journey Framework ซึ่งเน้นการวิเคราะห์พฤติกรรมและความพึงพอใจของลูกค้าในแต่ละช่วงของการปฏิสัมพันธ์กับบริการหรือแบรนด์ ตั้งแต่ก่อนการเข้าพัก ระหว่างการเข้าพัก จนถึงหลังการใช้บริการ โดยในแต่ละ “จุดสัมผัส” (Touchpoints) หากมีการออกแบบประสบการณ์ที่น่าจดจำ และสามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะของลูกค้าได้ จะช่วยเสริมสร้างความผูกพันทางอารมณ์ (Emotional Engagement) และเพิ่มแนวโน้ม

ในการตัดสินใจเลือกใช้บริการมากขึ้น (Lemon & Verhoef, 2016) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐมพร ศรีมณี (2561) ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมการบริการมีผลกระทบเชิงบวกต่อการตัดสินใจเข้าพักโรงแรมบูติคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ออกแบบบริการให้ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมาย ควรวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้า เช่น เพศ อายุ และอาชีพ เพื่อนำมาออกแบบบริการเฉพาะกลุ่ม เช่น ผู้หญิงอาจให้ความสำคัญกับความปลอดภัย ในขณะที่กลุ่มวัยทำงานให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและความเร็วในการเข้าพัก

2. เพิ่มศักยภาพด้านเทคโนโลยีและบริการไร้รอยต่อ การนำระบบไร้สัมผัส (Contactless Check - In/Out), Mobile Concierge และบริการ OTA ที่เชื่อมต่อกับระบบภายในโรงแรมจะช่วยยกระดับประสบการณ์ของลูกค้าในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกับประยุกต์ใช้รูปแบบการปรับแต่งบริการหรือประสบการณ์ผู้ใช้งานโดยใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI - Based Personalization Model) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลลูกค้าและปรับแต่งบริการให้ตรงตามความต้องการรายบุคคล เช่น การแนะนำห้องพัก กิจกรรม หรือโปรโมชั่นเฉพาะกลุ่ม

3. โรงแรมควรส่งเสริม การสร้างประสบการณ์ที่มีความเป็นส่วนบุคคล (Personalized Experience) ให้แก่ลูกค้า เพื่อยกระดับความพึงพอใจและสร้างความจดจำในการเข้าพัก การให้บริการที่สะท้อนความต้องการเฉพาะบุคคล เช่น การเลือกกลิ่นห้องพักตามความชอบ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของลูกค้า หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์บริการเฉพาะกลุ่ม อาทิ ครอบครัว คู่รัก หรือนักเดินทางเดี่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ขยายกลุ่มตัวอย่างเฉพาะทาง ควรศึกษาเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลสูงในการจับจ่าย เช่น กลุ่มพรีเมียมหรือกลุ่มรักษ์สิ่งแวดล้อม และเปรียบเทียบผลกับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป เพื่อหาแนวทางพัฒนาบริการเฉพาะกลุ่ม

2. ใช้แนวทางวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ผสมผสานการวิเคราะห์เชิงปริมาณกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เพื่อให้เข้าใจมิติความรู้สึก และแรงจูงใจในการเลือกโรงแรมอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

3. ศึกษานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นวัตกรรมเชิงเทคโนโลยี เช่น AI Chatbot, Virtual Influencer, หรือการใช้ AR/VR ในการโปรโมทโรงแรมผ่านแพลตฟอร์ม TikTok หรือ Instagram ซึ่งเป็นแนวโน้มใหม่ในการสื่อสารกับกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). *รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวประจำปี 2565*. https://www.mots.go.th/news/category/796

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2564). *รายงานข้อมูลธุรกิจบริการโรงแรมและที่พัก*. สำนักงานสถิติการค้า.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). *แนวโน้มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. https://shorturl.asia/cW3lb

จิราวรรณ วุฒิสวัสดิ์. (2557). *พื้นฐานการประกอบธุรกิจขนาดเล็ก.* วัฒนาพานิช.

ดาวศุกร์ บุญญะศานต์ และ ชงค์สุดา โตท่าโรง. (2563). นวัตกรรมการบริการกับการสร้างคุณค่าในธุรกิจโรงแรม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นายเรืออากาศ, 8*(ธันวาคม), 62 - 75. https://share.google/oVPsBucpkgLANPTjr

เตือนใจ ศรีชะฎา. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตพื้นที่เมืองพัทยา. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, *12*(1), 1–10.

เธียรคริษฐ์ สอนประสม. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยและพฤติกรรมการท่องเที่ยวภาคใต้ฝั่งอันดามันของประเทศไทย กรณีเปรียบเทียบนักท่องเที่ยวชาวอเมริกันและชาวยุโรป* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี]. คลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. http://www.repository.rmutt.ac.th/handle/123456789/2641

ปฐมพร ศรีมณี. (2561). *นวัตกรรมการบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าพักโรงแรมบูติกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. DSpace at Mahasarakham University. http://202.28.34.124/dspace/bitstream/123456789/92/1/58011080010.pdf

พูนทรัพย์ เศษศรี, ชวลีย์ ณ ถลาง, เสรี วงษ์มณฑา, และสุทธินันทน์ พรหมสุวรรณ. (2566). พฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยและการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจังหวัดยโสธร. *วารสารวิทยาการจัดการวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, *4*(1), 56–73. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/MSVAR/article/view/265895/177339

มุกมณี เสวก, วิรดี จันทร์ส่งแสง, สมชาย ไชยโคต, และวีรพล สุขสมบูรณ์. (2567). การศึกษาพฤติกรรมการเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต. ใน *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 15* (หน้า 101 – 109). วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้.

วราพรรณ ชูธรรมธัช. (2562). นวัตกรรมด้านบริการและประสบการณ์ผู้ใช้บริการโรงแรม. *วารสารการตลาดและนวัตกรรม*, *7*(2), 40–55.

ศศินิภา ศรีกัลยานิวาท และ สุจินดา เจียมศรีพงษ์. (2565). *ความสามารถเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในประเทศไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร]. NU Intellectual Repository. https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/5286/3/SasinipaSrikanlayaniwart.pdf

Bitner, M. J., Brown, S. W., & Meuter, M. L. (2000). Technology Infusion in Service Encounters. *Journal of The Academy of Marketing Science*, *28*(1), 138 - 149. https://doi.org/10.1177/0092070300281013

Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (4th ed.). SAGE Publications.

Cronbach, L. J. (1971). *Essentials of Psychological Testing* (4th ed.). Harper & Row.

Engel, J. F., Blackwell, R. D., & Miniard, P. W. (1995). *Consumer Behavior* (8th ed.). Dryden Press.

Kotler, P., Bowen, J. T., & Makens, J. C. (2017). *Marketing for Hospitality and Tourism* (7th ed.). Pearson.

Lemon, K. N., & Verhoef, P. C. (2016). Understanding Customer Experience Throughout The Customer Journey. *Journal of Marketing*, *80*(6), 69 – 96. https://pure.rug.nl/ws/files/81733365/Understanding_Customer_Experience_Throughout_the_Customer_Journey.pdf

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A Multiple - Item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality. *Journal of Retailing*, *64*(1), 12 – 40. https://www.marketeurexpert.fr/wp-content/uploads/2023/12/servqual.pdf

Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations* (5th ed.). Free Press.

Schiffman, L. G. & Wisenblit, J. (2015). *Consumer Behavior* (11th ed.). Pearson Education.

UNWTO. (2022). *Tourism and COVID-19: The Impact on International Travel and Tourism Recovery*. https://www.unwto.org/impact-assessment-of-the-COVID-19-outbreak-on-international-tourism

Weng, M. H., Ha, J. L., Wang, Y. C., & Tsai, C. L. (2012). A Study of The Relationship Among Service Innovation, Customer Value and Customer Satisfaction: An Industry in Taiwan. *International Journal of Organizational Innovation*, *4*(3), 98 – 112.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

ระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรที่ส่งผลต่อผลประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้ากรณีศึกษา บริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน)

Enterprise Resource Planning System's Impact on Net Benefits in Warehouse Management: A Case Study of Siam City Cement Public Company Limited

ศุภกฤษ บุญจันทร์,* และอธิวัฒน์ อาษากิจ**

Supakrit Boonchan, and Athiwat Arsakit

Received: April 10, 2025 Revised: July 1, 2025 Accepted: August 7, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรที่ส่งผลต่อผลประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้ากรณีศึกษา บริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรในการบริหารคลังสินค้า 2. ศึกษาระดับประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้า 3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรกับประโยชน์สุทธิ 4. ศึกษาตัวแปรทำนายระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรกับประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้า กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานของบริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่กรุงเทพมหานคร จำนวน 276 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม จำนวน 14 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิสหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า ระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ความครบถ้วน ความง่ายในการทำความเข้าใจ ความเป็นส่วนตัว ความเกี่ยวข้อง ความมั่นคงและความปลอดภัย ประโยชน์สุทธิโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ความสามารถในการผลิต นวัตกรรม ความพึงพอใจ การควบคุมการบริหารจัดการ ซึ่งระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประโยชน์สุทธิในทุกด้าน ทั้งนี้ ระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรทั้ง 5 ด้าน มีค่าคงที่เท่ากับ 0.466 หรือสามารถทำนายได้ร้อยละ 46.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถเขียนสมการ ได้ดังนี้ ประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้า = 0.466

* อาจารย์ประจำสาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Lecturer in Accounting, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

** อาจารย์พิเศษ สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Adjunct Lecturer, Management Program, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Corresponding Author: supakrit.boo@rmutr.ac.th

(ประโยชน์สุทธิ) + 0.202 (ความครบถ้วน) + 0.195 (ความง่ายในการทำความเข้าใจ) + 0.174 (ความเป็นส่วนตัว) + 0.144 (ความเกี่ยวข้อง) + 0.172 (ความมั่นคงและความปลอดภัย)

คำสำคัญ: การบริหารคลังสินค้า, ประโยชน์สุทธิ, ระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กร

Abstract

This research, titled "Enterprise Resource Planning (ERP) Systems Affecting Net Benefits in Warehouse Management: A Case Study of Siam City Cement Public Company Limited aims to 1. Examine the level of ERP systems in warehouse management. 2. Assess the level of net benefits in warehouse management. 3. Investigate the relationship between ERP systems and net benefits. 4. Identify predictive variables of ERP systems that influence net benefits in warehouse management. The sample consisted of 276 employees from the head office of Siam City Cement Public Company Limited, located in Bangkok. The research instrument used was a 14-item questionnaire. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The study found that the overall level of Enterprise Resource Planning (ERP) systems was high across all dimensions, including Completeness, Ease of understanding, Privacy, Relevance, Security and safety Similarly, the overall level of net benefits in warehouse management was also high in all dimensions, which included Productivity, Innovation, User satisfaction, Management control, The ERP system showed a positive correlation with all aspects of net benefits. Furthermore, all five dimensions of the ERP system were statistically significant predictors of net benefits, with a constant value of 0.466, indicating that the ERP system could explain 46.6% of the variance in net benefits at the 0.05 significance level. The resulting regression equation is as follows Net Benefits in Warehouse Management = 0.466(Constant) + 0.202(Completeness) + 0.195(Ease of Understanding) + 0.174 (Privacy) + 0.144 (Relevance) + 0.172 (Security and Safety).

Keywords: Warehouse Management, Net Benefit, Enterprise Resource Planning System

บทนำ

การพัฒนาเทคโนโลยีถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทั้งในระดับองค์กรและระดับประเทศ นวัตกรรมทางเทคโนโลยีมีบทบาทในการเสริมสร้างความสามารถให้เหนือกว่าคู่แข่ง และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เทคโนโลยีไม่ได้หมายถึงการสร้างสิ่งใหม่เพียงอย่างเดียว หากแต่รวมถึงการประยุกต์ใช้และการผนวกรวมเทคโนโลยีที่มีอยู่เดิม (Existing Technologies) ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเทคโนโลยีสามารถนิยามได้ว่าเป็นองค์ประกอบของความรู้ (Knowledge) กระบวนการ (Processes) วิธีการ (Methods) เครื่องมือ (Tools) และระบบ (Systems) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนวัตกรรมและเพิ่มผลิตภาพในการดำเนินงาน (สันติ กระแจะจันทร์, 2561)

ในประเทศไทยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีการแข่งขันที่เข้มข้นและซับซ้อนมากขึ้น องค์กรจึงจำเป็นต้องเลือกใช้เทคโนโลยีที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ หนึ่งในระบบที่ได้รับความนิยม คือ ระบบวางแผนทรัพยากรองค์กร (Enterprise Resource Planning: ERP) ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดแผนการผลิตหลัก (Master Production Schedule: MPS) โดยนักวิชาการจากประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อ ค.ศ. 2010 ERP เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยบูรณาการกระบวนการต่าง ๆ ภายในองค์กร เช่น การจัดซื้อ การผลิต การขาย การบัญชี และการบริหารทรัพยากรบุคคล ให้สามารถทำงานร่วมกันผ่านฐานข้อมูลกลาง ช่วยให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงสุด

อย่างไรก็ตาม แม้ระบบ ERP จะสามารถสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรในหลายด้าน แต่องค์กรจำนวนมากกลับประสบปัญหาในการนำระบบไปใช้จริง เช่น ความล่าช้าในการติดตั้ง ความล้มเหลวในการบรรลุเป้าหมาย หรือการใช้งานที่ไม่ครอบคลุม ระบบ ERP ต้องอาศัยการประสานงานข้ามหน่วยงานอย่างใกล้ชิด ซึ่งในองค์กรขนาดใหญ่ มักเกิดปัญหาการสูญเปล่า ความไม่สอดคล้องของข้อมูล และระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการที่ยาวนาน ส่งผลให้การตัดสินใจด้านการลงทุนหรือการบริหารทรัพยากรไม่เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กรอย่างแท้จริง

การประเมินผลการใช้งานระบบ ERP จึงควรมุ่งเน้นที่ "ประโยชน์สุทธิ" (Net Benefits) ซึ่งเป็นดัชนีสะท้อนความสำเร็จของระบบ โดยครอบคลุม 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การลดต้นทุนการดำเนินงาน การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ความแม่นยำในการคาดการณ์ การสร้างโอกาสในการขาย และการควบคุมกระบวนการภายในองค์กร ซึ่งทั้งหมดต้องอาศัยสารสนเทศคุณภาพสูงจากระบบ ERP ที่เชื่อมโยงข้อมูลจากทุกหน่วยงานให้เป็นฐานข้อมูลกลาง องค์กรจึงต้องมีการกำหนดความต้องการที่ชัดเจน และบริหารจัดการปัจจัยความเสี่ยงที่อาจส่งผลต่อความล้มเหลวของระบบ

แม้มีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ ERP อย่างกว้างขวาง แต่ยังพบช่องว่างที่สำคัญในมิติของการประเมินผลลัพธ์เชิงประโยชน์สุทธิ โดยเฉพาะในบริบทของการบริหารคลังสินค้า ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการควบคุมต้นทุนและเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ งานวิจัยส่วนใหญ่มักเน้นเฉพาะด้านเทคนิคของระบบ ERP หรือการดำเนินงานโดยรวม แต่ขาดการวิเคราะห์เจาะลึกในประเด็นผลกระทบของ ERP ที่มีต่อผลลัพธ์ทางธุรกิจในระดับหน่วยงาน เช่น ฝ่ายคลังสินค้า ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่เชื่อมโยงกับการจัดซื้อ การผลิต และการขนส่ง

บริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) เป็นองค์กรขนาดใหญ่ในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ของประเทศไทยที่มีการขยายการผลิต คลังสินค้า และเครือข่ายการจัดจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ ลักษณะการดำเนินธุรกิจของบริษัทครอบคลุมกิจกรรมที่ซับซ้อนในห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) การเลือกกรณีศึกษานี้มีความเหมาะสม เนื่องจากบริษัท

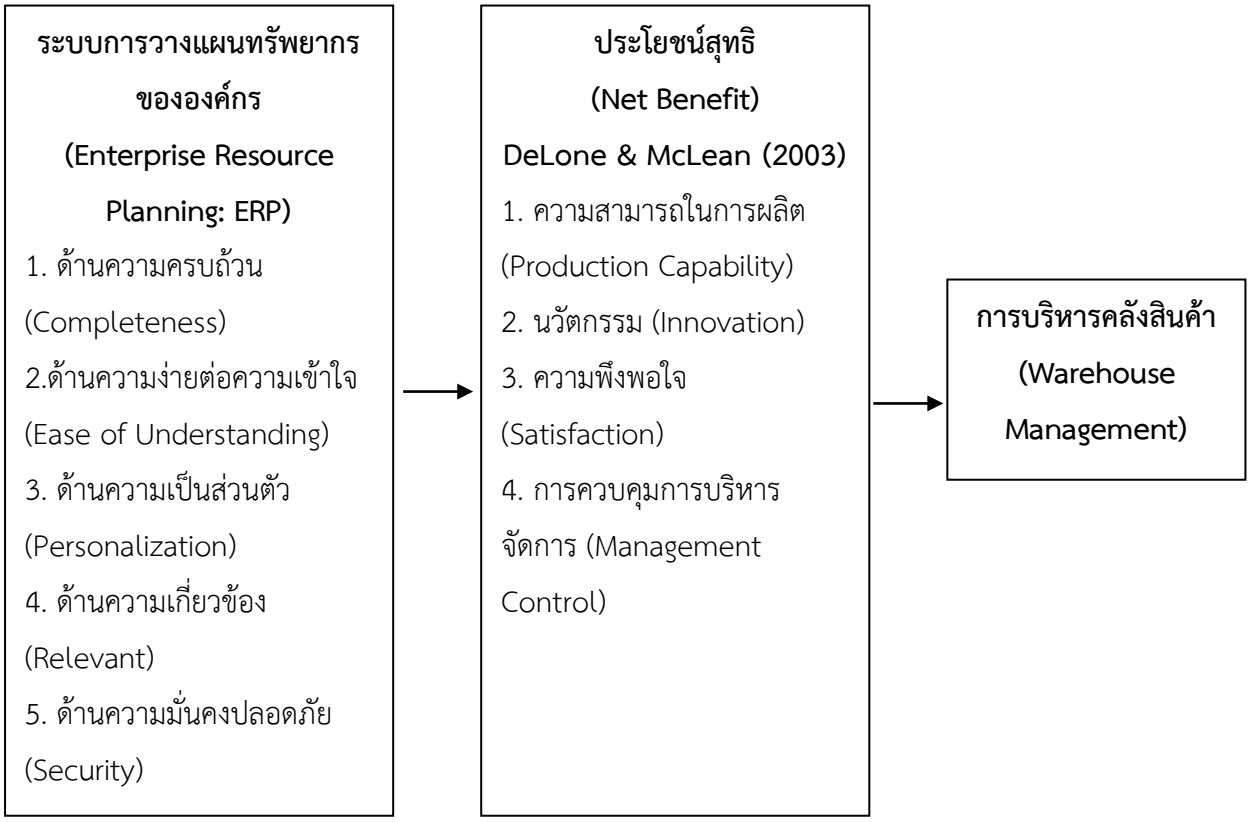
ได้มีการนำระบบ ERP มาใช้จริง และอยู่ในระดับที่สามารถวิเคราะห์ผลกระทบต่อประโยชน์สุทธิได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในการบริหารจัดการคลังสินค้า การศึกษานี้จึงมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์และพัฒนาแนวทางการใช้ระบบ ERP ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรในอุตสาหกรรมอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรในการบริหารคลังสินค้า
2. เพื่อศึกษาระดับประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้า
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรกับประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้า
4. เพื่อศึกษาตัวแปรทำนายระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรกับประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้า

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ DeLone & McLean (2003) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรที่ส่งผลต่อผลประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้า กรณีศึกษา บริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) ภายในบริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัยครั้งนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ พนักงานของบริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ฝ่ายบริหาร (CEO), ฝ่ายขายและการตลาด (Marketing and Sale), ฝ่ายบุคคล (Human Resource), ฝ่ายบัญชีและการเงิน (Accounting and Finance), ฝ่ายคลังสินค้าและการขนส่ง (Logistics), ฝ่ายฝึกอบรม (Training) และฝ่ายผลิต (Production) จำนวน 890 คน (บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด มหาชน, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Yamane (1973) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (e) เท่ากับ 0.05

สูตรในการคำนวณ

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
N = จำนวนประชากรทั้งหมด (890 คน)
e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

วิธีคำนวณ

$$n = \frac{890}{1 + 890(0.05)^2} = \frac{890}{1 + 890(0.0025)} = \frac{890}{1 + 2.225} = \frac{890}{3.225} \approx 276 \text{คน}$$

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้มีจำนวน 276 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) โดยกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนพนักงานในแต่ละฝ่าย เพื่อให้ครอบคลุมความคิดเห็นจากทุกหน่วยงานอย่างเหมาะสม ตัวอย่างเช่น หากฝ่ายการผลิตมีสัดส่วนพนักงานร้อยละ 30 ของจำนวนพนักงานทั้งหมด ก็จะสุ่มตัวอย่างจากฝ่ายนั้นเป็นจำนวน 30% ของ 276 คน = 83 คน และทำเช่นเดียวกันกับฝ่ายอื่น ๆ

เหตุผลในการเลือกกลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่ม

การใช้สูตรของ Yamane (1973) ช่วยให้สามารถกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีเหตุผลและแม่นยำตามหลักสถิติ ส่วนการเลือกใช้การสุ่มแบบโควตาเป็นการกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน

ประชากรในแต่ละฝ่าย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีความครอบคลุมและสะท้อนความคิดเห็นจากพนักงานทุกฝ่ายอย่างสมดุล และลดอคติจากการสุ่มแบบไม่กำหนดโควตา

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดและปลายปิด (Open - Ended and Close - Ended Questions) ใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ในการทำงาน และฝ่ายงานที่สังกัด ผู้ตอบเลือกตอบตามความเป็นจริง โดยมีรูปแบบคำถามแบบกำหนดตัวเลือก (Multiple Choice) และ เติมคำ (Fill – in – The - Blank)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามคุณภาพสารสนเทศ เนื้อหาประกอบด้วย คำถาม 5 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านความครบถ้วน (Completeness) ด้านความง่ายต่อความเข้าใจ (Ease of Understanding) ด้านความเป็นส่วนตัว (Personalization) ด้านความเกี่ยวข้อง (Relevant) ด้านความมั่นคงปลอดภัย (Security)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับประโยชน์สุทธิ สร้างตามกรอบแนวคิดของ DeLone & McLean (2003) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการผลิต (Production Capability), นวัตกรรม (Innovation), ความพึงพอใจ (Satisfaction), และการควบคุมการบริหารจัดการ (Management Control)

โดยส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 มีมาตรวัดแบบ Likert Scale Ranging โดยมีค่า 5 ระดับ จากเห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน ถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

คะแนน	**ความหมาย**
5	เห็นด้วยมากที่สุด
4	เห็นด้วยมาก
3	เห็นด้วยปานกลาง
2	เห็นด้วยน้อย
1	เห็นด้วยน้อยที่สุด

โดยใช้เกณฑ์ในการประเมินผล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะสม ความชัดเจน และความครอบคลุมของเนื้อหาในแต่ละข้อคำถาม โดยประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ผลการประเมิน พบว่า ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ตามข้อเสนอของ Rovinelli & Hambleton (1977) หลังจากนั้น ได้นำ

แบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างทดลอง (Try Out) จำนวน 30 ราย ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1971) ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.953 ซึ่งอยู่ในระดับสูง แสดงว่า เครื่องมือมีความเชื่อมั่นในการนำไปใช้เก็บข้อมูลได้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นตอนที่ 1 ขออนุญาตเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือขออนุญาตเพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นพนักงานของบริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่ กรุงเทพมหานคร โดยติดต่อประสานงานกับฝ่ายบริหารและแผนกทรัพยากรบุคคล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกจ่ายแบบสอบถามแก่พนักงานในหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายขายและการตลาด ฝ่ายบุคคล ฝ่ายบัญชีและการเงิน ฝ่ายคลังสินค้าและการขนส่ง ฝ่ายฝึกอบรม และฝ่ายผลิต

3.2 ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จากประชากรทั้งหมด 890 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 276 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบโควตา ตามสัดส่วนของจำนวนพนักงานในแต่ละฝ่าย เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายและครอบคลุมหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

3.3 ขั้นตอนที่ 3 กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria) ต้องเป็นพนักงานประจำของบริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานใหญ่ ต้องมีอายุงานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป เพื่อให้สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีความหมาย และยินยอมเข้าร่วมตอบแบบสอบถามโดยสมัครใจ

เกณฑ์คัดออก (Exclusion Criteria) พนักงานที่อยู่ระหว่างลาพักหรือลากิจในช่วงเวลาเก็บข้อมูล พนักงานที่ไม่สามารถตอบแบบสอบถามได้ครบถ้วน หรือปฏิเสธการเข้าร่วม

3.4 ขั้นตอนที่ 4 การแจกจ่ายและเก็บแบบสอบถาม

แบบสอบถามจะถูกแจกจ่ายทั้งในรูปแบบกระดาษ (Paper-based) และ/หรือออนไลน์ (Online Form) แล้วแต่ความเหมาะสมและความสะดวกของหน่วยงาน โดยให้เวลาตอบแบบสอบถามประมาณ 7–14 วัน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะติดตามการคืนแบบสอบถามอย่างต่อเนื่อง และจัดเก็บแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไว้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

3.5 ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบและคัดกรองข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบ หากพบว่าแบบสอบถามใดไม่สมบูรณ์หรือไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ได้ จะไม่นำมาใช้ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล และคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่ครบถ้วนตามเกณฑ์เท่านั้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สัมประสิทธิสหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบนำเข้า (Enter)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรที่ส่งผลต่อผลประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้า กรณีศึกษา บริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) ครั้งนี้ จากผลการศึกษาสรุปตามวัตถุประสงค์สามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กร (ERP) (วัตถุประสงค์ที่ 1)

องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย	ลำดับรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Top Items)	ค่าเฉลี่ยสูงสุด
ความครบถ้วน (Completeness)	4.03	ระบบมีข้อมูลครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน	4.05
ความมั่นคง ปลอดภัย (Security)	4.01	กำหนดสิทธิ์การใช้งานได้ดี	4.13
ความเกี่ยวข้อง (Relevance)	3.95	เก็บข้อมูลได้ถูกต้อง	4.04
ความเป็นส่วนตัว (Personalization)	3.88	ข้อมูลเข้าถึงได้เฉพาะผู้เกี่ยวข้อง	4.07
ความง่ายในการทำความเข้าใจ (Ease of Understanding)	3.66	ลดความผิดพลาดในการตัดสินใจ	3.84
รวมเฉลี่ย	**3.90**		

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ระดับค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย 3.90 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

ความครบถ้วน (Completeness) มีคะแนนเฉลี่ย 4.03 เมื่อพิจารณารายข้อลำดับแรกคือ คิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ มีข้อมูลที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.05 รองลงมาคือ คิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ มีข้อมูลครบถ้วนน่าเชื่อถือได้ ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.04 คิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการมีข้อมูลครบถ้วนสามารถพิสูจน์ได้ ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.03 และคิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการมีข้อมูลครบถ้วนทันต่อเวลาและตรงต่อความต้องการ ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.98 ตามลำดับ

ความมั่นคง ปลอดภัย (Security) มีคะแนนเฉลี่ย 4.01 เมื่อพิจารณารายข้อลำดับแรกคือ คิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ สามารถกำหนดสิทธิ์ ในการเข้าใช้ระบบได้เป็นอย่างดี ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.13 รองลงมาคือ คิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการกับความปลอดภัยของระบบเครือข่ายงานอื่นที่ใช้งานอยู่ ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.03 คิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ มีความปลอดภัยสูงของฐานข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงาน ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.01 และคิดว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้อยู่มีความปลอดภัย (Virus, ความเสียหายจากระบบไฟฟ้า) ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.88 ตามลำดับ

ความเกี่ยวข้อง (Relevant) มีคะแนนเฉลี่ย 3.95 เมื่อพิจารณารายข้อลำดับแรกคือ คิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ มีการเก็บข้อมูลที่ถูกต้อง ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.04 รองลงมาคือ คิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.03 คิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ มีความสัมพันธ์

กับข้อมูลที่ต้องการ คะแนนเฉลี่ย 4.00 และคิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ มีความชัดเจน ไม่กำกวม ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.72 ตามลำดับ

ความเป็นส่วนตัว (Personalization) มีคะแนนเฉลี่ย 3.88 เมื่อพิจารณารายข้อลำดับแรกคือ คิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ มีข้อมูลที่บุคคลภายนอกไม่สามารถเข้าได้ นอกจากผู้เกี่ยวข้อง ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.07 รองลงมาคือ คิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นเอกเทศเป็นสัดส่วน ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.82 และคิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ มีความเหมาะสมกับการเก็บข้อมูลที่มีความเป็นส่วนตัวมาก ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.79 ตามลำดับ

ความง่ายในการทำความเข้าใจ (Ease of Understanding) มีคะแนนเฉลี่ย 3.66 เมื่อพิจารณารายข้อลำดับแรกคือ คิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ ช่วยลดความผิดพลาดในการตัดสินใจ ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.84 รองลงมาคือ คิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ เข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.68 คิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการง่ายต่อการใช้งาน ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.57 และคิดว่าระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ เข้าใจง่าย ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.53 ตามลำดับ

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยประโยชน์สุทธิของระบบ ERP (วัตถุประสงค์ที่ 2)

ด้านประโยชน์สุทธิ	ค่าเฉลี่ย
ความพึงพอใจ	3.95
การควบคุมการบริหารจัดการ	3.94
ความสามารถในการผลิต	3.90
นวัตกรรม	3.88
รวมเฉลี่ย	**3.93**

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ระดับค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประโยชน์สุทธิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย 3.93 เมื่อพิจารณารายด้านลำดับแรกคือ ความพึงพอใจ ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.95 รองลงมาคือ การควบคุมการบริหารจัดการ ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.94 ความสามารถในการผลิต ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.90 และนวัตกรรม ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.88 ตามลำดับ

ตาราง 3 ความสัมพันธ์ระหว่างระบบ ERP กับประโยชน์สุทธิ (วัตถุประสงค์ที่ 3)

องค์ประกอบ ERP	ค่าสหสัมพันธ์ (r)	ระดับความสัมพันธ์
ความเกี่ยวข้อง	0.689	สูง
ความครบถ้วน	0.677	สูง
ความเป็นส่วนตัว	0.647	สูง
ความมั่นคง ปลอดภัย	0.631	สูง
ความง่ายในการเข้าใจ	0.622	สูง

วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ระบบสำหรับการวางแผนการจัดการมีความสัมพันธ์กับประโยชน์สุทธิ พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกมีค่ามากกว่า 0.6 ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ดังนี้

ด้านความครบถ้วนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประโยชน์สุทธิ ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.677

ด้านความง่ายในการทำความเข้าใจมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประโยชน์สุทธิ ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.622

ด้านความเป็นส่วนตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประโยชน์สุทธิ ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.647

ด้านความเกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประโยชน์สุทธิ ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.689

ด้านความมั่นคง ความปลอดภัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประโยชน์สุทธิ ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.631

ตาราง 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์ประโยชน์สุทธิ (วัตถุประสงค์ที่ 4)

ตัวแปรทำนาย	ค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (Beta)	ลำดับความสำคัญ
ความครบถ้วน	0.202	1
ความง่ายในการทำความเข้าใจ	0.195	2
ความเป็นส่วนตัว	0.174	3
ความมั่นคง ปลอดภัย	0.172	4
ความเกี่ยวข้อง	0.144	5
ค่าคงที่ (R^2)	**0.466**	**ทำนายได้ 46.6%**

วัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า ระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กรทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความครบถ้วน ด้านความง่ายในการทำความเข้าใจ ด้านความเป็นส่วนตัว ด้านความเกี่ยวข้อง และด้านความมั่นคง ส่งผลต่อประโยชน์สุทธิ มีค่าคงที่เท่ากับ 0.466 หรือสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 46.6 ตัวแปรทำนายที่ส่งผลสูงสุด คือ ความครบถ้วน มีค่า Beta คือ 0.202 ความง่ายในการทำความเข้าใจ คือ 0.195 ความเป็นส่วนตัว คือ 0.174 ความเกี่ยวข้อง คือ 0.144 ความมั่นคงและความปลอดภัย คือ 0.172 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สามารถเขียนสมการ ได้ดังนี้

ประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้า = 0.466 (ประโยชน์สุทธิ) + 0.202 (ความครบถ้วน) + 0.195 (ความง่ายในการทำความเข้าใจ) + 0.174 (ความเป็นส่วนตัว) + 0.144 (ความเกี่ยวข้อง) + 0.172 (ความมั่นคงและความปลอดภัย)

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการวางแผนทรัพยากรขององค์กร (ERP) ผลการวิจัยพบว่า ระบบ ERP โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.90) ซึ่งครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ความครบถ้วน ความมั่นคงปลอดภัย ความเกี่ยวข้อง ความเป็นส่วนตัว และความง่ายในการทำความเข้าใจ โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความครบถ้วนของข้อมูล (4.03) การวิเคราะห์เชิงลึก ระดับความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมากในทุกองค์ประกอบ

แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้งานระบบมีความเชื่อมั่นในคุณภาพของระบบ ERP โดยเฉพาะด้านความครบถ้วนที่สื่อถึงการรวบรวมข้อมูลอย่างถูกต้อง ทันสมัย และตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการตัดสินใจที่แม่นยำในการบริหารจัดการผลการศึกษานี้สอดคล้องกับมลฑา แสนสะอาด (2554) ซึ่งรายงานว่าหลังจากการใช้ระบบ ERP องค์กรสามารถลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนลงได้หลังการใช้โปรแกรมทำให้ขั้นตอนในการทำงานลดลง 31.58% ลดเวลาในการทำงานรวมเฉลี่ยลดลง 50.11% ลดความผิดพลาดของข้อมูลสินค้าคงคลังโดยผลรวมมูลค่าสินค้าคงคลังที่ผิดพลาดลดลง 80.36% และลดมูลค่าสินค้าคงคลังลง 6.57% แสดงให้เห็นว่า ระบบที่มีข้อมูลครบถ้วนและทันเวลา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจและบริหารทรัพยากรได้อย่างเป็นรูปธรรม สนับสนุนโดยงานวิจัยของ Davenport (1998) ที่เน้นว่า ความสำเร็จของระบบ ERP ขึ้นอยู่กับคุณภาพของข้อมูล และการบูรณาการที่สามารถลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน และ Gupta & Kohli (2006) พบว่า ระบบ ERP ที่ให้ข้อมูลครบถ้วน ช่วยให้องค์กรตอบสนองได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำมากขึ้นในการแข่งขัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์สุทธิที่ได้รับจากระบบ ERP ผลการวิจัยพบว่าประโยชน์สุทธิจากระบบ ERP โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.93) โดยลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความพึงพอใจ (3.95) รองลงมาคือ การควบคุมการบริหารจัดการ ความสามารถในการผลิต และนวัตกรรม การวิเคราะห์เชิงลึก ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้ที่สูงสะท้อนถึงประสิทธิภาพของระบบในการตอบสนองต่อความต้องการขององค์กร ระบบ ERP ช่วยให้การจัดการข้อมูลเป็นระบบมากขึ้น ลดข้อผิดพลาด และสร้างนวัตกรรมในการบริหารงาน เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Real - Time และการเชื่อมโยงกับระบบภายนอก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประทุมพร ผลสนอง และสุรสิทธิ์ บุญชูนนท์ (2565) ที่ระบุว่า คุณภาพของระบบสารสนเทศและความพึงพอใจของผู้ใช้มีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อประโยชน์สุทธิ เช่นเดียวกับ Delone & McLean (2003) ที่เสนอว่า ความสำเร็จของระบบสารสนเทศขึ้นอยู่กับคุณภาพของระบบ ความพึงพอใจของผู้ใช้ และประโยชน์ที่ได้รับ สนับสนุนโดยงานวิจัยของ Ifinedo (2011) ที่ระบุว่า ประโยชน์ของ ERP ไม่จำกัดแค่ผลด้านการเงินเท่านั้น แต่รวมถึงการควบคุมงาน การตัดสินใจ และนวัตกรรมทางธุรกิจ และ Petter et al. (2008) ที่พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้งานและผลลัพธ์จากระบบสารสนเทศ

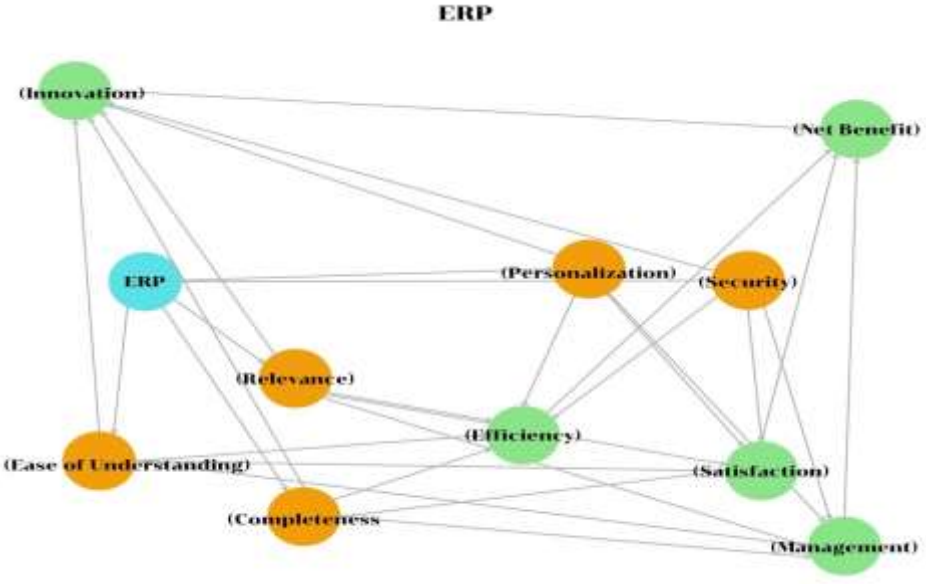
วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบ ERP กับประโยชน์สุทธิ ผลการวิจัยพบว่า ทุกองค์ประกอบของระบบ ERP มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประโยชน์สุทธิ โดยเฉพาะด้านความเกี่ยวข้อง (r = 0.689) และความครบถ้วน (r = 0.677) ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สูงสุด การวิเคราะห์เชิงลึก ความสัมพันธ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการออกแบบระบบ ERP ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ส่งผลโดยตรงต่อประโยชน์ที่ได้รับ องค์ประกอบอย่าง “ความครบถ้วน” และ “ความเกี่ยวข้อง” แสดงถึงความสอดคล้องของข้อมูลกับการปฏิบัติงานจริง เป็นพื้นฐานของการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Venkatesh & Bala (2008) และ Jajoo & Shankar (2017) ที่เน้นว่าความพร้อมของเทคโนโลยี และการประยุกต์ใช้ ERP มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์กรผ่านการบูรณาการข้อมูลและการตัดสินใจที่แม่นยำ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อศักยภาพการแข่งขันในอุตสาหกรรม สนับสนุนโดยงานวิจัยของ Zhou et al. (2015) ที่พบว่า ความเกี่ยวข้องของระบบ ERP กับภารกิจองค์กร ส่งผลโดยตรงต่อผลลัพธ์และการยอมรับระบบ และ Chien & Tsaur (2007) ระบุว่า ความเข้าใจง่ายของระบบเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและการใช้งานต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรระบบ ERP ที่สามารถพยากรณ์ประโยชน์สุทธิ ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุพบว่า ระบบ ERP ทั้ง 5 ด้านสามารถพยากรณ์ประโยชน์สุทธิได้ร้อยละ 46.6 โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดคือ ความครบถ้วน (β = 0.202) รองลงมาคือ ความง่ายในการทำความเข้าใจ (β = 0.195) และความเป็นส่วนตัว (β = 0.174) การวิเคราะห์เชิงลึกค่า R^2 = 0.466 แสดงว่า โมเดลสามารถอธิบายประโยชน์สุทธิได้เกือบครึ่งหนึ่ง ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างดี การที่ตัวแปรด้านความครบถ้วนและความเข้าใจง่ายมีค่า Beta สูงที่สุด สะท้อนถึงความสำคัญของข้อมูลที่ชัดเจนและระบบที่ใช้งานง่ายต่อผู้ใช้ปลายทาง สมการพยากรณ์ ประโยชน์สุทธิ = 0.466 + 0.202 (ความครบถ้วน) + 0.195 (ความง่ายในการทำความเข้าใจ) + 0.174 (ความเป็นส่วนตัว) + 0.144 (ความเกี่ยวข้อง) + 0.172 (ความมั่นคงและความปลอดภัย)

ผลการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับ Thong et al. (1995) ที่พบว่า ความเข้าใจของผู้ใช้งานและการจัดการข้อมูลมีผลต่อความสำเร็จของการใช้งานระบบ ERP และยังชี้ให้เห็นว่า หากสามารถพัฒนาระบบให้มีความชัดเจนและตอบโจทย์ผู้ใช้งานในมิติเหล่านี้ จะยิ่งเพิ่มผลลัพธ์ที่ได้รับจากการใช้งาน สนับสนุนโดยงานวิจัยของ Bradley (2008) พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ ERP คือ คุณภาพของข้อมูลและการฝึกอบรมผู้ใช้งาน Gefen & Ridings (2002) ระบุว่า ความง่ายในการใช้ระบบและการเชื่อถือได้ของข้อมูล เป็นแรงขับเคลื่อนความพึงพอใจของผู้ใช้

ทั้งนี้จากสมการข้างต้น กล่าวได้ว่า ประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้าที่ว่าเป็นการจัดการภายในและเป็นการพัฒนากระบวนการด้านข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา พบว่า ตัวแปรทุกตัวส่งผลต่อประโยชน์สุทธิทั้ง 5 ด้าน อันได้แก่ ด้านความครบถ้วน ด้านความง่ายในการทำความเข้าใจ ด้านความเป็นส่วนตัว ด้านความเกี่ยวข้อง ด้านความมั่นคง ถ้าตัวแปรตัวใดเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้าเพิ่มขึ้น สามารถทำนายได้ว่า ถ้าหากควบคุมให้ตัวแปรทุกตัวมีค่าเท่ากับศูนย์ จะได้ค่าเท่ากับ 0.466 หรือคิดเป็นร้อยละ 46.6

จากการศึกษา พบว่า ระบบสำหรับการวางแผนการจัดการมีความสัมพันธ์ต่อประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้า โดยมี 5 ปัจจัยหลักที่เป็นตัวแปรทำนาย ได้แก่ ความครบถ้วน ความง่ายในการทำความเข้าใจ ความเป็นส่วนตัว ความเกี่ยวข้อง และความมั่นคงและความปลอดภัย ซึ่งสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้จากภาพ 2 และ ตาราง 5 ดังนี้

ภาพ 2 ระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ (Enterprise Resource Planning: ERP) ความสัมพันธ์ต่อประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้า

ตาราง 5 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรในระบบสำหรับการวางแผนการจัดการ (Enterprise Resource Planning: ERP) กับประโยชน์สุทธิ

ตัวแปรหลักที่ส่งผลต่อประโยชน์สุทธิ	ประโยชน์สุทธิในการบริหารคลังสินค้า
ความครบถ้วน (Completeness)	ลดข้อผิดพลาดในการจัดการข้อมูล
ความง่ายในการทำความเข้าใจ (Ease of Understanding)	เพิ่มประสิทธิภาพการใช้งาน
ความเป็นส่วนตัว (Personalization)	ปรับแต่งระบบให้เหมาะสมกับผู้ใช้งาน
ความเกี่ยวข้อง (Relevance)	เชื่อมโยงข้อมูลที่สำคัญต่อองค์กร
ความมั่นคงและความปลอดภัย (Security)	ลดความเสี่ยงของการรั่วไหลข้อมูล

งานวิจัยนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของระบบสำหรับการวางแผนการจัดการกับประโยชน์สุทธิที่ได้รับในการบริหารคลังสินค้า โดยใช้กรณีศึกษาของบริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) ผลกา รวิจัยชี้ให้เห็นว่า ระบบสำหรับการวางแผนการจัดการมีคุณภาพ โดยเฉพาะในด้านความครบถ้วนของข้อมูล ความสะดวกในการใช้งาน ความปลอดภัย และการปรับให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กร ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพในการจัดการคลังสินค้า ได้แก่ มีข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และเข้าถึงได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มความปลอดภัยของข้อมูล ปรับปรุงส่วนต่อประสาน หรือ ตัวต่อประสาน (interface) และฟังก์ชันที่ตอบสนองความต้องการ ส่งผลให้การวางแผนและควบคุมสินค้าคงคลังมีความแม่นยำมากขึ้น ลดข้อผิดพลาดในการดำเนินงาน และเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้ใช้งาน นอกจากนี้ ระบบฯ สามารถลดกระบวนการทำงาน และลดต้นทุนไม่จำเป็น สะท้อนได้ว่าประโยชน์สุทธิตามทฤษฎีของ DeLone & McLean (2003) ที่กล่าวว่า ประโยชน์สุทธิ ในการนำระบบแต่ละอย่างไปใช้ควรคำนึงผลด้านบวกและด้านลบประกอบกัน อันจะส่งผลต่อคุณภาพของระบบนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เช่น ระบบ Internet of Things (IoT) หรือ Artificial Intelligence (AI) เพื่อให้มีข้อมูลที่สมบูรณ์และแม่นยำ

2. ควรวิเคราะห์และปรับปรุงข้อมูลให้มีคุณภาพสูงขึ้น เพื่อช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างแม่นยำ และมีประสิทธิภาพ

3. ควรมีการกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยของข้อมูลเพื่อป้องกันการรั่วไหลและการเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ยังเป็นข้อจำกัดสำหรับผลที่ได้รับ ควรมีการสัมภาษณ์ควบคู่กับแบบสอบถาม เพื่อให้การแปลความหมายและการวิเคราะห์ข้อมูลครบถ้วน

2. ควรนำผลการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้กับอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่มีการบริหารคลังสินค้า เช่น โลจิสติกส์ ค้าปลีก หรือการผลิต เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการนำตัวแปรเหล่านี้ไปใช้ในบริบทอื่น

เอกสารอ้างอิง

บริษัท ปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน). (2566). *ข้อมูลบริษัท*. https://www.siamcitycement.com

ประทุมพร ผลสนอง และ สุรสิทธิ์ บุญชูนนท์. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประโยชน์สุทธิที่ได้จากการใช้งานเทคโนโลยีสมาร์ทการ์ดสำหรับการเดินทางด้วยรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย. *วารสารปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, *1*(2), 49 – 62. https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dpssj/article/view/654/478

มลฑา แสนสะอาด. (2554). การใช้ระบบ ERP สำหรับการจัดการสินค้าคงคลัง: กรณีศึกษาโรงงานเฟอร์นิเจอร์. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สันติ กระแจะจันทร์. (2561). กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมความได้เปรียบเชิงแข่งขันทางธุรกิจสู่ประเทศไทย 4.0. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, *2*(2), 85 – 98. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/truhusocjo/article/view/236823

Bradley, J. (2008). Management Based Critical Success Factors in The Implementation of Enterprise Resource Planning Systems. *International Journal of Accounting Information Systems*, *9*(3), 175 – 200. https://doi.org/10.1016/j.accinf.2008.04.001

Chien, S. W. & Tsaur, S. M. (2007). Investigating The Success of ERP Systems: Case Studies in Three Taiwanese High - Tech Industries. *Computers in Industry*, *58*(8 – 9), 783 – 793. https://doi.org/10.1016/j.compind.2007.02.001

Cronbach, L. J. (1971). *Essentials of Psychological Testing* (4th ed.). Harper & Row.

Davenport, T. H. (1998). Putting The Enterprise Into The Enterprise System. *Harvard Business Review*, *76*(4), 121 – 131. https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2257204

DeLone, W. H. & McLean, E. R. (2003). The DeLone and McLean Model of Information Systems Success: A Ten - Year Update. *Journal of Management Information Systems*, *19*(4), 9 – 30. https://doi.org/10.1080/07421222.2003.11045748

Gefen, D. & Ridings, C. M. (2002). Implementation Team Responsiveness and User Evaluation of Customer Relationship Management: A Quasi - Experimental Design Study of Social Exchange Theory. *Journal of Management Information Systems*, *19*(1), 47 – 69. https://doi.org/10.1080/07421222.2002.11045718

Gupta, A. & Kohli, A. (2006). Enterprise Resource Planning Systems and Its Implications for Operations Function. *Technovation*, *26*(5 – 6), 687 – 696. https://doi.org/10.1016/j.technovation.2004.10.005

Ifinedo, P. (2011). An Empirical Analysis of Factors Influencing ERP Success in Canadian Organizations. *International Journal of Information Management*, *31*(3), 245 – 256. https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2010.07.001

Jajoo, K. & Shankar, R. (2017). Influence of ERP System Implementation on Firm Performance: A Case Study of A Manufacturing Firm. *Journal of Enterprise Information Management*, *30*(5), 818 – 840. https://doi.org/10.1108/JEIM-12-2016-0162

Petter, S., DeLone, W., & McLean, E. R. (2008). Measuring Information Systems Success: Models, Dimensions, Measures, and Interrelationships. *European Journal of Information Systems*, *17*(3), 236 – 263. https://doi.org/10.1057/ejis.2008.15

Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On The Use of Content Specialists in The Assessment of Criterion - Referenced Test Item Validity. *Dutch Journal of Educational Research*, *2*(2), 49 – 60. https://scispace.com/pdf/on-the-use-of-content-specialists-in-the-assessment-of-4ym9syx9ph.pdf

Thong, J. Y. L. & Yap, C. S. (1995). Information Technology and Organizational Performance: An Empirical Study. *International Journal of Information Management*, *15*(1), 57 – 69. https://doi.org/10.1016/0268-4012(95)90023-5

Venkatesh, V. & Bala, H. (2008). Technology Acceptance Model 3 and A Research Agenda on Interventions. *Decision Sciences*, *39*(2), 273 – 315. https://doi.org/10.1111/j.1540-5915.2008.00192.x

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. Harper & Row.

Zhou, T., Lu, Y., & Wang, B. (2015). An Empirical Examination of Continuance Intention of Enterprise Systems: A Study of ERP Systems in China. *Computers in Human Behavior*, *53*, 190 – 202. https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.06.008

ความเข้มแข็งของระบบการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ

Strengthening The Education System to Promote Democratic Citizenship in Chaiyaphum Province's Educational Institutions

เทอดศักดิ์ ไป่จันทึก*

Therdsak Paijuntuek

Received: April 3, 2025 Revised: June 6, 2025 Accepted: June 10, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของระบบการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ และ 2. เพื่อศึกษาทัศนคติของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิในประเด็นการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระยะที่ 1 งานวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาความเข้มแข็งของระบบการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 28 คน เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูล ทำโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหาผ่านการวิเคราะห์คำหลัก ระยะที่ 2 งานวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาทัศนคติของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิในประเด็นความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 378 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 0.05 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความเข้มแข็งของระบบการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับปานกลางไปถึงต่ำ เนื่องมาจากหลักสูตรขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2551 ไม่เอื้อต่อการสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบกับการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน แบบเรียน กระบวนการจัดการเรียนการสอน แนวคิดครูผู้สอน วัฒนธรรมของโรงเรียน ระบบการประเมินและผลสัมฤทธิ์ ไม่ได้สร้างแรงจูงใจให้ครูผู้สอนให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติของกลุ่มเด็กและเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิในประเด็นความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยเรียงลำดับระดับทัศนคติของกลุ่มเด็กและเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิในประเด็นความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งสี่ด้านจากมากไปหาน้อย

* อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Lecturer in Political Science, Faculty of Arts and Sciences, Chaiyaphum Rajabhat University

Corresponding Author: rousseau2475@gmail.com

ดังนี้ 1) ด้านพลเมืองที่ตระหนักรู้ในความสำคัญของความเป็นพลเมือง 2) ด้านพลเมืองที่ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง 3) ด้านพลเมืองที่สนใจต่อการเมืองและสังคม และ 4) ด้านพลเมืองที่รู้ความสามารถของตนเองทั้งสังคมและการเมือง

คำสำคัญ: การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง, ความเข้มแข็งของระบบการศึกษา, ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

This research aimed 1. to study the strength of the democratic citizenship education system of educational institutions in Chaiyaphum Province and 2. to study the attitudes of the youths in Chaiyaphum Province towards democratic citizenship education. This research employed a mixed - method research approach comprising 2 phases. For phase 1, qualitative research, it studied the strength of the democratic citizenship education system of educational institutions in Chaiyaphum Province. The target groups were 28 students, teachers, and lecturers of educational institutions in Chaiyaphum Province. The target groups were selected purposively. The research instruments were semi-structured interviews. Data analysis was conducted by content analysis through domain analysis. Phase 2, quantitative research, studied the attitudes of the youths in Chaiyaphum Province towards democratic citizenship. The samples were 378 students in Chaiyaphum Province. The sample size was determined using Yamane's formula at an error level of 0.05 percent. The research instruments were questionnaires. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research results found that 1. The strength of the education system for democratic citizenship of educational institutions in Chaiyaphum Province is at a moderate to low level because the basic curriculum of the Ministry of Education 2008 does not support the creation of democratic citizenship. In addition, the organization of education in the school system, textbooks, teaching and learning processes, teachers' ideas, school culture, and achievement assessment systems do not motivate teachers to give importance to organizing teaching and learning to create democratic citizenship. 2. The quantitative research results found that the average level of attitudes of children and youth in Chaiyaphum Province on the issue of democratic citizenship was at a level of high agreement. The level of attitudes of children and youth in Chaiyaphum Province on the issue of democratic citizenship in all four dimensions, from most to least, are as follows: 1) Citizens who are aware of the importance of citizenship, 2) Citizens who take action by themselves, 3) Citizens who are interested in politics and society, and 4) Citizens who know their abilities in both society and politics.

Keywords: Citizenship Education, Strengths Education System, Democratic Regime

บทนำ

จังหวัดชัยภูมิ หากกล่าวในด้านโครงสร้างประชากรมีกลุ่มเด็กและเยาวชนราว 272,691 คน คิดเป็นร้อยละ 24.24 (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2563) หรือประมาณหนึ่งในสี่ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด จากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการศึกษาตามแผนการพัฒนาการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2564 (ฉบับทบทวน) ของสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาชัยภูมิ (2564) พบว่า จุดแข็งด้านการศึกษาของจังหวัดคือ การมีโครงสร้างพื้นฐานที่ค่อนข้างดี เช่น อาคารสถานที่ ระบบอินเทอร์เน็ต การเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานทางการศึกษา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนสำคัญ มีอยู่ 4 ประการคือ 1) ครูผู้สอนขาดความเชี่ยวชาญในบางสาขาวิชา เช่น ภาษาอังกฤษ 2) ผู้เรียนขาดทักษะบางอย่าง เช่น การคิดวิเคราะห์ การใช้ภาษาอังกฤษ ขาดการรักการอ่าน ตลอดจนผลการสอบวัดมาตรฐานต่ำกว่าระดับประเทศ 3) ผู้บริหารสถานศึกษาขาดความเป็นผู้นำทางวิชาการ และ 4) ข้อจำกัดด้านงบประมาณ โดยแนวทางการจัดทำแผนการพัฒนาการศึกษาได้กล่าวถึงกลยุทธ์บางประการ ที่ดูไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การสร้างความตระหนักและพัฒนาครูผู้สอน จัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เร่งปลูกฝังความเป็นพลเมืองและพลโลก เร่งปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มุ่งเน้นความเป็นอัตลักษณ์ของสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้ต่อคำถามที่ว่าจุดหมายปลายทางของระบบการศึกษาคือ ผู้สำเร็จการศึกษาจะมีลักษณะอย่างไร คำตอบในยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงตามบริบทของสังคม โดยเป้าประสงค์คือการปลูกฝังค่านิยมความรักสถาบันหลักของชาติ ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พลเมืองดี ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข โดยมีการจัดทำโครงการที่เน้นหนักไปในด้านการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน กระนั้นก็ตาม ในยุทธศาสตร์ที่ 6 ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สุดท้าย ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมในการจัดการศึกษา กลับพบว่า ส่วนใหญ่เป็นโครงการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานทางการศึกษาด้วยกันเอง ซึ่งน่าเสียดายที่ยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้กลับไม่ได้ออกแบบโครงการที่มีลักษณะให้ผู้เรียนได้สะท้อนปัญหาและแสดงความต้องการของพวกเขาต่อการจัดการศึกษา ดังนั้น แผนพัฒนาการศึกษาดังกล่าวจึงมีความย้อนแย้งในตัวเอง

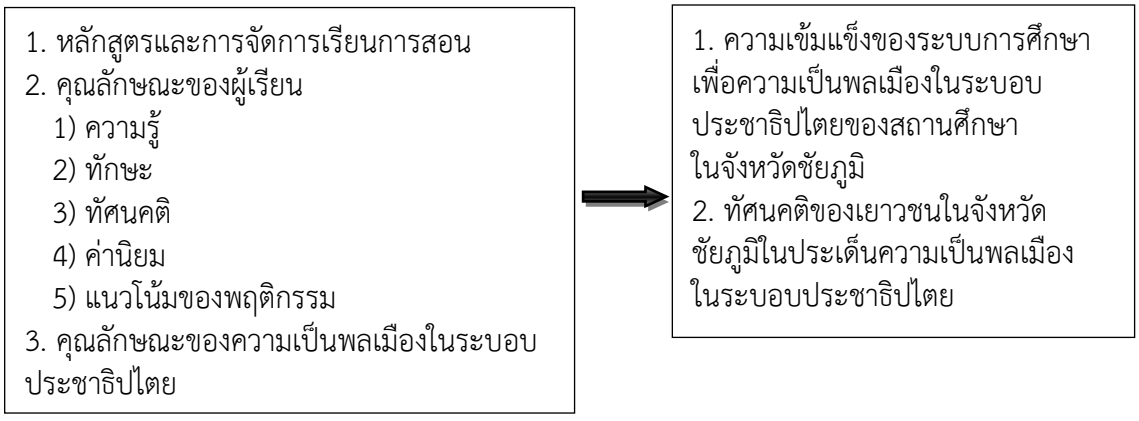
จากปัญหาข้างต้น พอจะกล่าวได้ว่า การจัดระบบการศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ แม้ส่วนหนึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงการมุ่งไปสู่ผลลัพธ์ของการแก้ปัญหาของผู้เรียน ทว่าการแก้ปัญหาดังกล่าวกลับกลายเป็นการมองจากด้านบน กล่าวคือ ใช้มุมมองของผลการสอบมาตรฐานทางการศึกษา การประเมินศักยภาพผู้เรียนจากภาวะการมีงานทำ การตอบสนองนโยบายหลักทางการศึกษาแห่งชาติ (ซึ่งไม่ได้เป็นสิ่งที่ผิด) ที่มุ่งผลิตประชากรวัยแรงงานเพื่อตอบสนองนโยบายเชิงเศรษฐกิจ โดยที่ตัวผู้เรียนเองกลับขาดสำนึกของความเข้าใจของการศึกษาในฐานะการได้รับการเรียนรู้เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ความเป็นพลเมืองที่พร้อมจะร่วมเป็นกำลังขับเคลื่อน เคียงบ่าเคียงไหล่ ร่วมรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของสังคมกับพลเมืองอื่น ๆ ในประเทศ อย่างไรก็ตาม การหล่อหลอมทางสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบัน ผ่านสื่อที่เปิดกว้างจากเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้ข่าวสารและสารสนเทศต่าง ๆ เข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น การเรียนรู้นอกห้องเรียนเติบโตได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ผลสะท้อนดังกล่าวพิจารณาได้จากความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและการเมืองของกลุ่มเยาวชนไทยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ได้สร้างผลสะเทือนถึงระดับนโยบายด้านการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ เช่น การยกเลิกการบังคับทรงผมอย่างจริงจัง การแสดงออกทางการเมืองในการต่อต้านระบอบอำนาจนิยมของกลุ่มนักเรียนที่ผูกริบบิ้นสีขาว ดังที่งานวิจัยของ กนกรัตน์ เลิศชูสกุล (2564) ได้สัมภาษณ์นักเรียน/นักศึกษาราว 150 โรงเรียน/มหาวิทยาลัย พบว่า กิจกรรมของกลุ่มนักเรียนดังกล่าวมีขึ้นเพื่อต่อต้านอำนาจที่กดขี่พวกเขาในสถาบันการศึกษา และลักษณะอำนาจนิยมของระบบการศึกษาแบบอนุรักษ์นิยมของไทย

ภาพสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบการศึกษา ที่ระคนไปด้วยระบบอนุรักษ์นิยมของไทย เป็นภาพสะท้อนหนึ่งของปัญหาเชิงสังคม - การเมืองของไทยได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การเริ่มปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้ก้าวเข้าถึงความเป็นพลเมืองนับเป็นประเด็นหรือจุดเปลี่ยนสำคัญของระบบการศึกษาไทย ที่จะช่วยแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างข้างต้นได้ระดับหนึ่ง จังหวัดชัยภูมิแม้จะอยู่ไกลจากกรุงเทพฯ ราว 340 กิโลเมตร ทว่าเทคโนโลยีการสื่อสารและข้อมูลข่าวสาร ทำให้การเปิดรับข้อมูลต่าง ๆ นั้นรวดเร็วและง่ายมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ปรับตัวได้อย่างรวดเร็วกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีประเภทนี้ ผลสะเทือนจากการประท้วงต่อต้านระบบการศึกษาแบบเดิมในเมืองหลวง ได้ส่งมาถึงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในจังหวัด พิจารณาจากกรณีที่เยาวชนในอำเภอภูเขียวชุมนุมประท้วงหน้าโรงเรียนภูเขียวและสถานีตำรวจภูธรภูเขียว เพื่อเรียกร้องให้ตำรวจขอโทษในกรณีที่คุกคามนักเรียน เนื่องจากนักเรียนกลุ่มดังกล่าวเข้าร่วมกิจกรรมกับค่าย “ราษฎรออนทัวร์” ซึ่งเป็นกิจกรรมของเครือข่ายเรียนรู้ปัญหาการเมือง และเรียนรู้หลักการประชาธิปไตย สิทธิมนุษชน โดยตัวแทนผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหาคดีฝ่าฝืนพระราชกำหนดฉุกเฉินฯ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19 (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564) จากสถานการณ์ข้างต้นในจังหวัดชัยภูมิ ทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามที่ว่า การส่งเสริมการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดชัยภูมิ มีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด การสร้างการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะช่วยสร้างความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิได้อย่างไร ตลอดจนจะมีแนวทางอย่างไรให้โรงเรียน/สถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิเห็นความสำคัญและออกแบบหลักสูตร/โครงการ/กิจกรรม เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีลักษณะเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ตระหนักทั้งในเรื่องของสิทธิที่พึงมีและหน้าที่ที่ต้องกระทำควบคู่กันไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของระบบการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิในประเด็นความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระยะที่ 1 ศึกษาความเข้มแข็งของระบบการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 18,852 คน นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 3,693 คน ครูระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1,658 คน อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 181 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 4 แห่ง แห่งละ 4 คน รวม 16 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 4 คน (คณะละ1 คน จากคณะรัฐศาสตร์, ครุศาสตร์, บริหารธุรกิจ และศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์) ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาจากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นที่เดียวกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษา และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 4 คน (จากคณะรัฐศาสตร์, ครุศาสตร์, บริหารธุรกิจ และศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คณะละ 1คน) ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง การเลือกแบบเจาะจงนี้สำหรับเยาวชนมุ่งศึกษานักเรียน/นักศึกษากลุ่มที่มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกหลักสูตร ส่วนครูนั้นเจาะจงเลือกเฉพาะที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ หรือครูที่ต้องรับผิดชอบกิจกรรมนอกหลักสูตรของโรงเรียน ส่วนอาจารย์มหาวิทยาลัยมุ่งคัดเลือกบุคคลที่มีภาระงานสอนในรายวิชาศึกษาทั่วไป เนื่องจากมีโอกาสพบกับนักศึกษาทุกคณะ

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 7 ข้อ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ข้อมูลส่วนบุคคล และคำถามในการสัมภาษณ์ สร้างขึ้นโดยทบทวนวรรณกรรม ร่างและกำหนดคำถาม หลังจากนั้นส่งคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ได้รับการรับรองตามหนังสือเลขที่ HE 67-2-012 หลังจากนั้น ติดต่อขอสัมภาษณ์ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ผ่านทางโทรศัพท์และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร มาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของเอกสารแต่ละชิ้น และจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่จัดลำดับความสำคัญแล้ว มาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันในลักษณะการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) และสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป โดยนำแนวคิดและทฤษฎี หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้ โดยเน้นการเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

2. ระยะที่ 2 ศึกษาทัศนคติของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิในประเด็นความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 18,852 คน และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 3,693 รวมประชากรทั้งหมด 22,545 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 4 โรงเรียน และนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 378 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 0.05 หลังจากนั้น กำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 316 คน และนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 62 คน

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามทัศนคติและความรู้ของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิในประเด็นการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จำนวน 50 ข้อ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ข้อมูลส่วนบุคคล คำถามเกี่ยวกับทัศนคติ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ตรวจสอบคุณภาพโดยการส่งผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยแต่ละข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.85 - 1 หลังจากนั้น ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จากการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1971) และแก้ไขคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ โดยค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.85 - 0.93 นับว่าเป็นค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ คือ ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และ อัจฉรา ชำนิประศาสตร์, 2547)

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวมรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยทำหนังสือขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัย และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน นักศึกษา ในช่วงเวลาพักกลางวัน หรือเวลาเลิกเรียน

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การศึกษาความเข้มแข็งของระบบการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ ปรากฏผลดังนี้

1.1 ความเข้มแข็งของระบบการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิผ่านโครงสร้างหลักสูตรและวิธีจัดการเรียนการสอน

โดยภาพรวม หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน อยู่ภายใต้การออกแบบโดยกระทรวงศึกษาธิการ ที่เรียกว่า "หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551" ต่อไปผู้วิจัยจะใช้ชื่อว่า "หลักสูตรแกนกลางฯ" โดยในคำนำของหลักสูตรนี้ ได้ให้เหตุผลในการปรับปรุงเป็นหลักสูตรแกนกลางฯ ในปัจจุบันว่าเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยหลักสูตรแกนกลางฯ นี้ วางเป้าหมายสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อสำเร็จการศึกษาไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต 3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย 4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ 5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

งานวิจัยชิ้นนี้ ได้วิเคราะห์ความเข้มแข็งของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ ผ่านเนื้อหาและกิจกรรมในการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อันประกอบไปด้วย 5 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ โดยเมื่อผู้เรียนสำเร็จระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) จะแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางฯ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน เพื่อใช้สำหรับจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย หากจะพิจารณาด้านการเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็งของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีข้อจำกัดในลักษณะของความไม่เพียงพอ พิจารณาจากคุณภาพผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายกับตัวชี้วัดด้านความเข้มแข็งของระบบการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของงานวิจัยชิ้นนี้ โดยเฉพาะในประเด็นความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ระบบกฎหมาย ค่านิยมแบบประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชน โดยเนื้อหาด้านประชาธิปไตยนำไปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หาได้ครอบคลุมรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยทั้งหมดไม่ พิจารณาจากข้อความดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

“1) มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิด เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข 2) มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้รับการพัฒนาแนวคิด และขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์ 3) รู้และเข้าใจแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม”

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

“1) มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น 2) เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในชั้นสูงตามความประสงค์ได้ 3) มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทยยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 4) มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทย และสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม”

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักเรียน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา วิเคราะห์ได้ว่าความเข้มแข็งของความเป็นพลเมืองในกลุ่มเยาวชนจากระบบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ มีข้อจำกัดและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการ

สร้างความเข้มแข็งที่สำคัญ คือ หลักสูตรการศึกษาไม่สามารถที่จะทำให้เยาวชนนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ และไม่ได้มีความเข้าใจที่ว่าเพราะเหตุใดผู้เรียนต้องมีวิถีชีวิตในฐานะพลเมืองที่แข็งขันในชุมชน ประเทศชาติ ภูมิภาค และโลก ตลอดจนระเบียบปฏิบัติของโรงเรียน แนวทางปฏิบัติ พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู ยังมีลักษณะ “ย้อนแย้ง” กับแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของความเป็นพลเมือง ดังคำกล่าวของนางสาวเอ (นามสมมติ) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยภูมิ ที่ว่า

“เนื้อหาที่โรงเรียนหนูสอนมันไม่สามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวันได้เท่าไหร่ อย่างวิชาภาษาอังกฤษเรียนไปก็ยังไม่สามารถพูดได้ น้องหนูอยู่ชั้นประถมเรียนคณิตศาสตร์ บวก ลบ คูณ หาร ได้ แต่เวลาในชีวิตจริงอย่างทอนเงินก็ทำไม่ได้...วิชาประวัติศาสตร์หนูสงสัยหลายเรื่องค่ะ แต่บางเรื่องครูก็ไม่ได้ให้คำตอบอย่างชัดเจน อย่างตอนหนูอยู่ม.1 หนูเคยถามครูว่าใครฆ่าพระเจ้าตากคะ แต่ครูก็ไม่ได้บอกรายละเอียด หรือบอกให้ไปค้นคว้าเพิ่มเติม แล้วก็ไปสอนประเด็นอื่น” (นางสาวเอ, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2566)

นอกจากนี้ ยังพบพฤติกรรมความไม่เหมาะสมที่ครูผู้ชายปฏิบัติต่อนักเรียนหญิง ดังคำกล่าวของนางสาวบี (นามสมมติ) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนแห่งหนึ่งที่ว่า

“บางทีหนูก็มีเรื่องสงสัย เช่น เรื่องทำโจทย์ไม่ได้ แต่มันเป็นเวลานอกเวลาเรียน แล้วไลน์ไปหาอาจารย์ อาจารย์ก็จะบอกว่ามีอะไร คิดถึงอาจารย์มากเหรอ เลยต้องไลน์มาหานอกเวลา” (นางสาวบี, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2566)

ความเข้มแข็งของความเป็นพลเมืองในประเด็นการพัฒนาผู้เรียนให้เห็นคุณค่าในสิทธิและความรับผิดชอบของความเป็นพลเมือง สะท้อนได้อย่างชัดเจนในกรณีการแต่งกายของนักเรียน อย่างเช่น ในกรณีของทรงผม หรือเครื่องแต่งกายบางอย่าง เช่น การพับถุงเท้าถือเป็นเรื่องไม่สุภาพ ที่นักเรียนมองว่ากฎเกณฑ์ของโรงเรียนไม่สมเหตุผล นอกจากนี้ ในกรณีทรงผม ยังพบช่องโหว่ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยทรงผมของนักเรียน พ.ศ. 2563 (มีผลตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566) กล่าวคือ นักเรียนและผู้ปกครองไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทรงผม หากแต่เป็นทางโรงเรียนกำหนดเอง ดังคำกล่าวของนางสาวดี (นามสมมติ) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

“โรงเรียนไม่เคยถามเราเลยค่ะ เกี่ยวกับระเบียบด้านทรงผม คือหนูตัดผมมาแบบนี้ ครูบางคนบอกว่าไม่สุภาพ หนูเป็นกรรมการสภานักเรียน มีสิทธิได้รับการเสนอชื่อเป็น...(นักเรียนดีเด่นของโรงเรียน) แต่ครูคนที่บอกว่าทรงผมของหนูไม่สุภาพ ก็บอกว่ามันจะมีผลต่อการได้รับรางวัลนี้ด้วย” (นางสาวดี, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2566)

ผลการสัมภาษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พบว่า หลักสูตรมีการศึกษาในรายวิชาศึกษาทั่วไป ที่ส่งเสริมและสนับสนุนลักษณะของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เช่น วิชาพลวัตของสังคมโลกกับความเป็นพลเมืองไทย วิชาหลักการลงทุนในยุคดิจิทัล แต่วิธีการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ใช้การบรรยาย ไม่เน้นกิจกรรมระหว่างเรียน เนื่องจากเป็นรายวิชาที่ต้องเรียนรวมหลายสาขา และเนื้อหาการเรียนการสอนบางครั้งยังไม่ครบถ้วน เนื่องจากมีการหยุดการเรียนการสอนของอาจารย์ มีประกาศมหาวิทยาลัยให้หยุดการเรียนการสอน ทว่ากลับไม่มีการชดเชยเวลาให้

ผลการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การออกแบบเนื้อหาการเรียนการสอนต้องยึดตามโครงสร้างหลักสูตรแกนกลาง แต่โรงเรียนสามารถกำหนดเนื้อหาที่จะใช้สอนได้เอง เช่น การทำเอกสารประกอบการสอนได้เอง ไม่จำเป็นต้องใช้หนังสือ หรืออาจจะใช้หนังสือเป็นส่วนประกอบหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนได้ อย่างไรก็ตามปัญหาที่พบคือ มีทั้งนักเรียนที่สนใจและไม่สนใจทั้งในส่วนการเรียนและการทำกิจกรรม

ระหว่างเรียน ซึ่งครูได้ประเมินว่ากว่า 1 ใน 3 ของนักเรียนนั้นขาดความกระตือรือร้นในการเรียนและการทำกิจกรรมระหว่างเรียน ซึ่งผู้วิจัยพบต่อไปว่า กิจกรรมส่วนใหญ่โรงเรียนได้กำหนดขึ้นจากคณะครูเป็นสำคัญ จึงทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของนักเรียน และส่งผลให้ขาดความกระตือรือร้นไปในที่สุด ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

"สำหรับตัวเองมองว่านักเรียนไม่ค่อยกระตือรือร้น จะมีมากหน่อยก็พวกห้องพิเศษ พวกนี้ทั้งขยันเรียน ทั้งอยากทำกิจกรรม แต่ก็มีแค่ 4 ห้อง เรามีนักเรียนตั้ง 13 ห้อง ห้องละประมาณ 40 คน นอกจากเด็กห้องพิเศษพวกนี้ก็แทบจะไม่มีใครอยากทำกิจกรรมอะไรเท่าไหร่ ไม่ต้องอะไรหรอกค่ะ แค่มาสอบแก้ ยังไม่อยากมาเลย"

ผลการสัมภาษณ์อาจารย์ระดับอุดมศึกษา พบว่า ระบบการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยในรายวิชาศึกษาทั่วไปยังมีข้อบกพร่อง กล่าวคือ ตัวอาจารย์ที่สอนในรายวิชาศึกษาทั่วไป ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมากที่สุดกับเนื้อหาที่สอดคล้องกับการสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย พบว่า ปัญหาหลัก คือ ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยไม่มีอาจารย์ที่ทำหน้าที่ในการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปโดยเฉพาะ ทว่าอาจารย์ที่รับผิดชอบในหลักสูตรดังกล่าวมาจากคณะหรือสาขาวิชาที่มีความสัมพันธ์กับรายวิชา และใช้ระบบสมัครใจ เนื่องจากอาจารย์ต้องมีภาระงานสอนไม่น้อยกว่า 15 หน่วยชั่วโมงต่อภาคการศึกษา จึงทำให้ในบางคณะที่อาจารย์ไม่ได้เป็นผู้รับผิดชอบหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งต้องมีวิชาที่ต้องรับผิดชอบให้ครบตามจำนวนขั้นต่ำของภาระงาน เพราะหากไม่เป็นเช่นนั้น จะถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินอันจะกระทบต่อสัญญาจ้างของอาจารย์ในอนาคต ในทางตรงกันข้ามอาจารย์ในหมวดวิชาดังกล่าว อาจเป็นอาจารย์ที่มีภาระงานเกินเกณฑ์มาตรฐานของมหาวิทยาลัยอยู่แล้ว เนื่องจากต้องรับผิดชอบในรายวิชาของหลักสูตรที่ตนสังกัดอีกทั้งยังต้องแบ่งเวลามาจัดการเรียนการสอนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งมีนักศึกษาในชั้นเรียนวิชาละ 80-90 คน จึงทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามคำอธิบายรายวิชาทั้งหมด หรืออาจขาดการทำกิจกรรมที่สำคัญอันเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษากระตือรือร้นในชั้นเรียน ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

"พี่สอนเทอมนึง 5 - 6 ตัวอยู่แล้ว ยังต้องมารับผิดชอบวิชา Gen - Ed อีก แล้ววิชาพวกนี้นักศึกษา 80 - 90 คน กว่าจะเข้าห้องเรียนได้ก็เลทเป็นครึ่งชั่วโมง ทำให้ส่วนใหญ่ต้องบรรยาย แล้วมหาลัยก็หยุดบ่อย ใครจะไปสอนทัน จะให้ชดเชย มหาลัยก็ไม่ประกาศวันชดเชย ได้แต่บอกว่าตามความเหมาะสม"

1.2 ความเข้มแข็งของระบบการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิผ่านคุณลักษณะของผู้เรียน

ผู้เขียนประเมินจากการพัฒนากรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยผ่านกระบวนการสร้างสมรรถนะของพลเมือง (Citizenship Competence) เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะของความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น (Active Citizen) ดังนี้

1.2.1 ความรู้ (Knowledge) เช่น องค์ประกอบหลักของระบบการเมืองและระบบกฎหมาย อาทิ ความรู้เกี่ยวกับระบบรัฐสภา ความสำคัญของการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียน/เยาวชนในจังหวัดชัยภูมิส่วนใหญ่รู้ว่าประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา หากแต่คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่า เยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ ไม่ทราบว่าระบบประชาธิปไตยแบบมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้นคือ ส่วนหนึ่งของการปกครองในระบบรัฐสภา (Parliamentary System) เนื่องจากเนื้อหาในหนังสือเรียนสะท้อนภาพลักษณะของระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เน้นหัวข้อ "การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข" ทั้งที่องค์ความรู้สากลนั้นระบอบประชาธิปไตยจะได้รับการแบ่งแยกระบบการปกครองตามรูปแบบการจัดตั้งรัฐบาล กล่าวคือ 1) แบ่งเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบประธานาธิบดี (Presidential

System) โดยประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งและเป็นทั้งประมุขของรัฐและผู้นำฝ่ายบริหาร 2) การปกครองในระบบรัฐสภา (Parliamentary System) ที่ผู้นำฝ่ายบริหารมาจากเสียงข้างมากในสภา (โดยส่วนใหญ่คือ สภาผู้แทนราษฎร) และประมุขของรัฐมีชื่อเรียกที่ต่างกัน ตามพัฒนาการของประเทศนั้น ๆ โดยอาจเรียกว่า กษัตริย์ จักรพรรดิ สมเด็จพระราชาธิบดี เช่นใน กรณีประเทศสหราชอาณาจักร ไทย ญี่ปุ่น มาเลเซีย หรืออาจเรียกว่า ประธานาธิบดี เช่นใน สิงคโปร์ อินเดีย อิตาลี ทั้งนี้ตำแหน่งประมุขของรัฐในระบบรัฐสภาไม่ได้มีอำนาจทางการเมือง แต่จะอยู่ในฐานะเป็นสัญลักษณ์ หรือในบางประเทศเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีประมุขของรัฐดำรงตำแหน่งกษัตริย์) และทำหน้าที่ทางพิธีการ เช่น ออกรับสารตราตั้งทูตจากต่างประเทศ การเปิดประชุมรัฐสภา การพระราชทาน/ให้อภัยโทษ เป็นต้น

องค์ความรู้เกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผู้เรียนส่วนใหญ่มองว่าองค์ความรู้ด้านนี้พวกตนมีน้อยมากและไม่ได้เข้าใจมากนัก เนื่องจากส่วนใหญ่เน้นการเรียนแบบท่องจำ ควบคู่ไปกับการทำใบงานหรือแบบฝึกหัดที่ไม่ได้มีเนื้อหาครอบคลุม ซึ่งนักเรียนบางคนมองว่าเป็นเรื่องที่ทันสมัยกับเหตุการณ์ทางการเมืองของประเทศ และได้รับทราบเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบันการเมืองผ่านข่าวสารในสื่อต่าง ๆ ในขณะที่องค์ความรู้จากโรงเรียนและเนื้อหาในหนังสือเรียน ตลอดจนครูผู้สอนไม่ได้มีความเชี่ยวชาญเพียงพอ ดังคำให้สัมภาษณ์ของนายเอที่ว่า

“พวกผมเรียนวิชาสังคมเกี่ยวกับเนื้อหาด้านการเมือง รัฐธรรมนูญ พรรคการเมืองก็ง ๆ อยู่ครับ เนื้อหามันเยอะแล้วไม่ค่อยเข้าใจ ทำแต่ใบงานส่งครู แต่เรื่องที่รู้ส่วนใหญ่จะมาจากดูมือถือ เช่น เรื่อง การเลือกตั้ง พรรคฝ่ายค้าน ฝ่ายรัฐบาล อย่างงี้น่ะครับ”

1.2.2 ทักษะ (Skills) เช่น การจัดการความขัดแย้ง สถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิส่วนใหญ่ไม่ได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้มีทักษะด้านนี้มากนัก แต่อาจพบปะปนอยู่บ้างกับกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การทำกิจกรรมหรือภาระงานที่ได้รับมอบหมายในระดับกลุ่ม ซึ่งผู้เรียนต้องจัดการกันเอง เช่น การแบ่งภาระหน้าที่งานออกเป็นส่วน ๆ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการแบ่งงานกันทำบ้าง จึงทำให้ต้องพูดคุยแลกเปลี่ยนและถามความถนัด ความสมัครใจในการทำงานแต่ละส่วน เมื่อได้ข้อตกลงกันแล้วจึงสร้างฉันทามติร่วมกันในการทำงานต่อไป

การรู้เท่าทันสื่อ สถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิส่วนใหญ่มีการเรียนการสอนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้พอสมควร เนื่องจากความทันสมัยของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและสมาร์ทโฟนได้เข้าครอบงำพื้นที่สื่อสารมวลชน จึงส่งผลให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเยาวชนในปัจจุบันใช้ช่องทางดังกล่าวเป็นสำคัญ เยาวชนในจังหวัดชัยภูมิเช่นกัน จากการสัมภาษณ์ พบว่า เยาวชนทุกคนมีสมาร์ทโฟน และเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ทุกวัน ตลอดจนใช้งานสมาร์ทโฟนอยู่ตลอดเวลา โดยแบ่งได้เป็นการใช้งานเพื่อสื่อสารกับครอบครัวและกลุ่มเพื่อน การเรียนการสอน การใช้งานเพื่อความบันเทิง/ผ่อนคลาย ซึ่งรวมไปถึงการติดตามข่าวสารในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน ได้ออกแบบให้เยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ ได้มีลักษณะการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์กับการรับรู้ข่าวสารอยู่พอสมควร

การจัดการทางการเงิน ประเด็นนี้พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ นั้น ให้ความสำคัญกับประเด็นนี้ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ ในบางโรงเรียนเยาวชนได้รับการปลูกฝังให้รู้จักการจัดการทางการเงินเบื้องต้น เช่น การแบ่งสันปันส่วนการใช้จ่าย ระบบรับฝากเงินจากสถาบันการเงิน (ธนาคาร) ระบบดอกเบี้ย ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนต้น ทว่าในบางโรงเรียนไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก

ทั้งนี้ การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นมีความแตกต่างอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางการเงินพอสมควร ซึ่งเยาวชนที่เรียนในระดับอุดมศึกษาทุกคนได้เรียนผ่านวิชาศึกษาทั่วไปในหมวดของ “กลุ่มสาระศาสตร์แห่งผู้ประกอบการ” ได้แก่ วิชา GE02101 การเป็นผู้ประกอบการยุคดิจิทัล และ GE2102 หลักการลงทุนในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะวิชาหลังที่คำอธิบายครอบคลุมการจัดการทางการเงินและสินทรัพย์รูปแบบใหม่ ๆ เช่น สินทรัพย์ดิจิทัลและการลงทุนในหุ้น อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เยาวชนในระดับอุดมศึกษาพบว่า แม้จะมีเนื้อหาการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าว ทว่าในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ไม่เคยดำเนินการจริง ๆ และมีความเห็นต่อไปว่าหากจะต้องดำเนินการจริง ๆ ในอนาคต ก็จะต้องหาที่ปรึกษาหรือค้นคว้าด้วยตนเองอีกครั้ง เพื่อให้แน่ใจ ดังคำกล่าวของนายบี ที่ว่า

“วิชาดิจิทัล อาจารย์สอนเรื่องการลงทุนครับ การซื้อหุ้น ซื้อคริปโต อะไรประมาณนี้ ผมคิดว่าดีนะครับ บางทีเราก็อยากรู้ แต่ยังไม่เคยทำ ไม่มีประสบการณ์จริง ไม่มีเงินด้วยครับ 555”

1.2.3 ทัศนคติ (Attitude) ในส่วนทัศนคติของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่มีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นในสังคมที่เกิดจากการกระทำของตน มีความเชื่อมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและหลักการของประชาธิปไตย สามารถยอมรับความเห็นต่างของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมได้ อย่างไรก็ตาม ทัศนคติบางประการของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิต่อความเชื่อมั่นในสถาบันทางการเมืองนั้นมีความไม่สม่ำเสมอ เนื่องมาจากประสบการณ์ในการรับรู้ของเยาวชนต่อข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ในประเทศค่อนข้างแตกต่างกัน กล่าวคือ ในบางโรงเรียนที่มีข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการเมืองในระดับสูง เช่น ในพื้นที่อำเภอภูเขียว เยาวชนค่อนข้างตระหนักรู้ และมีความกระตือรือร้นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตลอดจนสามารถแสดงทัศนะต่อสถาบันทางการเมืองในเชิงวิพากษ์ เช่น การรับรู้สถานการณ์เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง การทำหน้าที่ของรัฐบาล องค์กรอิสระ ในขณะที่เยาวชนในพื้นที่อื่น ๆ ยอมรับในหลักการประชาธิปไตย เช่น กล่าวถึงความสำคัญของเสียงข้างมาก ความเท่าเทียมกัน ความเห็นต่าง สิทธิและเสรีภาพ และสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ไปพร้อมกัน ทว่าเยาวชนในเขตอำเภอภูเขียวกลับมีความเห็นที่ค่อนข้างชัดเจนในความไม่เชื่อมั่นในสถาบันทางการเมืองของประเทศ พิจารณาจากคำกล่าวของนายซี ที่ว่า

“ประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดีครับ ผมกับเพื่อน ๆ ชอบ เพราะเปิดโอกาสให้คนเท่ากัน ให้เสรีภาพ ให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้ง แต่การเมืองในประเทศมันวุ่นวาย มีการยึดอำนาจ การปฏิวัติ การยุบพรรค ผมว่ามันไม่ใช่ประชาธิปไตย มันไม่แฟร์เท่าไหร่”

1.2.4 ค่านิยม (Value) ค่านิยมคือ ความเชื่อของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเปรียบเสมือนรากฐานอันเป็นสมุฏฐานของการแสดงออกในเชิงพฤติกรรม ค่านิยมพื้นฐานของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เช่น การยอมรับหลักนิติธรรม ความเชื่อในระบบยุติธรรมของสังคมและความเท่าเทียมกัน/การได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันของพลเมือง ความเคารพต่อความแตกต่าง เช่น เพศสภาพ ศาสนา ปฏิเสธการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ อคติทางชาติพันธุ์ การเคารพสิทธิมนุษยชน ความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่าง เชื่อในความสำคัญของหลักประชาธิปไตย เชื่อในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่าค่านิยมความเป็นพลเมืองเช่นนี้ในกลุ่มเยาวชนของจังหวัดชัยภูมิ มีอยู่ในระดับสูงพอสมควร อันเป็นนิมิตหมายที่ดีต่อการสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหาที่เยาวชนเห็นว่า แม้ความเชื่อ

ของตนจะมีอยู่เช่นนั้น ทว่าปรากฏการณ์ทางสังคมอาจสวนทางกับความเชื่อของตน โดยเฉพาะในประเด็นด้านความเท่าเทียมและระบบนิติธรรมของประเทศ

1.2.5 แนวโน้มของพฤติกรรม (Behavior) คือ การแสดงออกหรือความต้องการในการแสดงออกในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เช่น การมีแนวโน้มเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในชุมชนที่อาศัยอยู่ มีความกระตือรือร้นในกิจกรรมหรือมีส่วนร่วมในชุมชน การประชาคมของหมู่บ้าน/ชุมชน และมีแนวโน้มแสดงความต้องการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นกลุ่มภาคประชาสังคม ประเด็นดังกล่าวนี้ ยังพบแนวโน้มด้านพฤติกรรมเช่นนี้ไม่มากนัก เนื่องจากอุปสรรคส่วนใหญ่อยู่ที่ทัศนคติของผู้ปกครองที่มองว่า เยาวชน (เด็ก) ไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่อง “บ้านเมือง” ควรปล่อยให้เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่มากกว่า และปัญหาอีกประการคือ กลุ่มภาคประชาสังคมในจังหวัดชัยภูมินั้น มีกระจายตัวอยู่ไม่มากนัก ไม่เป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป (แม้แต่ผู้ใหญ่) และมักถูกมองจากสายตาของภาคส่วนราชการว่า “เป็นกลุ่มสร้างปัญหา” มากกว่ากลุ่มที่ต้องการพัฒนาประเทศ ลักษณะแนวโน้มด้านพฤติกรรมของการแสดงออกในความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2. ผลการศึกษาทัศนคติของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิในประเด็นความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ปรากฏผลดังนี้

ผลการสำรวจทัศนคติของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิในประเด็นความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวม ปรากฏดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติของกลุ่มเด็กและเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิในประเด็นความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวม

ลำดับ	ทัศนคติความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านพลเมืองที่สนใจต่อการเมืองและสังคม	4.12	0.76	มาก
2.	ด้านพลเมืองที่รู้ความสามารถของตนเองทั้งสังคมและการเมือง	3.78	0.91	มาก
3.	ด้านพลเมืองที่ตระหนักรู้ในความสำคัญของความเป็นพลเมือง	4.30	0.79	มาก
4.	ด้านพลเมืองที่ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	4.19	0.80	มาก
	รวม	4.10	0.82	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิในประเด็นความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = 0.82) โดยเรียงลำดับระดับทัศนคติของกลุ่มเด็กและเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิในประเด็นความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งสี่ด้านจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านพลเมืองที่ตระหนักรู้ในความสำคัญของความเป็นพลเมือง 2) ด้านพลเมืองที่ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง 3) ด้านพลเมืองที่สนใจต่อการเมืองและสังคม และ 4) ด้านพลเมืองที่รู้ความสามารถของตนเองทั้งสังคมและการเมือง

อภิปรายผล

1. ความเข้มแข็งของระบบการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสถานศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับปานกลางไปถึงระดับต่ำ เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ความรู้ ด้านการเมืองการปกครอง

สถาบันการเมือง และระบบกฎหมายพื้นฐาน ทั้งนี้ ในตำราเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ยังไม่สามารถอธิบายองค์ความรู้ดังกล่าวได้อย่างชัดเจน และมีความคลุมเครือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งอธิบายโดยให้น้ำหนักที่ “การปกครองครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” เป็นแกนกลางในการวางโครงสร้างเนื้อหา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการบรรยายเป็นหลัก และมีกิจกรรมสอดแทรกบ้าง ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมของหลักสูตรการศึกษา ในด้านทักษะแม้เยาวชนจะมีความคิดเชิงวิเคราะห์ในการแยกแยะเนื้อหาข่าวสารอยู่บ้าง ทว่ายังขาดทักษะด้านอื่น ๆ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสารระหว่างบุคคล การกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมนอกหลักสูตร เช่น สภานักเรียน กิจกรรมจิตอาสา อาจเป็นเพราะว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นนั้นได้รับการกำหนดโดยครู หรือสถานศึกษาเป็นสำคัญ ทว่าไม่ได้รับการมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมจากผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรวรรณ เกียรติไกรวัลศิริ (2557) เรื่อง การสร้างความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งผลการวิจัยส่วนหนึ่ง พบว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนจะจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน กระบวนการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับการบรรยาย (Lecturer) โดยใช้ Power Point ประกอบ อย่างไรก็ตาม เกือบทุกห้องเรียนจัดการสอนโดยให้ครูผู้สอนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน เพื่อตระเตรียมให้นักเรียนมีความรู้ที่เพียงพอต่อการประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการที่ใช้การจัดสอบแบบปรนัยแบบหลายตัวเลือก การจัดการเรียนการสอนไม่มีพื้นที่ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน หรือแทบไม่มีการใช้เหตุผลเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน การจัดกิจกรรมส่วนใหญ่กำหนดมาจากครู เช่น การรายงานข่าว การจัดทำรายงานกลุ่ม ในส่วนด้านวัฒนธรรมของสถานศึกษามักมีการยกย่องเชิดชูเกียรติแก่นักเรียนที่ประสบความสำเร็จจากการแข่งขันทางวิชาการ นักเรียนใช้เวลากว่า 6 ชั่วโมงในการเรียนหนังสือ อย่างไรก็ตามโรงเรียนมีการกล่อมเกลาให้นักเรียนรู้จักความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และรู้จักรักษาสาธารณสมบัติของโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจาก หลักสูตรขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2551 ไม่เอื้อต่อการสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน แบบเรียน กระบวนการจัดการเรียนการสอน แนวคิดครูผู้สอน วัฒนธรรมของโรงเรียน ระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ ไม่ได้สร้างแรงจูงใจให้ครูผู้สอนให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2. ระดับทัศนคติของกลุ่มเด็กและเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิในประเด็นความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผลการศึกษาพบว่า อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะในช่วงครึ่งทศวรรษที่ผ่านมาเยาวชนในประเทศไทย (และจังหวัดชัยภูมิ) สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากและหลากหลายช่องทางขึ้น อันเป็นผลมาจากความเจริญด้านเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและสมาร์ทโฟน ทั้งนี้ ข่าวการชุมนุมและประท้วงของกลุ่มเยาวชนในช่วงครึ่งทศวรรษที่ผ่านมา เปรียบเสมือนสิ่งหล่อหลอม (Socialize) ให้เยาวชนในจังหวัดชัยภูมิมีความสนใจในประเด็นด้านการเมืองและสังคมเพิ่มมากขึ้น พิจารณาได้จากค่าเฉลี่ยในทัศนคติด้านความเป็นพลเมืองในหัวข้อ พลเมืองที่สนใจต่อการเมืองและสังคมที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวม มิพักต้องกล่าวถึงการบริหารจัดการที่ไม่โปร่งใสของบางโรงเรียน หรือแม้แต่กรณีเยาวชนบางคนภายในจังหวัดถูกจับกุมดำเนินคดี เนื่องจากถูกกล่าวหาว่าฝ่าฝืนพระราชกำหนดฉุกเฉิน ฯ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย และจรูญ พานิชย์ผลินไชย (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ความเป็นพลเมืองของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร และสุนีย์ บันโนะ และวลัยพร ศิริภิรมย์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง จิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานของ Galston (2007) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประเด็นความรู้ของพลเมือง

การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการมีส่วนร่วมของพลเมือง พบว่า ตัวชี้วัดหลายตัวที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองในสหรัฐอเมริกา ได้แสดงให้เห็นว่า ความเป็นพลเมืองในสหรัฐฯ กำลังเสื่อมคลาย อันเนื่องมากจากการมีส่วนรวมในทางการเมืองนั้นมีน้อยลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ด้านผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์การศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2551 นั้น ทำให้ผู้เรียนต้องใช้เวลาการศึกษาในแต่ละวันยาวนาน ดังนั้น หากจะบูรณาการการเรียนการสอนในรายวิชาที่สอดคล้องกัน เพื่อป้องกันความเครียดจากการศึกษา อนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติต่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนมีค่อนข้างสูง ดังนั้น ควรหาวิธีการหนุนเสริมเพื่อสร้างพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น ซึ่งไม่ใช่การคิดคะแนนในระบบการสอบวัดผลเท่านั้น

2. ด้านครูผู้สอน ครูผู้สอนเป็นหัวใจสำคัญที่สุดประการหนึ่งของกระบวนการสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากส่วนหนึ่งเป็นภาพตัวแทนของการทำงานในระบบการศึกษาที่นักเรียนได้ประสบพบเจอแทบทุกวัน ดังนั้น การสร้างครูผู้สอนให้มีทัศนคติที่ยอมรับในความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยย่อมต้องมาก่อนสิ่งอื่น อย่างไรก็ตาม ภาระหน้าที่ของครูผู้สอนที่มีมากกว่าการเรียนการสอน ย่อมทำให้ครูผู้สอนประสบกับภาวะเครียดและงานที่มากเกินความจำเป็น จึงต้องเร่งแก้ไขปัญหาด้านนี้ ตลอดจนกำหนดให้ครูผู้สอนต้องได้รับการอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับเนื้อหาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างสม่ำเสมอ

3. ด้านหลักสูตร ต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่า การสร้างให้เยาวชนมีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถทำได้ในรายวิชาหรือกลุ่มสาระวิชาหนึ่ง ๆ เท่านั้น หากแต่ควรมีการระบุวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในหลากหลายสาขาวิชา เช่น การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการออกแบบการเรียนการสอน การร่วมกำหนดคะแนน การมีส่วนร่วมวิพากษ์เนื้อหาการเรียนการสอน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ผลการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาสถานศึกษา (บางส่วน) ในจังหวัดชัยภูมิเท่านั้น ดังนั้น ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในระดับที่ขอบเขตใหญ่กว่า เช่น กลุ่มจังหวัด หรือระดับภาค

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดหรือระดับภาค หรือระดับพื้นที่ที่อยู่ในเมืองและชนบท

เอกสารอ้างอิง

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). *สงครามเย็น (ใน) ระหว่างโบว์ขาว*. มติชน.

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2563). *สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร*. https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/mainpage

กรวรรณ เกียรติไกรวัลศิริ. (2557). *การสร้างความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. คลังปัญญาจุฬาฯ. https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2014.691

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. http://academic.obec.go.th/images/document/1559878925_d_1.pdf

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย และ จรูญ พานิชย์ผลินไชย. (2560). ความเป็นพลเมืองของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร. *สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, *23*(1), 1 – 13. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/article/view/89236/70217

ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และ อัจฉรา ชำนิประศาสน์. (2547). *ระเบียบวิธีวิจัย*. พิมพ์ดีการพิมพ์.

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564). *ตร.ชัยภูมิเห็นควรสั่งฟ้อง “แซน” นักเรียนภูเขียว ชุมนุมเรียกร้องตำรวจขอโทษ ผิด พ.ร.ก.ฉุกเฉิน*. https://tlhr2014.com/archives/31517

สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาชัยภูมิ. (2564). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการศึกษาตามแผนการพัฒนาการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ.2564*. https://www.sesaochaiyaphum.go.th/public/storage/files/documents/1655263871_result_64_(1)_compressed.pdf

สุนีย์ บันโนะ และ วลัยพร ศิริภิรมย์. (2560). จิตสำนึกความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, *12*(1), 104 – 121. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/view/110451/86607

Cronbach, L. J. (1971). *Essentials of Psychological Testing* (4th ed.). Harper & Row.

Galston, W. A. (2007). Civic Knowledge, Civic Education, and Civic Engagement: A Summary of Recent Research. *International Journal of Public Administration*, *30*(6 – 7), 623 – 642. https://doi.org/10.1080/01900690701215888

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

The Guidelines for Academic Administration of Early Childhood Affairs in School under Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1

ศุกร์ศิริ ห่วงแก้วพราย,[*] จิราภรณ์ มีสง่า,[**] และธีระวัฒน์ มอนไธสง[***]

Suksiri Houngkaewprai, Jiraporn Meesanga, and Thirawat Monthaisong

Received: November 25, 2025 Revised: December 30, 2025 Accepted: January 16, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย และ 2. ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย วิธีดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 121 คน ได้มาโดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม จำนวน 39 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 15 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย โดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ตามลำดับ และ 2. แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ประกอบด้วยรายการปฏิบัติ 51 รายการ จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีรายการปฏิบัติ 17 รายการ เช่น สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัยและบริบทชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วม ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ มีรายการปฏิบัติ 12 รายการ เช่น

[*] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Faculty of Education Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

[**] อาจารย์ ดร., คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Assistant Professor, Dr., Faculty of Education Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

[***] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Assistant Professor, Dr., Faculty of Education Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Corresponding Author: oungaey@gmail.com

ผู้บริหารจัดประชุมสร้างความเข้าใจกับครูเกี่ยวกับการนิเทศ และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดประเด็นและรูปแบบการนิเทศ เพื่อให้ตระหนักถึงบทบาทของตนในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีรายการปฏิบัติ 12 รายการ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูปฐมวัย และด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ มีรายการปฏิบัติ 10 รายการ เช่น ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีให้ชัดเจน

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, ระดับปฐมวัย, สถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1. to investigate the problems of early childhood academic administration, and 2. to study guidelines for improving the academic administration of early childhood education. The research was conducted in two phases. Phase 1 studied the problems of early childhood academic administration. The sample consisted of 121 school administrators under the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1, who were selected through multi-stage sampling. The research instrument was a 39-item questionnaire with a reliability coefficient of 0.98. The data were analyzed using mean and standard deviation. Phase 2 examined guidelines for improving early childhood academic administration. The key informants consisted of seven experts, selected through purposive sampling. The research instrument was a semi-structured interview consisting of 15 questions, and the data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that: 1. the overall level of problems in early childhood academic administration was high. The aspect with the highest mean score was learning experience organization, followed by developmental measurement and evaluation, curriculum development, and learning media and environment organization, respectively; 2. the proposed guidelines for improving early childhood academic administration consisted of 51 action items, classified into four areas: 1) curriculum development (17 items), such as developing a school curriculum aligned with the Early Childhood Curriculum and community context with participation from administrators, teachers, and parents; 2) developmental measurement and evaluation (12 items), such as organizing meetings to build teachers' understanding of supervision and engaging them in determining supervision issues and formats to enhance their role in improving teaching and learning quality; 3) learning experience organization (12 items), such as organizing training workshops on active learning for early childhood teachers; and 4) learning media and environment organization (10 items), such as clearly defining goals and objectives for the use of media, innovation, and technology in early childhood education.

Keywords: Academic Administration, Early Childhood, School

บทนำ

การดูแลและพัฒนาเด็กในช่วงปฐมวัยเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญที่สุดของชีวิต เพราะเป็นรากฐานของพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ บุคลิกภาพ และคุณภาพชีวิตในระยะยาว เด็กที่ได้รับการส่งเสริมและดูแลอย่างถูกต้องเหมาะสมตั้งแต่ช่วงวัยต้นจะสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพเป็นพื้นฐานของการเป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพในอนาคต (พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562, 2562) ดังนั้น การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์อย่างเป็นองค์รวม บนพื้นฐานของการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคน เพื่อให้เด็กได้พัฒนาเต็มศักยภาพภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่ตนเองอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตที่มั่นคงให้เด็กเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ทั้งนี้ การจัดการศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญต่อตัวเด็ก เพราะช่วยพัฒนาตัวเด็กให้เติบโตอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งยังเป็นการวางรากฐานชีวิตที่มั่นคง ให้เด็กมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต ในอนาคตอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีความสำคัญต่อครู โดยช่วยให้ครูเข้าใจหลักการ แนวคิด และปรัชญาการศึกษาปฐมวัย สามารถกำหนดเป้าหมายและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัย เพื่อพัฒนาเด็กให้เต็มศักยภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาอย่างแท้จริง อีกทั้งยังมีความสำคัญต่อสังคม เพราะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามวัย ส่งผลให้สังคมมีพลเมืองที่มีคุณภาพและคุณธรรม พร้อมทั้งเป็นการลงทุนระยะยาวที่สร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้แก่ประเทศชาติ (พัชรี ผลโยธิน, 2560)

แม้ว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยจะได้รับความสำคัญในระดับนโยบายและมีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก แต่ในทางปฏิบัติยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน ทั้งด้านบุคลากร สื่อการเรียนรู้ และระบบการประเมินผล ครูปฐมวัยจำนวนมากยังขาดความเข้าใจในเนื้อหาของหลักสูตรและขาดประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก ส่งผลให้การจัดประสบการณ์ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กอย่างแท้จริง หลายโรงเรียนยังคงเน้นกิจกรรมการเรียนรู้แบบท่องจำ ขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมพัฒนาการ ครูบางส่วนยังขาดทักษะในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่การวัดและประเมินพัฒนาการของเด็กส่วนใหญ่ยังไม่เป็นระบบ ขาดความต่อเนื่อง และไม่มีการบันทึกผลอย่างชัดเจน อีกทั้งผู้ปกครองและชุมชนยังไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและไม่มีส่วนร่วมอย่างเพียงพอในการส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัย (จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม, 2563) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการมีระบบบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อวางแผน กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เป็นไปตามมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยเป็นกระบวนการจัดการที่ครอบคลุมการวางแผน การดำเนินงาน การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลกิจกรรมทางวิชาการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรและมาตรฐานคุณภาพทางการศึกษา การบริหารงานวิชาการจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เพราะมีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา (ระวีวรรณ ทิพยานนท์, 2564) นอกจากนี้ การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นระบบ ช่วยให้ครู

สามารถวางแผนและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเด็กอย่างสมดุลและต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จากข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยยังประสบปัญหาในหลายด้าน โดยผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการวัดประเมินพัฒนาการ ขณะที่ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังรายงานในทิศทางเดียวกันว่า สถานศึกษาจำนวนมากยังขาดความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ ระบบนิเทศ และการสนับสนุนเชิงวิชาการ ส่งผลให้การจัดการศึกษาปฐมวัยไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างเต็มศักยภาพ (กาญจนา จันทรประจำ และ ขวัญชัย ขัวนา, 2564; จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม, 2563) หลักฐานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยอย่างจริงจังและเป็นระบบ ทำให้เกิดการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลที่ชัดเจนสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จิตรวรรณ เอกพันธ์, 2562) ทั้งนี้ ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ประกอบด้วย 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ รวมทั้งการพัฒนาครูให้สามารถดำเนินงานวิชาการได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งทั้ง 4 ด้านมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบและส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของเด็กปฐมวัย การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยจึงมิใช่เพียงกระบวนการบริหารจัดการภายในโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นระบบการทำงานที่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรปฐมวัย การนิเทศภายในที่มีคุณภาพ การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม รวมทั้งความร่วมมือจากทุกภาคส่วน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติพบว่ายังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความคลาดเคลื่อนในการตีความหลักสูตร ความไม่ต่อเนื่องของการนิเทศภายใน การขาดแคลนทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ ตลอดจนภาระงานอื่นที่เบียดบังเวลาในการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่คาดหวัง และไม่สามารถยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงกระบวนการพัฒนาเด็ก ครู และหลักสูตรให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Kimbrough & Nunnery, 1998)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของเด็กปฐมวัยในพื้นที่ โดยมุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดดำเนินการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนตอบสนองต่อบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น สำนักงานเขตพื้นที่ ฯ ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครูปฐมวัยให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม และการวัดประเมินพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสนับสนุนสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน เพื่อให้ทุกโรงเรียนสามารถดำเนินงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อพัฒนาการของเด็ก และสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1, 2567) ดังนั้น การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยให้บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แม้จะมีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมในหลายด้าน แต่ยังพบว่า การบริหารงานวิชาการบางส่วนขาด

ความต่อเนื่องและขาดรูปแบบแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ประสิทธิภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กและการพัฒนาครูปฐมวัยยังไม่เต็มศักยภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนระดับปฐมวัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดทำและดำเนินการด้านหลักสูตร การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดประเมินพัฒนาการ และการมีส่วนร่วมในการนิเทศภายใน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางที่ชัดเจนและมีระบบในการพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการ อันจะนำไปสู่การจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ ผลการศึกษานี้คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฐมวัยในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงการดำเนินงานทางวิชาการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งส่งเสริมให้เด็กพัฒนาเต็มตามศักยภาพทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาภายใต้บริบทครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ กระทรวงศึกษาธิการ (2560) อธิบายว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการบูรณาการการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อวางรากฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต ในทัศนะของนักวิชาการด้านการศึกษาปฐมวัยหลายคนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยไม่ใช่เพียงการจัดกิจกรรมในห้องเรียน แต่เป็นระบบการทำงานร่วมกันระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน และสังคม โดย พัชรี ผลโยธิน (2560) เห็นว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่สมองและบุคลิกภาพเด็กเติบโตเร็วที่สุด การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจึงช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม ขณะที่ ศศิพันธุ์ เปี๊ยนเปี่ยมสิน และ พิทยาภรณ์ สิงหกานต์พงศ์ (2561) ชี้ให้เห็นว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีมาตรฐานการดำเนินงานที่ชัดเจน และได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบในด้านแนวคิดทางการบริหารศึกษา Kimbrough & Nunnery (1998) อธิบายว่า การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการบริหารที่เชื่อมโยงนโยบาย หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศ ติดตาม และการประเมินผล เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ

แนวคิดนี้สามารถประยุกต์ใช้กับระดับปฐมวัย โดยมองว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นระบบการทำงานที่ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง มีทิศทางชัดเจน และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย

การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย เป็นการดำเนินงานภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรมีการพัฒนาหลักสูตร นำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อให้ครูสามารถจัดประสบการณ์ที่พัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีระบบและกลไกในการนิเทศภายใน ระบบการพัฒนาสื่อ ครูสามารถนำสื่อไปใช้ได้อย่างเหมาะสม และมีการวัดประเมินผลพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและผลดีกับเด็กผู้เรียนมากที่สุด (วัลลี ทองสันทัด, 2568) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยของ ชนิษฐา จำเนียรสุข (2561) พิมพ์จันทร์ พรมมาตย์ (2561) จิตรวรรณ เอกพันธ์ (2562) จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม (2563) สาวิตรี สิทธิชัยกานต์ และลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ (2562) สุภาพร ปานหอม และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2564) อุรุพงษ์ งานฉมัง (2564) เขมจิรา สายทองแท้ (2566) และ Kimbrough & Nunnery (1998) ได้ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย มี 4 รายการ ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ 3) ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลและบริบทชุมชนเพื่อนำไปกำหนดโครงสร้างหลักสูตรและแผนการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างรอบด้าน พร้อมเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วม และมีการนิเทศติดตามผลเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

2. การวัดประเมินพัฒนาการ เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดระบบประเมินที่สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและพัฒนาการตามสภาพจริงของเด็ก ใช้วิธีประเมินที่หลากหลาย ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมืออย่างต่อเนื่อง และรายงานผลเพื่อใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้และกำกับการปฏิบัติงานของครูให้มีประสิทธิภาพ

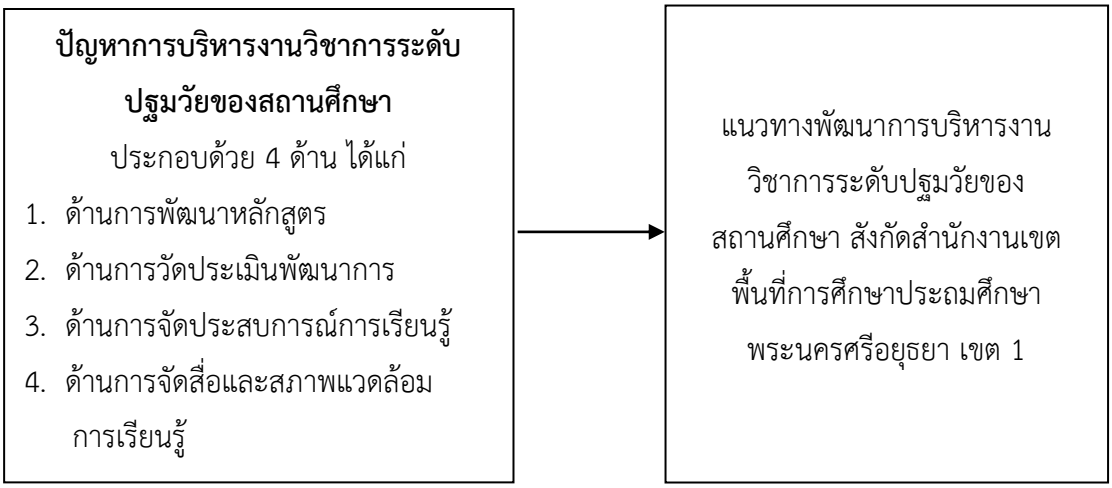
3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลและวางแผนกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางผ่านการเล่น การลงมือปฏิบัติ และประสบการณ์ตรง พร้อมจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และพัฒนาวิธีสอนของครูให้เหมาะสมและทันสมัย

4. การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมที่เหมาะกับเด็กปฐมวัย รวมถึงการใช้วัสดุและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีระบบติดตามนิเทศการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ และส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะด้านสื่อและเทคโนโลยี พร้อมจัดหาสื่อที่เพียงพอและสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้

กรอบแนวความคิด

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยศึกษาแนวคิดการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ 3) ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยของ ชนิษฐา จำเนียรสุข (2561) พิมพ์จันทร์ พรมมาตย์ (2561) จิตรวรรณ เอกพันธ์ (2562) จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม

(2563) สาวิตรี สิทธิชัยกานต์ และ ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ (2562) สุภาพร ปานหอม และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2564) อรุพงษ์ งานฉมัง (2564) เขมจิรา สายทองแท้ (2566); และ Kimbrough & Nunnery (1998) แสดงดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ใช้ทั้งวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 176 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 121 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 176 คน ด้วยการใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ผลปรากฏว่า ประชากร 176 คน ต้องมีกลุ่มตัวอย่าง 121 คน จึงนำจำนวนดังกล่าวมาเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ แล้วทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดของสถานศึกษา แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ขนาดของสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา		
	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	ร้อยละ (%)
ขนาดเล็ก (นักเรียน 1 - 120 คน)	82	56	46
ขนาดกลาง (นักเรียน 121 - 600 คน)	87	60	50
ขนาดใหญ่ (นักเรียน 601 - 1,500 คน)	4	3	2
ขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียน 1,501 คนขึ้นไป)	3	2	2
รวม	**176**	**121**	**100**

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถามปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ ตำแหน่งในสถานศึกษา ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร จำนวน 9 ข้อ 2) ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ จำนวน 11 ข้อ 3) ด้านการจัดประสบการณ์ จำนวน 7 ข้อ และ 4) ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ จำนวน 12 ข้อ ซึ่งมีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5 หมายถึง มีปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย อยู่ในระดับน้อยที่สุด

คุณภาพของเครื่องมือ คือ แบบสอบถามปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ ค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป จึงสามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อคำถาม และมีค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1971) เท่ากับ 0.98 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่า มากกว่า 0.8 จึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมีผู้ตอบเอง (Self - Administered Questionnaire) โดยจัดส่งหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์พร้อมแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 – 15 มกราคม พ.ศ. 2568 และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 121 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ และวิเคราะห์ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ดังนี้ 1) ศึกษานิเทศก์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโททางการศึกษา และมีประสบการณ์การทำงาน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทด้านการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์การทำงาน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน และ 3) นักวิชาการที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาเอก ด้านการศึกษาปฐมวัย และมีประสบการณ์การทำงาน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนนี้เป็นแบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการนำผลการวิเคราะห์ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกในแต่ละด้านมาสร้างประเด็นในการสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร

2.1.1 แนวทางในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน

2.1.2 แนวทางในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและสาระที่ควรเรียนรู้ให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.1.3 แนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2.2 ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ

2.2.1 แนวทางในการให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดปฏิทินการนิเทศการเรียนการสอน

2.2.2 แนวทางในการรายงานผลการวัดผลและประเมินพัฒนาการที่มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ

2.2.3 แนวทางในการประเมินพัฒนาการโดยอาศัยวิธีการวัดและประเมินผล อย่างหลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน

2.3 ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

2.3.1 แนวทางในการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

2.3.2 แนวทางในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์โดยเน้นเด็กเป็นสำคัญ

2.3.3 แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของหลักสูตร

2.4 ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

2.4.1 แนวทางในการระบุเป้าหมายการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาปฐมวัยอย่างชัดเจน

2.4.2 แนวทางในการจัดทำแผนทะเบียนสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

2.4.3 แนวทางในการจัดทำแผนทะเบียนข้อมูลแหล่งการเรียนทั้งภายในและภายนอก

แบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสมของประเด็นคำถาม ความชัดเจนของถ้อยคำ และความครอบคลุมของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะมาพิจารณาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์ไปยังผู้ให้ข้อมูลหลัก พร้อมทั้งนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองในระหว่างวันที่ 25 กุมภาพันธ์ - 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

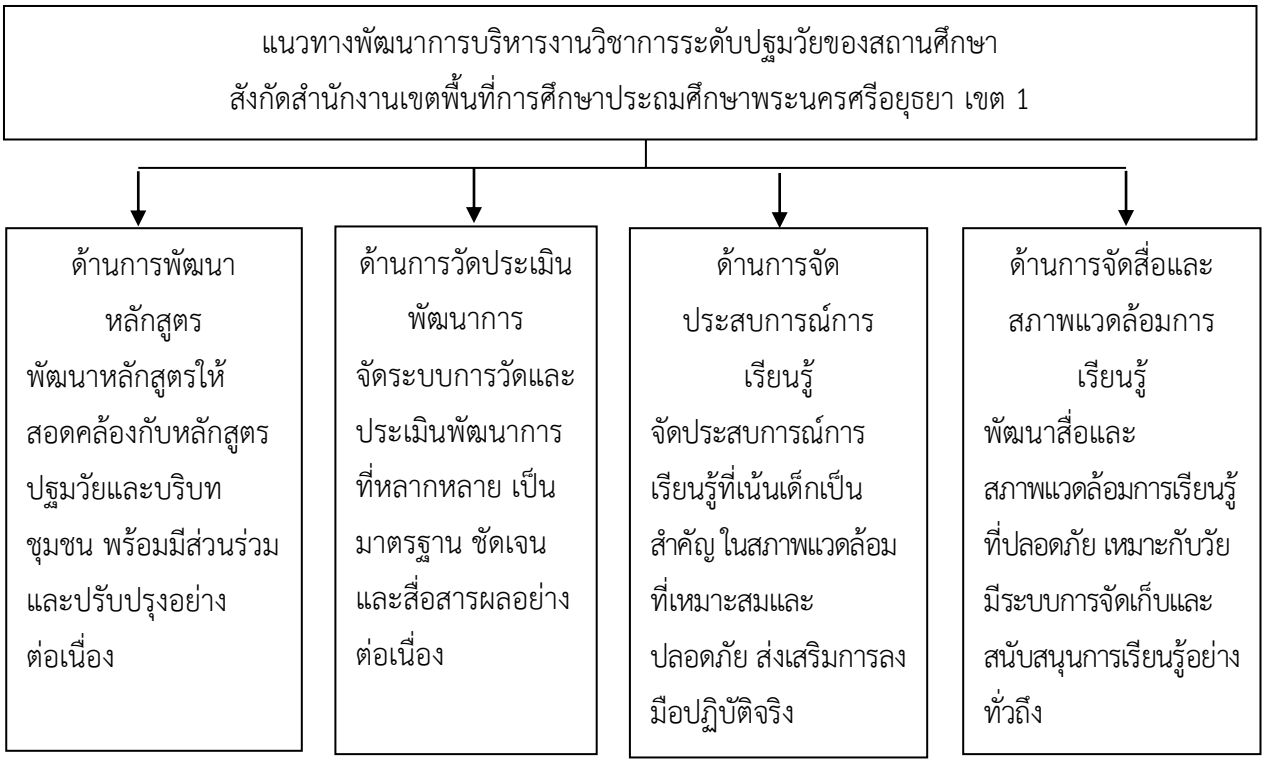
1. ผลการศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 แสดงดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวม

ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับปัญหา	ลำดับ
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	3.72	1.27	มาก	3
2. ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ	3.88	1.15	มาก	2
3. ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	3.89	1.26	มาก	1
4. ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้	3.64	1.17	มาก	4
โดยภาพรวม	**3.78**	**1.12**	**มาก**	**-**

จากตาราง 2 พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.78, S.D. = 1.12) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 3.89, S.D. = 1.26) รองลงมาคือ ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ ($\bar{x}$ = 3.88, S.D. = 1.15) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{x}$ = 3.72, S.D. = 1.27) และด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 3.64, S.D. = 1.17)

2. แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วย รายการปฏิบัติ 51 รายการ จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีรายการปฏิบัติ 17 รายการ ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ มีรายการปฏิบัติ 12 รายการ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีรายการปฏิบัติ 12 รายการ ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ มีรายการปฏิบัติ 10 รายการ แสดงดังภาพ 2

ภาพ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

จากภาพ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 รายการ ดังนี้ 1) จัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับครูปฐมวัย มอบนโยบายและแนวทางการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก และสามารถเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนได้ 2) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 เพื่อวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนอย่างครบถ้วน

3) จัดประชุมผู้ปกครอง เพื่อรับฟังความคิดเห็น และนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 4) ศึกษาและเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชน วิเคราะห์ความต้องการและปรับสาระเพิ่มเติมหรือหน่วยการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับสิ่งที่ชุมชนต้องการ 5) วิเคราะห์บริบทของชุมชน ทั้งปัญหา จุดเด่น จุดด้อย และโอกาสในการพัฒนา แล้วนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ 6) กำหนดวิสัยทัศน์ หลักการ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา 7) จัดโครงสร้างหลักสูตรให้สัมพันธ์กับวิสัยทัศน์และอัตลักษณ์ของโรงเรียน 8) กำหนดสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและชุมชนรอบโรงเรียน 9) จัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย โดยบูรณาการพัฒนาการ 4 ด้าน (ร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา) พร้อมจัดประชุมครูและผู้เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจ 10) จัดอบรมให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่เป็นต้นแบบ 11) ส่งเสริมให้ครูทุกคนในระดับชั้นเดียวกันร่วมกันจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัด และเป้าหมายการเรียนรู้ เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในการจัดประสบการณ์ 12) กำหนดให้ครูแต่ละชั้นกำหนดหน่วยการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงรอบวัน เดือน ปี วันสำคัญ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ แล้วนำมาประกอบกับ 4 สาระการเรียนรู้ 13) กำหนดให้ครูจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการสำรวจความต้องการและความสนใจของเด็กในแต่ละช่วงวัย แล้วนำมาบูรณาการกับสาระการเรียนรู้ ทั้ง 4 ด้าน 14) ส่งเสริมให้ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการกิจกรรมหลากหลาย เน้นการลงมือปฏิบัติจริง 15) กำหนดให้ครูจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์จริง 16) ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และ 17) นำผลการประเมินมาปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ มีแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 รายการ ดังนี้ 1) จัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกับครู โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการนิเทศและเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็น รูปแบบ และวิธีการนิเทศ เพื่อทำให้ครูตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะผู้ร่วมพัฒนาและเห็นความสำคัญของการนิเทศ 2) จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพของครูให้มีความรู้และทักษะด้านการวัดผล การวิเคราะห์และการเขียนรายงานผลการประเมินอย่างมืออาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพของการรายงานผลพัฒนาการ 3) จัดอบรมและให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการวัดและประเมินพัฒนาการ โดยเน้นการใช้วิธีการที่หลากหลาย และสนับสนุนด้วยทรัพยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) กำหนดเกณฑ์และมาตรฐานในการวัดผลและประเมินพัฒนาการอย่างชัดเจน ใช้เครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม พร้อมจัดทำรายงานผลอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ 5) กำหนดรูปแบบการรายงานและตารางเวลาที่ชัดเจน โดยจัดทำเป็นรายงานประจำภาคเรียนหรือรายปี รวมถึงมีการบันทึกผลอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งให้ผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6) กำหนดปฏิทินและตารางเวลาการนิเทศอย่างชัดเจน โดยมีการแจ้งล่วงหน้าเพื่อให้ครูสามารถเตรียมการได้ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ครูปรับเปลี่ยนเวลาตามความเหมาะสม เพื่อสร้างความยืดหยุ่นและลดความกดดัน 7) ส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการวัดและประเมินพัฒนาการที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ และการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์พัฒนาการของเด็กอย่างรอบด้าน 8) กำหนดให้ครูบันทึกผลการเรียนรู้ของเด็กอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีผลงานเป็นชิ้น เช่น โครงการหรือนิทรรศการ ซึ่งสามารถใช้เป็นหลักฐานยืนยันพัฒนาการของเด็กได้อย่างชัดเจน 9) กำหนดให้ครูส่งแผนการสอนและบันทึกหลังสอนเป็นประจำ จัดประชุมพูดคุยเกี่ยวกับการสอนและพฤติกรรมนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการเยี่ยมห้องเรียนก่อนและหลังภาคเรียน และจัดนิเทศชั้นเรียนอย่างน้อย 1 ครั้งต่อภาคเรียน เพื่อให้การนิเทศเป็นระบบและต่อเนื่อง

10) กำหนดให้ครูประเมินพัฒนาการของเด็กเป็นระยะ และนำข้อมูลจากการสังเกต สนทนา และแฟ้มสะสมผลงานมาแลกเปลี่ยนในการประชุมครู เพื่อปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น 11) กำหนดให้ครูรายงานผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบอย่างเข้าใจง่าย ทั้งในรูปแบบเอกสาร สมุดรายงาน การประชุมผู้ปกครอง หรือการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเด็ก และ 12) ร่วมกันติดตามและประเมินผล เพื่อสะท้อนผลการนิเทศอย่างตรงไปตรงมา นำไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

2.3 ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 รายการ ดังนี้ 1) จัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูปฐมวัย โดยขอรับความร่วมมือจากสำนักพัฒนาวิชาการ ทั้งในรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ ณ สถานที่จริง (On Site) และผ่านระบบออนไลน์ (Online) เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้าใจการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญอย่างถูกต้อง รวมถึงมีการนิเทศและติดตามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การดำเนินงานมีคุณภาพ 3) ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูด้วยการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบ PLC และสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาเด็กได้รอบด้าน 4) กำหนดมาตรฐานห้องเรียนคุณภาพระดับปฐมวัย และจัดทำคู่มือเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินและพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) จัดทำโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้ปลอดภัยและเหมาะสมต่อการเรียนรู้ โดยครูแต่ละห้องเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาปรับปรุงสภาพห้องเรียน 6) ประสานความร่วมมือในการพัฒนาสภาพแวดล้อม กิจกรรม และสื่อ เพื่อให้มีความพร้อมด้านความปลอดภัย ความร่มรื่น และสนับสนุนการเรียนรู้อย่างรอบด้าน 7) ส่งเสริมให้ครูออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญที่เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจและสร้างสรรค์กิจกรรมอย่างหลากหลาย 8) ส่งเสริมให้ครูจัดห้องเรียนให้มีความปลอดภัยและเป็นระบบระเบียบ ใช้เฟอร์นิเจอร์ที่เหมาะกับวัย จัดพื้นที่สำหรับกิจกรรมกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และรายบุคคล มีมุมประสบการณ์ มุมสื่อการเรียนรู้ มุมสงบ รวมถึงบอร์ดหรือนิทรรศการแสดงผลงานของเด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการอย่างรอบด้าน 9) จัดพื้นที่เล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัยและเหมาะสม เช่น สนามเด็กเล่น เครื่องเล่น พื้นที่พักผ่อน และแหล่งเรียนรู้จากธรรมชาติ เช่น สวนผัก การเลี้ยงสัตว์เล็ก รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การแยกขยะและการดูแลสิ่งของสาธารณะ 10) ส่งเสริมให้ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและจุดมุ่งหมาย โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการลงมือทำจริง 11) ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสนใจและพัฒนาการของเด็ก ใช้สื่อและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และ 12) ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมที่หลากหลาย มีสื่อที่เพียงพอ เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์ ลงมือทำจริง และเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง

2.4 ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ มีแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 รายการ ดังนี้ 1) กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้ชัดเจน วัดผลได้ และเหมาะสมกับพัฒนาการและความปลอดภัยของเด็ก พร้อมทั้งมีการประเมินการใช้สื่ออย่างต่อเนื่อง 2) ส่งเสริมให้ครูปฐมวัยเข้าร่วมการอบรมด้านการผลิตสื่อ และเข้าร่วมการประกวดผลงาน Best Practice ระดับปฐมวัยที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดขึ้น เพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดทำสื่อการเรียนรู้ และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 3) มอบหมายให้กลุ่มงานวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดทำแผนทะเบียนสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และถ่ายทอดแนวทางการดำเนินงานแก่ครูปฐมวัย 4) พัฒนาแบบฟอร์มที่เป็นมาตรฐานให้เชื่อมโยงกับ

แผนการจัดประสบการณ์ เพื่อให้การบันทึกข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 5) จัดทำทะเบียนสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ โดยระบุรายละเอียดการใช้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ พร้อมการจัดหมวดหมู่ที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน 6) จัดทำทะเบียนข้อมูลแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยระบุรายละเอียดที่ชัดเจนเพื่อให้ครูสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ได้สะดวก 7) รวบรวมและจัดเก็บข้อมูลสื่อ นวัตกรรม และสารสนเทศที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่ภายนอก 8) ติดตามและปรับปรุงข้อมูลทะเบียนสื่อและนวัตกรรมอยู่เสมอ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ ใช้งานได้จริง และสะดวกต่อการตรวจสอบและนำไปใช้วางแผน 9) ปรับปรุงและทบทวนข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทะเบียนแหล่งเรียนรู้มีความถูกต้องและทันสมัย สอดคล้องกับการเรียนรู้ในแต่ละช่วงเวลา และ 10) ส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อให้ตรงตามแผนการจัดประสบการณ์และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอและทั่วถึงกับเด็กทุกคน

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจและสมควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เหตุผลที่ผลการวิเคราะห์เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากรทางการศึกษาที่มีจำนวนไม่เพียงพอและขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะทางปฐมวัย อีกทั้งงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดยังไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ระบบการกำกับติดตามและการนิเทศจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม้จะมีนโยบายสนับสนุน แต่ในทางปฏิบัติยังไม่ทั่วถึงและต่อเนื่อง จึงทำให้การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษาในภาพรวมยังคงมีปัญหาในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา จันทรประจำ และ ขวัญชัย ขัวนา (2564) เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองตากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิจัยที่พบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยมีรายการปฏิบัติที่สำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับครูปฐมวัย มอบนโยบายและแนวทางการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก และสามารถเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนได้ เหตุผลที่ผลการวิเคราะห์เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจัดประชุมเพื่อมอบนโยบายและแนวทาง จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลให้ครูเกิดความเข้าใจและเป็นเจ้าของหลักสูตรอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การที่ครูได้พัฒนาหลักสูตรเองยังช่วยให้หลักสูตรมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2561) ที่กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นตอนแรกควรสร้างความ

เข้าใจในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้แก่บุคลากร จัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและมอบนโยบาย ถือเป็นการสร้างทิศทางร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งทำให้ครูสามารถมองเห็นเป้าหมายเดียวกันและลดความสับสนในการปฏิบัติจริง นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรยังช่วยเสริมสร้างความเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมทำให้ครูเกิดแรงจูงใจในการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างเต็มที่

2.2 ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ โดยมีรายการปฏิบัติที่สำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันครู โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการนิเทศ และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็น รูปแบบ และวิธีการนิเทศ เพื่อทำให้ครูตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะผู้ร่วมพัฒนาและเห็นความสำคัญของการนิเทศ เหตุผลที่ผลการวิเคราะห์เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการจัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูปฐมวัยถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ทุกฝ่ายมีทิศทางการทำงานที่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการวัดและประเมินพัฒนาการเด็ก ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน การชี้แจงวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนช่วยให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินพัฒนาการ ไม่มองว่าเป็นเพียงภาระงาน แต่เห็นว่าเป็นกระบวนการที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก ขณะเดียวกันการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นและวิธีการนิเทศ ยังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในบทบาทของตน ทำให้ครูเกิดแรงจูงใจในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังส่งเสริมบรรยากาศการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การวัดและประเมินพัฒนาการมีคุณภาพและสะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของเด็กปฐมวัยได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม (2563) ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลพัฒนาการเป็นบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวัดและประเมินพัฒนาการหลังจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยตามมาตรฐานการศึกษา

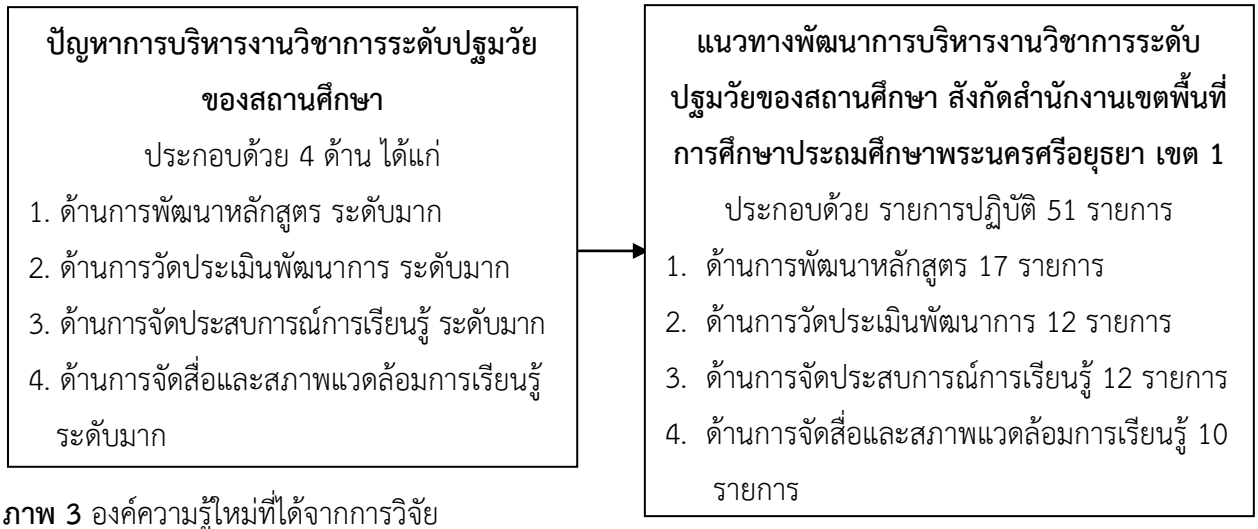
2.3 ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยมีรายการปฏิบัติที่สำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูปฐมวัย โดยขอรับความร่วมมือจากสำนักพัฒนาวิชาการ ทั้งในรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ ณ สถานที่จริง และผ่านระบบออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ เหตุผลที่ผลการวิเคราะห์เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการจัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะช่วยให้ครูปฐมวัยได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นในการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ครูจะได้เรียนรู้วิธีการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ นอกจากนี้การอบรมยังสร้างโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ อันจะช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้านและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑา วงษาไฮ และ จิราภรณ์ ผันสว่าง (2564) เรื่อง การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ควรส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมการจัดการเรียนรู้สำหรับครูปฐมวัย

2.4 ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ โดยมีรายการปฏิบัติที่สำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้ชัดเจน วัดผลได้ และเหมาะสมกับพัฒนาการและความปลอดภัยของเด็ก พร้อมทั้งมีการประเมินการใช้สื่ออย่างต่อเนื่อง เหตุผลที่ผลการวิเคราะห์เป็นเช่นนี้อาจเป็น

เพราะการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ชัดเจนจะช่วยให้การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีทิศทางที่แน่นอนและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัย การกำหนดเป้าหมายที่วัดผลได้ยังเอื้อต่อการติดตามและประเมินผลการใช้สื่ออย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพการเรียนรู้ของเด็ก นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูมีแนวทางที่ชัดเจนในการคัดเลือกและประยุกต์ใช้สื่อที่เหมาะสม ลดความเสี่ยงต่อการใช้สื่อที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการสร้างมาตรฐานกลางในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ส่งผลให้การจัดประสบการณ์ปฐมวัยมีคุณภาพและสามารถพัฒนาเด็กได้อย่างรอบด้านตามเป้าหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2561) ที่ระบุว่า หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อม สื่อ และแหล่งเรียนรู้ สำหรับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีความสำคัญต่อเด็ก เนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้สนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว อีกทั้งสภาพแวดล้อม สื่อ และแหล่งเรียนรู้เป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การวัดประเมินพัฒนาการ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ มีปัญหาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ รองลงมาคือ การวัดประเมินพัฒนาการ การพัฒนาหลักสูตร และการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ดังนั้นจึงมีแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วย รายการปฏิบัติ 51 รายการ มีเนื้อหาครอบคลุมและสอดคล้องกับปัญหา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การวัดประเมินพัฒนาการ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ โดยแต่ละด้านมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น การอบรมครู การจัดประชุมสร้างความเข้าใจ การจัดทำคู่มือห้องเรียนคุณภาพ และการส่งเสริมการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนความสำคัญของการบริหารที่เน้นความร่วมมือและการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาปฐมวัย แสดงดังภาพ 3

ภาพ 3 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโดยยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 เป็นกรอบหลัก และปรับเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและความต้องการของชุมชน ทั้งนี้ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และสมรรถนะสำคัญ เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ โดยครูควรจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่บูรณาการพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน และมุ่งเน้นกิจกรรมที่ยืดหยุ่น หลากหลาย และการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ผู้บริหารควรติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลมาปรับปรุงให้มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างเหมาะสม

2. ด้านการวัดประเมินพัฒนาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกับครู โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการนิเทศและเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นและวิธีการนิเทศ รวมทั้งควรพัฒนาศักยภาพครูด้านการวัดผล การวิเคราะห์ และการรายงานผลอย่างเป็นระบบ สถานศึกษาควรกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน และรูปแบบการประเมินที่ชัดเจน พร้อมใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายในการติดตามผลการเรียนรู้ของเด็ก ครูควรนำข้อมูลจากการสังเกต สนทนา และแฟ้มสะสมผลงานมาใช้ในการปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ และรายงานผลให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเด็ก นอกจากนี้ ผู้บริหารและครูควรร่วมกันติดตามและประเมินผลการนิเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน

3. ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแก่ครูปฐมวัย พร้อมนิเทศและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรกำหนดมาตรฐานห้องเรียนคุณภาพและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ครูควรออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วม ใช้สื่อและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายและเหมาะสม ทั้งในห้องเรียนและพื้นที่กลางแจ้ง เพื่อส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน ครูควรจัดกิจกรรมที่เน้นการเล่นและการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและสอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัย

4. ด้านการจัดสื่อและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้ชัดเจน วัดผลได้ และสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก พร้อมทั้งประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมให้ครูปฐมวัยพัฒนาทักษะและแรงจูงใจในการผลิตสื่อ สถานศึกษาควรจัดทำทะเบียนสื่อและแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทันสมัย และเชื่อมโยงกับแผนการจัดประสบการณ์ ครูควรพัฒนาสื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมเพียงพอ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และพัฒนาการเด็กอย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์ที่บูรณาการอย่างเป็นระบบ โดยเน้นให้ครูออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัย และศึกษาผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กอย่างเป็นรูปธรรม

2. ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู โดยเฉพาะกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็น วิธีการ และรูปแบบการนิเทศ เพื่อส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงบทบาทของตนในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้

3. ควรมีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อให้เข้าใจลักษณะสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในบริบทของสถานศึกษาที่หลากหลาย

4. ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมทักษะและแรงจูงใจในการผลิตสื่อของครูปฐมวัย โดยมุ่งพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี การออกแบบสื่อ และนวัตกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นให้ครูเกิดแรงจูงใจในการสร้างสื่อเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

กาญจนา จันทรประจำ และ ขวัญชัย ขัวนา. (2564). แนวทางการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของครูในโรงเรียนอำเภอเมืองตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, *8*(3), 74–85. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/download/251150/168503

เขมจิรา สายทองแท้. (2566). *การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่* [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา]. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. https://arit.skru.ac.th/ebook/pages/viewfile.php?lesson_code=11245

จิตรวรรณ เอกพันธ์. (2562). *นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดนักคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chula Digital Collections. https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=10313&context=chulaetd

จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม. (2563). *การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2* [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยพะเยา.

ชนิษฐา จำเนียรสุข. (2561). *การศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี]. SRU Intellectual Repository. https://ir.sru.ac.th/bitstream/123456789/725/1/Fulltext.pdf

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS* (พิมพ์ครั้งที่ 17). เอส.อาร์. พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562. (2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก, หน้า 5 – 16.

พัชรี ผลโยธิน. (2560). *การจัดการศึกษาและหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

พิมพ์จันทร์ พรมมาตย์. (2561). *ปัญหาการบริหารงานด้านวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

มณฑา วงษาไฮ และ จิราภรณ์ ผันสว่าง. (2564). การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, *5*(2), 12 – 23. https://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe/article/view/1726/1133

ระวีวรรณ ทิพยานนท์. (2564). *กลยุทธ์การบริหารวิชาการโรงเรียนปฐมวัยตามแนวคิดทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chula Digital Collections. https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=6262&context=chulaetd

วัลลี ทองสันทัด. (2568). *ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศศิพันธุ์ เปี๊ยนเปี่ยมสิน และ พิทยาภรณ์ สิงหกานต์พงศ์. (2561). *เอกสารประกอบการสอน รายวิชาการศึกษาปฐมวัย*. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

สาวิตรี สิทธิชัยกานต์ และ ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. (2562). รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายศูนย์สะเต็มศึกษาภาค. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, *9*(1), 17 – 32. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jrcd/article/view/165371/138281

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. (2566). *BIGDATA สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1*. https://www.aya1.go.th/bigdata/tableSchool.php?op=2.12&year=2567-1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. (2567). *แผนปฏิบัติงานประจำปี 2567*.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). *แนวทางการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุภาพร ปานหอม และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2564). การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 8* (หน้า 73 – 84). วิทยาลัยนครราชสีมา. https://journal.nmc.ac.th/th/admin/Journal/2564Vol13No1_8.pdf

อุรุพงษ์ งานฉมัง. (2564). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

Cronbach, L. J. (1971). *Essentials of Psychological Testing* (4th ed.). Harper & Row.

Kimbrough, R. B. & Nunnery, M. Y. (1998). *Educational Administration: An Introduction* (5th ed.). Allyn & Bacon.

แนวทางการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา: มุมมองจากความเข้าใจและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

Guidelines for Preventing Mental Health Issues in Educational Institutions: Insights from Stakeholders' Understanding and Needs

ปองสุข ศรีชัย,[*] และรจนา บุญลพ[**]

Pongsook Srichai, and Rotjana Boonlop

Received: June 21, 2025 Revised: July 17, 2025 Accepted: July 30, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและสถานการณ์ของสุขภาพจิต ตลอดจนวิเคราะห์ความต้องการและแนวทางในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา จากมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคเหนือตอนบน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ได้รับการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงผ่านเกณฑ์การคัดเข้าและคัดออก ได้แก่ นักศึกษา อาจารย์ และผู้ให้บริการทางสุขภาพจิต เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและคำถามการสนทนากลุ่มแบบกึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ และตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยวิธี Triangulation

ผลการศึกษาพบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพจิตของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่าสุขภาพจิต คือ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความคิด มุมมอง และอารมณ์ของบุคคล ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ และความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยสุขภาพจิตที่ดีจะนำไปสู่ความสุขและมุมมองในเชิงบวก ในขณะที่สุขภาพจิตที่ไม่ดีอาจทำให้มองเห็นทุกสิ่งในแง่ลบ ปัญหาสุขภาพจิตที่พบในกลุ่มนักศึกษา ได้แก่ ความเครียด ซึมเศร้า ความรู้สึกไร้คุณค่า ซึ่งมีสาเหตุจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ครอบครัว การเงิน การปรับตัว และแรงกดดันทางสังคม อาการที่พบได้แก่ การแยกตัว นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร และขาดเรียน ความต้องการในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิต ได้แก่ ต้องการคนคอยรับฟังปัญหา ต้องการความช่วยเหลือเบื้องต้นในการคัดกรองเฝ้าระวังในปัญหาสุขภาพจิต แนวทางป้องกันที่มีประสิทธิภาพนั้นควรเน้นระบบเฝ้าระวัง สร้างเครือข่ายความช่วยเหลือ เสริมศักยภาพของศูนย์ให้คำปรึกษา ส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม การออกกำลังกาย

[*] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย
Assistant Professor Dr. Social Science and Humanity Division, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiangrai

[**] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Lecturer, Ph.D., Department of Educational Psychology and Guidance, Faculty of Education, Chiang Mai University
Corresponding Author: rotjana.b@cmu.ac.th

รวมทั้งการใช้แบบประเมินสุขภาพจิตเบื้องต้นเพื่อคัดกรองและส่งต่อ โดยทุกภาคส่วนในสถานศึกษาควรร่วมมือกันอย่างเป็นระบบเพื่อป้องกันและดูแลปัญหาสุขภาพจิตอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การป้องกัน, ปัญหาสุขภาพจิต, สถานศึกษา

Abstract

This study aimed to explore the understanding of the meaning and current situation of mental health, as well as to analyze the needs and preventive approaches to mental health problems in educational institutions from the perspectives of stakeholders. A qualitative research methodology was employed at a university in the upper northern region of Thailand. Ten key informants—students, lecturers, and mental health service providers—were selected through purposive sampling based on inclusion and exclusion criteria. Data were collected through in-depth interviews and semi-structured focus group discussions. The data were analyzed using qualitative content analysis and credibility was established using the method of triangulation.

The findings revealed that the understanding of mental health among stakeholders reflects the view that mental health consists of elements related to an individual's thoughts, perspectives, and emotions. These elements influence behavior, decision-making, and interpersonal relationships. Good mental health leads to happiness and a positive outlook, while poor mental health may cause individuals to perceive everything negatively. Common mental health issues among students included stress, depression, and feelings of worthlessness, which were influenced by various factors such as family issues, financial burdens, adjustment difficulties, and social pressure. Observable symptoms included social withdrawal, insomnia, loss of appetite, and absenteeism. The needs for mental health problem prevention include the need for someone to listen and the need for initial support in screening and monitoring mental health issues. Effective preventive measures should focus on establishing surveillance systems, building a support network, enhancing the capacity of counseling centers, promoting positive relationships between lecturers and students, and creating a safe and supportive learning environment. Additionally, encouraging social activities, physical exercise, and the use of mental health screening tools for early detection and referral were recommended. Collaboration among all sectors within the educational institution is essential for the sustainable prevention and management of mental health problems.

Keywords: Preventing, Mental Health Problems, Educational Institutions

บทนำ

สุขภาพจิตเป็นองค์ประกอบสำคัญของสุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2023) นิยามว่าเป็นภาวะที่บุคคลสามารถตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง รับมือกับความเครียดในชีวิตประจำวัน ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีคุณค่า ปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มวัยเรียนและนักศึกษาเป็นสิ่งที่ควรได้รับความสนใจ เนื่องจากวัยดังกล่าวเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านของชีวิตที่ต้องเผชิญกับความเครียด ความคาดหวัง ความกดดันจากการเรียน การแข่งขันทางสังคมในยุคปัจจุบัน และความไม่มั่นคงทางอารมณ์ตามช่วงวัยพัฒนาการ ตามหลักทฤษฎีจิตสังคมของ Erikson (1997) ที่กล่าวถึงพัฒนาการในวัยของนักศึกษามหาวิทยาลัย ซึ่งอยู่ในขั้นที่ 6 ความใกล้ชิดสนิทสนมและการแยกตัว (Intimacy vs Isolation) โดยพัฒนาการในขั้นนี้จะส่งผลให้บุคคลมีความสนิทสนมและจริงจังกับผู้อื่น ในทางตรงกันข้ามถ้าพัฒนาการในขั้นที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จจะส่งผลให้ไม่ไว้วางใจผู้อื่น ไม่พอใจในตนเอง ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ และจากข้อมูลการประเมินสุขภาพจิตคนไทย (กลุ่มมหาวิทยาลัย) จากการรายงานของกรมสุขภาพจิต (2568) พบว่า มีความเสี่ยงซึมเศร้าสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 24.20 และมีความเครียดสูง ร้อยละ 17.23 เป็นสถิติที่รองลงมา และร้อยละ 10.94 มีความคิดฆ่าตัวตาย ซึ่งปัญหาสุขภาพจิตในนักเรียนนักศึกษา มีหลายสาเหตุทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก (Hill, 2024) ได้แก่ ความกดดันทางการเรียน ระบบการศึกษาที่เน้นการแข่งขันและการสอบวัดผลอาจสร้างความเครียดและความวิตกกังวลให้กับนักเรียนได้ นอกจากนี้ปัญหาครอบครัว เช่น ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ การหย่าร้าง หรือความยากจน ก็ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของเด็กอย่างมาก สภาพแวดล้อมในโรงเรียน เช่น การถูกรังแก (Bullying) หรือการขาดการสนับสนุนจากครูและเพื่อนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อสุขภาพจิต อีกทั้งในยุคดิจิทัลนี้การใช้สื่อสังคมออนไลน์มากเกินไป และการเสพติดเทคโนโลยีก็เป็นสาเหตุของปัญหาสุขภาพจิตในนักเรียนที่กำลังเพิ่มขึ้น

ปัญหาสุขภาพจิต พฤติกรรม และโรคจิตเวชในวัยรุ่นมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทั่วโลกรวมถึงประเทศไทย จากการศึกษาย้อนหลังในผู้ป่วยจิตเวชและผู้มีปัญหาสุขภาพจิตพบสภาวะอารมณ์ไม่คงที่เป็นสัญญาณเตือนที่เกิดขึ้นก่อนการเกิดปัญหาสุขภาพจิตหรือโรคจิตเวช (สุลีมาศ อังศุเกียรติถาวร, 2564) การเจ็บป่วยด้วยอาการสุขภาพจิตเป็นหนึ่งปัญหาสำคัญของการสาธารณสุขโดยเฉพาะในนักเรียนนักศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเข้าสู่วัยหนุ่มสาวหลายประการทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม จึงมักมีความอ่อนไหวกับวิถีการดำเนินชีวิตที่พลิกผัน เปลี่ยนแปลง และมีความซับซ้อนและอาจพัฒนาให้เกิดการเจ็บป่วยด้วยอาการทางสุขภาพจิตมากขึ้น ดังงานวิจัยของ ศศิวิมล บูรณะเรข และคณะ (2565) ที่ศึกษาภาวะสุขภาพจิตและความต้องการบริการด้านสุขภาพจิตในสถานศึกษาของนักศึกษา พบว่า ภาวะสุขภาพจิตของนักศึกษามีนักศึกษาที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อการมีปัญหาสุขภาพจิต ร้อยละ 23.75 เมื่อจำแนกตามกลุ่มอาการ พบว่า อาการบกพร่องทางสังคม ร้อยละ 6.58 มีอาการทางกาย ร้อยละ 5.26 มีอาการซึมเศร้ารุนแรง ร้อยละ 3.95 และมีอาการวิตกกังวลและการนอนไม่หลับ ร้อยละ 2.63 และความต้องการบริการด้านสุขภาพจิตในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก แต่ทั้งนี้นักศึกษาเป็นวัยที่สามารถดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตได้หากมีความรอบรู้สุขภาพจิต เพราะความรอบรู้สุขภาพจิต เป็นทักษะการรับรู้และมีเจตคติที่ดีต่อสุขภาพจิต ที่ทำให้บุคคลสามารถจัดการและป้องกันการเกิดปัญหาสุขภาพจิตได้ (ณัฏฐภัณฑ์สัณฑ์ ศรีวิชัย และ มัจฉรีย์ คู่วิวัฒน์ชัย, 2564)

ดังนั้นการทำความเข้าใจถึงความหมายและสถานการณ์ของสุขภาพจิตที่เฉพาะเจาะจงตามบริบท จะเป็นแนวทางช่วยให้สามารถออกแบบมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด และแม้ว่าปัญหาสุขภาพจิตจะมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น แต่การเฝ้าระวังและการดูแลสุขภาพจิตในสถานศึกษาอาจจะยังขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับ

“ความหมาย” และ “ความต้องการที่แท้จริง” ของนักศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์มุมมองความเข้าใจต่อสุขภาพจิต รวมถึงความต้องการด้านการป้องกันจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการพัฒนาแนวทางหรือเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกต่อสถานการณ์และสาเหตุของปัญหาสุขภาพจิต จากมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ นักศึกษา ผู้สอน และผู้ให้บริการทางสุขภาพจิตในสถานศึกษา
2. วิเคราะห์ความต้องการและแนวทางการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตจากมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการศึกษาแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological) แบบตีความในมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและแนวทางป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดภาคเหนือตอนบน

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้การเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 7 คน อาจารย์ผู้สอน จำนวน 1 คน และบุคลากรผู้ทำหน้าที่ให้บริการทางสุขภาพจิตในระดับหน่วยงานมหาวิทยาลัยและหน่วยงานสาธารณสุข จำนวน 2 คน รวม 10 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเข้าดังนี้ 1) เป็นบุคคลที่ทำงานใกล้ชิดกับนักศึกษาหรือบุคลากรในมหาวิทยาลัย 2) ทำงานหรือศึกษาอยู่ในเขตภาคเหนือตอนบน และ 3) สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยและสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ของตนให้กับผู้วิจัยได้ โดยเกณฑ์การคัดออกของผู้ให้ข้อมูลหลักคือ เป็นบุคคลที่ไม่พร้อมต่อการให้ข้อมูลและไม่ยินดีที่จะให้บันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ และในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในการวิจัย จึงทำการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย และขอหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา หมายเลข RMUTL-IRB 126/2024

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและคำถามการสนทนากลุ่มแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และคำถามที่ใช้ได้ตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญทางสุขภาพจิต จำนวน 3 ท่าน และปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ตัวอย่างคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ “ท่านมีความเห็นว่าสถานการณ์สุขภาพจิตในสถานศึกษาปัจจุบันเป็นอย่างไรบ้าง” “ปัญหาสุขภาพจิตที่พบบ่อยในสถานศึกษาท่านคิดว่าคือเรื่องใด” “ปัญหาสุขภาพจิตที่ควรได้รับการจัดการเร่งด่วนคือเรื่องใด” “ท่านคิดว่าวิธีป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษานั้นสามารถทำได้อย่างไรบ้าง” โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้ที่อยู่ในสังกัดกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว อีกทั้งยังเคยผ่านการศึกษาในกระบวนการทำวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งมีประสบการณ์ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมาอย่างน้อย 1 เรื่อง ปัจจัยเหล่านี้เอื้อให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยใจที่เปิดกว้างและยืดหยุ่นเพื่อให้ตัวผู้วิจัยเองสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 6 มกราคม – 28 กุมภาพันธ์ 2568 โดยดำเนินการดังนี้ การเตรียมการก่อนสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการนัดหมายวันเวลาที่สะดวกรวมถึงสถานที่ในการให้ข้อมูล ทั้งนี้คำนึงถึงความเป็นส่วนตัวและสะดวกกับผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก ขั้นตอนในการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยไปพบกับผู้ให้ข้อมูลตามเวลานัดหมาย โดยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 40 - 50 นาที โดยผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักศึกษา ผู้สอน และบุคลากรในมหาวิทยาลัยนั้นใช้การสนทนากลุ่มแบบกึ่งโครงสร้าง ครั้งละ 2 - 5 คน ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรผู้ให้บริการทางสุขภาพจิตในระดับหน่วยงานสาธารณสุขจะได้รับการสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งนี้ก่อนการสัมภาษณ์และบันทึกเสียงทุกครั้งผู้วิจัยได้อธิบายให้ผู้ให้ข้อมูลรับทราบถึงจุดประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและสิทธิต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกเทปเสียงรวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมตลอดการสัมภาษณ์ เมื่อข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 10 คน มีความครบถ้วนและข้อมูลอิ่มตัวแล้วผู้วิจัยจึงยุติการเก็บข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจะนำมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) ตามแนวทางของ Elo & Kyngäs (2008) มีขั้นตอนดังนี้ การเตรียมข้อมูล การเข้ารหัสข้อมูล การจัดกลุ่มรหัส การสร้างหมวดหมู่ และการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญเป็นธีม ซึ่งสะท้อนภาพรวมของประสบการณ์หรือความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลในบริบทที่ศึกษา ในขั้นตอนการเตรียมข้อมูล ผู้วิจัยอ่านข้อมูลซ้ำหลายรอบเพื่อให้เข้าใจภาพรวม และกำหนดหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ที่เหมาะสม เช่น ประโยคหรือย่อหน้าที่สื่อถึงความหมายหลัก จากนั้นทำการเข้ารหัสแบบเปิด (Open Coding) โดยระบุคำ วลี หรือประโยคที่มีความสำคัญเชิงความหมาย ก่อนจะจัดกลุ่มรหัสที่มีความคล้ายคลึงกันเป็นหมวดหมู่ย่อยและหมวดหมู่หลัก แล้วจึงสังเคราะห์เป็นธีมที่สะท้อนประเด็นหลักของข้อมูล

5. การสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัยเชิงคุณภาพ

การสร้างความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness) ในงานวิจัยนี้ใช้แนวทางของ Lincoln & Guba (1985) ร่วมกับ Elo et al. (2014) ดังนี้ 1) ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธี Triangulation โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์หลายกลุ่ม (นักศึกษา อาจารย์ผู้สอน บุคลากรที่เกี่ยวกับสุขภาพจิตในสถานศึกษา) และใช้การตรวจสอบข้อมูลโดยเพื่อนร่วมวิจัยข้ามสาขา นอกจากนี้ยังมีการส่งสรุปประเด็นกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลบางรายยืนยันเพื่อความถูกต้องของการตีความ 2) การถ่ายโอนผลวิจัยไปยังบริบทอื่น ผู้วิจัยอธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและบริบทของข้อมูลไว้ พร้อมยกตัวอย่างข้อความจากการสัมภาษณ์ที่สื่อถึงประสบการณ์หรือมุมมอง เพื่อให้ผู้อ่านสามารถพิจารณาว่าผลการวิจัยนี้สามารถประยุกต์ใช้กับบริบทอื่นได้หรือไม่ 3) ความคงเส้นคงวาของกระบวนการวิจัย การวิจัยนี้มีการจัดทำบันทึกกระบวนการวิจัย (Audit Trail) อย่างเป็นระบบ ได้แก่ การกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ และการตีความข้อมูล 4) ความเป็นกลางของข้อมูล ผู้วิจัยมีการบันทึกการสะท้อนตนเอง เพื่อแยกแยะมุมมอง ความเชื่อ หรืออคติส่วนตนออกจากการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งเก็บรักษาข้อมูลดิบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้โดยผู้วิจัยท่านอื่น

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการพบปะและออนไลน์ จำนวน 5 คน ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี 2 คน อาจารย์ผู้สอน 1 คน บุคลากรผู้ทำหน้าที่ให้บริการทางสุขภาพจิตในระดับหน่วยงานมหาวิทยาลัย 1 คน และหน่วยงานสาธารณสุข 1 คน โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละ 40 - 45 นาที กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี 5 คน โดยใช้เวลาในการสนทนากลุ่ม 1 ชั่วโมง

ตาราง 1 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลหลัก

รายที่	เพศ	อายุ	สถานะ	รูปแบบการสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1	หญิง	53	ผู้ให้บริการทางสุขภาพจิตในระดับหน่วยงานสาธารณสุข	พบปะ
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2	หญิง	42	อาจารย์	ออนไลน์
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3	หญิง	45	ผู้ให้บริการทางสุขภาพจิตในระดับหน่วยงานมหาวิทยาลัย	ออนไลน์
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4	ชาย	25	นักศึกษา	ออนไลน์
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5	ชาย	24	นักศึกษา	ออนไลน์
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6	ชาย	23	นักศึกษา	พบปะ
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7	ชาย	21	นักศึกษา	พบปะ
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8	ชาย	23	นักศึกษา	พบปะ
ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9	ชาย	24	นักศึกษา	พบปะ
ผู้ให้ข้อมูลคนที่10	ชาย	24	นักศึกษา	พบปะ

2. ความเข้าใจและสถานการณ์ของสุขภาพจิต

2.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพจิต

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่าสุขภาพจิต คือ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความคิด มุมมองและอารมณ์ของบุคคล ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ และความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยสุขภาพจิตที่ดีจะนำไปสู่ความสุขและมุมมองในเชิงบวก ในขณะที่สุขภาพจิตที่ไม่ดีอาจทำให้มองเห็นทุกสิ่งในแง่ลบ สุขภาพจิตเป็นเรื่องที่ควรให้การดูแลทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร ควรมีการเสริมสร้างตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งนี้สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น ความรักจากครอบครัว ศาสนาและความเชื่อ สามารถเป็นแรงสนับสนุนที่ช่วยให้บุคคลรับมือกับปัญหาได้ดีขึ้น สถานศึกษารวมถึงเครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษาควรจัดโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตให้กับนักศึกษาและบุคลากร เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ให้มีการปรับเปลี่ยนมุมมองที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

“ถ้าเป็นในมุมมองของผม มันก็จะเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับความคิดแล้วก็มุมมองในการดำเนินชีวิตของบุคคลคนนั้น ซึ่งสุขภาพจิตเนี่ยในมุมมองของผม มันกำหนดหลายอย่างเลยตั้งแต่พฤติกรรม ความคิด การกระทำของเขาก็จะส่งผลให้เขา” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6)

2.2. สถานการณ์ของสุขภาพจิตในสถานศึกษา

ปัจจุบันพบปัญหาสุขภาพจิตเกิดขึ้นได้ทั้งในกลุ่มบุคลากรและนักศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาซึ่งมีแนวโน้มเผชิญปัญหาด้านสุขภาพจิตในระดับค่อนข้างสูง สะท้อนถึงความจำเป็นในการสำรวจ เฝ้าระวัง และจัดการอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามมีความเห็นว่ามีนักศึกษาบางส่วนขาดการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพจิตหรือไม่ได้รับคำปรึกษาอย่างเป็นระบบ อันเนื่องมาจากการขาดแคลนหน่วยแนะแนวหรือการขาดระบบบริการสุขภาพจิตที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมในสถาบันการศึกษา

ปัญหาด้านสุขภาพจิตที่พบได้บ่อยในระดับมหาวิทยาลัย ได้แก่ 1) ภาวะซึมเศร้า 2) ความเครียด 3) พฤติกรรมทำร้ายตนเอง 4) รู้สึกไร้คุณค่า 5) มีความคิดอยากฆ่าตัวตาย ทั้งนี้พบว่าปัญหาสุขภาพจิตในนักศึกษาโดยเฉพาะภาวะซึมเศร้าและความเครียด มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงสองปีที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพจิต

“เท่าที่คุยกับนักศึกษาภาวะที่เบื้องต้นที่เกี่ยวกับรู้สึกว่าเขาเครียดเขาก็จะแบบรู้สึกว่าเขาเครียด” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“มาครั้งแรกอ่ะเราประเมินทั้งสองแบบค่ะ ถ้าสมมติว่าเป็นแบบเครียด ๆ อย่างเดียวเนี่ย คือ การรักษาบางครั้งถ้าเหตุการณ์มันหายคลายเครียดเนี่ยมันก็จะหายไปอย่างเงี้ยค่ะอาจารย์ แต่ถ้าสมมติว่าเป็นภาวะซึมเศร้าเนี่ยมันก็จะรักษาดูแลต่อเนื่อง ส่วนใหญ่หลัก ๆ ก็จะมี 2 ปัญหาเนี้ย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)

อาการที่พบในผู้ที่ประสบปัญหาด้านสุขภาพจิตในมหาวิทยาลัย ผู้ให้ข้อมูลอธิบายลักษณะของอาการที่พบทั้งจากประสบการณ์ของตนเองและจากผู้อื่น โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย มีลักษณะการนอนไม่หลับ เบื่ออาหาร กินอาหารน้อยลง น้ำหนักลดลง 2) ด้านอารมณ์ มีลักษณะแสดงความไม่มั่นคงทางอารมณ์ หงุดหงิดหรือโกรธง่าย มีอาการเศร้าอย่างผิดปกติ 3) ด้านความคิด มีลักษณะความคิดในเชิงลบ เช่น ไม่อยากตื่นขึ้นมาเผชิญกับวันใหม่หรือมีแนวโน้มคิดสั้น และ 4) ด้านพฤติกรรม มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมจากเดิม เช่น จากที่มีความกระตือรือร้นในการเรียนหรือการทำงานกลับมีพฤติกรรมลดน้อยลง หรือบางคนเคยพูดมากก็จะไม่พูดเลย ขาดเรียน ไม่ส่งงาน ตอบคำถามต่าง ๆ ได้ช้ากว่าปกติ หลีกเลี่ยงการเข้าสังคม ปลีกตัวออกจากกลุ่มเพื่อนเก็บตัว

“อาการที่เราสังเกตเจอก็คือเงียบแล้วก็ปลีกตัวจากคนกลุ่มเพื่อน เขาก็จะทยอยไม่ส่งงานหรือว่าไม่มีการตอบรับเกี่ยวกับการเรียนการสอน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

“เด็กที่รู้จักมาพูดให้ฟังว่าเขาเก็บตัวนะ เขาไม่ยอมไปเรียนนะ อย่างเงี้ยค่ะ แล้วเขาก็ปลีกตัวเองออกมา ซึ่งการเรียนก็ไม่เอา” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“บางทีในช่วงที่มีสภาวะเครียดหรือว่ากดดันมาก ๆ บางทีผมจะรู้สึกว่าไม่อยากตื่นไปให้เจอวันพรุ่งนี้เพราะว่ารู้สึกว่าวันพรุ่งนี้ไม่สดใสสำหรับเราครับ... จะมีอาการนอนไม่หลับตามมาหรือว่าอาจจะกินอาหารน้อยลงหรือว่าอยากอยู่คนเดียว เก็บตัว ส่วนที่เคยเจอก็จะมีพวกอารมณ์ความรู้สึกไม่มั่นคงที่ว่าเพื่อนเป็นบางทีก็อาจจะโกรธง่ายผิดปกติ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10)

สาเหตุของปัญหาสุขภาพจิตในมหาวิทยาลัยเกิดจากหลายสาเหตุ โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ 1) ด้านครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ไม่ดี พ่อแม่แยกทาง การถูกทอดทิ้ง หรือคำพูดเชิงลบที่ส่งผลต่อความมั่นใจของนักศึกษา รวมถึงวิธีการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม 2) ด้านเศรษฐกิจ นักศึกษาที่ต้องรับภาระทางการเงินสูง มีผลทำให้เกิดความเครียดสะสม 3) ด้านการปรับตัว ได้แก่ การปรับตัวกับระบบการเรียนในมหาวิทยาลัย หากไม่สามารถปรับตัวได้ดีก็อาจนำไปสู่ความเครียดและความรู้สึกหมดกำลังใจ 4) ด้านสังคม ได้แก่ แรงกดดันจากเพื่อนและสังคม การเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่น คำพูดเชิงลบที่บั่นทอนความมั่นใจ สื่อสังคมที่กระตุ้นให้เกิดการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่น 5) ด้านตัวบุคคล ได้แก่ การขาดความเข้มแข็งทางจิตใจ ทำให้รับมือกับปัญหาได้ยาก และ 6) ด้านพันธุกรรม โดยเฉพาะในกรณีที่สมาชิกในครอบครัวมีประวัติปัญหาสุขภาพจิตหรือพฤติกรรมเสี่ยง อาจถ่ายทอดผลกระทบต่อสุขภาพจิตของคนในครอบครัวได้

“...ครอบครัวแตกแยกหรือ...คำพูดจากครอบครัวซึ่งเขาอาจจะได้รับคำพูดที่แย่ ๆ มาค่ะทำให้เขาเกิดความรู้สึกว่าเขาก็ไม่ได้ซัพพอร์ตเรานะมันไม่มีใครที่จะมาดูแลหรือว่าอยู่ข้างเราได้ตลอดนอกจากตัวเราเองอย่างเงี้ยค่ะ มันถึงทำให้เกิดภาวะเครียดในตัวของเขา” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3)

“สาเหตุหลักก็คือ ครอบครัวน่าจะแบบสำคัญมากเลยค่ะถ้าครอบครัวมีปัญหาเช่นยากจนหรือว่าพ่อแม่แยกทางกันมันคือจุดเริ่มต้นของความเครียดได้แบบได้เร็วมากเลยค่ะ...สภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยหมายถึงว่าทั้งเพื่อนหรือว่าบรรยากาศในมอหรือว่าอาจจะเกิดจากเรียนไม่ไหวหรืออะไรเงี้ยค่ะ อาจจะเรียนแล้วเปรียบเทียบกับเพื่อนแล้วรู้สึกว่าตัวเองเรียนอ่อนหรืองานเยอะปรับตัวไม่ทัน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2)

3. ความต้องการและแนวทางในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิต

ความต้องการในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิต ได้แก่ ความต้องการคนคอยรับฟังปัญหา เช่น อาจารย์ เพื่อน หรือคนที่ไว้ใจ กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนหรือกลุ่มแกนนำ ช่วยเหลือเบื้องต้นคัดกรองเฝ้าระวังในปัญหาสุขภาพจิตก่อน

“โดยส่วนตัวหนูแล้วบางทีเราก็แค่ต้องการเพื่อน ต้องการอาจารย์หรือว่าคนที่เราไว้ใจอะค่ะที่เขาจะสามารถคอยรับฟังหรือว่าคอยรับฟังปัญหาของเราได้” *(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)*

“กลุ่มเพื่อนอย่างน้อยก็ให้คำปรึกษาหรือว่าช่วยคัดกรองเบื้องต้น หรือว่า เอ่อกลุ่มแกนนำสุขภาพจิตเหมือนช่วยเหลือเบื้องต้นก่อนอย่างเงี้ยค่ะ ช่วยเหลือเบื้องต้นคัดกรองเฝ้าระวังในปัญหาสุขภาพจิตก่อนเพื่อไม่ให้มันเกิด” *(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1)*

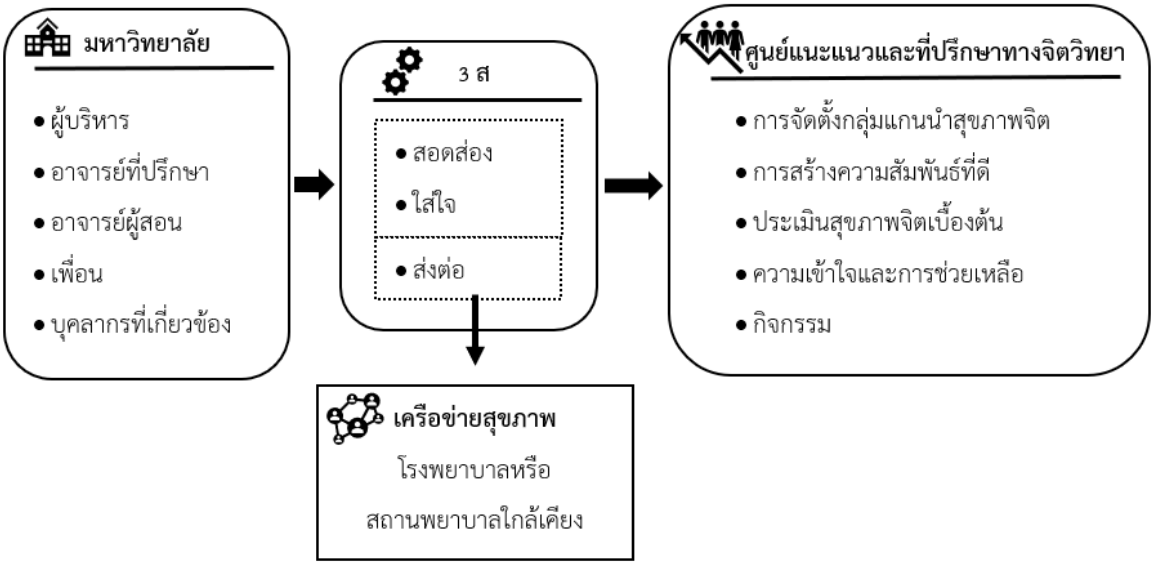
การป้องกันและการช่วยเหลือผู้ที่มีแนวโน้มมีปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมขององค์กร บุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย 1) อาจารย์ ทั้งอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษาที่จะทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและสังเกตพฤติกรรมเพื่อจะช่วยเหลือเบื้องต้น 2) กลุ่มนักศึกษาหรือกลุ่มเพื่อนที่สามารถเป็นแกนนำสุขภาพจิตช่วยสังเกตพฤติกรรมและส่งต่อข้อมูลที่สำคัญให้กับอาจารย์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) ผู้บริหารและบุคลากรมหาวิทยาลัย ควรให้ความสำคัญกับสุขภาพจิตของทั้งนักศึกษาและบุคลากร สนับสนุนงบประมาณเพื่อการดูแล 4) เครือข่ายสุขภาพ เช่น โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลใกล้เคียงก็มีบทบาทในการให้คำปรึกษาและการรักษาเมื่อมีความต้องการให้ช่วยเหลือในระดับที่ลึกขึ้น

แนวทางการป้องกันและการช่วยเหลือผู้ที่มีแนวโน้มมีปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา สามารถทำได้โดยเริ่มต้นจากการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของคนใกล้ชิด หากมีความเปลี่ยนแปลงควรเข้าไปพูดคุยด้วยความเข้าใจและห่วงใย รู้จักรักษาระยะห่างในการเข้าหาเพื่อไม่ให้ผู้รับความช่วยเหลือรู้สึกอึดอัด ควรมุ่งเน้นที่การรับฟังอย่างตั้งใจ

โดยไม่จำเป็นต้องรีบหาคำตอบ การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมหรือเข้าสังคมเพื่อลดความคิดฟุ้งซ่าน รวมถึงส่งเสริมการออกกำลังกายที่จะช่วยปรับสภาพจิตใจ นอกจากนี้การดูแลสุขภาพจิตในมหาวิทยาลัยยังสามารถทำได้ผ่านการส่งเสริมให้เพื่อนดูแลกันและกัน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ใกล้ชิดและสังเกตอาการได้ดีที่สุด การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน เช่น ระหว่างอาจารย์และนักศึกษาเพื่อเปิดโอกาสในการพูดคุยและสร้างบรรยากาศการเรียนที่ผ่อนคลาย รวมถึงการใช้แบบประเมินสุขภาพจิตเบื้องต้นเพื่อค้นหาปัญหาได้อย่างรวดเร็ว การจัดตั้งศูนย์แนะแนวและที่ปรึกษาทางจิตวิทยาที่มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญ เช่น นักจิตวิทยาหรือที่ปรึกษาด้านสุขภาพจิต การจัดตั้งกลุ่มแกนนำสุขภาพจิต และการมีอาจารย์ที่ปรึกษาหรือบุคลากรที่เข้าใจนักศึกษาและสามารถช่วยเหลือได้ในระดับเบื้องต้น โดยการใช้หลัก "3 ส." ได้แก่ สอดส่องมองหา – เฝ้าระวังนักศึกษาที่มีปัญหา, ใส่ใจรับฟัง – ให้การช่วยเหลือและคำปรึกษาเบื้องต้น, ส่งต่อ – นำส่งผู้เชี่ยวชาญหากเกินขีดความสามารถในการช่วยเหลือ โดยกรอบแนวทางการป้องกันและการช่วยเหลือผู้ที่มีแนวโน้มมีปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษาแสดงดังภาพ

“ก็อย่างแรกนะครับ เราต้องสังเกตเพื่อนเราว่าเขาแอคทีฟหรือเป็นยังไงนะครับ เขาอยู่ดี ๆ จากปกติเป็นคนพูดแอคทีฟกับคนอื่นแล้วก็ผันตัวเป็นคนพูดน้อยอะไรอย่างนี้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7)

“บางทีเราก็แค่ต้องการคนรับฟังหรือว่าต้องการเพื่อน ต้องการอาจารย์หรือว่าคนที่เราไว้ใจอะค่ะ ที่เขาจะสามารถคอยรับฟังปัญหาของเรา ได้แค่รับฟังเฉยเฉยก็ได้ค่ะ แต่ไม่จำเป็นจะต้องแบบมาช่วยเราแก้ปัญหาอย่างเงี้ยค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4)

ภาพ 1 กรอบแนวทางการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้เห็นถึงความเข้าใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา ในด้านความหมาย สถานการณ์ของปัญหาสุขภาพจิต และแนวทางป้องกันปัญหาสุขภาพจิต ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นและอภิปรายได้ดังนี้

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพจิต ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นว่าสุขภาพจิต คือ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความคิด มุมมอง และอารมณ์ของบุคคล ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ และความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยสุขภาพจิตที่ดีจะ

นำไปสู่ความสุขและมุมมองในเชิงบวก ในขณะที่สุขภาพจิตที่ไม่ดีอาจทำให้มองเห็นทุกสิ่งในแง่ลบ ซึ่งความเข้าใจเหล่านี้แสดงถึงการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพจิตเบื้องต้น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาทราบถึงความเชื่อมโยงของการมีสุขภาพจิตที่ดีต่อการดำรงชีวิต โดยความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพจิตนี้สอดคล้องกับองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2018) ที่ให้นิยามว่า สุขภาพจิตเป็นสภาวะความเป็นอยู่ทางใจที่ดี ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับความเครียดในชีวิต รู้จักศักยภาพของตนเอง เรียนรู้ได้ดี ทำงานได้ดีและมีส่วนร่วมกับชุมชน และเป็นไปในแนวทางเดียวกับความหมายของสุขภาพจิตตามที่สมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association, 2023) กำหนดว่าสุขภาพจิต คือ สภาวะทางจิตใจที่มีลักษณะโดดเด่นคือ ความเป็นอยู่ทางอารมณ์ที่ดี การปรับตัวทางพฤติกรรมได้เหมาะสม มีความวิตกกังวลและอาการที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตในระดับน้อยหรือไม่มีเลย และมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ รวมถึงสามารถรับมือกับความต้องการและความเครียดในชีวิตประจำวันได้

2. สถานการณ์ของสุขภาพจิตในสถานศึกษา ปัญหาด้านสุขภาพจิตที่พบได้บ่อยในระดับมหาวิทยาลัย ได้แก่ 1) ภาวะซึมเศร้า 2) ความเครียด 3) พฤติกรรมทำร้ายตนเอง 4) รู้สึกไร้คุณค่า 5) มีความคิดอยากฆ่าตัวตาย ส่วนอาการที่พบในผู้ที่ประสบปัญหาด้านสุขภาพจิตแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย เช่น การนอนไม่หลับ เบื่ออาหาร กินอาหารน้อยลง น้ำหนักลดลง 2) ด้านอารมณ์ เช่น มีความไม่มั่นคงทางอารมณ์ หงุดหงิดหรือโกรธง่าย มีอาการเศร้าอย่างผิดปกติ 3) ด้านความคิด เช่น ความคิดในเชิงลบ และ 4) ด้านพฤติกรรม มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมจากเดิม หลีกเลี่ยงการเข้าสังคม เก็บตัว ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษามหาวิทยาลัยเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง ทั้งการเปลี่ยนผ่านจากวัยรุ่นไปสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น การปรับตัวเพื่อเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาที่มีการเรียนการสอนที่แตกต่างจากเดิม การปรับตัวกับเพื่อนใหม่ หรือแม้กระทั่งการปรับตัวกับการย้ายภูมิลำเนาเพื่อไปศึกษาต่อ จึงอาจทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตขึ้นได้ โดยการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สอดคล้องกับทฤษฎีจิตสังคมของ Erikson (1997) ที่กล่าวไว้ว่า บุคลิกภาพของบุคคลนั้นสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่แรกเกิดจนตาย ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมที่บุคคลนั้นอยู่อาศัยและวัยของนักศึกษามหาวิทยาลัย อยู่ในขั้นที่ 6 ความใกล้ชิดสนิทสนมและการแยกตัว โดยพัฒนาการในขั้นนี้จะส่งผลให้บุคคลมีความสนิทสนมและจริงจังกับผู้อื่น ในทางตรงกันข้ามถ้าพัฒนาการในขั้นที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จจะส่งผลให้ไม่ไว้วางใจผู้อื่น ไม่พอใจในตนเอง ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ ซึ่งการค้นพบครั้งนี้สอดคล้องกับการทบทวนงานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ ที่ผ่านมา ที่พบว่าปัญหาสุขภาพจิตที่พบเป็นจำนวนมากในมหาวิทยาลัย ได้แก่ ภาวะซึมเศร้า เครียด และวิตกกังวล (กรมสุขภาพจิต, 2566; พิชญา สุรพลชัย, 2566; ปรินดา ตาสี, 2565; สายฝน สีนอเฟีย และ รุจิรา ดวงสงค์, 2564) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ขวัญใจ ฤทธิ์คำรพ (2566) ที่กล่าวว่า ปัญหาสุขภาพจิตเป็นปัญหาที่หลายหน่วยงานให้ความสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กนักเรียนวัยรุ่นในสถานศึกษา ปัญหาสุขภาพจิตอาจก่อให้เกิดผลกระทบรุนแรงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรรม ซึ่งส่งผลต่อการจำกัดความสามารถ ในการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ โดยปัญหาสุขภาพจิตที่พบได้ในกลุ่มนักเรียน ได้แก่ ความเครียด ความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า การใช้สารเสพติดและการรังแกกันในสถานศึกษา

สาเหตุของปัญหาสุขภาพจิตมีทั้งสาเหตุจากครอบครัว เช่น ปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม รวมถึงครอบครัวมีประวัติปัญหาสุขภาพจิต ปัญหานักศึกษาที่ต้องแบกรับภาระทางการเงินสูง นอกจากนั้น การปรับตัวกับระบบการเรียนในมหาวิทยาลัย หากไม่สามารถปรับตัวได้ดีก็อาจนำไปสู่ความเครียดและความรู้สึกหมดกำลังใจ อีกทั้งสาเหตุแรงกดดันจากเพื่อนและสังคม การเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่น เหล่านี้อาจทำให้บุคคลเกิดความรู้สึก

ด้อยค่า และในปัจจุบันสื่อสังคมก็มีบทบาทอย่างมากในการกระตุ้นให้เกิดการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่น ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ขวัญใจ ฤทธิ์คำรพ (2566) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพจิต ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พิชญา สุรพลชัย (2566) ที่สำรวจพฤติกรรมสุขภาพของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย พบว่า ปัจจัยทางด้านครอบครัวและสภาพแวดล้อมส่งผลให้นักศึกษามีปัญหาสุขภาพจิตมาตั้งแต่เด็ก ทั้งนี้สาเหตุของปัญหาสุขภาพจิตนั้นเนื่องจากนักศึกษามีพื้นฐานความต้องการที่คล้ายคลึงกันและความต้องการเหล่านี้เป็นเหตุจูงใจให้นักศึกษากระทำพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ซึ่งบางครั้งความต้องการนั้นเกิดจากแรงกดดันจากครอบครัว เพื่อน หรือสังคม ซึ่งอาจทำให้เกิดความคับข้องใจ จึงอาจทำให้การรับมือกับปัญหาต่าง ๆ เป็นไปได้ยากจนเกิดปัญหาสุขภาพจิตขึ้น

3. ความต้องการและแนวทางการป้องกันปัญหาสุขภาพจิต ความต้องการในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิต ได้แก่ ความต้องการคนคอยรับฟังปัญหา เช่น อาจารย์ เพื่อน หรือคนที่ไว้ใจ กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนหรือกลุ่มแกนนำช่วยเหลือเบื้องต้นคัดกรองเฝ้าระวังในปัญหาสุขภาพจิตก่อน การป้องกันและการช่วยเหลือผู้ที่มีแนวโน้มมีปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมขององค์กร บุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ผู้สอน กลุ่มนักศึกษาหรือกลุ่มเพื่อน ผู้บริหารและบุคลากรในมหาวิทยาลัย รวมทั้งเครือข่ายสุขภาพ ซึ่งแนวทางการป้องกันและการช่วยเหลือผู้ที่มีแนวโน้มมีปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา สามารถทำได้โดยการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของคนใกล้ชิด การใช้แบบประเมินสุขภาพจิตเบื้องต้นเพื่อค้นหาปัญหาได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรม การเข้าสังคมและการออกกำลังกาย ทั้งนี้มหาวิทยาลัยควรมีบทบาทในการจัดตั้งศูนย์แนะแนวและที่ปรึกษาทางจิตวิทยาที่มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญ และมีบุคลากรที่เข้าใจนักศึกษาและสามารถช่วยเหลือได้ในระดับเบื้องต้น ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงวัยของนักศึกษาการใช้ชีวิตส่วนใหญ่มักจะอยู่กับเพื่อน อาจารย์ ในมหาวิทยาลัย อีกทั้งปัญหาสุขภาพจิตในวัยนี้ไม่ได้เกิดจากปัญหาเดียว ทำให้มีความซับซ้อนในการทำความเข้าใจและการดูแล ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงควรทำโดยความร่วมมือของเครือข่าย เพื่อให้การดูแลประสบความสำเร็จและแก้ปัญหาได้ตรงประเด็น จากผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับ นันทกา สุปรียาพร (2566) ที่กล่าวถึง การส่งเสริมสุขภาพจิตโรงเรียนว่า โรงเรียนมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมสุขภาพจิตทั้งในส่วนของการสร้างวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นมิตร รวมไปถึงการสามารถคัดกรอง ระบุ และให้การช่วยเหลือเบื้องต้นแก่นักเรียนที่มีความต้องการทางด้านสุขภาพจิต อีกทั้งยังสอดคล้องกับ พิมพ์รัตน์ บุณยะภักดิ์ และคณะ (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพจิตสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีแนวทางในการดูแลคือ ต้องกำหนดหน่วยงานย่อยในการดูแลงานสุขภาพจิตของนักศึกษาให้ชัดเจน และมีกระบวนการดูแลแบบ ACT - C กล่าวคือ A: Approach C: Care T: Treat, C: Continue และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Schulte - Körne (2016) ที่ศึกษาปัญหาสุขภาพจิตของเด็กและวัยรุ่นในบริบทของสถานศึกษา และพบว่าแพทย์ควรร่วมมือกับนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนและนักจิตวิทยา ช่วยครูในการตระหนักรู้และรับมือกับปัญหาสุขภาพจิตของเด็กและวัยรุ่น เพื่อให้สามารถตรวจพบปัจจัยก่อความเครียดในโรงเรียนได้อย่างทันท่วงที และดำเนินมาตรการหรือการช่วยเหลือที่จำเป็นได้ทันเวลา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สถานศึกษาควรมีแผนที่รวมการส่งเสริมสุขภาพจิต การคัดกรองเบื้องต้น และการส่งต่ออย่างมีประสิทธิภาพ โดยประสานความร่วมมือระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษา ศูนย์สุขภาพจิต และหน่วยบริการภายนอก

2. พัฒนาทักษะให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา บุคลากรในสถาบันการศึกษาควรได้รับการอบรมความรู้หรือทักษะด้านจิตวิทยาพื้นฐาน การเฝ้าระวัง การรับฟังอย่างตั้งใจ (Active Listening) และการส่งต่อที่เหมาะสม

3. พัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะชีวิต (Life Skills) และสุขภาพจิตสำหรับนักศึกษา ควรมีวิชาหรือกิจกรรมบูรณาการที่ส่งเสริมทักษะการจัดการอารมณ์ ความเครียด การสื่อสารระหว่างบุคคล และความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience) เพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจ

4. สร้างระบบ “เพื่อนช่วยเพื่อน” และแกนนำสุขภาพจิตในระดับผู้เรียน ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้หรือทักษะแก่แกนนำให้สามารถสังเกต รับฟัง และส่งต่อปัญหาเบื้องต้นอย่างเหมาะสม

5. สร้างเครื่องมือหรือสื่อสร้างสรรค์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือการเรียนรู้เชิงป้องกัน การออกแบบเครื่องมือที่น่าสนใจ เช่น เกมหรือกิจกรรมที่ทำให้เข้าใจสุขภาพจิตในเชิงบวก จะช่วยลดทัศนคติด้านลบ และเพิ่มการตระหนักรู้ในหมู่นักศึกษาได้อย่างเป็นธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในลักษณะงานวิจัยและพัฒนา (R&D) เครื่องมือหรือนวัตกรรมที่น่าสนใจ เช่น เกม แอปพลิเคชันเฝ้าระวัง หรือแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบุคลากรในสถานศึกษา วัดผลในด้านความเข้าใจ ทัศนคติ พฤติกรรมเชิงบวก รวมทั้งไปทดลองใช้กับสถานศึกษาที่ต่างบริบทกันเพื่อค้นหาแนวทางในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตที่เหมาะสมต่อไป

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อสร้างระบบสนับสนุนสุขภาพจิตในสถานศึกษาให้เกิดขึ้น เช่น เปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาที่มีโครงสร้างสนับสนุนด้านสุขภาพจิตที่ชัดเจนกับสถานศึกษาทั่วไป ศึกษาบทบาทของหน่วยให้คำปรึกษาเชิงลึกรวมทั้งนโยบายภายในที่เอื้อต่อการดูแลนักศึกษาอย่างยั่งยืน

3. ควรศึกษารายกรณีหรือกลุ่มเฉพาะของนักศึกษาเพื่อทำความเข้าใจบริบททางวัฒนธรรม สังคม อารมณ์ เพื่อพัฒนาแนวทางป้องกันปัญหาสุขภาพจิตที่มีความละเอียดอ่อนต่อความหลากหลายในปัจจุบัน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา โดยได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2546). *คู่มือครูสำหรับช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิต* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กรมสุขภาพจิต. (2566). *แผนเผชิญเหตุวิกฤตสุขภาพจิตในมหาวิทยาลัย*. คลังความรู้สุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต. https://dmh-elibrary.org/items/show/1672

กรมสุขภาพจิต. (2568). *ข้อมูลการประเมินกลุ่มมหาวิทยาลัย*. https://checkin.dmh.go.th/dashboards/dash_university

ขวัญใจ ฤทธิ์คำรพ. (2566). ปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, *1*(1), 75 – 85. https://so13.tci-thaijo.org/index.php/DRUEDJ/article/view/114/95

ณัฏฐภัณฑ์สัณฑ์ ศรีวิชัย และ มัจฉรีย์ คู่วิวัฒน์ชัย. (2564). นักเรียนนักศึกษาและความรอบรู้สุขภาพจิต. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, *29*(2), 37 – 65. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swjournal/article/download/251125/173627/937732

นันทกา สุปรียาพร. (2566). สุขภาพจิตโรงเรียน: แนวทางการส่งเสริมสุขภาพจิตวัยรุ่น. *วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, *51*(1), 1 – 13. https://doi.org/10.58837/CHULA.EDUCU.51.1.2

ปรินดา ตาสี. (2565). ความรอบรู้ทางสุขภาพจิตและแนวทางการสนับสนุนด้านสุขภาพจิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, *30*(1), 91 – 126. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swjournal/article/download/258670/175926/970136

พิชญา สุรพลชัย. (2566). *รายงานการวิจัย เรื่อง โครงการสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพ์รัตน์ บุณยะภักดิ์, เฉลิมพรรณ์ เมฆลอย, รัชนี สรรเสริญ, และ อรนลิน สิงขรณ์. (2564). การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพจิตสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, *14*(4), 33 – 49. https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JNAE/article/view/254444/171937

ศศิวิมล บูรณะเรข, มาลินี อยู่ใจเย็น, และ ไขนภา แก้วจันทรา. (2565). ภาวะสุขภาพจิตและความต้องการบริการด้านสุขภาพจิตในสถานศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, *16*(1), 137 – 149. https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JHR/article/view/253493/173032

สายฝน สีนอเฟีย และ รุจิรา ดวงสงค์. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดและภาวะซึมเศร้าในนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, *12*(3), 10 – 23. https://he01.tci-thaijo.org/index.php/kkujphr/article/view/245932/170632

สุลีมาศ อังศุเกียรติถาวร. (2564). สภาวะอารมณ์ไม่คงที่ความท้าทายในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในวัยรุ่น. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, *35*(2), 171 – 187. https://he02.tci-thaijo.org/index.php/JPNMH/article/view/250867/172604

American Psychological Association. (2023). *Mental Health*. https://www.apa.org/topics/mental-health

Elo, S. & Kyngäs, H. (2008). The Qualitative Content Analysis Process. *Journal of Advanced Nursing*, *62*(1), 107 – 115. https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x

Elo, S., Kääriäinen, M., Kanste, O., Pölkki, T., Utriainen, K., & Kyngäs, H. (2014). Qualitative Content Analysis: A Focus on Trustworthiness. *SAGE Open*, *4*(1), 1 – 10. https://doi.org/10.1177/2158244014522633

Erikson, E. H. & Erikson, J. M. (1997). *The Life Cycle Completed*. W. W. Norton & Company.

Hill, N. (2024). *สุขภาพจิตนักเรียน ปัญหาที่ถูกมองข้ามและความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา*. https://breakthroughprovidence.org/education/สุขภาพจิตนักเรียน-ปัญหา/

Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Sage.

Schulte - Körne, G. (2016). Mental Health Problems in A School Setting in Children and Adolescents. *Dtsch Arztebl Int.*, *113*(11), 183 – 190. https://doi.org/10.3238/arztebl.2016.0183

World Health Organization. (2018). *Mental Health: Strengthening Our Response*. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response

World Health Organization. (2023). *Mental Health: Strengthening Our Response*. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response

การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Learning Management Based on Situated Learning Theory to Enhance Geographic Capabilities of Upper Secondary Students

ชลธิดา ดวงงามยิ่ง,[*] และอุบลวรรณ ส่งเสริม[**]

Chontida Doungngamying, and Ubonwan Songsern

Received: February 27, 2025 Revised: April 19, 2025 Accepted: May 2, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ และ 2. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนประจวบวิทยาลัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ จำนวน 3 แผน 2) แบบประเมินความสามารถทางภูมิศาสตร์เป็นแบบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 14 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสามารถทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ อยู่ในระดับดีมาก และ 2. ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ความสามารถทางภูมิศาสตร์, ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์

[*] ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประจวบคีรีขันธ์

Educational Supervisor, Prachuap Khiri Khan Secondary Educational Service Area Office

[**] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Assistant Professor, Dr., Faculty of Education, Silpakorn University

Corresponding Author: adithnoch@gmail.com

Abstract

This research is an experimental study using a single sample group design. The objectives were: 1. to examine the geographical capabilities of Mathayom 5 students after learning through a process based on situated learning theory, and 2. to study the satisfaction of Mathayom 5 students toward learning management based on situated learning theory. The sample group in this research consisted of 32 students from Mathayom 5/2 at Prachuap Wittayalai School, academic year 2024. The research instruments included: 1) three learning management plans based on situated learning theory, 2) a geographical capability assessment consisting of 6 subjective questions, and 3) a student satisfaction questionnaire using a 5-level rating scale with 14 items. Data analysis employed mean (M) and standard deviation (S.D.)

The results found that: 1. The geographical abilities of Mathayom Suksa 5 students after learning through Situational Learning Theory were at a very high level. And 2. The satisfaction of Mathayom Suksa 5 students towards the learning management using Situational Learning Theory was at the highest level.

Keywords: Learning Management, Geographical Abilities, Situational Learning Theory

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาทั่วโลก กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงปัญหาเชิงพื้นที่ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในชุมชน นอกจากนี้ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในระดับโลก เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ) และเป้าหมายที่ 15 การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้เชิงพื้นที่และการจัดการสิ่งแวดล้อมในบริบทการศึกษา ประกอบกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและประชาชน อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2568 โดยมุ่งมั่นสานต่อนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนเป็นที่ประจักษ์ ภายใต้หลักการ “การศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ และ การศึกษาเพื่อความมั่นคงของชีวิต” ใช้แนวทางการทำงาน “จับมือไว้ แล้วไปด้วยกัน” มุ่งสร้าง“การศึกษาเท่าเทียม” ผ่านเครือข่ายการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และต่อยอดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับให้ทันสมัย ได้มาตรฐานสากล ภายใต้แนวคิด “ปฏิวัติการศึกษา แก้ปัญหาประเทศ” เพื่อพัฒนาคนไทยทุกคนในทุกช่วงวัยให้ “ฉลาดรู้ ฉลาดคิด ฉลาดทำ” มีศักยภาพและความพร้อมสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

การจัดการเรียนภูมิศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้สามารถเข้าใจและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงระบบ การส่งเสริมความรู้ด้านภูมิศาสตร์ไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะในการวางแผนแก้ปัญหาและการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต โดยภูมิศาสตร์เป็นสาระความรู้หนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติของพื้นผิวโลก ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับสังคมที่ปรากฏในดินแดนต่าง ๆ ของโลก ดังนั้นการจัดการเรียนรู้รายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระภูมิศาสตร์ จึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับที่ตั้ง สถานที่บนผิวโลก สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ภัยธรรมชาติ รวมทั้งวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของมนุษย์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561)

แม้ว่าวิชาภูมิศาสตร์จะมีความสำคัญในด้านการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ แต่การจัดการเรียนการสอนวิชานี้ในปัจจุบันยังคงประสบปัญหาหลายประการ ผู้วิจัยในฐานะศึกษานิเทศก์ได้ทำการสัมภาษณ์ครูผู้สอน พบปัญหาในการจัดการเรียนรู้หลายประการ เช่น การเรียนที่เน้นเนื้อหาทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติการสอนในหลายโรงเรียนยังคงเน้นการถ่ายทอดความรู้เชิงทฤษฎีและการท่องจำมากกว่าการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง เช่น การเรียนแผนที่โดยใช้ข้อมูลที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน หรือการเรียนรู้ภูมิประเทศในรูปแบบนามธรรมขาดการเชื่อมโยงกับบริบทจริงของพื้นที่ ผู้เรียนมักไม่

สามารถเชื่อมโยงความรู้ทางภูมิศาสตร์กับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นหรือบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงได้ ส่งผลให้การเรียนรู้ขาดความหมายและไม่สร้างแรงจูงใจ เช่น การไม่เข้าใจผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในชุมชนของตนการขาดเครื่องมือและสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยหลายโรงเรียนยังขาดอุปกรณ์และสื่อที่เหมาะสม เช่น แผนที่ดิจิทัล ซอฟต์แวร์ GIS (Geographic Information Systems) หรือเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่ช่วยให้การเรียนรู้ภูมิศาสตร์มีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัญหาทักษะเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมักประสบปัญหาในการพัฒนาทักษะเชิงวิเคราะห์ ซึ่งเป็นผลจากการขาดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ในชั้นเรียน ขาดการบูรณาการกับวิชาอื่นและชีวิตจริง การเรียนการสอนภูมิศาสตร์ยังขาดการบูรณาการกับวิชาอื่น เช่น วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ หรือสังคมศึกษา ทำให้นักเรียนมองว่าเนื้อหาภูมิศาสตร์แยกส่วนและไม่มีความสำคัญต่อชีวิตจริง

การพัฒนาผู้เรียนทักษะกระบวนการทางภูมิศาสตร์ควรมีการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ (Learning by Doing) เป็นวิธีการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยการลงมือทำจริงในบริบทที่เกี่ยวข้อง โดยทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ (Situated Learning) ของ Lave & Wenger (1991) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ผ่านการเรียนรู้ในบริบทที่สมจริง ทฤษฎีนี้เสนอว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตจริง โดยมีการส่งเสริมความเข้าใจในบริบทการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง เช่น การศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศในพื้นที่ที่นักเรียนอาศัยอยู่ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาในมุมมองเชิงลึกและเกิดความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ (Situated Learning Theory) เพื่อส่งเสริมความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบริบทเชิงพื้นที่และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงจะช่วยเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเผชิญกับความท้าทายในอนาคต และเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์

กรอบแนวความคิด

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปลาย โรงเรียนประจวบวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,256 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนประจวบวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ ภาคเรียนที่ 2

ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 32 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มจาก 10 ห้องเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ จำนวน 3 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง ซึ่งในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ได้ออกแบบตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การสร้างชุมชนการปฏิบัติ ครูช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียน โดยให้คำแนะนำและแนวทางในการศึกษาความรู้ตามเรื่องที่เรียน หลังจากนั้น นักเรียนจะแบ่งกลุ่มเพื่อเตรียมทำกิจกรรมตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งช่วยสร้างความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกันในทีม ร่วมกันวางแผนและแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นที่ 2 การเรียนรู้ในบริบทจริง นักเรียนจะนำแผนที่ได้ร่วมกันคิดไว้มาปฏิบัติในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ตรง นักเรียนจะได้เก็บข้อมูลและเรียนรู้จากสถานการณ์นั้น โดยมีครูคอยให้คำแนะนำและสนับสนุน เพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

ขั้นที่ 3 การพัฒนางาน นักเรียนจะรวบรวมข้อมูลและข้อค้นพบจากการเรียนรู้ในบริบทจริงเพื่อนำมาพัฒนางานของตนเองตามภารกิจที่ได้รับ ครูจะคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือ เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนางานได้อย่างสร้างสรรค์และตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การสะท้อนผล นักเรียนจะนำเสนอผลงานที่พัฒนาขึ้นจากภารกิจที่ได้รับ พร้อมทั้งสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ จากนั้นนักเรียนจะได้รับฟังคำชี้แนะจากครูผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้มุมมองใหม่ ๆ และสามารถปรับปรุงผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ด้วยวิธีการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

2.2 แบบประเมินความสามารถทางภูมิศาสตร์ มีลักษณะเป็นอัตนัย จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย สถานการณ์ทางภูมิศาสตร์ที่มีข้อคำคำถามวัดความสามารถทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ 1) ความเข้าใจระบบ ธรรมชาติและมนุษย์ 2) การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ 3) การตัดสินใจอย่างเป็นระบบ ด้านละ 2 ข้อ โดยมีการตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินความสามารถทางภูมิศาสตร์ และเกณฑ์การประเมินความสามารถทางภูมิศาสตร์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ด้วยวิธีการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าเท่ากับ 1.00

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีเชิงสถานการณ์ จำนวน 14 ข้อ โดยสอบถามความคิดเห็นใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีข้อย่อย 5 ข้อ 2) ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ มีข้อย่อย 5 ข้อ และ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ มีข้อย่อย 4 ข้อ รวมทั้งหมด 14 ข้อ โดยแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ด้วยวิธีการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยจัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ แบบประเมินความสามารถทางภูมิศาสตร์ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ และระยะเวลาในการดำเนินงานให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เข้าร่วมการทดลอง เพื่อสร้างความเข้าใจในการเรียน

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ จำนวน 3 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการประเมินความสามารถทางภูมิศาสตร์ และความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีเชิงสถานการณ์หลังจากดำเนินการทดลองเสร็จสิ้นแล้วนำข้อมูลมาสรุปผล และอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 คะแนนที่ได้จากการทำแบบประเมินความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ ก่อนและหลังเรียน นำมาหาคะแนนเฉลี่ย (M) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 คะแนนที่ได้จากการทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ นำมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย (M) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์อยู่ในระดับดีมาก ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 1 ผลการศึกษาความสามารถความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์

ความสามารถทางภูมิศาสตร์	คะแนนเต็ม	M	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านที่ 1 ความเข้าใจระบบธรรมชาติและมนุษย์ผ่านปฏิสัมพันธ์	8	7.53	0.42	ดีมาก
ด้านที่ 2 การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์	8	7.03	0.50	ดีมาก
ด้านที่ 3 การตัดสินใจอย่างเป็นระบบ	8	7.19	0.56	ดีมาก
รวม	**8**	**7.25**	**0.50**	**ดีมาก**

จากตาราง 1 ความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ พบว่า อยู่ในระดับดีมาก (M = 7.25, S.D. = 0.50) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ความเข้าใจระบบธรรมชาติและมนุษย์ผ่านปฏิสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (M = 7.53,

S.D. = 0.42) รองลงมาคือ ด้านที่ 3 การตัดสินใจอย่างเป็นระบบ (M = 7.19, S.D. = 0.56) และ ด้านที่ 2 การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ (M = 7.03, S.D. = 0.50)

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์อยู่ในระดับมากที่สุด ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์

ประเด็นการพิจารณา	M	S.D.	แปลผล
ด้านที่ 1 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.53	0.51	มากที่สุด
ด้านที่ 2 ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	4.61	0.53	มากที่สุด
ด้านที่ 3 ด้านประโยชน์จากการการเรียนรู้	4.59	0.57	มากที่สุด
รวม	**4.57**	**0.53**	**มากที่สุด**

จากตาราง 2 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.57, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ (M = 4.61, S.D. = 0.53) รองลงมาคือ ด้านประโยชน์จากการการเรียนรู้ (M = 4.59, S.D. = 0.57) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (M = 4.53, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ อยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ความเข้าใจระบบธรรมชาติและมนุษย์ผ่านปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์เกิดขึ้นมีจุดเน้นที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในบริบทที่แท้จริง มีการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญ และมีโอกาสพัฒนาทักษะจนสามารถเป็นผู้เชี่ยวชาญได้ในที่สุด กระบวนการนี้ช่วยสร้างความเข้าใจและความสามารถที่ยั่งยืนในบริบทที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงในด้านความเข้าใจระบบธรรมชาติและความสัมพันธ์ของมนุษย์ และเมื่อการนำทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ของ Lave & Wenger (1991) มาใช้จัดการเรียนรู้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ที่ไม่ใช่เพียงแค่การถ่ายทอดเนื้อหา แต่เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชุมชนแห่งการปฏิบัติ ความรู้ที่ได้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เชี่ยวชาญในบริบทที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปใช้ในโลกจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทพยพงษ์ เศษคืมบง (2562) ได้ทำการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ในโลกเสมือนด้วยการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อเสริมสร้างการคิดสร้างสรรค์ร่วมกัน สำหรับนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ในโลกเสมือนด้วยการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อเสริมสร้างการคิดสร้างสรรค์ร่วมกันสำหรับ

นิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ฯ พบว่า การคิดสร้างสรรค์ร่วมกันของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการคิดสร้างสรรค์ร่วมกันของผู้เรียนครั้งแรกกับครั้งสุดท้าย พบว่าครั้งสุดท้ายสูงกว่าครั้งแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ ภากร อุปการแก้ว (2561) ได้ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์ และแอปพลิเคชัน QR CODE เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์และทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภูมิศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์และแอปพลิเคชัน QR CODE มีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 81.73 ซึ่งมีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละ 60 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคลมีนักเรียนผ่าน 55 เกณฑ์ จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์กับแอปพลิเคชัน QR CODE อยู่ในระดับดี

2. ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยความพึงพอใจในด้านบรรยากาศการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง มีการลงพื้นที่ให้นักเรียนได้ออกนอกห้องเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจเนื่องจากบรรยากาศในสถานการณ์จริงทำให้นักเรียนรู้สึกตื่นเต้น เป็นการเปิดมุมมองใหม่ในการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ดังที่ ทิศนา แขมมณี (2561) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบสถานการณ์เป็นฐานจะเป็นการจำลองสถานการณ์ขึ้นมาให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากประเด็นปัญหาในสถานการณ์ซึ่งสะท้อนถึงบรรยากาศจริงที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริงและเกิดความเข้าใจในสถานการณ์หรือเรื่องที่มีตัวแปรจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ โดยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภากร อุปการแก้ว (2561) ได้ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์ และแอปพลิเคชัน QR CODE เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์และทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์และแอปพลิเคชัน QR CODE อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และ คณัฏพัส บุตรแสน (2561) ได้ทำการศึกษา ผลการเรียนรู้และความสามารถทางภูมิศาสตร์ เรื่อง เรียนรู้ ร่วมคิด แก้วิกฤตสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.จากผลความสามารถทางภูมิศาสตร์ อยู่ในระดับดีมาก แต่ในด้านการให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์มีคะแนนรายด้านต่ำสุด ดังนั้น ครูควรส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนรู้จักการคิด การใช้เหตุผลมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการตอบคำถามในชั้นเรียน หรือการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้หรือใช้เทคนิควิธีการที่เน้นทักษะการคิดมากยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์อยู่ในระดับมากที่สุด แต่ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วงที่นักเรียนเรียนรู้ในบริบทจริง บางครั้ง

ผู้เรียนใช้เวลามากในการศึกษาข้อมูล ดังนั้น ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจ ค้นหาข้อมูลนอกเวลาเรียนเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในบริบทจริงอย่างลึกซึ้ง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายขึ้น เช่น โรงเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ หรือโรงเรียนที่มีบริบททางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ผลกระทบของแนวทางการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ได้ครอบคลุมและเป็นประโยชน์มากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างการใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์กับวิธีการสอนแบบดั้งเดิม หรือแนวทางการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อให้เห็นถึงข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละวิธี และสามารถนำไปพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาวิจัยระยะยาวเพื่อติดตามผลของการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ ว่าผู้เรียนสามารถนำทักษะที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือการเรียนระดับสูงต่อไปได้อย่างไร ซึ่งจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้สามารถปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2568.* https://shorturl.asia/HaI3E

กนก จันทรา. (2561). *การรู้เรื่อง ภูมิศาสตร์ Geo - Literacy Learning for Our Planet.* โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณัฏพัส บุตรแสน. (2561). *การศึกษาผลการเรียนรู้และความสามารถทางภูมิศาสตร์ เรื่อง เรียนรู้ ร่วมคิด แก้วิกฤตสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. คลังปัญญา มหาวิทยาลัยศิลปากร. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/2323

ทิศนา แขมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 22). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทพยพงษ์ เศษคืมบง. (2562). *รูปแบบการเรียนรู้ในโลกเสมือนด้วยการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อเสริมสร้างการคิดสร้างสรรค์ร่วมกัน สำหรับนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository. https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/8967/

ภากร อุปการแก้ว. (2561). *การศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์ และแอพพลิเคชั่น QR CODE เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์และทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2559 - 2563.* https://sdgs.nesdc.go.th/goals-and-indicators/

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). *คู่มือการใช้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551.* โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

อรรถพล อนันตวรสกุล. (2561). *มโนทัศน์พื้นฐานในการสอนภูมิศาสตร์.* เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ Geo - Literacy สำหรับครูสังคม. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Lave, J. & Wenger, E. (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511815355

การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

The Development of Reading Aloud Skills Through Phonics Instruction Coupled with Supplementary Comic Book Series 'Long Nan' for Sixth Grade Elementary School Students

อดิศร มาวงค์,[*] และทรงภพ ขุนมธุรส[**]

Adison Mawong, and Songphop Khunmathurot

Received: March 9, 2025 Revised: April 23, 2025 Accepted: May 6, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อหาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน 2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน 3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนรัชดาภิเษกมิตรภาพที่ 115 จำนวน 13 คน ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) หนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 2) แผนจัดการเรียนรู้ จำนวน 13 แผน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 3) แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียง ค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8 4) แบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 14 ข้อ ค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าดัชนีประสิทธิผล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบข้อมูลที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน มีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7184 ร้อยละ 71.84 2. การทดสอบอ่านออกเสียงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การอ่านออกเสียง, ทักษะการอ่านออกเสียง, วิธีการสอนโฟนิกส์, หนังสือการ์ตูนอ่านเสริม

---

[*] นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Graduate Students in The Thai Language Program, Faculty of Education, Naresuan University

[**] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Assistant Professor, Dr., Lecturer in Thai Language, Department of Education, Faculty of Education, Naresuan University

Corresponding Author: adisornmawongnu@gmail.com

Abstract

This research aimed to: 1. determine the effectiveness of phonics instruction integrated with the Long Nan supplementary comic book, 2. compare students' pronunciation skills before and after the implementation of the phonics instruction with the Long Nan comic, and 3. examine students' satisfaction with the learning management using this integrated approach. The sample group consisted of 13 Grade 6 students from Chumchon Ratchadaphisek Mittraparb 115 School, selected through purposive sampling. The research instruments included: 1) the Long Nan comic book (mean = 4.79, SD = 0.38), 2) 13 phonics-based lesson plans (mean = 4.79, SD = 0.36), 3) a pronunciation skills test (content validity = 1.00, reliability = 0.80), and 4) a 14-item satisfaction questionnaire (content validity = 1.00). Data were analyzed using effectiveness index, percentage, mean, standard deviation, and paired sample t-test.

The findings revealed that: 1. the effectiveness index of the phonics instruction using the Long Nan comic book was 0.7184, equivalent to 71.84%; 2. students' pronunciation post-test scores were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level; and 3. students' overall satisfaction with the learning approach was at the highest level.

Keywords: Reading Aloud, Reading Aloud Skills, Phonics Instruction Methods, Supplementary Comic Book Series

บทนำ

การอ่านเป็นทักษะสำคัญในรายวิชาภาษาไทย อีกทั้งยังเป็นทักษะสำคัญที่นักเรียนต้องเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือทำความเข้าใจเนื้อหาของสิ่งที่อ่าน รวมถึงเนื้อหาสาระของรายวิชาอื่น ๆ ด้วย และในศตวรรษที่ 21 การอ่านยังเป็นทักษะสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนชีวิตในสังคมแห่งเทคโนโลยีได้อีกด้วย (วิจารณ์ พานิช, 2555) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทย สาระการอ่าน โดยผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดผลลัพธ์แก่นักเรียนตามตัวชี้วัดปลายทางว่า นักเรียนต้องอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้ถูกต้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนรัชดาภิเษกมิตรภาพที่ 115 พบว่า นักเรียนมีความบกพร่องด้านการอ่านออกเสียง มีสาเหตุ 4 ประการ ได้แก่ 1. ปัญหาด้านเนื้อหา ทักษะการอ่านออกเสียงมีความสัมพันธ์กับเรื่องระบบเสียงในภาษาไทย ซึ่งมีเนื้อหาจำนวนมากและมีความยาก 2. ด้านผู้สอน สถานศึกษามีครูผู้สอนที่จบการศึกษาเอกวิชาภาษาไทยเพียง 1 คน และรับหน้าที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นปลายทางของการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษา 3. ด้านนักเรียน นักเรียนมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และนักเรียนขาดความมั่นใจในการสื่อสารด้วยภาษาไทยมาตรฐาน และ 4. ด้านสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษามีกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ภาษาหลักที่ชาวไทลื้อใช้ในการสื่อสาร คือ ภาษาไทลื้อ ซึ่งเป็นภาษาที่ไม่มีสระประสม ได้แก่ สระอัว อัวะ และเอีย (ภูเดช แสนสา, ม.ป.ป.)

สาเหตุดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถอ่านออกเสียงคำได้ถูกต้อง และชัดเจนตามหลักการอ่านออกเสียง โดยเฉพาะคำที่ประสมด้วยพยัญชนะต้นสองตัว คำที่มีสระประสม และคำที่สะกดไม่ตรงตามมาตรา สิ่งที่ยืนยันสภาพปัญหาดังกล่าว คือ ผลการทดสอบการคัดกรองความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนรัชดาภิเษกมิตรภาพที่ 115 ปีการศึกษา 2567 การทดสอบดังกล่าวนักเรียนจะต้องอ่านออกเสียงร้อยแก้ว ซึ่งการทดสอบพบนักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านออกเสียงอยู่ในระดับพอใช้และระดับปรับปรุง ปัญหาดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อการอ่านในระดับสูง เชื่อมโยงไปยังการดำเนินชีวิต เพราะการอ่านในระดับสูงเกี่ยวข้องกับทักษะด้านอื่นทั้ง พูด ฟัง และเขียน และส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทยของสถานศึกษา สะท้อนผ่านผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O - NET) ปีการศึกษา 2564 ปีการศึกษา 2565 และปีการศึกษา 2566 มีคะแนนเฉลี่ยรวม 70.64, 65.59 และ 61.91 ตามลำดับ เห็นได้ชัดเจนว่า ผลการทดสอบมีคะแนนลดลง และสาระที่ระบุชัดเจนแนบท้ายการประกาศผลการทดสอบว่า ทางสถานศึกษาต้องแก้ไขและพัฒนาให้มีผลการทดสอบสูงขึ้นทั้ง 3 ปีการศึกษาคือ สาระการอ่าน เป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่า นักเรียนมีปัญหาด้านการอ่าน และสะท้อนให้เห็นถึงข้อบกพร่องด้านการจัด การเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย สาระการอ่าน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ไม่เป็นไปตามเป้าหมายของทางสถานศึกษา (โรงเรียนชุมชนรัชดาภิเษกมิตรภาพที่ 115, 2566)

ด้วยสภาพปัญหาที่กล่าวข้างต้นจึงควรแก้ไขและพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงอันเป็นทักษะพื้นฐานของการอ่าน ผู้วิจัยได้ศึกษาและสืบค้นวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าว พบว่า วิธีการที่เหมาะสมกับการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาคือ วิธีการสอนโฟนิกส์ ซึ่งเป็นวิธีการสอนอ่านที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการออกเสียง แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับตัวอักษรอย่างเป็นระบบ ฝึกให้นักเรียนเรียนอ่านเขียนอย่างเป็นลำดับขั้นตอนตามความยากง่าย และมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้ (รุ่งอรุณ โรจน์รัตนาดำรง ไชยศรี, 2561)

วิธีสอนโฟนิกส์เป็นวิธีการสอนภาษาตามแนวภาษาศาสตร์ ดังที่พบในการศึกษาค้นคว้าของ รุ่งอรุณ โรจน์รัตนาดำรง (2557) ได้ศึกษาแบบเรียนภาษาไทยสำหรับเด็กเริ่มเรียนอ่านเขียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2414 – 2555 ผลการวิจัยพบว่า การสอนอ่านในแบบเรียนภาษาไทยมีลักษณะคล้ายกับวิธีการสอนแบบโฟนิกส์ งานวิจัยดังกล่าวยังยืนยันได้ว่าวิธีการสอนโฟนิกส์เป็นวิธีสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงในรายวิชาภาษาไทยให้แก่นักเรียนได้ ผู้วิจัยจึงได้นำวิธีการดังกล่าวมาใช้แก้ปัญหาการอ่านออกเสียงสำหรับนักเรียน นอกจากวิธีการสอนดังกล่าวผู้วิจัยได้ค้นคว้าเพิ่มเติม พบว่า การใช้สื่อประกอบการสอนสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ อัฐพร อารยานันท (2547) ได้ศึกษาพบว่า หนังสือการ์ตูนสามารถนำมาช่วยในการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้ เพราะหนังสือการ์ตูนมีความสัมพันธ์กับประสาทสัมผัสคือ ตา หู และผิวกายของนักเรียน เพราะนักเรียนได้เห็นภาพ ได้รับฟังเรื่องราว และได้สัมผัสรูปเล่มของหนังสือ ทำให้นักเรียนเข้าถึง และเข้าใจเนื้อหาจากหนังสือง่ายที่สุด จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถยืนยันได้ว่าหนังสือการ์ตูนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมาก

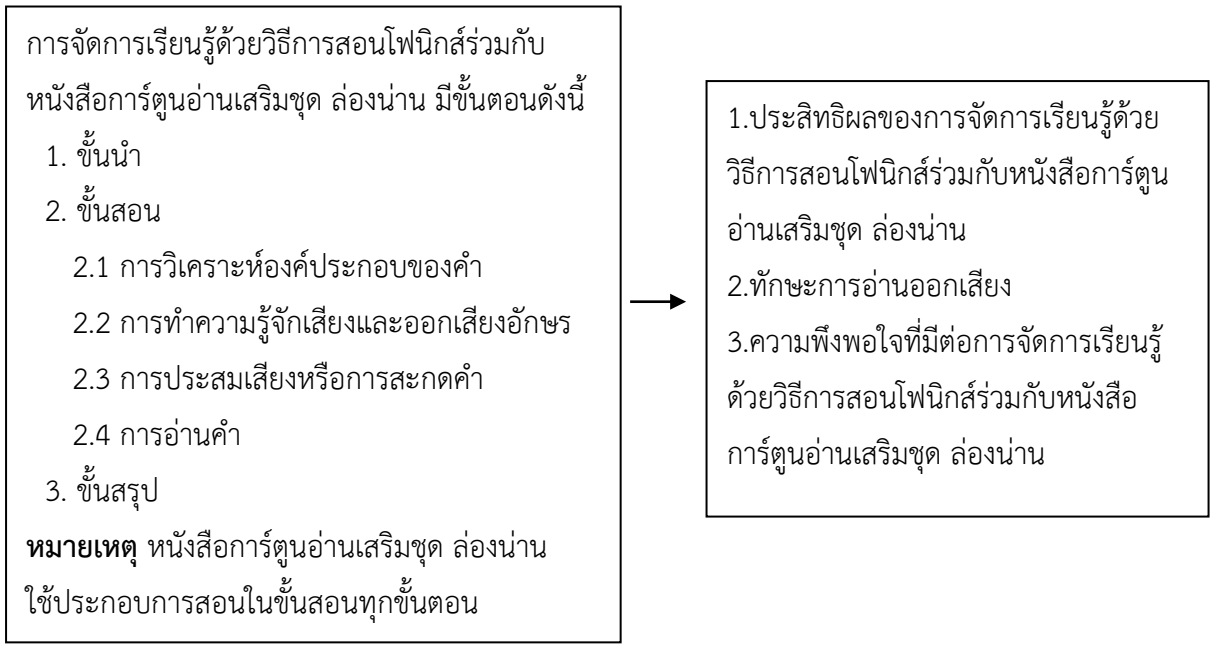
นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นความสำคัญของความรู้ด้านคติชนวิทยา จังหวัดน่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของตำนานพญานาคและตำนานเรือแข่ง ซึ่งเป็นประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญอยู่คู่กับจังหวัดน่านมาเป็นระยะเวลานาน (หออัตลักษณ์น่าน, 2567) เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับนักเรียน จึงได้นำเรื่องราวดังกล่าวมาสร้างสื่อนวัตกรรมหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมประสบการณ์ เพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ โดยสร้างเป็นหนังสือการ์ตูนชุด และมีคำพื้นฐานที่ปรากฏในบทเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงโดยใช้วิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอ่านออกเสียง และช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพ ช่วยรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และมรดกของชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีขั้นตอนและรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนชุมชนรัชดาภิเษกมิตรภาพที่ 115 อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 จำนวน 2 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 30 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนรัชดาภิเษกมิตรภาพที่ 115 อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ที่กำลังศึกษาภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 13 คน ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เพราะห้องเรียนดังกล่าวมีนักเรียนที่มีผลการทดสอบการอ่านออกเสียงของสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับพอใช้และปรับปรุง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 หนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

2.1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมประสบการณ์บัญชีคำพื้นฐานระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และข้อมูลคติชนวิทยาจังหวัดน่าน ตำนาน ความเชื่อเรื่องพญานาคและเรือแข่งเมืองน่าน

2.1.2 สังเคราะห์ขั้นตอนวิธีการสร้างหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมประสบการณ์ คัดเลือกคำศัพท์ในบัญชีคำพื้นฐานระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ตรงกับขอบเขตด้านเนื้อหามาใช้จำนวน 55 คำ เล่มที่ 1 ใช้ 13 คำ เล่มที่ 2 ใช้ 10 คำ เล่มที่ 3 ใช้ 12 คำ และเล่มที่ 4 ใช้ 20 คำ และผู้วิจัยได้กำหนดคำศัพท์ที่มีความสอดคล้องกับขอบเขตด้านเนื้อหาเพิ่มเติม เพื่อให้เพียงพอต่อการใช้แต่งหนังสือการ์ตูน และเพียงพอต่อการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ และคัดเลือกข้อมูลทางคติชนวิทยาจังหวัดน่าน ตำนานความเชื่อเรื่องพญานาค และเรือแข่งเมืองน่าน

2.1.3 สร้างหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมจำนวน 4 เล่ม ฉบับร่าง ที่มีจุดเด่นในส่วนของเนื้อหาและภาษา กล่าวคือ เนื้อเรื่องมีการบอกเล่าประวัติศาสตร์เมืองน่าน ความเชื่อเรื่องพญานาค และความเชื่อเรื่องเรือแข่งเมืองน่าน คำศัพท์ที่ใช้คัดเลือกจากบัญชีคำพื้นฐาน และใช้อักษรต่างสี เพื่อสร้างความแตกต่างของอักษรที่ต้องการให้นักเรียนใช้ฝึกอ่านออกเสียง หนังสือการ์ตูนมีที่มาจากความเชื่อ ดังนี้

เล่มที่ 1 กำเนิดนาคา ใช้ข้อมูลทางคติชนวิทยาจังหวัดน่าน ในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับการกำเนิดของเจ้าผู้ครองนครน่าน ที่ฟักออกจากไข่ขนาดใหญ่ที่สันนิษฐานว่าเป็นไข่ของพญานาค

เล่มที่ 2 นาคาพลัดถิ่น ใช้ข้อมูลทางคติชนวิทยา เรื่อง การย้ายเมืองของพญากรานเมืองจากเมืองวรนครหรือเมืองปัวไปยังภูเพียงแช่แห้ง โดยเดินทางด้วยเรือที่มีรูปลักษณ์เป็นพญานาค

เล่มที่ 3 นาคาลอยเล่น ใช้ข้อมูลทางคติชนวิทยาเรื่อง เรือท้ายล้าและเรือตาตองเป็นเรือที่มีอิทธิฤทธิ์ สามารถออกท่องเที่ยวในยามวิกาลด้วยตนเอง

เล่มที่ 4 ร่องรอยนาคา ใช้ข้อมูลทางคติชนวิทยาที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมจังหวัดน่าน วัดและรูปปั้นพญานาคสำคัญในจังหวัดน่าน และประเพณีการแข่งขันเรือพญานาคของจังหวัดน่าน

2.1.4 สร้างแบบประเมินความเหมาะสมของหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

2.1.5 นำหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมฉบับร่างทั้ง 4 เล่ม เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบข้อมูลด้านความเหมาะสมของเนื้อหา ด้านภาษา และด้านเทคนิค ดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำ

2.1.6 นำหนังสือการ์ตูนที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ผู้เชี่ยวชาญผู้พิจารณาความเหมาะสมของหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาและวรรณกรรมไทย คติชนวิทยา การวัดและประเมินผล ซึ่งผลการพิจารณาความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า หนังสือเล่มที่ 1 กำเนิดนาคา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 หนังสือเล่มที่ 2 นาคาพลัดถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 หนังสือเล่มที่ 3 นาคาลอยแล่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 และหนังสือเล่มที่ 4 ร่องรอยนาคา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 ผลการพิจารณาความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญสรุปได้ว่า หนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน ทุกเล่มมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

2.1.7 ปรับปรุงหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและนำหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง และได้ใช้เกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพด้านเนื้อหา ภาษา ภาพและสี พบว่า นักเรียนมีความมีความคิดเห็นต่อหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมทั้ง 4 เล่มอยู่ในระดับดีมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 และค่าส่วนเบี่ยงเบนเท่ากับ 0.36

2.1.8 ปรับปรุงแก้ไขหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน จากข้อบกพร่องที่พบ จัดพิมพ์เล่มหนังสือการ์ตูนฉบับสมบูรณ์และนำหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่านไปใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดังนี้

2.2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนชุมชนรัชดาภิเษกมิตรภาพที่ 115 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน และศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์และวิธีการสอนโฟนิกส์ โดยผู้วิจัยสังเคราะห์ขั้นตอนวิธีการสอนโฟนิกส์จาก Webster Gray และ Twink การสอนอ่านสะกดคำ และการใช้หนังสือการ์ตูนอ่านเสริมเป็นสื่อการจัดการเรียนรู้

2.2.2 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียง โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำ ผู้วิจัยให้นักเรียนอ่านหนังสือการ์ตูนและคัดเลือกคำศัพท์ให้ตรงกับโจทย์ที่ครูกำหนด 5 - 10 คำ ขั้นสอน ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบของคำ นำคำที่เลือกมาจำแนกองค์ประกอบว่า มีพยัญชนะและสระใด 2) การทำความรู้จักเสียงและออกเสียงอักษร นักเรียนฝึกออกเสียงกับเพื่อนและครูเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง 3) การประสมเสียงหรือการสะกดคำ นักเรียนนำอักษรที่จำแนกมาประสมเสียง และฝึกสะกดอีกครั้ง 4) การอ่านคำ นักเรียนนำคำมาอ่านกับครูเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และทำการทดสอบท้ายบทเรียน และขั้นสรุป ขั้นตอนการสอนทั้ง 4 ขั้นตอนข้างต้น ผู้สอนใช้หนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน ประกอบการสอนอ่านออกเสียงทุกขั้นตอน

2.2.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาและวรรณกรรมไทย ด้านคติชนวิทยา และด้านการวัดและประเมินผล

2.2.4 ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนตามแบบประเมินมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จากการพิจารณาความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 และค่าส่วนเบี่ยงเบนเท่ากับ 0.36

2.2.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่อง และปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน ฉบับสมบูรณ์ นำไปใช้จัดการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2.3 แบบทดสอบเพื่อวัดทักษะการอ่านออกเสียง มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

2.3.1 ศึกษาเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์การวัดประเมินผลการอ่านออกเสียง และบัญชีคำพื้นฐานระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และคัดเลือกคำศัพท์ที่มีการประกอบสร้างด้วยพยัญชนะต้นควบกล้ำหรือคำควบกล้ำแท้ สระประสมเสียงยาว และคำที่มีมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา

2.3.2 สร้างแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียง มีลักษณะเป็นแบบอ่านออกเสียงร้อยแก้วที่มีคำศัพท์จากบัญชีคำพื้นฐาน จำนวน 1 เรื่อง 20 คะแนน (ก่อนเรียนและหลังเรียนใช้แบบทดสอบเรื่องเดียวกัน) และสร้างเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับตรวจแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียง

2.3.3 เสนอแบบทดสอบเพื่อวัดทักษะการอ่านออกเสียงต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบวัดทักษะตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.3.4 เสนอแบบทดสอบเพื่อวัดทักษะการอ่านออกเสียงต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาและวรรณกรรมไทย ด้านคติชนวิทยา และด้านการวัดและประเมินผล จากการพิจารณาความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียง มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

2.3.5 นำแบบทดสอบวัดทักษะด้านการอ่านออกเสียงที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

6. นำผลการทดลองจากการทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างมาหาค่าความเชื่อมั่นตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1971) ซึ่งแบบทดสอบเพื่อวัดทักษะการอ่านออกเสียงมีค่าดัชนีค่าความเชื่อมั่นตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.80 และนำแบบทดสอบเพื่อวัดทักษะการอ่านออกเสียงที่ปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์แล้วไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

2.4 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.4.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ

2.4.2 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน และ 4) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ รวมทั้งสิ้น 14 ข้อ

2.4.3 เสนอแบบประเมินความพึงพอใจต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาและวรรณกรรมไทย ด้านคติชนวิทยา และด้านการวัดและประเมินผล ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า แบบประเมินความพึงพอใจมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 สามารถนำแบบสอบถามความพึงพอใจไปใช้ได้ทุกข้อ

2.4.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผ่านการพิจารณาตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญไปใช้สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างหลังจากการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

3.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำแบบทดสอบเพื่อวัดการอ่านออกเสียงก่อนเรียนใช้เวลา 1 ชั่วโมง โดยนักเรียนจะใช้เวลาในการทดสอบรายบุคคล 5 นาที บทอ่านร้อยแก้วมีคำศัพท์จากบทเรียนรวม 50 คำ โดยนักเรียนจะต้องอ่านให้ถูกต้องตามอักขรวิธี อ่านชัดถ้อยชัดคำ อ่านมั่นใจ และอ่านในระยะเวลาที่กำหนด คะแนนรวม 20 คะแนน และนักเรียนจะต้องผ่านเกณฑ์ระดับดี คือ 17 คะแนนขึ้นไป

3.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงจำนวน 13 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง รวม 13 ชั่วโมง

3.3 นักเรียนทำแบบทดสอบเพื่อวัดการอ่านออกเสียงหลังเรียน โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง วิธีการและแบบบทดสอบเช่นเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน

3.4 นักเรียนตอบแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

3.5 นำคะแนนที่ได้ไปแทนค่าสถิติตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.6 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยดังนี้

4.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน และผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบของหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์การแปลผลข้อมูล (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

4.2 คะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียงก่อนเรียนและหลังเรียนมาหาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากสูตรการหาค่าดัชนีประสิทธิผล E.I. (รัตนะ บัวสนธ์, 2564)

4.3 คะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดทักษะการอ่านออกเสียงก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้วิจัยนำมาเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงโดยใช้สถิติ T-test แบบ Dependent (รัตนะ บัวสนธ์, 2564)

4.4 คะแนนที่ได้จากการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน มาหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเทียบกับเกณฑ์การแปลผล (รัตนะ บัวสนธ์, 2564) แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

4.51 – 5.00 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 มีความพึงพอใจในระดับมาก

2.51 – 3.50 มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 มีความพึงพอใจในระดับน้อย

1.00 – 1.50 มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการหาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีดังนี้ ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ผลรวมของคะแนน		ดัชนีประสิทธิผล (E.I.)
		ทดสอบก่อนเรียน	ทดสอบหลังเรียน	
13	20	157	231	0.7184

จากตาราง 1 ผลการหาคุณภาพของการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7184 แสดงว่า นักเรียนมีทักษะการอ่านออกเสียงหลังจากที่เรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่านเพิ่มขึ้น 0.7184 คิดเป็นร้อยละ 71.84

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงระหว่างก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏผลดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการอ่านออกเสียงก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คะแนนทักษะการอ่านออกเสียง	n	M	S.D.	t	df	p	Effect size
ก่อนเรียน	13	12.077	2.397	10.871	12.000	0.219	3.015
หลังเรียน	13	17.769	1.166				

Normality test (Shapiro-Wilk): W =0.916, p = 0.219

จากตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการอ่านออกเสียงก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน โดยใช้การวิเคราะห์ด้วย Paired sample T-test (W = 0.916, p = 0.219) ทั้งนี้เพราะข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนด้านสถิติหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน เท่ากับ 17.769 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.166 ซึ่งสูงกว่าคะแนนทักษะการอ่านออกเสียงด้านสถิติก่อนการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน เท่ากับ 12.077 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.397 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .0001$, Effect Size = 3.015)

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน ปรากฏผลดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านการจัดการเรียนรู้			
1. ทำให้นักเรียนมีทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ที่ดีขึ้น	4.77	0.44	มากที่สุด
2. ทำให้นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้มากขึ้น	4.69	0.48	มากที่สุด
3. ทำให้นักเรียนได้ฝึกออกเสียง และกล้าแสดงออกมากขึ้น	4.69	0.63	มากที่สุด
4. ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นความสำคัญและรักการอ่านมากขึ้น	4.62	0.51	มากที่สุด
เฉลี่ยด้านการจัดการเรียนรู้	**4.70**	**0.51**	**มากที่สุด**

ตาราง 3 แสดงผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้			
5. ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการอ่านออกเสียงที่ดีขึ้น	4.77	0.44	มากที่สุด
6. ทำให้นักเรียนสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น	4.85	0.38	มากที่สุด
7. ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น	4.85	0.38	มากที่สุด
8. ทำให้นักเรียนสะดวกสบายในการเรียนรู้คำศัพท์มากขึ้น	4.69	0.63	มากที่สุด
เฉลี่ยด้านสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้	**4.79**	**0.46**	**มากที่สุด**
ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน			
9. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	4.46	0.78	มากที่สุด
10. บรรยากาศส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการอ่านออกเสียงที่ดีขึ้น	4.54	0.52	มากที่สุด
11. ครูสร้างบรรยากาศให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น และสนุก	4.54	0.66	มากที่สุด
12. ครูให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลืออย่างทั่วถึง	4.69	0.48	มากที่สุด
เฉลี่ยด้านบรรยากาศในชั้นเรียน	**4.56**	**0.61**	**มากที่สุด**
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ			
13. นักเรียนเข้าใจหลักการ และมีทักษะการอ่านออกเสียงที่ดีขึ้น	4.69	0.48	มากที่สุด
14. นักเรียนรู้วิธีการประสมอักษร เปล่งเสียงคำ นำไปใช้อย่างถูกต้อง	4.77	0.44	มากที่สุด
เฉลี่ยด้านประโยชน์ที่ได้รับ	**4.73**	**0.46**	**มากที่สุด**
รวมทั้งหมด	**4.70**	**0.51**	**มากที่สุด**

จากตาราง 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.70, S.D. = 0.51)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการหาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7184 คิดเป็นร้อยละ 71.84 แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านทักษะการอ่านออกเสียงของนักเรียนที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 71.84 ทั้งนี้เนื่องด้วยผู้วิจัยได้สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล โดยผู้วิจัยได้ศึกษาทักษะด้านการอ่านของกลุ่มตัวอย่างมาเป็นอย่างดี และพัฒนาการจัดการเรียนรู้

ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความสนใจ และธรรมชาติการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยยังได้ค้นคว้าจนพบว่า วิธีการสอนที่มีลักษณะคล้ายกับการอ่านสะกดคำ แต่มีความลุ่มลึกกว่าการอ่านสะกดคำ ได้แก่ วิธีการสอนโฟนิกส์ และศึกษาเพิ่มเติม พบว่า การใช้สื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ประเภทหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมประสบการณ์ ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ความรู้ด้านสังคมวัฒนธรรมส่งผลดีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จึงได้นำวิธีการสอนโฟนิกส์มาสอนร่วมกับหนังสือการ์ตูนที่ใช้ข้อมูลคติชนวิทยา จังหวัดน่าน และเลือกคำศัพท์จากบัญชีคำพื้นฐานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาบูรณาการร่วมกัน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และหนังสือการ์ตูนที่ผ่านการพิจารณาความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด นำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ปรับปรุงแก้ไขจนได้เครื่องมือที่มีคุณภาพ นำไปพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้การที่ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 อาจเป็นเพราะนักเรียนได้เรียนรู้ผ่านวิธีการสอนโฟนิกส์ เป็นการสอนตามแนวภาษาศาสตร์ สอนในระดับเสียงซึ่งมีความลุ่มลึกกว่าการสอนอ่านสะกดคำในภาษาไทยทั่วไป เพราะนักเรียนจะได้ฝึกออกเสียงอักษรทุกตัว และเมื่อประสมคำ นักเรียนสามารถออกเสียงคำได้อย่างถูกต้อง ผนวกกับใช้สื่อนวัตกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องโดยตรงกับนักเรียน นำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์ผ่านโลกแห่งจินตนาการ หนังสือการ์ตูนที่ใช้เหมาะกับช่วงวัยของนักเรียน มีคำศัพท์ที่เหมาะสมกับระดับความรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับ พิมภรณ์ พวงชื่น (2562) ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโฟนิกส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมการเรียนการสอนโฟนิกส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 0.6771 แสดงว่า นักเรียนมีคะแนนเพิ่มขึ้นจากคะแนนทดสอบก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 67.71 และยังสอดคล้องกับ สุนทรี คุณา (2558) ศึกษาการสร้างการ์ตูนเสริมประสบการณ์ชุด วิถีล้านนา สำหรับผู้เรียนภาษาไทยแบบข้ามวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า หนังสือการ์ตูนมีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 83.00/85.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านออกเสียงหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องด้วยการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นการนำวิธีการสอนภาษาตามแนวภาษาศาสตร์ หรือเป็นการเรียนรู้คำศัพท์ในระดับเสียง ส่งผลให้นักเรียนทราบองค์ประกอบของคำอย่างละเอียด และมีขั้นตอนการฝึกทักษะที่เริ่มจากง่ายไปยาก ส่งผลให้นักเรียนเกิดการพัฒนาด้านทักษะการอ่านอย่างเป็นระบบกล่าวคือ การเรียนรู้ขั้นที่ 1 การจำแนกองค์ประกอบของคำ ทำให้ทราบที่มาและองค์ประกอบของคำอย่างละเอียด เพื่อเตรียมความพร้อมนำไปสู่ขั้นตอนการเรียนรู้ต่อไป ขั้นที่ 2 การทำความรู้จักเสียงและออกเสียงอักษร ได้ฝึกฝนในการใช้ฐานกรณ์เพื่อออกเสียง ขั้นที่ 3 การประสมเสียงหรือการสะกดคำ นักเรียนได้ฝึกความคล่องแคล่วในการประสมอักษร นักเรียนสามารถนำเทคนิคและวิธีการไปเทียบเคียงใช้กับคำอื่น ๆ ได้ และขั้นที่ 4 การอ่านคำ นักเรียนได้ฝึกอ่านคำและข้อความที่มีความยาว ส่งผลให้นักเรียนสามารถรับสารจากข้อความได้อย่างถูกต้อง มีความสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านและเขียนสะกดคำภาษาไทยของ ชนินทร์ ทิมฤกษ์ และ ยุพิน ยืนยง (2565) พบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้วิธีการสอนดังกล่าวร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน ซึ่งเป็นสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้

ที่สร้างขึ้นจากความเชื่อในท้องถิ่นของนักเรียน ความเชื่อด้านสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวถูกถ่ายทอดผ่านเรื่องราวแห่งโลกจินตนาการ และยังประพันธ์เรื่องราวโดยใช้คำศัพท์จากบัญชีคำพื้นฐานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และนำเสนอรูปแบบเป็นสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ประเภทการ์ตูนอ่านเสริมประสบการณ์ที่มีรูปภาพและสีสันที่เร้าความสนใจ มีการสร้างสัญลักษณ์หรือเน้นย้ำอักษรที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน ส่งผลให้นักเรียนเกิดการพัฒนาด้านทักษะการอ่านออกเสียง อันมีความสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาหนังสือนิทานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านออกเสียงคำของ อภิชาติ อ้วนศิริ (2566) พบว่า ความสามารถด้านการอ่านออกเสียงคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือนิทาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และยังสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านคำพื้นฐานภาษาไทยโดยใช้บทเรียนการ์ตูนของ จุฑามาศ ศรีใจ (2564) พบว่า ทักษะการอ่านคำพื้นฐานของนักเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการประเมินความพึงพอใจออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อนวัตกรรม ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ร่วมกับหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมชุด ล่องน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องด้วยการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์มีขั้นตอนที่นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการอ่านออกเสียงด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่นักเรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการออกเสียง การใช้อวัยวะในการออกเสียง (ฐานกรณ์) ทำให้บรรยากาศในการเรียนรู้สนุกสนาน และสื่อนวัตกรรมเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียนส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาด้านทักษะ การที่นักเรียนได้ฝึกอ่านผ่านหนังสือการ์ตูนที่สวยงาม ส่งผลให้นักเรียนอ่านคำได้อย่างคล่องแคล่ว อันเป็นประโยชน์สูงสุดที่นักเรียนได้รับ สอดคล้องกับการศึกษาผลการใช้วิธีการสอนโฟนิกส์ที่มีต่อพัฒนาการด้านทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของ กชกร ใจการุณ (2565) พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อวิธีการสอนแบบโฟนิกส์ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 และยังสอดคล้องกับการศึกษาผลการใช้นวัตกรรมหนังสือการ์ตูนอ่านเสริมประสบการณ์ที่สร้างจากคติชนวิทยาของ สุนทรี คุณา (2558) พบว่า ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสือการ์ตูนโดยรวมในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรคำนึงถึงเรื่องของเวลาในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากวิธีการสอนโฟนิกส์เป็นวิธีการสอนที่มีขั้นตอนการสอนหลายขั้นตอน และแต่ละขั้นตอนต้องใช้เวลาในการฝึกฝนเป็นระยะเวลานาน ควรกำหนดชั่วโมงสอนอย่างน้อย 2 ชั่วโมงต่อการสอน 1 ครั้ง

2. ควรสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้สนุกสนานและตื่นเต้น เพราะการเรียนรู้คำศัพท์ในระดับเสียงมีเนื้อหาที่ยาก มีจำนวนมากและหลากหลาย จึงควรเสริมแรงด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อเร้าความสนใจของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรสร้างและพัฒนาหนังสือการ์ตูนอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับวิธีการสอนโฟนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียง โดยการนำเทคโนโลยีด้านเสียงเข้ามามีบทบาทในการสอนอ่านออกเสียง เช่น การใช้เครื่องมือสื่อสารเชื่อมต่อรหัสที่ใช้สัญลักลักษณ์รูปสี่เหลี่ยมแทนข้อมูล (QR Code) แล้วมีเสียงอ่านสะกดคำ

2. ควรสร้างและพัฒนาการ์ตูนแอนิเมชันจากตำนานพญานาคและเรือแข่งเมืองน่านเพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณ

เอกสารอ้างอิง

กชกร ใจการุณ. (2565). *ผลการใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ที่มีต่อพัฒนาการด้านทักษะการอ่านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดดอนกลอย อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. NU Intellectual Repository. https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/5681

จุฑามาศ ศรีใจ. (2564). *การพัฒนาทักษะการอ่านคำพื้นฐานภาษาไทย โดยใช้บทเรียนการ์ตูนร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4* [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. Faculty of Education Naresuan University. http://www.edu.nu.ac.th/th/news/docs/download/2021_06_17_16_07_16.pdf

ชนินทร์ ทิมฤกษ์ และ ยุพิน ยืนยง. (2565). การพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทยโดยการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์, 5*(2), 207 - 232. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JPR/article/view/265101

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 6). สุวีริยาสาส์น.

พิมภรณ์ พวงชื่น. (2562). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนการสอนโฟนิกส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงและสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1* [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. Faculty of Education Naresuan University. http://www.edu.nu.ac.th/th/news/docs/download/2020_06_09_16_51_28.pdf

ภูเดช แสนสา. (ม.ป.ป.). *ประวัติศาสตร์เมืองน่าน*. มหาวิทยาลัยมหิดล.

รุ่งอรุณ โรจน์รัตนาดำรง ไชยศรี. (2561). *รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการเรียนอ่านเขียนของนักเรียนไทยและนักเรียนต่างด้าวและการแก้ปัญหาด้วยแบบเรียนที่พัฒนาตามแนววิธีสอนแบบโฟนิกส์*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

รุ่งอรุณ โรจน์รัตนาดำรง. (2557). *การศึกษาแบบเรียนภาษาไทยสำหรับเด็กเริ่มเรียนอ่านเขียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2414 - 2555* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์]. Digital Research Information Center. https://doi.org/10.14457/KU.the.2014.618

รัตนะ บัวสนธ์. (2564). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรงเรียนชุมชนรัชดาภิเษกมิตรภาพที่ 115. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา*. โรงเรียนชุมชนรัชดาภิเษกมิตรภาพที่ 115.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *ตัวชี้วัดระหว่างทางและปลายทางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

สุนทรี คุณา. (2558). *การสร้างการ์ตูนเสริมประสบการณ์ ชุดวิถีล้านนา สำหรับผู้เรียนภาษาไทยแบบข้ามวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่]. ChiangMai Rajabhat University Intellectual Repository. http://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/1586

หออัตลักษณ์น่าน. (2567). *วัฒนธรรมเฟื่องเรืองนามน่าน*. https://qr-codenan-28e25.firebaseapp.com/roomf.html

อภิชาติ อ้วนศิริ. (2566). *การพัฒนาหนังสือนิทานกับการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านออกเสียงคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. DSpace at Silpakorn University. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/5180

อัฐพร อารยานนท์. (2547). *การพัฒนาหนังสือการ์ตูนเรียนด้วยตนเอง เรื่อง เพศศึกษา สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Cronbach, L. J. (1971). *Essentials of Psychological Testing* (4th ed.). Harper & Row.

การพัฒนาสมรรถนะด้านวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก ในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ

The Development of Science Competency for Teachers with Non - Science Degrees in Small-Sized Schools at Chaiyaphum Province

จีราภรณ์ จันทร์เขียน,[*] และวิชชุตา อ้วนศรีเมือง[**]

Jeeraporn Chankian, and Wichuta Auansrimuang

Received: June 12, 2025 Revised: August 13, 2025 Accepted: September 7, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาสมรรถนะด้านวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก ในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงเอก 2. พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนที่มีวุฒิไม่ตรงสาขาวิชาเอกในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 - 3 จำนวน 50 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ 3) แบบสอบถามครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงเอก 4) คู่มือหลักสูตรการฝึกอบรม สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ 5) แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ พบว่า ด้านการระบุปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.95) และการบูรณาการบริบทจริงของผู้เรียน ได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.25) ครูยังขาดทักษะการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 3.38, S.D. = 0.57) 2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนที่มีวุฒิไม่ตรงสาขาวิชาเอกในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ ด้านองค์ประกอบของหลักสูตร พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่ยกร่างขึ้น ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) เนื้อหาสาระ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล และด้านผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครูฯ พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.32,

[*] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาการศึกษา วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Assistant Professor, Dr., Faculty of Education, General Science Major, Chaiyaphum Rajabhat University

[**] อาจารย์ ดร., สาขาการศึกษา วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Lecturer, Dr., Faculty of Education, General Science Major, Chaiyaphum Rajabhat University

Corresponding Author: phasathai1999@gmail.com

S.D. = 0.12) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์ ($\bar{x}$ = 4.48, S.D. = 0.15) รองลงมาคือ ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.14) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวัดและประเมินผล ($\bar{x}$ = 4.20, S.D. = 0.24)

คำสำคัญ: ครูวิทยาศาสตร์, วุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก, สมรรถนะด้านวิทยาศาสตร์

Abstract

This research study for the development of science competency for teachers with non-science degrees in small sized schools at Chaiyaphum Province aims to: 1. determine the current situation, problems and needs of science teachers who do not hold degrees in science, and 2. develop a training curriculum to enhance science competency for those teachers in small sized schools at Chaiyaphum Province. The samples were 50 non-science major science teachers under the Chaiyaphum Primary Educational Service Area Offices 1 to 3, selected through purposive sampling. The research instruments included: 1) a document and related research analysis form; 2) an interview form; 3) a questionnaire; 4) Manual of a training curriculum for enhancing science competency for non-science degree teachers; 5) an evaluation form assessing the effectiveness of the training curriculum. Data were analyzed employing mean, standard deviation and content analysis.

The results revealed that: 1. the teachers' ability to identify scientific problems was rated with a high mean score ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.95), and the integration of students' real-life contexts also showed a high mean score ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.25). However, the teachers were found to lack scientific experimentation skills, with a lower mean score ($\bar{x}$ = 3.38, S.D. = 0.57); 2. the results from the development of the science competency training curriculum were as follows: the curriculum had six key components: 1) principles and rationale; 2) objectives of the curriculum; 3) learning contents; 4) learning activities; 5) instructional materials, media and learning resources, and 6) assessment and evaluation, and the curriculum evaluation showed that, in overall, the curriculum was rated at a high level ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.12). The highest-rated aspect was an alignment between the curriculum and principles and objectives ($\bar{x}$ = 4.48, S.D. = 0.15), followed by feasibility of implementation ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.14). The lowest-rated aspect was assessment and evaluation ($\bar{x}$ = 4.20, S.D. = 0.24).

Keywords: Science Teachers, Educational Qualification Not in The Relevant Major, Scientific Competency

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ผ่านวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การสังเกต การสำรวจตรวจสอบ และการทดลอง โดยผลลัพธ์จากการปฏิบัติเหล่านี้ถูกนำมาจัดระบบเป็นหลักการ แนวคิด และองค์ความรู้ที่เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการ ทฤษฎี และกฎพื้นฐานของวิชาวิทยาศาสตร์เท่านั้น หากยังทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ รวมทั้งเสริมสร้างทักษะสำคัญด้านการศึกษาค้นคว้าและการคิดค้นทางเทคโนโลยี นอกจากนี้ วิทยาศาสตร์ยังมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงกับเทคโนโลยี มวลมนุษย์ และสภาพแวดล้อม ทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลและผลกระทบซึ่งกันและกัน และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคมอย่างมีคุณค่า กระบวนการเรียนการสอนยังช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลและจินตนาการ การแก้ปัญหา การจัดการ ทักษะการสื่อสาร และการตัดสินใจอย่างเหมาะสม อีกทั้งยังปลูกฝังจิตวิทยาศาสตร์ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้น การเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์จึงมิใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้เชิงเนื้อหา แต่เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักคิด นักนวัตกรรม และนักปฏิบัติ ที่สามารถนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ตอบโจทย์ชีวิตประจำวัน และขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความก้าวหน้าอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะวิทยาศาสตร์เป็นการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการเป็นนวัตกร เป็นนักคิด นักลงมือปฏิบัติ

อย่างไรก็ตามแม้วิชาวิทยาศาสตร์จะมีความสำคัญดังกล่าวข้างต้น แต่ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ครูวิทยาศาสตร์และคณาจารย์ทางด้านการสอนวิทยาศาสตร์ กล่าวเป็นทำนองเดียวกันว่า ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์นั้น ยังไม่เข้าใจถ่องแท้ในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา ซึ่งมีวุฒิการศึกษาที่ไม่ตรงสาขาวิชาเอก กล่าวคือ สำเร็จการศึกษาด้วยวุฒิการศึกษาอื่น แต่โรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องให้สอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนไม่มีครูครบชั้นเรียนหรือไม่มีครูครบตามจำนวนวิชาเอก ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์นั้นเกิดปัญหาหลายอย่างตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านองค์ความรู้ในเนื้อหาสาระ และปัญหาด้านการนำความรู้ไปประยุตก์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ รวมถึงขาดทักษะในการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชา เช่น การทดลอง การตั้งสมมติฐาน หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุผล นอกจากนี้ปัญหาดังกล่าวยังส่งผลต่อทัศนคติของผู้เรียนที่อาจมองว่าวิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ยากและไม่น่าสนใจ หากผู้สอนไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหากับชีวิตจริงหรือสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีข้อจำกัดด้านการใช้สื่ออุปกรณ์ และเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่ทันสมัย ซึ่งมักเกิดจากความไม่มั่นใจและขาดประสบการณ์ของครูผู้สอน ดังนั้นปัญหานี้จึงควรได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบผ่านการอบรม เสริมสร้างสมรรถนะ และสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีคุณภาพเท่าเทียมในทุกบริบทของประเทศ (คณาจารย์ที่สอนวิทยาศาสตร์และครูวิทยาศาสตร์, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2568)

การพัฒนาวิชาชีพครูอย่างหนึ่งที่เป็นที่รู้จักกันดีและมีความสำคัญอย่างยิ่ง คือ การอบรมครู เพราะการอบรมครูถือว่าเป็นการพัฒนาครูในด้านองค์ความรู้ ทักษะกระบวนการ เป็นการพัฒนาที่ไม่ใช้เวลามากเกินไปและไม่ทำให้ผู้อบรมต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาครูกลุ่มเป้าหมายอย่างเร่งด่วนและสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติงานประจำของตนเองไม่ทำให้เสียเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนา

ในช่วงวันหยุดราชการ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูโดยกำหนดให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการพัฒนาครูให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง กำกับและส่งเสริมสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูให้มีความพร้อมและความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่องประกอบกับข้อบังคับครุสภาว่าด้วยการส่งเสริม ยกย่อง และพัฒนาวิชีพไปสู่ความเป็นเลิศในสาขาต่าง ๆ พ.ศ. 2568 ข้อ 4 ที่ว่า ให้มีการส่งเสริม ยกย่อง และพัฒนาวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ ให้แก่ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ผู้ส่งเสริมการศึกษา และผู้เตรียมเข้าสู่วิชาชีพทางการศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ และประพฤติปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ (ข้อบังคับครุสภาว่าด้วยการส่งเสริม ยกย่อง และพัฒนาวิชีพไปสู่ความเป็นเลิศในสาขาต่าง ๆ, 2568)

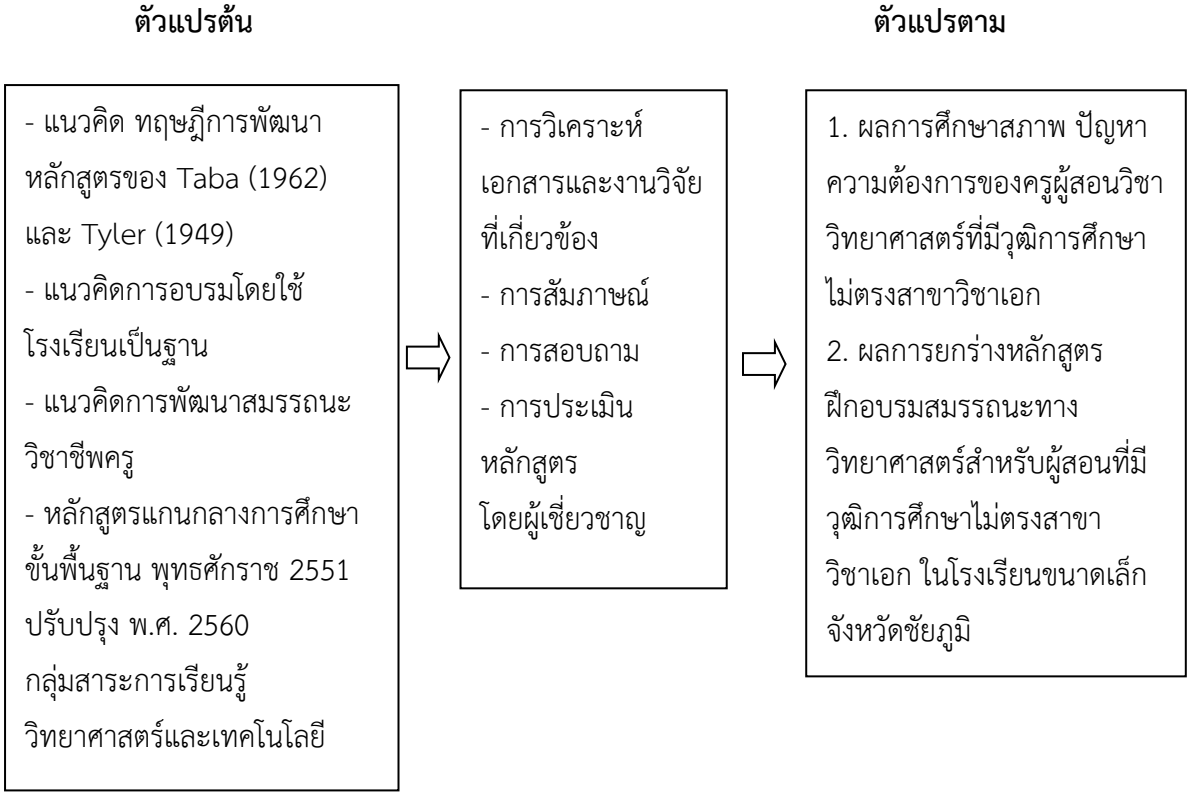
หลักสูตรฝึกอบรมครูถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของครูซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในระดับชาติ โดยเฉพาะในยุคที่บริบททางการเรียนรู้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยี ความหลากหลายของผู้เรียน และแนวคิดทางการศึกษาสมัยใหม่ การจัดหลักสูตรฝึกอบรมที่มีคุณภาพสามารถเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้กับครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้หลักสูตรฝึกอบรมครูยังทำหน้าที่เป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างครูจากหลากหลายบริบท ส่งผลให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการถ่ายทอดนโยบาย แนวทางปฏิบัติใหม่ ๆ และนวัตกรรมการเรียนการสอนที่สามารถนำไปปรับใช้ในห้องเรียนได้จริง ช่วยให้ครูสามารถรับมือกับปัญหาและความท้าทายของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยได้ดียิ่งขึ้นที่สำคัญการฝึกอบรมครูอย่างมีระบบและต่อเนื่อง ยังเป็นกลไกในการสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในวิชาชีพ และพัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการของครู ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรู้โดยรวม ดังนั้น การออกแบบและดำเนินการหลักสูตรฝึกอบรมครูอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบท จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาในระยะยาว

จากเหตุผลความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะด้านวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอกในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้ครูดังกล่าวนั้นสามารถพัฒนาตนเอง นำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอกในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ

กรอบแนวความคิด

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวความคิดการพัฒนาสมรรถนะด้านวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก ในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอกที่เรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำนวน 135 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอกที่เรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำนวน 50 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงเอก ประกอบด้วย 1. แบบวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ค่า IOC = 1.00 2. แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงเอกได้ค่า IOC = 1.00 3. แบบสอบถามครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่จบไม่ตรงเอกได้ค่า IOC = 1.00

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนมีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอกในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 1. หลักสูตรการฝึกอบรมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก 2. แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก ในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก

3.1.1 เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 1. แบบวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก 3. แบบสอบถามครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก

3.1.2 วิธีดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1.2.1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี 2) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรฝึกอบรม 3) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครู 4) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3.1.2.2 สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะครูต่อไป

3.1.2.3 สอบถามครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 - 3 เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลด้านปัญหาการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมฯ

3.2 ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอกในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ

3.2.1 เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 1. หลักสูตรการฝึกอบรม สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก 2. แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม

3.2.2 วิธีดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.2.2.1 นำข้อมูลที่ได้จากสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์และสอบถามครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการร่างหลักสูตรฝึกอบรม

3.2.2.2 ร่างหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก ในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ

3.2.2.3 นำร่างหลักสูตรฝึกอบรมฯ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินดัชนีความสอดคล้องเนื้อหา (IOC) เพื่อหาความสอดคล้องเนื้อหาสาระในหลักสูตรกับจุดประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมฯ

3.2.2.4 นำร่างหลักสูตรฝึกอบรมฯ ที่ผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมฯ

3.2.2.5 คณะผู้วิจัยแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมครูฯ ให้มีความสมบูรณ์ตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์แบบสอบถามความต้องการของครู และการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นคณะผู้วิจัยเป็นผู้สรุปเอง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก โดยการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์และการสอบถามครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พบว่า ความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะให้ครูผู้สอนเกิดสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เพื่อจะนำไปพัฒนาผู้เรียนอย่างมีความหมาย ฝึกทักษะกระบวนการทำงาน การคิดขั้นสูง และสมรรถนะทางด้านแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการวิเคราะห์เอกสารแบ่งเป็นการวิเคราะห์เอกสารหลัก ดังนี้ 1) การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมนั้นจะต้องมีขั้นตอนกระบวนการอย่างเด่นชัด มีการยกร่างหลักสูตร พัฒนาหลักสูตร ประเมินผลหลักสูตร โดยหลักสูตรฝึกอบรมครูจะต้องเน้นให้ครูได้รับความรู้ทั้งทางด้านเนื้อหาสาระ และเน้นการลงมือปฏิบัติเพื่อเป็นการให้ครูได้นำองค์ความรู้ ทักษะกระบวนการไปใช้พัฒนาผู้เรียนต่อไป 2) การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครู พบว่า ควรมีการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครู อย่างสม่ำเสมอ เน้นการพัฒนาและมีการติดตามความก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาครูที่ไม่ตรงกับเอกที่สำเร็จการศึกษา จะต้องมีการพัฒนาทั้งด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการจัดการเรียนรู้ควบคู่กัน

ด้านการสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก พบว่า ครูมีความต้องการจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาตนเองให้เกิดสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ เพราะรายวิชาดังกล่าวค่อนข้างมีความยาก และมุ่งเน้นทักษะกระบวนการทดลอง การทำงานและทักษะการคิดขั้นสูง ซึ่งหากไม่สำเร็จการศึกษาด้านนี้มา จะส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ถึงปัญหาในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเนื้อหาทางด้านวิทยาศาสตร์ เพราะเนื้อหามีความลุ่มลึกมากเกินไป ไม่สามารถนำเนื้อหามาบูรณาการในชีวิตประจำวันได้ และยังไม่มีทักษะในการทดลองทางด้านวิทยาศาสตร์

ด้านการสอบถาม จากการสอบถามครูในโรงเรียนขนาดเล็กมีจุดแข็งสำคัญ พบว่า ในด้านการระบุปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ได้ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.95 และการบูรณาการบริบทจริงของผู้เรียน ได้ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.25 ครูยังขาดทักษะการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ได้ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.57

2. ผลการยกร่างหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก ในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ ผลวิจัยพบว่า

2.1 ด้านองค์ประกอบของหลักสูตร พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่ยกร่างขึ้น ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) เนื้อหาสาระ แบ่งเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 ความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ หน่วยที่ 2 ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หน่วยที่ 3 สมรรถนะการอธิบายปรากฏการณ์เชิงวิทยาศาสตร์ หน่วยที่ 4 การประเมินและออกแบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย กิจกรรมการฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1: การสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อม (1 วัน)

- การอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความท้าทายในการสอนวิทยาศาสตร์
- การทดสอบความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และการสำรวจสมรรถนะตนเอง
- การสร้างแรงจูงใจและทัศนคติที่ดีต่อการสอนวิทยาศาสตร์

ช่วงที่ 2: การพัฒนาความรู้และทักษะ (3 วัน)

- การบรรยายเชิงปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับเนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้
- กิจกรรมกลุ่มย่อยเพื่อวิเคราะห์และแก้ปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ
- ปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ง่ายและมีต้นทุนต่ำ
- การสืบค้นและประยุกต์ใช้แหล่งเรียนรู้ออนไลน์

ช่วงที่ 3: การประยุกต์ใช้ในบริบทจริง (1 วัน)

- การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสมรรถนะ
- การจัดทำสื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก
- การนำเสนอและวิพากษ์แผนการจัดการเรียนรู้

ช่วงที่ 4: การนิเทศติดตามและสะท้อนผล (1 วันต่อเดือน เป็นเวลา 3 เดือน)

- การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนจริง
- การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และถอดบทเรียน
- การสะท้อนผลและวางแผนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรอบรมครู

ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ดังนี้

ตาราง 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ

ด้าน	หัวข้อ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.	ความสอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์	4.48	0.15	มาก
2.	โครงสร้างของหลักสูตร	4.32	0.18	มาก
3.	เนื้อหาสาระและการจัดเรียงลำดับ	4.28	0.20	มาก
4.	กิจกรรมการเรียนรู้	4.36	0.16	มาก
5.	สื่อและแหล่งเรียนรู้	4.24	0.22	มาก
6.	การวัดและประเมินผล	4.20	0.24	มาก
7.	ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง	4.40	0.14	มาก
	รวม	**4.32**	**0.12**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.12) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์ ($\bar{x}$ = 4.48, S.D. = 0.15) รองลงมาคือ ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.14) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวัด และประเมินผล ($\bar{x}$ = 4.20, S.D. = 0.24)

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามประเด็นดังนี้

1. ด้านเนื้อหาสาระ
   - ควรเพิ่มกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียน ขนาดเล็ก
   - ควรปรับเนื้อหาให้มีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับความรู้พื้นฐานของครูที่ไม่จบตรงสาขา
   - ควรเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับการเชื่อมโยงวิทยาศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้
   - ควรปรับสัดส่วนระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้เน้นการลงมือปฏิบัติมากขึ้น
   - ควรเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครูผู้เข้าอบรม
   - ควรออกแบบกิจกรรมที่ให้ครูได้ฝึกประเมินและสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง
3. ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้
   - ควรพัฒนาช่องทางออนไลน์สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังการอบรม
   - ควรจัดทำคู่มือการใช้อุปกรณ์ทดแทนสำหรับการทดลองวิทยาศาสตร์
   - ควรเพิ่มแหล่งเรียนรู้ที่เป็นแอปพลิเคชันสำหรับการสอนวิทยาศาสตร์
4. ด้านการวัดและประเมินผล
   - ควรปรับเครื่องมือวัดให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่ต้องการพัฒนามากขึ้น
   - ควรเพิ่มการประเมินตามสภาพจริงและการประเมินตนเอง
   - ควรปรับเกณฑ์การประเมินให้มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมครูฯ ตามข้อเสนอแนะดังกล่าวทุกประเด็น จนได้หลักสูตฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรภนะครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่ไม่จบตรงเอก เพื่อนำไปใช้ในการอบรมครูต่อไป

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการของครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก โดยการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์และการสอบถามครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ทั้งด้านการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และสอบถามครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก เป็นไปในทำนองเดียวกันกล่าวคือ สภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในปัจจุบันค่อนข้างมีปัญหาทั้งทางด้านองค์ความรู้ของครูผู้สอน กระบวนการทดลองทางวิทยาศาสตร์ และปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่มุ่งเน้นการสอนแบบสมรรถนะและการฝึกกระบวนการแก้ปัญหาหรือคิดขั้นสูงให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนรายวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงกับสาขาวิชาเอกมีความต้องการในการพัฒนาตนเอง มีความประสงค์อยากให้ผู้มีความรู้ความสามารถเป็นวิทยากรมาอบรม โดยหลักสูตรอบรมให้มุ่งเน้นทางด้านทฤษฎี เนื้อหาสาระระดับประถมศึกษา และภาคปฏิบัติ การทดลอง การลงมือทำ ตลอดจนสาธิตการจัดการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงกับสาขาวิชาเอก มองเป็นปัญหาของตนเองว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์นั้นไม่บรรลุจุดประสงค์หรือตัวชี้วัดของหลักสูตร และกิจกรรมไม่สะท้อนความเป็นธรรมชาติของรายวิชา และผู้เรียนไม่ได้เกิดทักษะการคิด การทดลอง และการแก้ปัญหา สอดคล้องกับ วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง และ ภัทราวรรณ จันทร์เนตร์ (2564) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{x}$ = 4.02, S.D. = 0.04 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ด้านเทคนิคและการออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{x}$ = 4.12, S.D. = 0.86 ด้านการออกแบบกิจกรรมฐานสมรรถนะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{x}$ = 3.93, S.D. = 0.95 และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{x}$ = 3.87, S.D. = 0.92

2. ผลการยกร่างหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก ในโรงเรียนขนาดเล็กจังหวัดชัยภูมิ ผลวิจัยพบว่า

2.1 ด้านองค์ประกอบของหลักสูตร พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่ยกร่างขึ้น ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) เนื้อหาสาระ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในระยะที่ 1 เป็นอย่างดี จึงส่งผลให้การสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร ดังที่ Tyler (1949) กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่าประกอบด้วย 1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่โรงเรียนควรบรรลุคืออะไร 2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรที่สามารถทำให้บรรลุจุดมุ่งหมาย 3. ประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้สามารถจัดให้มีประสิทธิภาพอย่างไร 4. เราจะสามารถทราบได้อย่างไรว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ นอกกจากนี้ Taba (1962) ได้กล่าวถึง

องค์ประกอบของหลักสูตรว่าประกอบด้วย 1. การวิเคราะห์ความต้องการ 2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3. การคัดเลือกเนื้อหาสาระ 4. การจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ 5. การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6. การจัดรวบรวมประสบการณ์การเรียนรู้ 7. การกำหนดวิธีวัดและประเมินผล

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรอบรมครู พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.12) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์ ($\bar{x}$ = 4.48) รองลงมาคือ ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง ($\bar{x}$ = 4.40) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวัดและประเมินผล ($\bar{x}$ = 4.20) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรอบรมนั้นมีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการออกแบบหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการของผู้รับการอบรม หลักสูตรมุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะสำคัญของครูวิทยาศาสตร์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาตรงสาขาวิชาเอก จำนวนชั่วโมงมีความพอเหมาะกับผู้อบรม เนื้อหาสาระแบ่งเป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผู้อบรมสามารถที่จะนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติจริงในห้องเรียน อีกทั้งหลักสูตรฝึกอบรมยังจัดหน่วยอบรมในลักษณะง่ายไปหายาก หลักสูตรผ่านการหาความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจนทำให้หลักสูตรพร้อมนำไปใช้ในการพัฒนาครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดอกไม้ ชินโคตร, วาสนา กีรติจำเริญ, และสมเกียรติ ทานอก (2566) ที่ได้ทำวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมสำหรับครูวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานด้านการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมของครูวิทยาศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม 3.1) ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนก่อนอบรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.80 และคะแนนหลังอบรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.38 3.2) ครูมีทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3.3) ความคิดเห็นของครูที่มีต่อคุณภาพของหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3.4) จิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่สอนโดยครูที่ผ่านการอบรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 91.13 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.92 และ 4) ผลการประเมินหลักสูตรความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ ผู้นำไปใช้จะต้องคำนึงถึงเนื้อหาสาระกับระดับชั้นเรียนของผู้เรียนตลอดจนคำนึงถึงบริบทของโรงเรียนต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้

2. หลักสูตรฝึกอบรมมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก ดังนั้นจะต้องมีการเตรียมความพร้อมหรือปูพื้นฐานผู้อบรมก่อนเข้าสู่เนื้อหาอบรม

3. ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก ค่อนข้างจะไม่ค่อยเข้าใจด้านเนื้อหาสาระและการนำไปใช้ ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องมีชั่วโมงในการติดตาม หรือโค้ชเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรอบรมครูจากผู้ใช้หลักสูตรให้ครอบคลุมทั้งผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอน และนักเรียน จะทำให้ตอบสนองความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมมากยิ่งขึ้น

2. ควรนำหลักสูตรฝึกอบรมไปขยายผลกับครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก กับโรงเรียนในสังกัดต่าง ๆ เช่น สพฐ. อปท. อบจ. หรือ สช. เป็นต้น

3. ควรมีการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ทั้งที่มีวุฒิการศึกษาตรงสาขาวิชาเอกและที่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงสาขาวิชาเอก เพราะจะทำให้การจัดการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ข้อบังคับครุสภาว่าด้วยการส่งเสริม ยกย่อง และพัฒนาวิชาชีพไปสู่ความเป็นเลิศในสาขาต่าง ๆ พ.ศ. 2568. (2568, 20 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 142*, ตอนพิเศษ 225 ง, หน้า 31.

ดอกไม้ ชินโคตร, วาสนา กีรติจำเริญ, และสมเกียรติ ทานอก. (2566). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมสำหรับครูวิทยาศาสตร์. *Interdisciplinary Academic and Research Journal,* 4(4), 827 - 844. https://doi.org/10.60027/iarj.2024.276900

วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง และ ภัทราวรรณ จันทร์เนตร์. (2564). การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร, 9*(1), 267 – 277. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/edj/article/view/268761/181362

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* โรงพิมพ์ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. Harcourt, Brace & World, lnc.

Tyler, R.W. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. University of Chicago Press.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

Development of Mathematics Learning Activity Package to Promote Financial Literacy among Lower Secondary School Students

ณัฏฐ์ภคมน คล่องกระบี่,[*] พงศธร มหาวิจิตร,[**] และนารท ศรีละโพธิ์[***]

Natpakamon Klongkrabi, Pongsatorn Mahavijit, and Nart Srilapo

Received: June 15, 2025 Revised: July 15, 2025 Accepted: August 8, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2. เปรียบเทียบความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรม และ 3. ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมฯ กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กแห่งหนึ่ง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 40 คน ซึ่งลงทะเบียนเรียนในกิจกรรมชุมนุมความฉลาดรู้การเงิน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งประกอบด้วย 7 กิจกรรม แบบวัดความฉลาดรู้การเงิน และแบบสอบถามความพึงพอใจ ดำเนินการทดลองเป็นเวลา 7 สัปดาห์ รวม 14 คาบ และวัดผลก่อน – หลังเรียน อย่างละ 1 คาบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมทั้ง 7 กิจกรรม มีคุณภาพในระดับมาก นักเรียนมีคะแนนความฉลาดรู้การเงินหลังใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรม และมีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ความฉลาดรู้การเงิน, ความพึงพอใจ, ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์

---

[*] นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Master's Student, Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Kasetsart University

[**] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Assistant Professor, Principal Thesis Advisor, Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Kasetsart University

[***] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

Assistant Professor, Co-Thesis Advisor, Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Kasetsart University

Corresponding Author: natpakamon.kl@ku.th

Abstract

This research aimed to: 1. develop Mathematics learning activity package to promote financial literacy among lower secondary school students; 2. compare students' financial literacy before and after the implementation of the activities; and 3. investigate students' satisfaction with the use of the activities. The participants were 40 lower secondary students from a small-sized secondary school in Lang Suan District, Chumphon Province, who enrolled in a financial literacy extracurricular club during the second semester of the 2024 academic year. The research instruments included a set of mathematics learning activities designed to enhance the financial literacy of lower secondary school students, consisting of seven activities, a financial literacy assessment, and a satisfaction questionnaire. The experiment was conducted over a period of seven weeks, totaling 14 class periods, with one additional period each for pre-test and post-test assessments. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation.

The results indicated that the seven learning activities were rated at a high level of quality. Students' financial literacy scores after participating in the activities were higher than before, and their overall satisfaction with the activities was also at a high level.

Keywords: Financial Literacy, Satisfaction, Mathematics Learning Activity Package

บทนำ

สังคมในยุคศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง สังคม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงควรมีความรู้เท่าทันรวมทั้งทักษะที่จำเป็นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง Partnership for 21st Century Learning (P21) จึงได้มีการกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (P21 Framework Definitions) ในสาระวิชาหลักและทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (Core Subjects and 21st Century Themes) ได้แก่ ความรู้เรื่องโลก (Global Awareness) ความฉลาดรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ (Financial Economics Business and Entrepreneurial Literacy) ความฉลาดรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) ความฉลาดรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) และความฉลาดรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy) เพื่อเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักเรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา และการสื่อสาร และเพื่อบูรณาการทักษะเข้าในการสอนเนื้อหาหลักด้านวิชาการ ผสานองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน ความชำนาญและความรู้เท่าทันด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (Partnership for 21st Century Learning, 2019)

หนึ่งในกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความฉลาดรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อให้เข้าใจบทบาทของเศรษฐกิจในสังคม โดยใช้ทักษะเพื่อเพิ่มผลผลิตในการทำงานและเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพ (Partnership for 21st Century Learning, 2019) ซึ่งการมีความฉลาดรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจและการเป็นผู้ประกอบการ เป็นหนึ่งในการสร้างเสถียรภาพระบบการเงินที่ดี สามารถมีบริหารทางการเงินได้ราบรื่น ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกรรมทางการเงิน การลงทุน และการระดมทุนในการต่อยอดทำธุรกิจหรือสร้างอาชีพ อีกทั้งการมีเสถียรภาพระบบการเงินที่ดีจะช่วยให้พัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง เศรษฐกิจสามารถเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ความฉลาดรู้การเงิน (Financial Literacy) หมายถึง ความตระหนักรู้ ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่จำเป็นในการตัดสินใจทางการเงินอย่างรอบคอบ (OECD, 2022) ซึ่งการมีความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ ทัศนคติ และพฤติกรรม ในลักษณะที่มีผลให้บุคคลเกิดการตัดสินใจทางการเงินที่ดีและช่วยส่งผลให้บุคคลมีสุขภาพทางการเงินที่ดี (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2556) เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้บริบททางการเงิน (Financial Contexts) ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของตนเอง โดยมีเป้าหมายสูงสุดของการทำให้บุคคลมีความรู้ทางการเงินเพื่อยกระดับให้บุคคลมีทักษะความรอบรู้ทางการเงิน เพื่อการมีชีวิตที่ดี (Well - Being) และมีส่วนร่วมในชีวิตทางเศรษฐกิจได้ตลอดชีวิต (กมลชนก สกนธวัฒน์, 2562) โครงการการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) เริ่มให้ความสำคัญการประเมินความฉลาดรู้การเงิน และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาการเงินส่วนบุคคล มีการกำหนดกรอบการประเมินความรู้ความสามารถความฉลาดรู้การเงิน โดยอธิบายระดับพื้นฐานทางการเงินในแง่ของความรู้ ทัศนคติและทักษะที่จำเป็นสำหรับเยาวชนอายุระหว่าง 15 ถึง 18 ปี เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและการเงิน โดยมีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมของสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติ เนื้อหาประกอบด้วยความรู้และความเข้าใจที่จำเป็นทางการเงิน 4 ประเด็น คือ 1. เงินและธุรกรรม (Money and Transactions) 2. การวางแผนและการจัดการการเงิน (Planning and Managing Finances) 3. ความเสี่ยงและผลตอบแทน (Risk and Reward) และ 4. ภูมิทัศน์ภาคการเงิน (The Financial Landscape) (OECD, 2022)

การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีความฉลาดรู้การเงิน สิ่งสำคัญต้องประยุกต์ใช้ความรู้ทางการเงินให้มีความเหมาะสม คำนึงถึงบริบทสภาพสังคมที่เป็นอยู่ บูรณาการความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ โดยงานวิจัยนี้เน้นการนำความรู้รายวิชาคณิตศาสตร์เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนความรู้ความเข้าใจ เรื่อง ความฉลาดรู้การเงิน โดยเนื้อหาที่ใช้เป็นคณิตศาสตร์การเงินที่จำเป็น โดยคำนึงถึงบริบท ความถนัด และความสนใจของนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการวางแผนและจัดการการเงิน ใช้จ่ายอย่างชาญฉลาด พัฒนาความฉลาดรู้การเงินและนำความรู้ที่ได้มาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทจริงในชีวิตประจำวันต่อไป (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2568) จะเห็นได้ว่า ความฉลาดรู้การเงิน เป็นประเด็นสำคัญที่วงการศึกษาทั่วโลกให้ความสำคัญ โดยมีลักษณะเป็นการบูรณาการศาสตร์ความรู้ต่าง ๆ ทั้งคณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเงินการลงทุน รวมทั้งองค์ความรู้ศาสตร์อื่น ๆ ร่วมด้วย ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดรู้การเงินพบว่ายังมีอยู่ในวงจำกัด อาทิ งานวิจัยของ กมลชนก สกนธวัฒน์ (2562) ที่พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียน มีทักษะในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงิน การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน การประเมินข้อมูลทางการเงินที่จะนำสู่ความสามารถในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการการเงินได้อย่างเหมาะสม และงานวิจัยของ Mega and Shveta (2017) ที่ได้ศึกษาความฉลาดการเงินในเยาวชน เน้นปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากร และความฉลาดรู้การเงิน เพื่อเตรียมบุคคลให้พร้อมในการตัดสินใจทางการเงินที่มีคุณภาพเพื่อเพิ่มความเป็นอยู่ทางการเงินของเยาวชน ซึ่งจากงานวิจัยข้างต้นจะพบว่าล้วนเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องความฉลาดรู้การเงินในแง่มุมสาระเศรษฐศาสตร์เท่านั้น ทั้งที่การสอบโครงการการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ กำหนดการประเมินความฉลาดรู้การเงินไว้ภายใต้กรอบการประเมินความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) อันแสดงให้เห็นได้ว่าคณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการนำความรู้ทางการคำนวณมาใช้ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจความฉลาดรู้การเงิน

ผู้วิจัยทำการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กแห่งหนึ่งในอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ซึ่งมีผลการประเมินจากรายงานการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2566 ในรายวิชาคณิตศาสตร์มีมาตรฐานการเรียนรู้ที่โรงเรียนควรเร่งพัฒนา เนื่องจากคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ นักเรียนส่วนใหญ่ชอบการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านการเล่นเกม ผ่านการแข่งขันและนักเรียนมีความสนใจเนื้อหาการเรียนรู้เรื่องใกล้ตัวที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือทำจึงเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสม เนื่องจากชุดกิจกรรมเอื้อต่อการพัฒนาทักษะอย่างรอบด้าน นักเรียนสามารถเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความสนใจ ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชุดกิจกรรมเป็นเครื่องมือที่สะท้อนผลนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่ได้ลงมือทำไป นอกจากนี้ยังสามารถออกแบบให้สอดคล้อง หลากหลายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของนักเรียน ปรับเนื้อหาตามความเหมาะสม ความสนใจ และบริบทของผู้เรียนเป็นหลัก (อติอร ตัญกาญจน์, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของคณิตศาสตร์ที่มีต่อการส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม บริบทของนักเรียน และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มที่ศึกษาเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนแห่งหนึ่ง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร จำนวน 40 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในกิจกรรมชุมนุมความฉลาดรู้การเงิน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 7 กิจกรรม และแบบประเมินคุณภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินคุณภาพและให้ข้อเสนอแนะ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หาคุณภาพเครื่องมือแบบวัดความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา โดยหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามในแบบวัดกับนิยามความฉลาดรู้การเงิน ผลการหาคุณภาพเครื่องมือแบบวัดความฉลาดรู้การเงินจากทั้งหมด 25 ข้อ หาคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจและแบบประเมินความสอดคล้องข้อคำถามความพึงพอใจให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของข้อคำถาม แล้วนำมาหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าระหว่าง -1 ถึง +1 และผู้วิจัยทำการคัดเลือกเหลือ 15 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในระยะพัฒนา ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเริ่มจากการกำหนดแนวคิดและหลักการสำคัญของชุดกิจกรรม ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแนวทางการพัฒนาชุดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมทักษะด้านการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ จากนั้น ผู้วิจัยได้ออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดด้านการเงิน 4 องค์ประกอบ เป็นจำนวน 7 กิจกรรม เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ หลังจากการออกแบบแล้ว ได้จัดทำแบบวัดความฉลาดรู้การเงินที่ใช้เป็นเครื่องมือประเมินผลก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม แล้วนำไปประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และทำการปรับปรุงก่อนนำไปใช้

เมื่อพัฒนาชุดกิจกรรมเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองใช้เครื่องมือและเก็บข้อมูล นำไปใช้จริงในกิจกรรมชุมนุมของโรงเรียน โดยได้ชี้แจงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงอธิบายถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ก่อนเริ่มใช้ชุดกิจกรรม นักเรียนได้ทำแบบวัดความฉลาดรู้การเงินก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม จากนั้นจึงเริ่มการทดลองใช้ชุดกิจกรรมในช่วงกิจกรรมชุมนุมเป็นเวลา 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ รวม 14 คาบ ในระหว่างการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและรวบรวมข้อคิดเห็นจากนักเรียน หลังจากนักเรียนเรียนรู้ครบตามระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนทำแบบวัดความฉลาดรู้การเงินอีก พร้อมทั้งให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมผลคะแนนจากแบบวัดความฉลาดรู้การเงิน เพื่อนำมาเปรียบเทียบก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เพื่อตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งแบ่งกิจกรรมการเรียนรู้ตามองค์ประกอบทางการเงินทั้งหมด 4 องค์ประกอบ รวมทั้งสิ้น 7 กิจกรรม ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 เปรียบเทียบราคาสินค้า และกิจกรรมที่ 2 ดอกเบี้ยเงินฝาก องค์ประกอบที่ 2 ทักษะทางการเงิน (Financial Skills) ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 3 วางแผนเที่ยวต่างประเทศ และกิจกรรมที่ 4 บริหารจัดการเงิน องค์ประกอบที่ 3 พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 5 วางแผนการลงทุน และองค์ประกอบที่ 4 ภูมิทัศน์ทางการเงิน (Financial landscape) ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 6 ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และกิจกรรมที่ 7 ความมั่งคั่งสุทธิ

หลังจากที่ได้ดำเนินการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินคุณภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ซึ่งผลการประเมินคุณภาพ ได้ผลดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงผลการประเมินคุณภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้เชี่ยวชาญ

องค์ประกอบทางการเงิน	กิจกรรม	μ	σ	แปลผล
ความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge)	1. เปรียบเทียบราคาสินค้า	4.69	0.18	มากที่สุด
	2. ดอกเบี้ยเงินฝาก	4.63	0.26	มากที่สุด

ตาราง 1 แสดงผลการประเมินคุณภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

องค์ประกอบทางการเงิน	กิจกรรม	μ	σ	แปลผล
ทักษะทางการเงิน (Financial Skills)	3. วางแผนเที่ยวต่างประเทศ	4.49	0.21	มาก
	4. บริหารจัดการเงิน	4.68	0.15	มากที่สุด
พฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior)	5. วางแผนการลงทุน	4.66	0.30	มากที่สุด
ภูมิทัศน์ทางการเงิน (Financial landscape)	6. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	4.63	0.26	มากที่สุด
	7. ความมั่งคั่งสุทธิ	4.62	0.25	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 6 กิจกรรม โดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 การเปรียบเทียบราคาสินค้า ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.69 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.18 ลำดับที่ 2 คือ กิจกรรมที่ 4 บริหารจัดการเงิน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.68 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.15 ลำดับที่ 3 คือ กิจกรรมที่ 5 วางแผนการลงทุน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.66 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.30 ลำดับที่ 4 คือ กิจกรรมที่ 6 ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และกิจกรรมที่ 2 ดอกเบี้ยเงินฝาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.63 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.26 และลำดับที่ 6 คือ กิจกรรมที่ 7 ความมั่งคั่งสุทธิ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.62 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.25 และการประเมินอยู่ในระดับมาก จำนวน 1 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 3 วางแผนเที่ยวต่างประเทศ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.49 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.21

2. ผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนกลุ่มที่ศึกษา โดยใช้แบบวัดความฉลาดรู้การเงิน เป็นข้อสอบปรนัย จำนวน 15 ข้อ ข้อละ 2 คะแนน รวม 30 คะแนน โดยผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ ผลการประเมินแสดงดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน (N)	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)
ก่อนเรียน	40	9.05	3.97
หลังเรียน	40	15.65	4.41

จากตาราง 2 แสดงผลเปรียบเทียบความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ก่อนใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.05 คะแนน มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.97 และหลังใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนน

เฉลี่ยเท่ากับ 15.65 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.41 แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน

3. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

หลังจากใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียน โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 10 ข้อ ผลการวิจัยแสดงดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ที่	รายการประเมิน	μ	σ	แปลผล
1	คำชี้แจงและการใช้ภาษา ในชุดกิจกรรมมีความชัดเจน เข้าใจง่าย	4.23	0.97	มาก
2	นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากการใช้ชุดกิจกรรม	4.28	0.96	มาก
3	เนื้อหาในชุดกิจกรรมมีความสนุก	4.35	0.98	มาก
4	ใช้สื่อที่น่าสนใจในการทำกิจกรรม	4.35	0.92	มาก
5	ระยะเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละชุดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.33	0.92	มาก
6	นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำชุดกิจกรรม	4.38	0.81	มาก
7	มีการวัดและประเมินผลครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้	4.38	0.90	มาก
8	ชุดกิจกรรมช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดรู้การเงิน	4.43	0.78	มาก
9	สามารถนำความรู้และทักษะทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาการทำชุดกิจกรรมได้	4.40	0.84	มาก
10	นักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำชุดกิจกรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง	4.50	0.75	มาก
	รวม	**4.36**	**0.88**	**มาก**

จากตาราง 3 พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน ภาพรวมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.88

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

ผลการประเมินคุณภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ผลการประเมินคุณภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยออกแบบความฉลาดรู้ทางการเงินที่เป็นทักษะชีวิตที่จำเป็น มุ่งเน้นที่กระบวนการทางทักษะทางความคิดและประเมินผลจากข้อมูลที่นำมาสู่การตัดสินใจทางการเงิน สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ที่เน้นให้เยาวชนมีทักษะในการจัดการด้านการเงินอย่างมีเหตุผลในชีวิตประจำวัน การที่ชุดกิจกรรมสามารถส่งเสริมความเข้าใจทั้งด้านคณิตศาสตร์และการเงินในเวลาเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของการบูรณาการสาระการเรียนรู้ร่วมกับทักษะชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะเมื่อใช้กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ (กมลชนก สกนธวัฒน์, 2562) ช่วยก่อให้เกิดการสร้างนิสัยทางการเงินที่ถูกต้อง การวางแผนการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนความสามารถในการปรับตัวและวางแผนการเงินให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ล้วนเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. ความรู้ทางการเงิน มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงิน การวางแผนออมเงิน และการวางแผนการลงทุนอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสถานะของบุคคล 2. ทักษะทางการเงิน กระบวนการจัดการข้อมูลทางการเงิน 3. พฤติกรรมทางการเงิน พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเป็นผู้วางแผนทางการเงินและการลงทุนในผลิตภัณฑ์ทางการเงิน 4. ภูมิทัศน์ทางการเงิน เป็นภาพรวมของระบบการเงินที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวในเศรษฐกิจ รวมถึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการเงินและการตัดสินใจทางการเงินในระดับต่าง ๆ (OECD, 2022; กมลชนก สกนธวัฒน์, 2562) ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบทางการเงินมาพัฒนาชุดกิจกรรม ให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินที่จำเป็นในการเรียนรู้กิจกรรม มีการจัดเนื้อหากิจกรรมให้เหมาะสม เนื้อหากิจกรรมมีการเรียงลำดับความรู้ความยากง่ายของกิจกรรม มีการเชื่อมโยงกับบริบทและประสบการณ์ของนักเรียนที่สามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรม ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาองค์ประกอบทางการเงิน จำนวน 7 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 เปรียบเทียบราคาสินค้า กิจกรรมที่ 2 ดอกเบี้ยเงินฝาก กิจกรรมที่ 3 วางแผนเที่ยวต่างประเทศ กิจกรรมที่ 4 บริหารจัดการเงิน กิจกรรมที่ 5 วางแผนการลงทุน กิจกรรมที่ 6 ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และกิจกรรมที่ 7 ความมั่งคั่งสุทธิ จะเห็นได้ว่าทั้ง 7 กิจกรรม สะท้อนให้เห็นถึงการออกแบบกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน โดยการบูรณาการเนื้อหาคณิตศาสตร์เข้ากับสถานการณ์ทางการเงินในชีวิตจริง

ผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมฯ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนใช้ชุดกิจกรรมฯ อาจเนื่องจากการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบชุดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมและประสบการณ์ตรงมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาทักษะด้านความฉลาดรู้ทางการเงินของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการเรียนรู้ที่สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist Learning Theory) ที่เชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ดีขึ้นจากการมีส่วนร่วมในการคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง กิจกรรมที่ออกแบบให้มีสถานการณ์สมจริง ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย นำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจทางการเงินอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ การใช้กิจกรรมที่บูรณาการระหว่างสาระวิชาคณิตศาสตร์และทักษะชีวิตยัง

ช่วยเสริมแรงจูงใจในการเรียน และส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน (Kolb, 1984, อ้างถึงใน ทรัพสิริ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ, 2564) การให้นักเรียนเผชิญกับสถานการณ์จำลองทางการเงิน เช่น กิจกรรมที่ 7 ความมั่งคั่งสุทธิ ช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีเข้ากับการตัดสินใจในชีวิตจริง (Lusardi & Mitchell, 2014) นักเรียนสามารถให้เหตุผลของการจัดการความมั่งคั่ง นำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมมาประยุกต์ใช้ได้จริง ทำให้นักเรียนรู้เท่าทันการเงิน และเห็นความสำคัญของการเงิน แม้ว่าผลการประเมินเป็นรายบุคคลจะพบว่า คะแนนหลังใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนเพิ่มขึ้นไม่มาก อาจด้วยมีปัจจัยอื่น ไม่ว่าจะเป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดทางการเงิน ทัศนคติในการบริหารทางการเงินของนักเรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้การเงินของนักเรียน หลังใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรม โดยเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความฉลาดรู้การเงินเป็นแบบทดสอบที่คำถามมีเนื้อหาสอดคล้องกับกิจกรรมที่นักเรียนได้ทำในชุดกิจกรรม ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาเพื่อหาคำตอบในแบบทดสอบได้ สะท้อนให้เห็นว่าการใช้ชุดกิจกรรมที่ใช้ตัวอย่างสถานการณ์ที่ใกล้เคียงชีวิตจริง นักเรียนจะต้องเผชิญกับสถานการณ์ เรื่องราวต่าง ๆ เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ ประเมินข้อมูลการเงิน นำมาสู่การวางแผนจัดการการเงิน เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กมลชนก สกนธวัฒน์ (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความฉลาดรู้การเงินหลังการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางระดับสถิติที่ .05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วันทนีย์ ทองมี (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้วยวิธีการแบบเปิดร่วมกับสถานการณ์จำลอง เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าคะแนนก่อนใช้ชุดกิจกรรม

3. จากผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน ภาพรวมในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่า ชุดกิจกรรมมีการออกแบบที่หลากหลายและมีความน่าสนใจสามารถส่งผลต่อทัศนคติและความพึงพอใจของผู้เรียน โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีความต้องการในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่มีความท้าทาย สนุก และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การใช้กิจกรรมกลุ่ม การแข่งขัน และระบบให้คะแนนตามผลงาน ช่วยส่งเสริมความร่วมมือ การมีส่วนร่วม และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนรู้สึกมีคุณค่าในบทบาทของตนในกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบมาอย่างมีระบบและสอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจในสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน ส่งผลให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์เข้ากับการวางแผนการเงิน การจัดการรายรับรายจ่าย และการตระหนักรู้ถึงผลของพฤติกรรมทางการเงินของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันและส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายในระดับบุคคล ความพึงพอใจในระดับสูงนี้ยังอาจส่งผลต่อแรงจูงใจภายในของนักเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืนและต่อยอดไปสู่การปรับใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์และความฉลาดรู้ทางการเงินในชีวิตจริงอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป (Sun & Rueda, 2012) ทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และความพึงพอใจของผู้เรียนได้ (Deci & Ryan,

2000) และเนื้อหากิจกรรมมีความเหมาะสมกับนักเรียน เนื้อหากิจกรรมสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันทำให้นักเรียนเห็นถึงประโยชน์ของชุดกิจกรรมฯ

นอกจากนี้การออกแบบชุดกิจกรรมที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมช่วยให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดทางการเงินจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ อีกทั้งสร้างแรงจูงใจในการบริหารเงิน กระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจและตั้งเป้าหมายทางการเงินของตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัชณาภรณ์ คำศรี และคณะ (2566) ได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อส่งเสริมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มุ่งเน้นการผสมผสานการเรียนรู้แบบต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้คณิตศาสตร์กับสถานการณ์ ในชีวิตจริง โดยผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ภาพรวมในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัย

1. ข้อควรคำนึงก่อนใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ครูผู้สอนควรศึกษาองค์ความรู้ด้านการเงินใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน ทักษะทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และภูมิทัศน์ทางการเงิน เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง

2. ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับความพร้อมของนักเรียน นักเรียนควรมีความรู้พื้นฐานด้านการเงินก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาและแนวคิดทางการเงินที่นำเสนอในชุดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การจัดกิจกรรมควรมีความต่อเนื่อง เพราะมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม หากมีอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ควรมีการทบทวนเนื้อหากิจกรรมที่เคยดำเนินการไปแล้วก่อนเริ่มกิจกรรมครั้งใหม่ เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับเนื้อหาใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การขยายกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาชุดกิจกรรม โดยมีการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยออกแบบเนื้อหาให้มีความซับซ้อนและเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน รวมถึงสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้

2. ควรมีการบูรณาการความฉลาดรู้ทางการเงิน ในเนื้อหารายวิชาคณิตศาสตร์ตามหลักสูตร โดยกำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับแต่ละระดับชั้น เพื่อส่งเสริมทักษะด้านการเงินตั้งแต่ระดับพื้นฐานและพัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้นอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก สกนธวัฒน์. (2562). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chula Digital Collections. https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/9813

ทรัพสิริ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา, สรัฐ ฤทธิ์รณศักดิ์, และวาสนา จักร์แก้ว. (2564). การจัดการเรียนการสอนจากประสบการณ์ตามสภาพจริงตามรูปแบบกิจกรรมประสบการณ์. *วารสารธรรมศาสตร์*, *40*(2), 116 - 129. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tujo/article/download/271858/181699

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2556). *รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี 2556*. https://www.1213.or.th/th/flsurveyreport/2556ThaiFLsurvey.pdf

รัชณาภรณ์ คำศรี, ปริญา ปริพุฒ, และเกษศิริ ทองเฉลิม. (2566). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, *6*(1), 139 - 152. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edunsrujo/article/download/258971/175715/1019614

วันทนีย์ ทองมี. (2565). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยวิธีการแบบเปิดร่วมกับสถานการณ์จำลองเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงิน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* [การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. NU Intellectual Repository. https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/6569/3/WantaneeThongmee.pdf

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2568). *กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์การเงินระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.* สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

อติอร ตัญกาญจน์. (2562). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมไทยโดยใช้กระบวนการกระจ่างค่านิยมเพื่อส่งเสริมความซื่อสัตย์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chula Digital Collections. https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/9819

Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and The Self - Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, *11*(4), 227 - 268. https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2000_DeciRyan_PIWhatWhy.pdf

Lusardi, A. & Mitchell, O. S. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of Economic Literature*, *52*(1), 5 - 44. https://doi.org/10.1257/jel.52.1.5

Mega, G. & Shveta, S. (2017). *Financial Literacy Among Youth*. Haryana School of Business, Guru Jambheshwar University of Science and Technology.

OECD. (2022). *OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion 2022*. https://www.oecd.org/financial/education/2022-INFE-Toolkit-Measuring-Finlit-Financial-Inclusion.pdf

Partnership for 21st Century Learning. (2019). *Framework for 21st Century Learning*. https://www.marietta.edu/sites/default/files/documents/21st_century_skills_standards_book_2.pdf

Sun, J. C.-Y. & Rueda, R. (2012). Situational Interest, Computer Self - Efficacy and Self - Regulation: Their Impact on Student Engagement in Distance Education. *British Journal of Educational Technology*, *43*(2), 191 - 204. https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2010.01157.x

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ

Development of Learning Activities Based on VARK Learning Style to Enhance English Communication Skills

พัชรวรรณ ไวทยกุล,[*] พงศธร มหาวิจิตร,[**] และอรปวีณ์ กุลพรเพ็ญ[***]

Patcharawan Vaidyakula, Pongsatorn Mahavijit, and Onpawee Koonpornpen

Received: June 15, 2025 Revised: July 15, 2025 Accepted: August 8, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ 2. ศึกษาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉันโดยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK จำนวน 6 แผนการเรียนรู้ 20 คาบเรียน 2) แบบวัดความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เลือกเรียนในรายวิชา อ 20232 ภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉัน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 37 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK จำนวน 6 แผนการเรียนรู้ มีผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ในรายวิชา อ 20232 ภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉัน พบว่า มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวนทั้งสิ้น 26 คน คิดเป็นร้อยละ 70.27 และ 3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ, ลีลาการเรียนรู้ VARK

---

[*] นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Master's Student, Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Kasetsart University

[**] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Assistant Professor, Dr., Principal Thesis Advisor, Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Kasetsart University

[***] อาจารย์ ดร., สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

Lecturer, Dr., Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Kasetsart University, Co - Thesis Advisor

Corresponding Author: patcharawan.v@ku.th

Abstract

This study aimed to develop VARK-based learning activities to enhance students' English communication skills. Specific objectives were: 1. to design learning activities aligned with the four VARK modalities, 2. to improve communication abilities in "English for communication in my Local", and 3. to assess student satisfaction with these VARK-informed activities. The research instruments included: 1) six VARK-based lesson plans spanning 20 Class periods 2) a test measuring English communication proficiency, and 3) a student satisfaction questionnaire regarding the VARK learning activities. Participants were 37 students in Matthayom 1 enrolled in the E20232 English for communication in my Local during the second semester of the 2024 academic year. Data was analyzed using percentages, means, and standard deviations.

The findings indicated that 1. the overall evaluation of the six VARK-based lesson plans was at a high level 2. 26 students (70.27%) met the passing criterion for English communication ability in English for communication in my Local course, and 3. students satisfaction with the VARK-based activities was predominantly high.

Keywords: Student Satisfaction, English Communication Skills, VARK Learning Styles

บทนำ

การจัดการศึกษาจะต้องยึดหลักว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และให้ถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้น กระบวนการจัดการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้สถานศึกษาจัดเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) โดยนักเรียนทุกคนล้วนแต่มีเอกลักษณ์ และมีความแตกต่างเฉพาะตนเอง อันเกิดจากลักษณะทางพันธุกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย และการได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัว สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนหล่อหลอมให้มนุษย์เกิดความแตกต่างด้วยกันทั้งสิ้น ในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและจะต้องส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยครูผู้สอนจะต้องมองเห็นถึงความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนที่หลากหลายผ่านมุมมองของนักเรียนเอง การจัดการสอนแบบตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่ใช่เป็นการจัดการสอนที่เน้นเฉพาะนักเรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือให้ความสำคัญกับนักเรียนคนใดเป็นพิเศษ แต่เป็นการจัดการสอนที่ตอบสนองความต้องการและความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (Tomlinson, 1999) เพื่อให้นักเรียนได้บรรลุเป้าหมายในการเรียนตามความถนัดและความสนใจ ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายของมนุษย์เป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องออกแบบการจัดการสอนให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้และระดับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สนุกและกระตุ้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม มีความสอดคล้องกับธรรมชาติและบริบทของนักเรียน คำถึงถึงลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนที่เป็นสิ่งที่นักเรียนมีความถนัดในการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ครอบคลุม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้ลีลาการเรียนรู้ของตนเอง รวมไปถึงมีวิธีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องจะช่วยส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน (เจษฎา บุญมาโฮม และ ปราณี สีนาค 2565; รัชย์ชวินท์ ยะอนันต์ และคณะ, 2559)

ครูผู้สอนส่วนใหญ่มักจะจัดการสอนโดยใช้กระบวนการใดกระบวนการหนึ่งซึ่งวิธีการดังกล่าวไม่สามารถตอบสนองความแตกต่างและลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนได้ครบถ้วนทุกคน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหลื่อมล้ำกัน ซึ่งปัญหาที่ตามมาคือ นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน เกิดเจตคติเชิงลบในรายวิชานั้น ๆ และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มนี้จะตกต่ำลง สอดคล้องกับ พรประภา จันตาวงษ์ (2556) กล่าวว่า ปัจจัยที่จะทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการสอน จะประกอบไปด้วย ครูผู้สอน ตัวนักเรียน และกระบวนการจัดการสอน โดยองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการจัดการสอน คือ ตัวนักเรียน ครูผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อลดช่องว่างระหว่างครูผู้สอนและนักเรียนจากนั้นจึงจะกำหนดกระบวนการจัดการสอน โดยกระบวนการสอนจะต้องมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอนและความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความแตกต่างกัน

Fleming & Mills (1992) กล่าวว่า นักเรียนมีการตอบสนองในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันโดยนักเรียนมักจะใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 4 ในการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้แบบ VARK Learning Style เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วย 1. ลีลาการเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีด้านการมองเห็น (Visual) นักเรียนกลุ่มนี้จะเรียนรู้ได้ดีหากมีการรับสารผ่านประสาทสัมผัสด้านการมองเห็น 2. ลีลาการเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีจากการเรียนรู้ด้วยการฟัง (Auditory) นักเรียนกลุ่มนี้จะรับสารผ่านการได้ยินได้ฟังเรื่องราว 3. ลีลาการเรียนรู้ที่นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการอ่านและการเขียน (Read and

Write) นักเรียนกลุ่มนี้จะเรียนรู้ได้ดีผ่านการเขียนหรือการอ่านออกเสียงเพื่อทำให้ตนเองเกิดความเข้าใจในเนื้อหา และ 4. ลีลาการเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีจากการลงมือปฏิบัติ (Kinesthetic) ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้จะเรียนรู้ได้ดีหากได้ลงมือปฏิบัติด้วยเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัศไนย นิธิประทีป และ สิริยุพิน ศุภ์ธนัชภัคชนา (2564) ที่ระบุว่า แนวคิด VARK Learning Style เป็นแนวคิดของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสและการรับรู้ความรู้สึกทางกายภาพทั้ง 4 ด้านของมนุษย์มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอันจะส่งผลให้นักเรียนเกิดความจดจำเนื้อหาได้ในระยะยาว ซึ่งส่งผลดีต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นหลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการใช้แนวคิด VARK Learning Style

หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสตรีนครสวรรค์ได้จัดรายวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉัน เป็นรายวิชาเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อตอบสนองนโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดนครสวรรค์ เน้นปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในบ้านเกิด วัฒนธรรม และส่งเสริมให้นักเรียนนำเสนอความเป็นจังหวัดนครสวรรค์ให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจได้ การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทว่าที่ผ่านมายังพบว่า การจัดการเรียนรู้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการและความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนได้ และนักเรียนบางคนไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการสอนนั้นไปใช้สื่อสารในชีวิตจริงได้ อันเนื่องมาจากการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ยังให้ความสำคัญกับความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มใหญ่ในห้องเรียน ทั้งนี้สิ่งที่ครูจะต้องคำนึงถึงคือความสามารถในการสื่อสารที่เป็นหัวใจหลักของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยการจัดการเรียนรู้ที่จะสามารถพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนได้นั้น ครูผู้สอนจะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับลีลาการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองและมีความกล้าที่จะสื่อสารเพิ่มมากขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมองเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อมุ่งเน้นที่จะพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนในรายวิชา อ 20232 ภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉัน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ที่ตนเองถนัด และสามารถพัฒนาทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK ของนักเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีนครสวรรค์

2. เพื่อศึกษาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีนครสวรรค์ โดยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK ในรายวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษากับกลุ่มประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 37 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา อ 20232 ภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 แผน 20 คาบเรียน โดยผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 5 ท่าน ในด้านความถูกต้องทางภาษา ในขั้นตอนของการสร้างและพัฒนาเครื่องมือผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ลีลาการเรียนรู้ สังเคราะห์วิธีการสอน เทคนิคการสอน การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ จากเอกสาร บทความทางวิชาการ สื่อวีดิทัศน์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และเขียนสรุปจนได้ความคิดรวบยอดที่เพียงพอในการจัดทำการวิจัย จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ความแตกต่างทางด้านลีลาการเรียนรู้ของนักเรียน โดยใช้แบบวัดลีลาการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Fleming & Mills (1992) VARK Learning Style ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านลีลาการเรียนรู้ VARK ในรายวิชา อ 20232 ภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉัน จำนวน 6 แผน 20 คาบเรียน ประกอบไปด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ตำนานจระเข้ด่างเกยไชย จำนวน 4 คาบเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 4 คาบเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 อาหารขึ้นชื่อของจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 4 คาบเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ภูมิปัญญาพื้นบ้านของจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 3 คาบเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ประเพณีและวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 3 คาบเรียน และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 Welcome Trip at Nakhon Sawan 3 Days 2 Nights จำนวน 2 คาบเรียน หลังจากที่ออกแบบแล้วได้นำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 5 ท่านประเมินคุณภาพและทำการปรับปรุงก่อนการนำไปใช้

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ซึ่งมีลักษณะเป็นเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ได้แก่ ดีมาก ดี ปานกลาง พอใช้ ควรปรับปรุง ผ่านการหาคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของรายการประเมินกับผลการเรียนรู้รายวิชา ผลการประเมินพบว่ารายการประเมินสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ของรายวิชา และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการหาคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของข้อคำถามได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.91

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปใช้ในรายวิชาภาษาอังกฤษท้องถิ่นของฉัน ซึ่งเป็นรายวิชาเลือกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีนครสวรรค์ ซึ่งก่อนการใช้เครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวัดลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้แบบวัดลีลาการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Fleming & Mills (1992) VARK Learning Style จากนั้นจึงเริ่มดำเนินการทดลองโดยการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นและประเมินความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษควบคู่กัน รวมไปถึงมีการจดบันทึกพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม หลังจัดการเรียนการสอนครบตามแผน

การจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยได้สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมผลคะแนนจากการประเมินความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียน จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 10 คะแนน โดยกำหนดเกณฑ์การผ่านที่ร้อยละ 70 ตามค่าเป้าหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสตรีนครสวรรค์ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ผลการศึกษา

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 5 ท่าน แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 5 ท่าน

N=5

แผนการจัดการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ตำนานจระเข้ด่างเกยไชย	4.48	0.78	ระดับมาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครสวรรค์	4.45	0.79	ระดับมาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 อาหารขึ้นชื่อของจังหวัดนครสวรรค์	4.42	0.83	ระดับมาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ภูมิปัญญาพื้นบ้านของจังหวัดนครสวรรค์	4.40	0.85	ระดับมาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ประเพณีและวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์	4.45	0.778	ระดับมาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 Welcome Trip at Nakhon Sawan 3 Days 2 Nights	4.41	0.97	ระดับมาก

จากตาราง 1 ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ พบว่า ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ตำนานจระเข้ด่างเกยไชย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 ลำดับที่ 2 คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ประเพณีและวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 ลำดับที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

อาหารขึ้นชื่อของจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83 ลำดับที่ 4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 Welcome Trip at Nakhon Sawan 3 Days 2 Nights มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.97 และแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ภูมิปัญญาพื้นบ้านของจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.85

2. ผลการศึกษาความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉัน โดยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตาราง 2 แสดงผลการศึกษาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉัน โดยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70	คิดเป็นร้อยละ
26	70.27
จำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70	คิดเป็นร้อยละ
11	29.73

จากตาราง 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษกับกลุ่มที่ศึกษาและทำการประเมินผลความสามารถในการสื่อสารโดยใช้แบบประเมินความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียน จำนวน 10 ครั้ง พบว่า มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 70.27 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด และมีนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 29.73 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามลีลาการเรียน VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ

ตาราง 3 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ

N = 37

ข้อ	รายการประเมิน	μ	σ	แปลผล
1.	ครูมีการแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ก่อนการจัดการเรียนรู้	4.46	0.65	มากที่สุด
2.	ครูจัดการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนได้ดี	4.51	0.63	มากที่สุด
3.	ครูให้ความสำคัญกับนักเรียนเท่าเทียมกัน	4.51	0.67	มากที่สุด
4.	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกถึงศักยภาพของนักเรียนตามความสามารถในการเรียนรู้ได้ดี	4.51	0.67	มากที่สุด
5.	ครูจัดบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้	4.57	0.58	มากที่สุด
6.	สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้มีความหลากหลาย	4.51	0.53	มากที่สุด

ตาราง 3 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ (ต่อ)

N = 37

ข้อ	รายการประเมิน	μ	σ	แปลผล
7.	สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถตอบสนองความแตกต่างของนักเรียนได้ดี	4.43	0.66	มาก
8.	สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน	4.49	0.66	มาก
9.	สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้ดี	4.3	0.68	มาก
10.	สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้	4.54	0.60	มากที่สุด
11.	ครูแจ้งแนวทางในการเก็บคะแนนแต่ละครั้งให้นักเรียนทราบ	4.35	0.71	มาก
12.	การประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.56	0.69	มากที่สุด
13.	เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดและประเมินผลมีความยืดหยุ่น	4.56	0.69	มากที่สุด
14.	นักเรียนมีโอกาสในการนำเสนอชิ้นงานตามความถนัดและความสามารถในการเรียนรู้	4.68	0.48	มากที่สุด
	รวม	**4.50**	**0.63**	**มาก**

จากตาราง 3 ผลการสอบถามความพึงพอใจจากการจัดการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ของนักเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉัน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (μ = 4.50, σ = 0.63) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการมีโอกาสในการนำเสนอชิ้นงานตามความถนัดและความสามารถในการเรียนรู้มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (μ = 4.68, σ = 0.48) ลำดับที่ 2 นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนในห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (μ = 4.57, σ = 0.58) และลำดับที่ 3 นักเรียนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลมีความยืดหยุ่น (μ = 4.56, σ = 0.69)

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากแผนการจัดการเรียนรู้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีกิจกรรมที่หลากหลาย สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดี ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดรูปแบบการเรียนรู้ของ Fleming & Mills (1992 อ้างถึงใน ศักดิ์คเรศ ประกอบผล, 2563) มาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

ซึ่งกล่าวว่า ผู้เรียนจะใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 4 คือ การได้ยิน การมองเห็น การได้กลิ่น และการสัมผัสในการรับข้อมูลและความรู้ทำให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน แบ่งได้เป็นนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ดีผ่านภาพหรือสัญลักษณ์ นักเรียนที่เรียนรู้ได้ดีผ่านเสียง นักเรียนที่เรียนรู้ได้ดีผ่านการอ่านและการเขียน และนักเรียนที่สามารถเรียนรู้ได้ดีผ่านการลงสัมผัสหรือการลงมือปฏิบัติ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจะได้ผลดีหากครูผู้สอนรู้ถึงความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้วิจัยจึงนำจุดเด่นดังกล่าวมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉัน ซึ่งเป็นรายวิชาที่นักเรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับจังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นจังหวัดที่นักเรียนอาศัยอยู่ โดยผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้จุดเด่นของจังหวัดนครสวรรค์ที่เป็นเรื่องใกล้ตัวของนักเรียน เช่น ตำนานจระเข้ด่างเกยไชย สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครสวรรค์ อาหารขึ้นชื่อของจังหวัดนครสวรรค์ ภูมิปัญญาพื้นบ้านของจังหวัดนครสวรรค์ และประเพณีและวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์ มาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้เนื้อหาในรายวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉันมีความน่าสนใจ นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับ อิชยา กองไชย (2565) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวจะทำให้นักเรียนสามารถข้าใจได้ง่ายและยังสามารถช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้เข้ากับการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน

2. เมื่อนำแผนการจัดการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษในรายวิชาภาษาอังกฤษสื่อสารท้องถิ่นของฉัน จำนวน 37 คน แล้ววัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนหลังจากการเรียนรู้เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 26 คน และไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 11 คน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้สามารถส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนได้หลายรูปแบบ โดยที่ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถนำเสนอผลงานได้ตามรูปแบบที่นักเรียนสนใจ เช่น การนำเสนอผลงานด้วยการเขียนเล่าเรื่องจากภาพเป็นภาษาอังกฤษ การนำเสนอผลงานด้วยการใช้โปรแกรม Canva เป็นภาษาอังกฤษ การนำเสนอผลงานด้วยการทำคลิปวิดีโอเป็นภาษาอังกฤษ เป็นต้น ซึ่งการนำเสนอผลงานตามความสนใจสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนได้อย่างหลากหลายรูปแบบ และสามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนในด้านของลีลาการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ ปฏิพัทธ์ อุกฤษ (2564) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการสื่อสารโดยการใช้ภาษาอังกฤษ จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับในห้องเรียนมาใช้ในการสื่อสารกับสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ในชั้นเรียน โดยใช้ทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งครูจะมีหน้าที่ในการช่วยเหลือและให้คำแนะนำจึงจะส่งผลให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเพื่อนำเสนอผลงานได้ดี และรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนมีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น เนื่องจากนักเรียนสามารถจดจำเนื้อหาจากการเรียนได้นานยิ่งขึ้น (Davis, 1991; Jonassen & Grabowski, 1993; Caldwell & Ginthier, 1996; Dunn et al, 1996 อ้างถึงใน เกดิษฐ์ จันทร์ขจร และ ณัฐ สิทธิกร, 2564) แต่ทั้งนี้ยังคงมีนักเรียน จำนวน 11 คน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินความสามารถในการสื่อสาร อาจเนื่องจากหลายเหตุปัจจัย อาทิ นักเรียนบางคนไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูต้องการให้นักเรียนปฏิบัติ ยกตัวอย่างในการเรียนคาบเรียนที่ 2 เรื่อง ตำนานจระเข้ด่างเกยไชย ที่ครูต้องการให้นักเรียนวิเคราะห์ตัวละครในเนื้อเรื่องด้วยกระบวนการ SWOT จากนั้นให้นักเรียนนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวละครเป็นภาษาอังกฤษ แต่นักเรียนในกลุ่มนี้เขียนภาษาไทยลงในใบงาน แต่เมื่อนำเสนอ จะต้องนำเสนอผลงานเป็นภาษาอังกฤษ นักเรียนจึงต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษก่อนการนำเสนอ ทำให้ไม่มีโอกาสในการตรวจสอบคำศัพท์และเกิดความผิดพลาดในการสื่อสารและทำให้ได้คะแนนน้อยลงไปจากการนำเสนอผลงานครั้งแรก ทำให้ครูต้องอธิบายภาระงาน

ที่ครูมอบหมายให้นักเรียนฟังอย่างละเอียดและทำการตรวจสอบผลงานของนักเรียนก่อนการนำเสนอผลงาน ส่งผลให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำงานเพิ่มมากขึ้นและทำให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษที่ดีขึ้นในการนำเสนอผลงานต่อมา แต่ก็ยังคงมีการใช้คำศัพท์ที่ผิดพลาดบ้าง ซึ่งครูจะต้องทำหน้าที่ในการตรวจทานคำศัพท์ของนักเรียนก่อนการนำเสนอทุกครั้ง เพื่อแก้ไขความผิดพลาดของนักเรียน หลังจากที่ได้มีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์และวิธีในการเขียนเพิ่มเติมให้กับนักเรียน จนนำไปสู่การพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในการนำเสนอผลงานของนักเรียนที่ดีขึ้น

3. ผลการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ VARK เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการใช้ VARK Learning Styles มาจำแนกนักเรียนตามความถนัดในการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีการใช้วิธีการนำเสนอที่หลากหลายสอดคล้องกับลีลาการเรียนรู้ของตนเอง เช่น การนำเสนอผลงานด้วยการแสดงบทบาทสมมติ การนำเสนอผลงานด้วยการเล่าเรื่องจากภาพ ส่งผลให้นักเรียนสามารถนำเสนอผลงานได้เป็นอย่างดี มีความมั่นใจ การจัดการเรียนการสอนการที่ครูรู้ถึงลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนจะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนได้ดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทัศไนย นิธิประทีป และ สิริยุพิน ศุภ์ธนัชภัคชนา (2564) ที่ได้สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิด VARK Learning Style พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ก่อนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะต้องสำรวจรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนว่ามีครบทั้ง 4 ด้าน (VARK) หรือไม่ จากนั้นจึงจะออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลีลาการเรียนรู้ของนักเรียน

2. การจัดการเรียนรู้เป็นรายคาบ คาบละ 50 นาที อาจไม่เพียงพอในการศึกษาข้อมูลและทำกิจกรรมของนักเรียน จึงควรบริหารจัดการเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้นักเรียนสามารถใช้เวลาในการศึกษาข้อมูลอย่างเพียงพอและสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้

3. การออกแบบเนื้อหาบทเรียนให้นักเรียนเรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัว จะทำให้นักเรียนมีความมั่นใจทำให้สามารถสื่อสารได้ดี เนื่องจากนักเรียนมีความแม่นยำเรื่องเนื้อหาที่จะใช้ในการนำเสนอ

4. ก่อนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีการประเมินความรู้เดิมของนักเรียนว่ามีความแตกต่างกันในด้านอื่นหรือไม่ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านลีลาการเรียนรู้ VARK และความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนในด้านอื่น ๆ เช่น ความแตกต่างด้านความรู้ (IQ) ของนักเรียน

2. พิจารณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนตามแนวคิดของนักการศึกษาท่านอื่น

เอกสารอ้างอิง

เกดิษฐ์ จันทร์ขจร และ ณัฐ สิทธิกร. (2564). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเรียนรู้กับพัฒนาการคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ปทุมวัน. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, *21*(1), 164 – 176. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/spurhs/article/download/240369/170261

เจษฎา บุญมาโฮม และ ปราณี สีนาค. (2565). ความหลากหลายของมนุษย์ในมิติจิตวิทยาเชิงบวกเพื่อการพัฒนาผู้เรียน. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, *7*(2), 54 – 67. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jbp/article/download/262156/176163/1019169

ทัศไนย นิธิประทีป และ สิริยุพิน ศุภ์ธนัชภัคชนา. (2564). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการอ่านและคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้แนวคิด VARK สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี, 18*(1), 12 – 22. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SPUCJ/article/view/254849/172040

ปฏิพัทธ์ อุกฤษ. (2564). *การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารร่วมกับแบบฝึกทักษะที่ส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. https://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2564/M131145/Ukrit%20Patipat.pdf

พรประภา จันตาวงษ์. (2556). *การสอนที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษและความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1 – 40.

รัชย์ชวินท์ ยะอนันต์, อังคณา อ่อนธานี, และวารีรัตน์ แก้วอุไร. (2559). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่มีลีลาการเรียนรู้แตกต่างกัน โดยกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้และกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, *18*(1), 166 – 174. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/54772/45473

ศักดิ์คเรศ ประกอบผล. (2563). การวิเคราะห์ผู้เรียน: ลีลาการเรียนรู้. *ครุศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 14*(2), 1 – 14. https://edujournal.bsru.ac.th/download-file/media/1411

อิชยา กองไชย. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 8*(6), 443 – 450. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsa-journal/article/download/247344/176070

Fleming, N. D. & Mills, C. (1992). *Not Another Inventory, Rather A Catalyst for Reflection.* University of Nebraska.

Tomlinson, C. A. (1999). *The Differentiated Classroom: Responding to The Needs of All Learners*. Association for Supervision and Curriculum Development.

การออกแบบและทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการอ่านภาษาจีน สำหรับการสอบวัดระดับภาษาจีน

Designing and Implementing Reflective and Self-Assessment Integrated Learning Activities to Enhance Listening and Reading Skills for the Chinese Proficiency Test

ภัทราพร โชคไพบูลย์*

Phattraporn Chokpaiboon

Received: August 26, 2025 Revised: September 24, 2025 Accepted: October 10, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ออกแบบและทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการอ่านภาษาจีน 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการฟังและการอ่านภาษาจีนหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง และ 3. ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 11 คน ได้มาจากนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ภาษาจีนเพื่อการสอบวัดระดับมาตรฐานภาษาจีน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรม จำนวน 10 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวม 30 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แบบบันทึกสะท้อนคิด มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดจำนวน 5 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจรูปแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test แบบ Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า 1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการอ่านภาษาจีน จำนวน 10 กิจกรรม มีผลการประเมินโดยรวมจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการฟังและการอ่านภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทาง

* อาจารย์ ดร., ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Lecturer, Dr., Department of Chinese Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

Corresponding Author: pathaporn.c@lawasri.tru.ac.th

สถิติที่ระดับ .05 และ 3. ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การประเมินตนเอง, การสะท้อนคิด, ทักษะการฟังและการอ่านภาษาจีน

Abstract

The objectives of this research were: 1. to design and implement reflective and self - assessment integrated learning activities to enhance students' listening and reading skills in Chinese; 2. to compare students' learning achievement in listening and reading comprehension after participating in the integrated learning activities; and 3. to examine students' satisfaction with the learning activities. The participants were 11 four-year undergraduate students majoring in Chinese at the Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University, during the first semester of the 2024 academic year. They were selected from students enrolled in the course "Chinese for the Chinese Proficiency Test." The research instruments consisted of ten learning activity plans (three hours per plan, totaling 30 hours), a 30-item multiple-choice achievement test, a five-item open-ended reflective journal, and a five-level Likert scale satisfaction questionnaire. The data were analyzed using mean, standard deviation, and a dependent samples t-test.

The findings revealed that: 1. the ten reflective and self - assessment integrated learning activities designed to enhance students' listening and reading skills in Chinese were evaluated by experts as being highly appropriate; 2. students' post-test scores in listening and reading comprehension were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level; and 3. students' overall satisfaction with the integrated learning activities was at the highest level.

Keywords: Self - Assessment, Reflective Practice, Listening and Reading Skills in Chinese

บทนำ

รายวิชา ภจ 2105407 Chinese for Chinese Proficiency Test มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะฟัง อ่าน เขียน ตามเกณฑ์ข้อสอบวัดระดับภาษาจีน เช่น HSK โดยเฉพาะในระดับต้นถึงกลาง ทักษะการฟังและการอ่านมีบทบาทสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นพื้นฐานที่กำหนดผลลัพธ์ของการสอบและเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการใช้ภาษาจีนในบริบทจริง อย่างไรก็ตาม การสอนที่มุ่งเน้นเพียงการท่องจำคำศัพท์หรือโครงสร้างประโยคเท่านั้นอาจไม่เพียงพอต่อการรับมือกับโจทย์ที่ต้องการความเข้าใจเชิงวิเคราะห์จากข้อสอบจริง ซึ่งรวมถึงการใช้สัญญาณข้อความ การจับใจความสำคัญ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางภาษาศาสตร์ในระดับที่ซับซ้อนมากขึ้น (มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2565) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องออกแบบวิธีสอนที่ไม่เพียงแต่ให้ความรู้พื้นฐาน แต่ยังต้องพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ภาษาให้ตอบโจทย์มาตรฐานการสอบอย่างรอบด้าน

ในบริบทการเรียนภาษาจีนในประเทศไทย งานวิจัยล่าสุดจาก ThaiJO ได้เผยให้เห็นช่องว่างที่สำคัญระหว่างกลยุทธ์การเรียนรู้ที่ผู้สอนใช้กับรูปแบบที่ผู้เรียนเลือกใช้จริง สาเหตุหลักมาจากการขาดความเข้าใจในรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน และความไม่สอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์การเรียนรู้กับวิธีการสอน นอกจากนี้ กิจกรรมการเรียนภาษาจีนในโรงเรียนยังขาดการออกแบบที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพโดยตรง โดยเฉพาะในด้านการเตรียมความพร้อมสำหรับการสอบมาตรฐาน ซึ่งต้องการทักษะเฉพาะที่แตกต่างจากการเรียนภาษาทั่วไป (Zhao, 2024) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและสามารถปรับตัวตามความต้องการเฉพาะบุคคลได้มากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาทางภาษาต่างประเทศยังชี้ให้เห็นว่า กลยุทธ์การเรียนรู้ (Learning Strategies) และการกำกับตนเอง (Self - Regulation) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับผลการสอบ HSK ของผู้เรียนชาวไทย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่สามารถควบคุมและจัดการกระบวนการเรียนรู้ของตนเองได้จะมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีกว่า ในขณะที่รูปแบบการเรียนรู้ที่ไม่มีการควบคุมตนเองหรือขาดความต่อเนื่อง อาจทำให้ผลลัพธ์ไม่สอดคล้องกับศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน (Zhang & Chinokul, 2023; Yang & Jirawit, 2025)

จากหลักฐานเชิงประจักษ์ในบริบททางการศึกษาของประเทศไทย งานวิจัยด้าน EFL ได้นำเสนอความสำคัญของ Self - Regulated Learning (SRL) โดยชี้ให้เห็นว่า การตั้งเป้าหมาย การวางแผน การติดตามผล และการสะท้อนคิดล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถได้อย่างแท้จริง และยั่งยืน กรอบแนวคิด SRL ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนมีความเป็นอิสระในการเรียนรู้ แต่ยังเสริมสร้างแรงจูงใจภายในและความมั่นใจในการใช้ภาษา พบว่า แม้ผู้เรียนที่มีระดับทักษะต่างกันจะใช้ SRL แตกต่างกัน แต่การมีองค์ประกอบเหล่านี้เป็นเครื่องมือแนะแนวระหว่างการเรียนและช่วยในการสะท้อนผลลัพธ์ สามารถลดช่องว่างของผลสัมฤทธิ์ได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการช่วยให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่ำกว่าสามารถปรับปรุงผลการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (Prompan & Piamsai, 2024) นอกจากนี้ SRL ยังมีความเหมาะสมกับลักษณะของการสอบมาตรฐานภาษาจีน ซึ่งต้องการความสม่ำเสมอในการฝึกฝนและการประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว กรอบแนวคิด Self - Regulated Learning จึงเหมาะสมที่จะเป็นรากฐานในการออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ใหม่สำหรับรายวิชา ภจ 2105407 ภาษาจีนเพื่อการสอบวัดระดับมาตรฐานภาษาจีน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถดำเนินกระบวนการ “วางแผน – ดำเนินการ – ติดตาม – สะท้อนผล” ของตนเองได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาจีนที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองเข้าด้วยกัน

เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบข้อสอบจริงและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งหวังที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ไม่เพียงแต่เพิ่มประสิทธิภาพในการสอบ แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและความสามารถในการใช้ภาษาจีนอย่างมีความหมาย ซึ่งคาดว่าจะช่วยเพิ่มความเข้าใจเชิงวิเคราะห์ พัฒนาทักษะการฟังและการอ่าน และปรับปรุงผลลัพธ์การสอบได้อย่างยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับทางวิชาการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

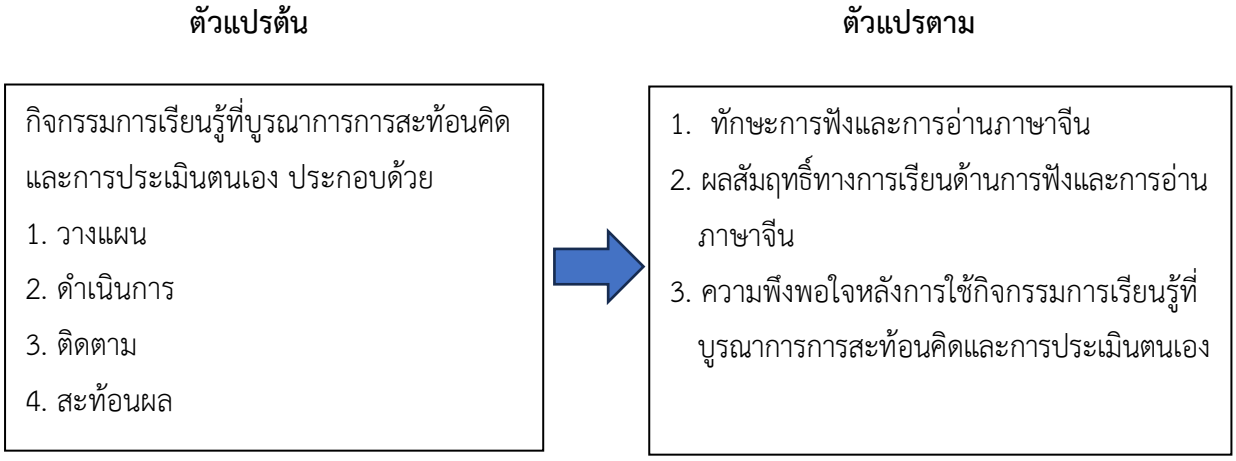
1. เพื่อออกแบบและทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการอ่านภาษาจีน

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการฟังและการอ่านภาษาจีนหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมบูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองบูรณาการแนวคิด Reflective Practice (Dewey, 1933; Schön, 1983; Moon, 2004) กับ Self - Regulated Learning Framework (Zimmerman, 2002) โดยใช้วิธีการเขียน Reflective Journals ของ Boud (1995) เพื่อการสะท้อนเชิงลึกและการประเมินตนเอง ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและเป้าหมาย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 78 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ภจ 2105407 ภาษาจีนเพื่อการสอบวัดระดับมาตรฐานภาษาจีน จำนวน 11 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

2.1 แผนการจัดกิจกรรมบูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง จำนวน 10 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวม 30 ชั่วโมง หลังจากนั้นนำไปใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาจีน ด้านการวัดและประเมิน ด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน ตรวจพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลที่ใช้ในแต่ละชั่วโมง และนำเสนอเป็นรายแผนโดยผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.83, S.D.= 0.22) ซึ่งในแต่ละแผนการการจัดกิจกรรมนั้น ผู้วิจัยกำหนดการออกแบบกิจกรรมตามแนวคิดของ Dewey (1933), Schön (1983) และ Moon (2004) โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้ทบทวนประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการเขียนบันทึกสะท้อนคิด ทั้งในระหว่างและหลังการทำกิจกรรม ขณะเดียวกัน ยังบูรณาการแนวคิดการประเมินตนเองตามกรอบการกำกับตนเองของ Zimmerman (2002) และ Boud (1995) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมาย เฝ้าติดตาม และสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยแสดงตัวอย่าง แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 เรื่อง ฟัง – อ่านจับใจความ พร้อมสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง ดังนี้

2.1.1 ระยะการวางแผน (Forethought Phase) เน้นการตั้งเป้าหมายและเตรียมกลยุทธ์การเรียนรู้

2.1.1.1 โดยครูอธิบายวัตถุประสงค์ของบทเรียนและความสำคัญของทักษะที่ต้องใช้ (ฟัง – อ่าน – การสะท้อนคิด – การประเมินตนเอง)

2.1.1.2 นักศึกษากำหนดเป้าหมายการเรียนรู้รายบุคคล เช่น “จะสามารถจับใจความสำคัญจากบทสนทนาภาษาจีนได้อย่างถูกต้อง” โดยนักศึกษาเลือกกลยุทธ์การเรียนรู้ที่จะใช้ เช่น การจดบันทึกคำสำคัญ, การตั้งคำถาม, การสรุปความ

2.1.2 ระยะการปฏิบัติและเฝ้าติดตาม (Performance Phase) เน้นการลงมือทำและควบคุมกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

กิจกรรมการฟัง (60 นาที)

2.1.2.1 โดยผู้สอนสอนเทคนิคการฟังและจับคำสำคัญ (เช่น 时间, 地点, 人物) เพื่อใช้เป็นกลยุทธ์การฟัง และกำหนดให้นักศึกษาฟังบทสนทนาภาษาจีน 2 ชุด แล้วตอบคำถามเพื่อทดสอบความเข้าใจ หลังจากนั้นให้ทำงานกลุ่มย่อย แลกเปลี่ยนเหตุผลคำตอบ ⟶ กระตุ้นการคิดเชิงวิเคราะห์

2.1.2.2 ให้นักศึกษากรอกแบบประเมินตนเอง เพื่อตรวจสอบระดับความเข้าใจกลยุทธ์ที่ใช้และความมั่นใจ พร้อมทั้งเขียน Reflective Journal เพื่อบันทึกสิ่งที่เข้าใจ, สิ่งที่ยังสับสน และวิธีปรับปรุง

กิจกรรมการอ่าน (60 นาที)

2.1.2.3 ผู้สอนสอนกลยุทธ์ Skimming & Scanning และให้นักศึกษาอ่านบทความภาษาจีน 2 เรื่อง ตอบคำถามเชิงวิเคราะห์ พร้อมทั้งกำหนดให้นักศึกษาทำงานเป็นคู่ (Pair Work) เพื่อเปรียบเทียบคำตอบและแลกเปลี่ยนกลยุทธ์

2.1.2.4 ให้นักศึกษากรอก Self - Assessment Checklist เพื่อประเมินความเข้าใจ, เวลาที่ใช้, ความมั่นใจแล้วให้เขียน Reflective Journal หัวข้อ “กลยุทธ์ใดช่วยให้ฉันเข้าใจการอ่านมากที่สุด”

2.1.3 ระยะการสะท้อนคิดและปรับปรุง (Self - Reflection Phase) เน้นการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและวางแผนพัฒนาในอนาคต

2.1.3.1 นักศึกษาแลกเปลี่ยนข้อคิดในกลุ่ม 2 – 3 คน เพื่อวิเคราะห์จุดเด่นและจุดอ่อนของตนเอง ครูช่วยสรุปข้อสังเกต เช่น ปัญหาที่พบ, กลยุทธ์ที่ใช้ได้ผล, แนวทางพัฒนาทักษะเพิ่มเติม

2.1.3.2 นักศึกษาวางแผนการพัฒนาการเรียนรู้ครั้งถัดไป เช่น ฝึกฟังเสียงสำเนียงเจ้าของภาษาทุกวัน, จัดเวลาฝึกอ่านเพิ่มเติม

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนเพื่อการสอบวัดระดับมาตรฐานภาษาจีน เรื่อง ทักษะการฟังและการอ่าน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มี 2 ชุด ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียน 1 ชุด และหลังเรียน 1 ชุด โดยข้อสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีข้อคำถามเหมือนกัน แต่มีการสลับลำดับข้อคำถามและตัวเลือก เพื่อป้องกันการจดจำคำตอบหลังจากสร้างข้อสอบแล้วได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาจีน จำนวน 3 คน ประเมินความสอดคล้องของข้อสอบกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ แล้วนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 จากนั้นนำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 จำนวน 11 คน แล้วนำมาคำนวณหาค่าความยากง่าย พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.35 ถึง 0.65 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.40 ถึง 0.75 และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder - Richardson (1937) ได้ค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ในงานวิจัย

2.3 แบบบันทึกสะท้อนคิด มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ ครอบคลุมการสะท้อนสิ่งที่เข้าใจ ปัญหาและอุปสรรค กลยุทธ์ที่ใช้ การประเมินตนเอง และแผนพัฒนาตนเอง นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและนำมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าตั้งแต่ 0.67 - 1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักศึกษา 5 คน เพื่อปรับปรุงความชัดเจนของคำถาม และตรวจสอบความเชื่อมั่น โดยวิธีวิพากษ์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ผลที่ได้จะถูกนำมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการอ่านภาษาจีน จัดทำในรูปแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน รวมจำนวน 9 ข้อ คือ ด้านการบูรณาการการสะท้อนคิด ด้านการบูรณาการการประเมินตนเอง และด้านผลต่อทักษะภาษา จากนั้นนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมินความสอดคล้องของคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปร แล้วคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ก่อนนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 จำนวน 11 คน และนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) (Cronbach, 1970) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้จริงในงานวิจัยครั้งนี้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้จัดทำบันทึกข้อความเพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัยต่อหัวหน้าสาขาวิชาภาษาจีน เพื่ออนุมัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4

3.2 หลังจากได้รับอนุญาต ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการ และแนวทางการเข้าร่วมกิจกรรมบูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง พร้อมทั้งขอความยินยอมจากนักศึกษาเพื่อให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

3.3 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre - test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการฟังและการอ่านภาษาจีน จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 25 นาที เพื่อเป็นข้อมูลเปรียบเทียบกับผลหลังเรียน

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 10 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวม 30 ชั่วโมง

3.5 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผน ผู้วิจัยได้มอบหมายให้นักศึกษาบันทึกสะท้อนคิดทันทีหลังสิ้นสุดกิจกรรมในแต่ละแผน เพื่อให้นักศึกษาสะท้อนสิ่งที่เข้าใจ ปัญหาที่พบ กลยุทธ์ที่ใช้ และแผนการพัฒนาทักษะของตนเอง โดยบันทึกสะท้อนคิดนี้ใช้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบการวิเคราะห์ผลการวิจัย

3.6 ภายหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม ผู้วิจัยได้ให้นักศึกษาทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post - test) จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นข้อสอบชุดเดียวกับก่อนเรียนแต่มีการสลับลำดับคำถามและตัวเลือก ใช้เวลา 25 นาที จากนั้นให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 9 ข้อ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 คะแนนที่ได้จากการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง โดยผู้เชี่ยวชาญ นำมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อพิจารณาระดับความเหมาะสมของกิจกรรม

4.2 คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนด้านการฟังและการอ่าน นำมาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test แบบ Dependent Samples เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้

4.3 ผลการเขียนแบบบันทึกสะท้อนคิด นำมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

4.4 คะแนนที่ได้จากการทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา นำมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยอ้างอิงเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตาม บุญชม ศรีสะอาด (2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 = ความพึงพอใจระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 = ความพึงพอใจระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 = ความพึงพอใจระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 = ความพึงพอใจระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 = ความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การออกแบบและทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการอ่านภาษาจีน สำหรับการสอบวัดระดับภาษาจีน ปรากฏผลดังนี้

1. ผลการออกแบบและทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการอ่านภาษาจีน ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 1 กิจกรรมและผลการประเมินความเหมาะสม

กิจกรรมที่	ชื่อกิจกรรม	กิจกรรม (บูรณาการสะท้อนคิดร่วมกับการประเมินตนเอง)	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1	ฟัง – จับใจความ (Listening for Main Ideas)	- ฟังบทสนทนาภาษาจีน - จับใจความเป็นคำสำคัญ - เขียนบันทึกสะท้อนคิด - ประเมินตนเองตาม Checklist	4.67	0.23	เหมาะสมมากที่สุด
2	ฟัง – เชื่อมโยงความหมาย (Listening & Connecting)	- ฟังคลิปเสียงเรื่องการท่องเที่ยวจีน - จับคู่ประเด็นกับประสบการณ์ตนเอง - เขียน Reflection - Self - Rating ความเข้าใจ	4.67	0.23	เหมาะสมมากที่สุด
3	อ่านเพื่อเข้าใจใจความหลัก (Reading Comprehension)	- อ่านบทความสั้นภาษาจีน - สรุปใจความ 3 ประโยค - สะท้อนความเข้าใจ - Peer - Review + Self - Assessment	4.67	0.23	เหมาะสมมากที่สุด
4	อ่าน – ตีความวัฒนธรรม (Reading & Cultural Reflection)	- อ่านข้อความเกี่ยวกับเทศกาลจีน - วิเคราะห์ค่านิยม - เขียน Reflection ว่ามีความคล้าย/ต่างกับไทย - ประเมินตนเองด้านการเข้าใจบริบท	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
5	ฟัง – เขียนสรุป (Listening to Summarize)	- ฟังข่าวสั้นภาษาจีน - เขียนสรุปใจความ - เขียน reflection จุดที่เข้าใจ/ไม่เข้าใจ - ให้คะแนนตนเองด้านความแม่นยำ	4.33	0.38	เหมาะสมมาก
6	อ่าน – อภิปรายกลุ่ม (Reading & Group Discussion)	- อ่านบทความจีนร่วมกัน - ระดมความคิดเห็นในกลุ่ม - เขียน Reflection สิ่งที่ได้เรียนรู้ - ประเมินตนเองเรื่องการมีส่วนร่วม	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด

ตาราง 1 กิจกรรมและผลการประเมินความเหมาะสม (ต่อ)

กิจกรรมที่	ชื่อกิจกรรม	กิจกรรม (บูรณาการสะท้อนคิดร่วมกับการประเมินตนเอง)	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
7	ฟัง – สร้างแผนผังความคิด (Listening & Mind Mapping)	- ฟังบรรยายจีนสั้นๆ - ทำ Mind Map - สะท้อนว่าข้อมูลใดสำคัญที่สุด - Self - Check ความถูกต้อง	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
8	อ่าน – ตั้งคำถาม (Reading & Questioning)	- อ่านบทความจีน - ตั้งคำถาม 3 ข้อ - เขียน Reflection กระบวนการตั้งคำถาม - ประเมินตนเองด้าน Critical Thinking	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
9	ฟัง – อภิปรายคู่ (Listening & Pair Reflection	- ฟังบทสนทนา - พูดคุยคู่สรุปสาระ - เขียน Reflection ประสบการณ์เรียนรู้ - Self - Evaluation การสื่อสาร	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
10	อ่าน – เขียนบันทึกสะท้อน (Reading & Reflective Journaling)	- อ่านบทความเชิงวิชาการจีน - เขียนบันทึกสะท้อน (Reflective Journal) - Peer Feedback + Self-Assessment	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
	รวมเฉลี่ย		**4.83**	**0.22**	**เหมาะสมมากที่สุด**

จากตาราง 1 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการอ่านภาษาจีน จำนวน 10 กิจกรรม ได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.83 , S.D. = 0.22)

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการฟังและการอ่านภาษาจีนหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 2 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการฟังและการอ่านภาษาจีนหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	11	12.44	2.84	12.98	.000
หลังเรียน		22.50	1.89		

*p < .05

จากตาราง 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการฟังและการอ่านภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองหลังเรียน ($\bar{X}$ = 22.50, S.D. = 1.84) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 12.44, S.D. = 2.84) ซึ่งผลการทดสอบ t-test แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านการบูรณาการการสะท้อนคิด			
1. การเขียนบันทึกสะท้อนคิดช่วยให้ผู้เรียนทบทวนการฟังและการอ่านภาษาจีน	4.85	0.92	มากที่สุด
2. การอภิปรายสะท้อนคิดกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนมุมมอง	4.78	0.95	มากที่สุด
3. การใช้คำถามสะท้อนคิดหลังการเรียนช่วยพัฒนาการคิดเชิงวิเคราะห์	4.82	0.88	มากที่สุด
ด้านการบูรณาการการประเมินตนเอง			
4. แบบประเมินตนเองช่วยให้ผู้เรียนรู้จุดแข็ง–จุดอ่อนของทักษะการฟัง	4.80	0.91	มากที่สุด
5. การให้คะแนนตนเองในการอ่านช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุงวิธีการเรียนรู้	4.76	0.97	มากที่สุด
6. การประเมินตนเองต่อเนื่องช่วยให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนได้อย่างมีระบบ	4.83	0.86	มากที่สุด
ด้านผลต่อทักษะภาษา			
7. กิจกรรมสะท้อนคิดช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจการฟังภาษาจีนได้ชัดเจนขึ้น	4.88	0.84	มากที่สุด
8. การประเมินตนเองช่วยพัฒนาความสามารถในการจับใจความสำคัญจากการอ่าน	4.81	0.89	มากที่สุด

ตาราง 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
9. กิจกรรมรวมช่วยเพิ่มความมั่นใจในการฟังและการอ่านภาษาจีน	4.79	0.90	มากที่สุด
รวม	**4.70**	**0.90**	**มากที่สุด**

จากตาราง 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.70, S.D. = 0.90)

4. ผลการเขียนบันทึกสะท้อนคิดจากการวิเคราะห์ข้อมูลบันทึกสะท้อนคิดของนักศึกษา จำนวน 11 คน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีระบบและมีความตระหนักรู้ในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น ผลการวิเคราะห์สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

4.1 สิ่งที่เข้าใจและเรียนรู้จากกิจกรรม นักศึกษากว่าร้อยละ 85 ระบุว่า สามารถจับใจความสำคัญจากการฟังและการอ่านภาษาจีนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการใช้เทคนิค Skimming และ Scanning ซึ่งช่วยให้เข้าใจสาระสำคัญได้รวดเร็ว นอกจากนี้ นักศึกษาหลายคนยังรายงานว่ากิจกรรมฝึกจับใจความแบบกลุ่ม (Collaborative Listening & Reading) ทำให้เห็นวิธีคิดที่หลากหลายของเพื่อนร่วมกลุ่มและช่วยพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

4.2 ปัญหาและอุปสรรคที่พบประมาณร้อยละ 40 ของนักศึกษาระบุว่า การฟังเสียงเจ้าของภาษาในความเร็วปกติเป็นความท้าทายหลัก ขณะที่ร้อยละ 35 พบปัญหาการตีความคำศัพท์เฉพาะที่ไม่คุ้นเคย นักศึกษาบางคนแก้ปัญหาโดยการพึ่งพาบริบท ขณะที่บางคนเลือกแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนหรือใช้พจนานุกรมออนไลน์เพื่อทำความเข้าใจ ทั้งนี้ยังพบว่า นักศึกษาบางส่วนขาดความมั่นใจในการฟังเนื้อหาที่ซับซ้อน จึงตั้งเป้าฝึกฝนเพิ่มนอกเวลาเรียน

4.3 กลยุทธ์การเรียนรู้ที่ใช้ นักศึกษาร้อยละ 75 ใช้การจดคำสำคัญ และการเขียน Mind Mapping เพื่อช่วยจัดโครงสร้างข้อมูลและเชื่อมโยงประเด็นหลัก ขณะที่ร้อยละ 60 เลือกใช้การอภิปรายกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองและตรวจสอบความเข้าใจ นอกจากนี้ นักศึกษาบางคนเริ่มทดลองสร้าง “คำถามทดสอบตนเอง” เพื่อประเมินระดับความเข้าใจ ซึ่งสะท้อนพฤติกรรมการเรียนรู้แบบ Self - Regulated Learning อย่างเป็นรูปธรรม

4.4 การประเมินตนเองและแผนพัฒนา นักศึกษาส่วนใหญ่รายงานว่าตนเองมีพัฒนาการด้านการฟังและการอ่านภาษาจีนเพิ่มขึ้น และเริ่มตระหนักถึงจุดแข็ง - จุดอ่อนของตนเองอย่างชัดเจน โดยได้วางแผนฝึกฝนเพิ่มเติม เช่น การฟังสื่อภาษาจีน อย่างน้อยวันละ 15 นาที และการอ่านบทความสั้นภาษาจีน สัปดาห์ละ 2 บทความ รวมทั้งตั้งเป้าหมายทดสอบตนเองทุกสัปดาห์เพื่อประเมินความก้าวหน้า ผลการบันทึกแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนพัฒนาทักษะ การกำกับตนเอง และการตั้งเป้าหมาย

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การออกแบบและทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง เพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการอ่านภาษาจีน สำหรับการสอบวัดระดับภาษาจีน มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปราย ได้ดังนี้

1. ผลการประเมินกิจกรรมบูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกิจกรรมดังกล่าวมีลักษณะที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตระหนักรู้ในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง โดยเฉพาะการใช้ Reflective Journals ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสะท้อนประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการประเมินตนเองที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนและวางแผนการเรียนรู้ในอนาคต นอกจากนี้ การออกแบบกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมและการโต้ตอบระหว่างผู้เรียนอาจส่งผลให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับกรอบทฤษฎีและงานวิจัยสนับสนุนสามด้าน ประการแรก ด้าน Reflective Practice งานวิจัยของ Maneepakhathorn (2023) ยืนยันว่า Reflective Dialogue Journals พัฒนาทักษะการเขียนและการคิดเชิงวิพากษ์ในผู้เรียน EFL ไทย สอดรับกับงานวิจัยของ ชมภูนุช จันทร์แสง และ ศิริชัย กาญจนวาสี (2558) พบว่าการประเมินตนเองโดยใช้วิธีการสะท้อนคิดแบบสองวง ส่งผลต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับแนวคิด Self - Regulated Learning ของ Zimmerman (2002) ที่เน้นวงจรการตั้งเป้าหมาย ติดตามความก้าวหน้า และสะท้อนตนเอง ประการที่สอง ด้าน Self - Assessment งาน Meta - Analysis (Yan & Brown, 2023) และ Panadero, et al (2022) ยืนยันผลบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสนับสนุนการออกแบบ Self - Assessment Cycles สอดคล้องกับแนวคิด Assessment for Learning ของ Black & Wiliam (1998) และ Lerdpornkulrat (2023) ที่พบว่า การเรียนแบบผสมผสานส่งเสริม Self - Regulated Strategies ในผู้เรียนระดับอุดมศึกษาไทย ประการที่สาม ในบริบทไทย Dhanarattigannon & Thienpermpool (2022) รายงานทัศนะเชิงบวกของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาต่อการใช้ Self - Assessment ร่วมกับ Reflective Journals เป็นเครื่องมือเข้าใจจุดแข็ง - จุดอ่อนการเรียนรู้ สอดรับกับผลการประเมินระดับสูงสุดของกิจกรรม อภิปราย/สะท้อนคิด/เขียนบันทึกสะท้อน ดังนั้น กิจกรรมที่ออกแบบมีความสอดคล้องเชิงระบบกับทฤษฎี Reflective Practice, Self - Regulated Learning และ Assessment for Learning ซึ่งสนับสนุนศักยภาพในการเสริมสร้างการตระหนักรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการฟังและการอ่านภาษาจีนหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการฟังและการอ่านภาษาจีนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองมีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาทักษะภาษาในเชิงลึก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความสำเร็จดังกล่าวอาจเกิดจากลักษณะเฉพาะของการสะท้อนคิดที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตระหนักรู้ถึงกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถปรับกลยุทธ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะของภาษาจีนที่มีความซับซ้อนทั้งในด้านระบบการเขียนและโครงสร้างทางภาษา นอกจากนี้ การประเมินตนเองยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถติดตามความก้าวหน้าของตนเองและระบุจุดที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน การผสมผสานระหว่างการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองจึงสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อ

การพัฒนาทักษะภาษาในระดับลึกกว่าการเรียนรู้แบบท่องจำหรือการฝึกฝนเพียงอย่างเดียว โดยสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Constructivism) ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากการเชื่อมโยงประสบการณ์ตามแนวคิดของ Piaget (1968) และ Vygotsky (1962) รวมถึงสนับสนุนข้อค้นพบของ Dewey (1933) และ Moon (2004) ที่ย้ำว่าการสะท้อนคิดช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยล่าสุดของ Bai & Guo (2018) ที่พบว่า การใช้ Reflective Journals ร่วมกับ Writing Portfolios ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาที่สองอย่างมีนัยสำคัญ และงานวิจัยของ ชญาภรณ์ เอกธรรมสุทธิ์ และ เกษร สุวิทยะศิริ (2560) ที่ยืนยันว่า กระบวนการสร้างความรู้ผ่านทักษะการคิดแก้ปัญหาตามแนวคิด Cognitive Constructivism สามารถส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทไทย ดังนั้นผลวิจัยครั้งนี้จึงตอกย้ำว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเสริมสร้างการสะท้อนคิดสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนได้อย่างมีนัยสำคัญ

ผลการบันทึกสะท้อนคิดของนักศึกษาเผยให้เห็นว่า นักศึกษาไม่เพียงแต่มีคะแนนเพิ่มขึ้นจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แต่ยังใช้กลยุทธ์การเรียนรู้เชิงสะท้อนฉับไวและมีทิศทาง ตัวอย่างเช่น นักศึกษาส่วนใหญ่ระบุว่าการใช้เทคนิค Skimming และ Scanning ช่วยให้การเข้าใจเนื้อหาภาษาจีน แม่นยำขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสะท้อนแนวคิดของการเรียนรู้ที่มีการกำกับตนเอง (Self - Regulated Learning หรือ SRL) ในบริบทการใช้ภาษาเอื้ออำนวยต่อการปรับกลยุทธ์ด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม (Apridayani & Teo, 2021) นอกจากนี้ นักศึกษายังรายงานว่า การเขียนบันทึกสะท้อนคิดทำให้พวกเขาตระหนักถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง รวมถึงวางแผนพัฒนาทักษะภาษาต่อด้วยความตั้งใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาจาก Prompan & Piamsai (2024) ที่ยืนยันว่า การเขียนสะท้อนคิดร่วมกับการประเมินตนเองช่วยเพิ่มทั้งความสามารถทางภาษาและทักษะ SRL ของผู้เรียนไทยอย่างมีนัยสำคัญ การมีข้อมูลคุณภาพเชิงลึกนี้สนับสนุนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเชิงปริมาณอย่างชัดเจน และชี้ให้เห็นถึงพลังของการสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ในการยกระดับทักษะแบบองค์รวมของผู้เรียน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกิจกรรมบูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการออกแบบกิจกรรมของผู้วิจัยมุ่งเน้นกิจกรรมโดยการปฏิบัติเป็นหลักลักษณะเฉพาะของกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Active Learning) มากกว่าการเป็นผู้รับสารสนเทศเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่ผู้เรียนต้องการความเป็นอิสระและการควบคุมกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง นอกจากนี้ การประเมินตนเองยังช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกมีความเป็นเจ้าของการเรียนรู้ (Ownership of Learning) และสามารถติดตามความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจภายในที่ยั่งยืน การสะท้อนคิดผ่าน Reflective Journals ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิดและความรู้สึกอย่างเป็นส่วนตัว ซึ่งอาจเป็นช่องทางที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนที่ไม่ค่อยมีโอกาสแสดงออกในชั้นเรียนแบบดั้งเดิม การผสมผสานระหว่างการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองจึงสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและตอบสนองความต้องการทางจิตวิทยาของผู้เรียนในหลายมิติ โดยสอดคล้องกับแนวคิด Self - Determination Theory ของ Deci & Ryan (2000) ที่เน้นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในด้านความเป็นอิสระ (Autonomy) ความสามารถ (Competence) และความเชื่อมโยง (Relatedness) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ Andrade (2019) ที่ยืนยันว่าการประเมินตนเองส่งเสริมความรู้สึกมีอำนาจในการเรียนรู้และความพึงพอใจของผู้เรียน รวมถึงงานวิจัยของ De La Fuente, et al (2018) ที่พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจสูงต่อกิจกรรมการประเมิน

ตนเองผ่านระบบออนไลน์ และงานวิจัยของ สาวิตรี สีบุดศรี (2563) ที่ศึกษาในบริบทไทยและพบว่า การใช้ Reflective Learning Activities ส่งผลต่อความพึงพอใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการใช้กิจกรรมที่บูรณาการการสะท้อนคิดและการประเมินตนเองช่วยพัฒนาทักษะการฟังและการอ่านภาษาจีนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงควรนำรูปแบบกิจกรรมนี้ไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา ภจ 2105407 และวิชาภาษาจีนอื่น ๆ ที่มุ่งเตรียมผู้เรียนสำหรับการสอบมาตรฐานภาษาจีน เช่น HSK

2. พัฒนาสื่อการเรียนการสอนเสริมด้วย Reflective Journal ควรพัฒนาแบบบันทึกสะท้อนคิด (Reflective Journal) ให้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาอื่น ๆ ที่เน้นทักษะภาษา เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างกลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเองและติดตามพัฒนาการของตนเองได้อย่างเป็นระบบ

3. การประยุกต์ใช้แนวคิด Self - Regulated Learning จากผลการวิจัยพบว่า กระบวนการกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีบทบาทสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาควรสนับสนุน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการ SRL และการประเมินตนเอง เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจและความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของนักศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. การขยายกลุ่มตัวอย่างและรายวิชา ควรทำวิจัยกับนักศึกษาจำนวนมากขึ้นและหลากหลายสถาบัน รวมถึงการขยายไปยังรายวิชาภาษาจีนอื่น ๆ หรือทักษะภาษาอื่น ๆ เพื่อทดสอบความสามารถในการประยุกต์ใช้กิจกรรมบูรณาการในวงกว้าง

2. การศึกษาผลระยะยาว (Longitudinal Study) แนะนำให้มีการศึกษาในลักษณะติดตามผลระยะยาว เพื่อศึกษาความต่อเนื่องของพัฒนาการทักษะการฟังและการอ่าน รวมถึงผลสัมฤทธิ์ในการสอบวัดระดับมาตรฐาน เช่น HSK หลังจากจบรายวิชา

3. การเปรียบเทียบวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันควรทำวิจัยเปรียบเทียบระหว่างกิจกรรมบูรณาการ Reflective Journal และ SRL กับวิธีการสอนแบบดั้งเดิม เช่น การท่องจำหรือการสอนเน้นเนื้อหา เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างด้านผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

ชญาภรณ์ เอกธรรมสุทธิ์ และ เกษร สุวิทยะศิริ. (2560). การสร้างความรู้ผ่านทักษะการคิดแก้ปัญหา. *Journal of Health and Nursing Research*, *33*(2), 12 – 23. https://he01.tci-thaijo.org/index.php/bcnbangkok/article/view/101751/78806

ชมภูนุช จันทร์แสง และ ศิริชัย กาญจนวาสี. (2558). ผลของการประเมินตนเองโดยใช้วิธีการสะท้อนคิดที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, *10*(4), 455 – 469. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/view/35689/33598

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่). สุวีริยาสาส์น.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. (2565). *หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2565)*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

สาวิตรี สีบุดศรี. (2563). *ผลการใช้กิจกรรมการสะท้อนคิดที่มีต่อความสามารถในการนำเสนอภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Aisah, A. (2022). Exploring Thai EFL Students' Self Regulated Learning (SRL) Strategies and English Proficiency. *MEXTESOL Journal*, *46*(1), 1 – 10. https://doi.org/10.61871/mj.v46n1-17

Andrade, H. L. (2019). A Critical Review of Research on Student Self - Assessment. *Frontiers in Education*, *4*, Article 87. https://doi.org/10.3389/feduc.2019.00087

Apridayani, A. & Teo, A. (2021). The Interplay Among SRL Strategies, English Self - Efficacy, and English Proficiency of Thai University Students. *Studies in English Language and Education*, *8*(3), 1123 – 1143. https://doi.org/10.24815/siele.v8i3.20213

Bai, B. & Guo, W. (2018). Influences of Self - Regulated Learning Strategy Use on Self - Efficacy in Primary School Students' English Writing in Hong Kong. *Reading and Writing Quarterly*, *34*(6), 1 – 14. https://doi.org/10.1080/10573569.2018.1499058

Black, P. & Wiliam, D. (1998). Assessment and Classroom Learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, *5*(1), 77 – 109. https://doi.org/10.1080/0969595980050102

Boud, D. (1995). *Enhancing Learning Through Self - Assessment*. Kogan Page.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing* (3rd ed.). Harper & Row.

De La Fuente, J., Zapata, L., Martínez-Vicente, J. M., Sander, P., & Cardelle-Elawar, M. (2018). Satisfaction with The Self - Assessment of University Students Through E - Coping with Academic Stress Utility. *Frontiers in Psychology*, *9*, Article 1932. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01932

Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and The Self - Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, *11*(4), 227 – 268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

Dewey, J. (1933). *How We Think: A Restatement of The Relation of Reflective Thinking to The Educative Process*. D. C. Heath & Co.

Dhanarattigannon, J. & Thienpermpool, P. (2022). EFL Tertiary Learners' Perceptions of Self - Assessment on Writing in English. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, *15*(2), 521 – 545. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/LEARN/article/view/259939/176134

Kuder, F. G. & Richardson, M. W. (1973). The Theory of The Estimation of Test Reliability. *Psychometrika*, *2*, 151 – 160. https://doi.org/10.1007/BF02288391

Lerdpornkulrat, T. (2023). Analyzing Student Learning Behavior in A Blended - Learning Environment in Thai Higher Education. *Journal of New Horizon in Higher Education*, *1*(1), 38 – 46. https://so09.tci-thaijo.org/index.php/NHHE/article/view/2147/1235

Maneepakhathorn, R. (2023). An Exploratory Study of Reflective Dialogue Journal Writing of EFL Graduate Students in The English as A Foreign Language Context. *rEFLections*, *30*(1), 38 – 58. https://doi.org/10.61508/refl.v30i1.264474

Moon, J. A. (2004). *A Handbook of Reflective and Experiential Learning: Theory and Practice*. Routledge Falmer.

Panadero, E., Andrade, H., & Brookhart, S. (2022). Fusing Self - Regulated Learning and Formative Assessment: A Roadmap of Where We Are, How We Got Here, and Where We Are Going. *Australian Educational Researcher*, *49*(1), 13 – 31. https://doi.org/10.1007/s13384-021-00422-3

Piaget, J. (1968). *Six Psychological Studies*. Random House. (Original Work Published 1964)

Prompan, J. & Piamsai, C. (2024). The Effects of Peer Feedback and Self - Regulated Learning on Thai EFL Students' Writing Ability and Self - Regulation. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, *17*(1), 100 – 132. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/LEARN/article/view/270378/182764

Schön, D. A. (1983). *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. Basic Books.

Vygotsky, L. S. (1962). *Thought and Language*. MIT Press.

Yan, Z. & Brown, G. T. L. (2023). A Meta - Analysis of The Effectiveness of Self - Assessment on Academic Achievement. *Educational Psychology Review*, *35*(2), 267 – 295. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2022.100484

Yang, Y. & Jirawit, Y. (2025). Navigating HSK Level 5 Challenges: Dual Perspectives from Thai Undergraduates and Chinese Lecturers. *Language Testing in Asia*, *15*, Article 24. https://doi.org/10.1186/s40468-025-00360-1

Zhang, H. & Chinokul, S. (2023). Chinese Learning Motivation and Academic Self - Efficacy of Thai Senior High School Students. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, *16*(2), 77 – 93. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/LEARN/article/view/266934/180212

Zhao, G. (2024). Outcome Study of Chinese Language Teaching and Learning in Public Schools in Bangkok. *Journal of Liberal Art of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi*, *6*(2), 373 – 386. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/article/view/275074/183505

Zimmerman, B. J. (2002). Becoming A Self - Regulated Learner: An Overview. *Theory Into Practice*, *41*(2), 64 – 70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2

Learning Management Using a Phenomenon-Based Approach on Good Citizenship in a Democratic Way to Enhance Learning Achievement for Matthayomseuksa 2/2 Students

สุนทร อ่อนฤทธิ์,[*] รณฤทธิ์ อึ่ง,[**] และสิริมา ขันทอง[***]

Suntorn Onrit, Ronnarit Oueng, and Sirima Khanthong

Received: December 16, 2024 Revised: February 5, 2025 Accepted: February 18, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน และ 3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจหลังการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนท่าช้างวิทยาคาร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 32 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ แบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test แบบ Dependent

ผลการวิจัย 1. การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้วิจัยพัฒนาแผน จำนวน 15 แผน มีผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.85) 2. นักเรียนที่ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน หลังเรียน ($\bar{x}$ = 19.50, S.D. = 0.70) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 12.50, S.D. = 0.50) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า นักเรียนที่เรียนผ่านการจัดกิจกรรมโดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน มีคะแนนหลังเรียนสูงขึ้น และ 3. ผลการศึกษาความพึงพอใจหลังการใช้การจัดการเรียนรู้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.48)

คำสำคัญ: การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ปรากฏการณ์เป็นฐาน, พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

---

[*] อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Lecturer, Department of Social Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

[**] ผู้ช่วยนักวิจัยสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Research Assistant, Department of Social Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

[***] ผู้ช่วยนักวิจัยสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Research Assistant, Department of Social Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

Corresponding Author: suntorn.o@lawasri.tru.ac.th

Abstract

This study aimed to: 1. develop instructional activity plans based on a phenomenon-based learning approach; 2. compare students' academic achievement before and after the intervention; and 3. examine students' satisfaction following the implementation of the approach. The sample consisted of 32 eighth graders, section 2, from Thachang Witthayakarn School, enrolled in the first semester of the 2024 academic year. Participants were selected through cluster random sampling, with the classroom serving as the sampling unit. The research instruments included 15 instructional activity plans, a 30-item multiple-choice achievement test, and a 15-item Likert-scale satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and dependent samples t-test.

The results of the study were as follows: 1. the development of 15 instructional activity plans was successfully evaluated, with an overall mean score at the highest level ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.85); 2. students who participated in the phenomenon - based learning activities showed significantly higher post-test scores ($\bar{x}$ = 19.50, S.D. = 0.70) compared to pre-test scores ($\bar{x}$ = 12.50, S.D. = 0.50) at the 0.05 significance level, indicating a positive impact of the instructional approach; and 3. students' overall satisfaction with the phenomenon-based learning approach was rated at a high level ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.48).

Keywords: Academic Achievement Development, Phenomenon - Based Learning, Democratic Citizenship

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 องค์ความรู้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วและหลากหลายบนโลกแห่งความเป็นจริง ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยการเน้นเนื้อหาความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ซึ่งมีความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพให้ผู้คนในสังคม และส่งผลให้นักเรียนจำเป็นต้องมีทักษะสำคัญในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะความเป็นผู้นำ ทักษะความยืดหยุ่น ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศสื่อเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้พัฒนาความสามารถของตนสู่การเป็นพลเมืองโลก ที่สามารถบูรณาการความรู้และแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) ประเทศไทยมีนโยบายกำหนดกรอบแนวทางในการพัฒนาประเทศ พ.ศ. 2561 - 2580 เรียกว่า “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นประเด็นความสำคัญด้านการพัฒนา ส่งเสริมศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้นักเรียนได้เรียนรู้สถานการณ์จริง จึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมภายนอก สร้างองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่กำลังวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมคุณลักษณะต่าง ๆ ต่อการนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ, 2560) โดยมุ่งเน้นในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ มีรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะสำคัญในโลกยุคใหม่ และมุ่งสู่มาตรฐานสากล สอดคล้องกับคำกล่าวของ ประสาท เนืองเฉลิม (2558) กล่าวว่า การส่งเสริมให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันจำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยนักเรียนจะใช้ความรู้ในสาระหลักไปบูรณาการสั่งสมประสบการณ์กับทักษะ 3 ทักษะ คือ ทักษะด้านการเรียนรู้นวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ และทักษะชีวิต ดังนั้น การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนจึงควรพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถสอนได้ทั้งในและนอกห้องเรียนโดยให้เรียนรู้จากเหตุการณ์จริงหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม การที่นักเรียนต้องเรียนเรื่องความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพราะเป็นการเตรียมความพร้อมให้พวกเขาเป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบของสังคมในอนาคต การเรียนรู้สิทธิและหน้าที่ของตนเองในระบอบประชาธิปไตยจะช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและสังคมได้อย่างมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การเคารพผู้อื่น และการปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและสงบสุข จึงไม่เพียงแค่สร้างความเข้าใจในเชิงทฤษฎี แต่ยังช่วยเสริมสร้างทักษะและคุณสมบัติที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย และกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการพัฒนาประเทศต่อไป

ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon – Based Learning) เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่ได้รับความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นการนำปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์จริงในชีวิตประจำวันมาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนได้สัมผัสกับความรู้ในบริบทที่เป็นรูปธรรม และสามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือการบูรณาการข้ามศาสตร์มากขึ้นจุดประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนเกิดความพร้อมสำหรับใช้ความรู้ในชีวิตจริง (OECD, 2021) ซึ่งเป็นทักษะหนึ่งในทักษะการเรียนรู้นวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วยประสิทธิภาพของการใช้เหตุผล ทั้งในเชิงนิรนัย และอุปนัย การคิด วิเคราะห์ข้อมูล นำไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ได้เหมาะสม ซึ่ง Daehler & Folsom (2016) ให้ความหมายของปราฏการณ์เป็นฐานไว้ว่าเป็นการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ความรู้ ด้วยทักษะรวมยอดของแต่ละศาสตร์ นักเรียนได้รับองค์ความรู้ใหม่จากการเรียนรู้ลงมือปฏิบัติ เกี่ยวกับปรากฏการณ์อันน่าสนใจอย่างมีเหตุผล ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งมีความหมายในการเรียนรู้ปรากฏการณ์ในโลกแห่งความจริงมาเป็น

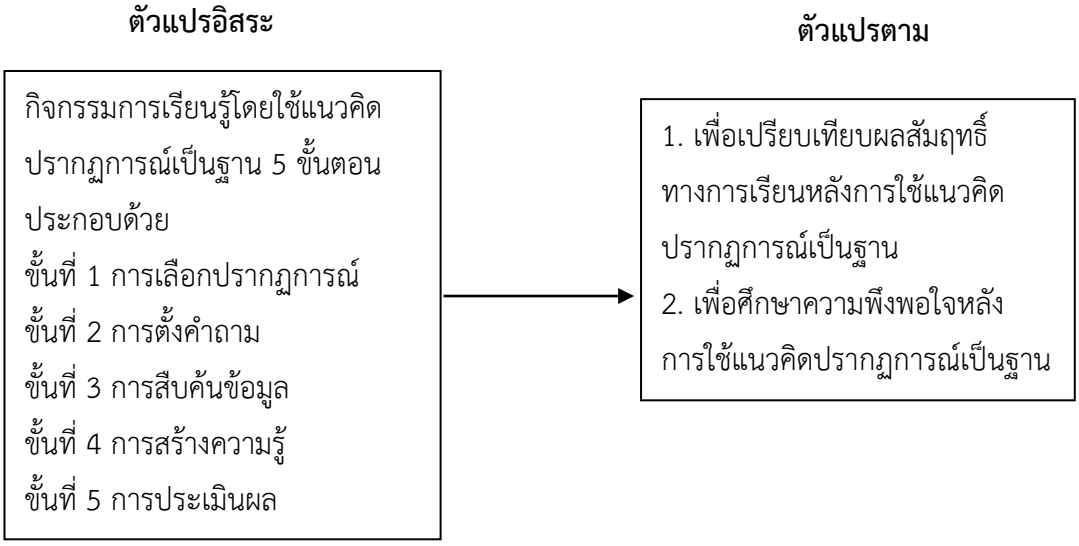
ประเด็นกระตุ้นความสนใจ นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างสาระวิชา ร่วมกับแนวคิดกลยุทธ์การสอน เครื่องมือ เพื่อสร้างความรู้ และทักษะข้ามพิสัยภายใต้บริบทที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ หัสวนัส เพ็งสันเทียะ และคณะ (2564) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน รวมถึงการศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดทั้งสองด้าน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและระหว่างเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานให้นักเรียนพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่ดีอย่างมีคุณภาพ สามารถคิดวิเคราะห์ บูรณาการองค์ความรู้ข้ามศาสตร์ รวมไปถึงการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้ เนื่องจากการเรียนการสอนในรูปแบบการบรรยายอาจทำให้นักเรียนรู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ อีกทั้งยังทำให้นักเรียนขาดในส่วนของทักษะการคิดวิเคราะห์ และบูรณาการองค์ความรู้ข้ามศาสตร์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานมาใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการบูรณาการความรู้จากหลายสาขาวิชา เช่น การเมือง เศรษฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์ รวมถึงการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม การฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาความคิดอย่างรอบคอบและมีวิจารณญาณในการตัดสินใจมาจัดการเรียนการสอน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ระหว่างก่อนเรียนกับหลังการใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจหลังการใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2

กรอบแนวความคิด

ภาพ 1 กรอบแนวความคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนท่าช้างวิทยาคาร อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สิงห์บุรี อ่างทอง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 3 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 96 คน (โรงเรียนท่าช้างวิทยาคาร, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนท่าช้างวิทยาคาร อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สิงห์บุรี อ่างทอง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 32 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่มเนื่องจากแต่ละห้องเรียนมีการจัดนักเรียนแบบคละความสามารถเหมือน ๆ กัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน รายวิชา หน้าที่พลเมือง เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย จำนวน 15 แผน ผ่านการตรวจประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการสอนสังคมศึกษา จำนวน 3 ท่าน มีผลการประเมินได้ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.85) หลังจากนั้นนำไปใช้ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 แล้วปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้แผนการจัดการเรียนรู้สมบูรณ์และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แนวคิดแบบปรากฏการณ์เป็นฐาน รายวิชา หน้าที่พลเมือง เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 เป็นแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนน ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน นำมาคำนวนหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 32 คน แล้วนำมาคำนวณหาค่าความยากง่าย ได้ค่าระหว่าง 0.39 - 0.59 ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.60 - 0.79 แล้วนำมาคำนวณ

ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของ Kuder & Richardson (1973) หรือสูตร K.R. - 20 มีค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.88

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาหน้าที่พลเมือง โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใน 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการสร้างชิ้นงาน/ภาระงาน ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 แล้วนำมาคำนวนหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1970) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .903 ผู้วิจัยกำหนดค่าคะแนนของระดับความพึงพอใจ ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
4 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
3 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
2 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
1 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทำบันทึกข้อความขออนุญาต ปฏิบัติการวิจัยต่อผู้อำนวยการโรงเรียนท่าช้างวิทยาคาร

3.2 ชี้แจงนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินการวิจัยทราบถึงการจัดการเรียนรู้โดยแนวคิดการจัดการเรียนรู้ปรากฏการณ์เป็นฐาน รายวิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 เพื่อให้นักเรียนทุกคนเข้าใจตรงกัน และปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

3.3 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre - test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.4 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เป็นเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ คาบละ 1 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง

3.5 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จแล้ว ทดสอบหลังเรียน (Post - Test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน แล้วให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 คะแนนที่ได้จากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญนำมาหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 คะแนนที่ได้จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนการจัดกิจกรรมและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดปรากฏการเป็นฐาน นำมาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t-test แบบ Dependent

4.3 คะแนนที่ได้จากการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน นำมาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลตาม บุญชม ศรีสะอาด (2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 ปรากฏผลดังนี้

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรม จำนวน 15 แผน มีรายละเอียดดังนี้ แผนที่ 1 เรื่อง การเข้าใจสิทธิและหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตย แผนที่ 2 เรื่อง ปรากฏการณ์ทางการเมืองในชีวิตประจำวัน แผนที่ 3 เรื่อง สิทธิในการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วม แผนที่ 4 เรื่อง การเคารพสิทธิของผู้อื่นในสังคม แผนที่ 5 เรื่อง การสร้างสังคมที่ยุติธรรม แผนที่ 6 เรื่อง การเคารพกฎหมายและการปฏิบัติตามกฎระเบียบ แผนที่ 7 เรื่อง ประชาธิปไตยในภาคท้องถิ่น แผนที่ 8 เรื่อง การแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคม แผนที่ 9 เรื่อง ความเท่าเทียมในสังคม แผนที่ 10 เรื่อง การปกป้องสิทธิเสรีภาพของพลเมือง แผนที่ 11 เรื่อง ประเด็นสิทธิมนุษยชนและการปกป้องสิทธิ แผนที่ 12 เรื่อง การสร้างพลเมืองดีในยุคดิจิทัล แผนที่ 13 เรื่อง การรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม แผนที่ 14 เรื่อง การเรียนรู้การเคารพความหลากหลาย แผนที่ 15 เรื่อง การสรุปบทเรียนและการประเมินผลการเรียน ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.85) ซึ่งขั้นตอนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยใช้หลักการออกแบบแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน ของ Silander (2015) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ผู้วิจัยยกตัวอย่างแผนการวิจัยแผนที่ 5 เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ประกอบการอธิบายดังนี้

ขั้นที่ 1 การเลือกปรากฏการณ์

ครูผู้สอนแบ่งกลุ่มนักเรียน กลุ่มละ 3 - 4 คน ออกเป็น 8 กลุ่ม โดยให้นักเรียนเลือกปรากฏการณ์ที่กลุ่มของนักเรียนสนใจ ผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในสิ่งที่เรียนรู้ ศึกษา และวิเคราะห์ปรากฏการณ์ บริบทชุมชนรอบสถานศึกษาหรือประเด็นทางสังคม พร้อมทั้งเลือกปรากฏการณ์ที่สนใจ ครูผู้สอนนำปรากฏการณ์จากข่าวประเด็น “พนันออนไลน์ทำลายอนาคต” ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเล่นพนันของกลุ่มเยาวชนในเนื้อหาข่าวได้พูดถึงข่าวอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตำรวจไซเบอร์ จับกุมเจ้าของเว็บพนันออนไลน์รายใหญ่ 2 เครือข่ายพบมีเจ้าของเป็นคนเดียวกัน ยึดทรัพย์ 190 ล้าน พบใช้รูปโปรไฟล์การ์ตูนในหน้าเว็บ ดึงดูดความสนใจนักพนันวัยเด็ก ผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดให้มีการเล่นพนันออนไลน์ ทายผลฟุตบอล และการพนันประเภทอื่น ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ต เว็บพนันออนไลน์ลวงเยาวชน สำหรับเว็บพนันออนไลน์ทั้ง 2 เครือข่ายมีการใช้รูปภาพการ์ตูนบนเพจของเว็บไซต์เพื่อดึงดูดนักพนัน เป็นกลุ่มเยาวชน ในกรณีที่พบว่า มีนักพนันเยาวชนบางคนไม่มีบัญชีธนาคาร แต่เมื่อชนะการพนันแล้วก็จะพูดจาโน้มน้าวให้นำบัญชีธนาคาร หรือบัตรเครดิต ของผู้ปกครองมาลงทะเบียนในเว็บไซต์ โดยแอดมินจะเป็นคนหลอกถามข้อมูล เพื่อที่จะนำรหัสผ่านของบัตรเครดิตและบัญชีธนาคารสำหรับนำไปทำการดูดเงิน ส่วนกรณีที่นักพนัน

เยาวชน ไม่มีบัตรเครดิต หรือบัญชีธนาคารของผู้ปกครอง ก็จะให้มีการส่งภาพอนาจาร หรือหลอกให้เปิดบัญชี และซิมผี โดยอ้างว่าจะมีการโอนเงินที่ชนะจากการพนันของเว็บไซต์ให้เป็นการตอบแทน ซึ่งทำให้ผู้ปกครองตั้งคำถามว่า เมื่อไหร่เว็บพนันออนไลน์ลวงเยาวชน จะหมดหายไปจากสังคมปัจจุบัน

ขั้นที่ 2 การตั้งคำถาม

ผู้สอนตั้งคำถามกับนักเรียนโดยคำถามจะเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมหรือเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับบริบทรอบตัว เช่น ครูผู้สอนถามว่าสถานภาพและบทบาทมีความสำคัญอย่างไรต่อการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย ตัวอย่างคำตอบ

- สถานภาพและบทบาทในสังคมมีความสำคัญอย่างไรต่อการดำเนินชีวิต
- ประชาธิปไตยมีความสำคัญอย่างไร
- การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความสำคัญอย่างไร

ขั้นที่ 3 การสืบค้นข้อมูล

ครูผู้สอนกำหนดหัวข้อให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองเปิดโอกาสให้นักเรียน โดยใช้คำถามที่อยู่ใน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในเรื่องที่นักเรียนสนใจ หรือประเด็นที่นักเรียนมีความสนใจที่จะค้นคว้าผ่านทางอินเทอร์เน็ต หรือหนังสือเรียนหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้สอนอนุญาตให้สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างอิสระ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้คอยให้คำปรึกษา

ขั้นที่ 4 การสร้างความรู้

ผู้สอนอธิบายวิธีการทำชิ้นงาน โดยให้ศึกษาประเด็นปัญหาที่สนใจตามหัวข้อ พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย หลังจากศึกษาและได้หัวข้อที่สนใจแล้ว ผู้สอนอธิบายหัวข้อที่นักเรียนจะต้องศึกษา ค้นคว้า หาคำตอบในประเด็นปัญหาที่สนใจที่จะศึกษา และยังสามารถขอคำปรึกษาในประเด็นปัญหาที่ยังหาคำตอบไม่ได้ หรือสิ่งที่ยังไม่รู้ หลังจากนักเรียนศึกษาในประเด็นปัญหาได้ครบ ผู้สอนแจกกระดาษบรู๊ฟให้กับนักเรียนเพื่อให้ออกแบบชิ้นงานตามหัวข้อที่ผู้สอนมอบหมาย พร้อมทั้งตกแต่งให้สวยงาม

ขั้นที่ 5 การประเมินผล

หลังจากทำชิ้นงานพร้อมทั้งตกแต่งในกระดาษบรู๊ฟเสร็จแล้ว ให้นักเรียนตรวจทานชิ้นงานให้เรียบร้อย จากนั้นให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทน 1 - 2 คน ออกมานำเสนอชิ้นงานทีละกลุ่ม โดยจะให้แต่ละกลุ่มอธิบายเหตุผลที่เลือกประเด็นปัญหานี้มาศึกษา และอธิบายตามหัวข้อที่ได้รับจากผู้สอน หลังจากกลุ่มนี้นำเสนอเสร็จแล้ว ครูจะสุ่มนักเรียนในห้องที่ไม่ใช่นักเรียนในกลุ่ม มาถามคำถามประเด็นหรือข้อสงสัยในปัญหาที่กลุ่มนี้เลือก โดยมีนักเรียนประเมินชิ้นงานพร้อมกับแต่ละกลุ่ม หลังจากครบทุกกลุ่ม ผู้สอนและนักเรียนร่วมกันอภิปราย ผู้สอนสรุปความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย หากไม่มีผู้สอนจบการเรียนการสอนแต่เพียงเท่านี้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน-หลังเรียนโดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน

n = 32

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	*S.D.*	t	Sig
ก่อนเรียน	30	12.50	.50	-29.00*	.05
หลังเรียน	30	19.50	.70		

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน-หลังเรียนโดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 พบว่า นักเรียนที่ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน หลังเรียน ($\bar{x}$ = 19.50, S.D. = .70) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 12.50, S.D. = .50) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า นักเรียนที่เรียนผ่านการจัดกิจกรรมโดยใช้แนวคิดแบบปรากฏการณ์เป็นฐานมีคะแนนหลังเรียนสูงขึ้น

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจหลังการใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 ปรากฏดังนี้

ตาราง 2 ผลการสอบถามความพึงพอใจหลังจากใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้			
1.1 การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้	4.33	0.52	มาก
1.2 การเลือกเนื้อหาการเรียนรู้	4.69	0.73	มากที่สุด
1.3 การออกแบบและเลือกวิธีการสอน	4.62	0.73	มากที่สุด
รวม	**4.55**	**0.66**	**มากที่สุด**
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้			
2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน	4.45	0.60	มาก
2.2 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง	4.40	0.56	มาก
2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์	4.50	0.65	มาก
รวม	**4.45**	**0.60**	**มาก**
3. ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ			
3.1 การคิดที่ใช้เหตุผลอย่างมีวิจารณญาณ	4.33	0.52	มาก
3.2 แยกแยะข้อมูลว่าข้อมูลใดคือข้อเท็จจริงข้อมูลใดคือความคิดเห็น	4.40	0.54	มาก
3.3 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุมีผล	4.45	0.55	มาก
รวม	**4.39**	**0.53**	**มาก**

ตาราง 2 ผลการสอบถามความพึงพอใจหลังจากใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน (ต่อ)

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
4. ด้านทักษะและการนำความรู้ไปใช้			
4.1 มีทักษะในการนำความรู้ไปปรับใช้	4.42	0.50	มาก
4.2 ทดลองและเรียนรู้จากประสบการณ์	4.67	0.75	มากที่สุด
4.3 รับฟังความคิดเห็นและคำแนะนำจากผู้อื่น	4.32	0.69	มาก
รวม	**4.47**	**0.64**	**มาก**
5. ด้านการวัดและประเมินผล			
5.1 เครื่องมือมีความสัมพันธ์กับการวัดประเมินผล	4.58	0.67	มากที่สุด
5.2 นักเรียนสามารถทำแบบทดสอบได้	4.40	0.60	มาก
5.3 สามารถวัดและประเมินผลได้ครอบคลุมกับเนื้อหา	4.58	0.69	มากที่สุด
รวม	**4.52**	**0.65**	**มากที่สุด**
รวมทั้งสิ้น	**4.47**	**0.48**	**มาก**

จากตาราง 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจหลังการใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การเลือกเนื้อหาการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.69, S.D. = 0.73) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นทดลองและเรียนรู้จากประสบการณ์ ($\bar{x}$ = 4.67, S.D. = 0.75) และรับฟังความคิดเห็นและคำแนะนำจากผู้อื่น ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.69) มีค่าน้อยที่สุดตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำประเด็นมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า ผู้วิจัยพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย จำนวน 15 แผน ได้ผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยออกแบบแผนการสอนให้มีความเข้าใจในเนื้อหาและเป้าหมายของการเรียนรู้ให้สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาแผนการสอน สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม การใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากปรากฏการณ์จริงและสามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตประจำวันได้ ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและจดจำได้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ ทำให้นักเรียนให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย สอดคล้องกับหลักการของ Silander (2015) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หรือ PhBL เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียน ได้เห็นความเชื่อมโยงของเรื่องที่เรียนในห้องเรียนกับชีวิตจริง และเห็นความเกี่ยวโยงกันของความรู้ในวิชาต่าง ๆ ที่เน้นกระบวนการซึ่งนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ ซึ่งมี 5 ขั้นตอน

ได้แก่ 1. เป็นองค์รวม (Holist City) หมายถึง ความหลากหลายของการเรียนรู้ ในลักษณะของสหวิทยาการ มุ่งเน้นที่การสำรวจเหตุการณ์ปัจจุบันและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงอย่างเป็นระบบและครอบคลุม 2. มีสภาพความเป็นจริง (Authenticity) หมายถึง ใช้สภาพแวดล้อมจริงแทนที่จะเป็นห้องเรียนแบบเดิม เนื่องจากสภาพจริงนั้นช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ทำให้ผู้เรียนได้ใช้วิธีการ เครื่องมือ และวัสดุจำเป็นต่าง ๆ ในสถานการณ์จริงเพื่อแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิต และมีความสำคัญในชุมชน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ว่าทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ มีประโยชน์ในชีวิตจริง ในขณะเดียวกัน การมีผู้เชี่ยวชาญจากหลากหลายสาขารวมอยู่ในชุมชนการเรียนรู้ยังทำให้ผู้เรียนจะได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ และได้เรียนรู้แนวทางการปฏิบัติหรือการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ 3. สอดคล้องกับบริบท (Contextuality) ซึ่งมีความหมายรวมทั้งบริบทที่ถูกสร้างขึ้นและสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ “ปรากฏการณ์” ไม่สามารถกำหนดไว้ล่วงหน้าได้ คือในช่วงเริ่มต้นของการเรียนรู้ ปรากฏการณ์ที่ผู้เรียนสนใจอาจจะค่อนข้างคลุมเครือและไม่ชัดเจน แต่จะค่อย ๆ มีความชัดเจนมากขึ้นเนื่องจากผู้เรียนได้สังเกตและทำความเข้าใจบริบทที่กว้างขึ้น 4. เรียนรู้ผ่านการสืบสอบโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Inquiry Learning) กระบวนการเรียนรู้นี้ทำให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถามของตนเองและสร้างความรู้ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ปรากฏการณ์ที่อาจจะคลุมเครือ ไม่ชัดเจน มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น 5. ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการตั้งสมมติฐานและการนำทฤษฎีมาใช้ โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้และได้รับการชี้แนะว่าควรจะเรียนรู้อย่างไร ผู้เรียนจะสามารถวางแผนกระบวนการเรียนรู้โดยการสร้างชิ้นงานและเครื่องมือที่ต้องใช้ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับคำกล่าวของ อรพรรณ บุตรกตัญญู (2561) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นการสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของนักเรียน โดยเริ่มจาก 1. ความเป็นองค์รวม การเรียนรู้แบบสหวิทยาการ (Multi Disciplinarity) ของการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยไม่แบ่งเป็นรายวิชาเป็นการจัดการศึกษาโดยให้ความสำคัญกับการสำรวจผ่านปรากฏการณ์ที่เป็นสถานการณ์ปัจจุบัน และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง 2. สภาพจริง การใช้วิธีการ เครื่องมือ และวัสดุที่จำเป็นในสถานการณ์ของโลกแห่งความเป็นจริงเพื่อแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของนักเรียน 3. บริบท การเรียนรู้ปรากฏการณ์จากสิ่งที่เป็นระบบ ซึ่งมีความหมายในบริบทและฉากอย่างเป็นธรรมชาติ โดยปรากฏการณ์ไม่สามารถกำหนดไว้ล่วงหน้าได้ แต่ค่อนข้างไม่ชัดเจนและคลุมเครือ เมื่อผู้นักเรียนได้สังเกตในบริบทที่กว้างขึ้นกว่าบริบทของตนเอง 4. การเรียนรู้แบบสืบเสาะโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้นั้นนักเรียนตั้งคำถามของแต่ละคนด้วยตนเองและร่วมกันสร้างความรู้ ในระหว่างกระบวนการเรียนรู้ 5. กระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่มุ่งมั่นในการพัฒนา สมมติฐานและทฤษฎีที่ใช้ในการเรียนรู้ ภาระงานการเรียนรู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และให้แนวทางแก่นักเรียน ให้กลายเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ สำหรับขั้นการเรียนรู้ที่ก้าวหน้ามากขึ้น นักเรียนสามารถวางแผนกระบวนการเรียนรู้โดยการสร้างภาระงานการเรียนรู้ของตนเองและใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการให้ความช่วยเหลือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักเรียนที่จะช่วยให้ก้าวไปไกลกว่าสิ่งที่นักเรียนรู้ในปัจจุบันและอะไรที่ได้รู้แล้ว ทั้งยังสอดคล้องกับ วีรวิชญ์ บุญส่ง และคณะ (2567) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน ในส่วนของผลการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรม พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีกระบวนการสร้างอย่างเป็น

ขั้นตอนตามแนวคิดหลักของการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน มีการแบ่งเนื้อหาการจัดการเรียนการรู้ที่เหมาะสม โดยคำนึงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก สื่อการสอนที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ผู้เรียนสามารถศึกษาทบทวนเนื้อหาบทเรียนได้ตลอดเวลาตามความสะดวกของตนเองอีกทั้งมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ แสดงความคิดเห็นของตนกับเพื่อนๆหรือผู้สอนได้อย่างอิสระ ช่วยส่งเสริมให้เกิดทักษะทางสังคมต่าง ๆ ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในชั้นเรียนรวมถึงได้ลงมือปฏิบัติจริงตามความรู้ความเข้าใจของตนเองผ่านกิจกรรมที่ผู้สอนออกแบบขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา หน้าที่พลเมือง เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย หลังการใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรี ยนสูงกว่าเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนรู้ผ่านการบรรยายเพียงอย่างเดียวแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับปรากฏการณ์ในชีวิตจริง ส่งผลให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของเนื้อหาที่เรียน อีกทั้งยังส่งเสริมการทำงานกลุ่ม การทำงานร่วมกันเพื่อค้นหาคำตอบ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวยังสามารถตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ตามความสนใจและศักยภาพของตนเอง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงและความต้องการของนักเรียนจะช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน อาจเป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นภัทรธมณฑ์ มหานาม และ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2566) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนและเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 - 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 และ 0.97 ตามลำดับ ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 แผน มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 0.5 และสอดคล้องกับการวิจัยของ วีรวิชญ์ บุญส่ง และคณะ (2566) แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ในหัวข้อ "สหกรณ์" ให้ผลลัพธ์ที่มีค่าประสิทธิภาพกระบวนการและค่าประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E1/E2) เท่ากับ 77.64/79.53 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 และมีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 64.21 ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3. ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านอยู่ในระดับสูงสุด โดยเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 1.80)

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจหลังการใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เน้นการนำปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน หรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจมาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมาย

เพื่อให้นักเรียนเกิดความอยากรู้ อยากค้นคว้า รวมไปถึงนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การเลือกเนื้อหาการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอาจเป็นเพราะผู้สอนต้องการให้นักเรียนมีอิสระในการเลือกเนื้อหาการเรียนรู้เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของนักเรียน เป็นแนวทางที่ดีในการเพิ่มความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ด้วยการได้เลือกเนื้อหาเองเป็นการฝึกทักษะการวางแผน การจัดการเวลาและการค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นทดลองและเรียนรู้จากประสบการณ์ และรับฟังความคิดเห็นและคำแนะนำจากผู้อื่นมีค่าน้อยที่สุดตามลำดับทั้งนี้อาจเป็นเพราะมุมมองของนักเรียนที่มีความหลากหลายและนำมาสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือองค์ความรู้ระหว่างกันนั้น ยังไม่สามารถสื่อสารความต้องการได้ดีเท่าที่ควร นักเรียนยังไม่เข้าถึงมุมมองที่แตกต่างกันหรือเกิดความยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น โดยไม่เอาความคิดของตนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจะนำไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ในการดำรงอยู่ในสังคมแห่งประชาธิปไตยได้ สอดคล้องกับการวิจัยของ Perez - Alvarez et al. (2018) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชา เทคนิคเคมีวิเคราะห์เชิงเครื่องมือ สำหรับนักศึกษาระดับก่อนบัณฑิตศึกษา ในสาขาเคมีเชิงฟิสิกส์ โดยใช้เทคนิคคอนดักโทเมตรี เทคนิคโพเทนชิโอเมตรี และเทคนิคนิวเคลียร์แมกเนติกเรโซแนนซ์ สเปกโตรเมตรีของโปรตอน (H NMR) พบว่า นักศึกษาสามารถนำเทคนิคเหล่านี้ไปใช้ในการวิเคราะห์สารในบริบทของโลกแห่งความเป็นจริงได้ รวมถึงสามารถพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหาได้อีกด้วย สอดคล้องกับการวิจัยของ Valanne et al. (2017) ที่พบว่า การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมาใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษให้กับนักเรียน พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการในทักษะการอ่านภาษาอังกฤษสูงขึ้นร้อยละ 30 และอยู่ระดับที่สูงกว่านักเรียนในวัยเดียวกัน ทั้งนี้เป็นผลมาจากแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่มากขึ้นของนักเรียนผ่านเรื่องราวต่าง ๆ ความพึงพอใจของผู้ปกครอง และการร่วมมือกันของคณะครูเพื่อสร้างการเรียนรู้อย่างมีความหมายให้กับนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ปรากฏการณ์ที่ใช้ในการศึกษาควรเลือกให้เหมาะสมกับบริบทของนักเรียนที่สามารถพบเห็นในชีวิตประจำวัน หรือตามความสนใจ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากที่จะเรียนรู้ ควรมีการส่งเสริมให้มีการบูรณาการความรู้จากหลายสาขาวิชาประกอบการศึกษาปรากฏการณ์

2. การเลือกสถานการณ์การศึกษา ควรเลือกให้สอดคล้องและส่งเสริมต่อปรากฏการณ์หลักที่ใช้ เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ สืบเสาะหาข้อมูล นำไปใช้ในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

3. ในการทำงานกลุ่ม นักเรียนจะได้ฝึกฝนทักษะที่หลากหลาย เช่น การฝึกฝนทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหา และการนำเสนอ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน อีกทั้งการทำงานกลุ่มยังช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานผสานแนวคิดสะเต็มศึกษาไปใช้จัดการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนนำความรู้ที่มีอยู่แล้วมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อม

ที่สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมในเนื้อหาแต่ละระดับชั้น และคำนึงถึงลักษณะของกิจกรรมโดยให้มีเนื้อหาและกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยและบริบทของนักเรียน

2. ควรมีการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มความหลากหลายของข้อมูลและทำให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น การมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างมากขึ้นจะช่วยให้สามารถศึกษาปัญหาในเชิงลึกและเข้าใจถึงผลกระทบในวงกว้างได้ดีขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานถือเป็นวิธีการที่ทรงพลังในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นและเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง อย่างไรก็ตาม การนำวิธีการนี้มาใช้ร่วมกับรูปแบบการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น โครงงานเป็นฐาน บริบทเป็นฐาน และปัญหาเป็นฐาน จะช่วยให้การเรียนรู้ มีความสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น และตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้หลากหลายมิติมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

นภัทรธมณฑ์ มหานาม และ ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2566). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ*, *2*(1), 100 – 111. https://so09.tci-thaijo.org/index.php/JEITS/article/view/1553/1309

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2558). แนวการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารพัฒนาการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยรังสิต*, *9*(1), 136 – 154. https://jrtl.rsu.ac.th/files/issues/V9N1/20150310124651.pdf

โรงเรียนท่าช้างวิทยาคาร. (2566). *ข้อมูลนักเรียนประจำปี 2566*. http://www.tcwk.ac.th/datashow_68652

วีรวิชญ์ บุญส่ง, น้ำทิพย์ ฤๅชัย, และสุนทร อ่อนฤทธิ์. (2566). การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาสหกรณ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพัฒนานิคม. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, *6*(3), 63 – 76. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edunsrujo/article/view/261377/178081

วีรวิชญ์ บุญส่ง, พิชชาพร เปรมปรีดิ์, และนุชนารถ เรื่องลือ. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom). *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, *7*(3), 1 – 13. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edunsrujo/article/download/267295/183244/1185119

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – พ.ศ. 2580*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

หัสวนัส เพ็งสันเทียะ, มนตา ตุลย์เมธาการ, และอิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย*, *13*(2), 240 – 257. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/suedureasearchjournal/article/view/251771/172571

อรพรรณ บุตรกตัญญู. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์รวม และการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของผู้เรียน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, *46*(2), 348 – 365. https://shorturl.asia/cWrbM

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Test* (5th ed.). Harper Collins.

Daehler, K. & Folsom, J. (2016). *Making Sense of SCIENCE: Phenomena - Based Learning*. http://www.WestEd.org/mss

Kuder, F. G. & Richardson, M. W. (1973). The Theory of The Estimation of Test Reliability. *Psychometrika*, *2*, 151 – 160. https://doi.org/10.1007/BF02288391

OECD. (2021). *PISA 2015 Assessment and Analytical Framework: Science, Reading, Mathematic and Financial Literacy*. https://shorturl.asia/nKyNq

Perez-Alverez, L., Ruiz-Rubio, L., & Vilas-Vilela, J. L. (2018). Determining The Deacetylation Degree of Chitosan: Opportunities to Learning Instrumental Techniques. *Journal of Chemical Education*, *95*(6), 1022 – 1028. https://doi.org/10.1021/acs.jchemed.7b00902

Silander, P. & Mattila, P. (2015). *How to Create The School of The Future: Revolutionary Thinking and Design from Finland*. https://shorturl.asia/IviFG

Valanne, E. A., Al Dhaheri, R. M., Kylmalahti, R., & Sandholm - Rangell, H. (2017). Phenomenon Based Learning Implemented in Abu Dhabi School Model. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, *9*(3), 1 – 5. https://www.researchgate.net/publication/343471921_Phenomenon_Based_Learning_Implemented_in_Abu_Dhabi_School_Model

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

Instructional Activity Design Using the Flipped Classroom Technique to Enhance Academic Achievement of Mathayomsuksa 4 Students in History

ปนัดดา พาณิชยพันธุ์,[*] อนุสรณ์ บุตรสอน,[**] และพัสกร กองภูเวท[***]

Panadda Panichayapan, Anusorn Butsorn, and Phatsakorn Kongphuwet

Received: December 17, 2024 Revised: January 30, 2025 Accepted: February 13, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน - หลังเรียน หลังการใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน และ 3. สอบถามความพึงพอใจหลังการใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ ภาคเรียนที่ 1/2567 โรงเรียนท่าวุ้งวิทยาคาร จำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้าน จำนวน 15 แผน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบปรนัย 30 ข้อ แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 15 ข้อ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t แบบ Dependent

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน พบว่า ได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 15 แผน มีผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.25) 2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน - หลัง พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยเทคนิคห้องเรียนกลับด้านหลังเรียน ($\bar{x}$ = 21.55, S.D. = 0.67) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 14.50, S.D. = 0.45) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และ 3. การสอบถามความพึงพอใจหลังการใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.45)

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, วิธีการทางประวัติศาสตร์, ห้องเรียนกลับด้าน

---

[*] อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Lecturer, Department of Social Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

[**] ผู้ช่วยนักวิจัยสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Research Assistant, Department of Social Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

[***] ผู้ช่วยนักวิจัยสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Research Assistant, Department of Social Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

Corresponding Author: Panadda.p@lawasri.tru.ac.th

Abstract

This research aimed to: 1. develop a learning activity plan utilizing the flipped classroom technique, 2. compare students' learning achievement before and after the implementation of the flipped classroom technique, and 3. assess students' satisfaction with the learning approach. The sample group consisted of 30 tenth graders, section 2, enrolled in a history course during the first semester of the academic year 2024 at Thawung Wittayakarn School. The participants were selected through simple random sampling using classrooms as the sampling unit. The research instruments included 15 lesson plans designed based on the flipped classroom technique, a 30-item multiple-choice learning achievement test, and a 15-item satisfaction questionnaire. The statistical methods employed included mean, standard deviation, and dependent t-test analysis.

The research results were as follows: 1. the developed lesson plans, based on the flipped classroom technique, comprised 15 learning activity plans, which were evaluated by experts and received an average rating at the highest level ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.25); 2. a comparison of students' learning achievement before and after the intervention indicated that students who engaged in the flipped classroom approach demonstrated significantly higher post-learning achievement scores ($\bar{x}$ = 21.55, S.D. = 0.67) compared to their pre-learning scores ($\bar{x}$ = 14.50, S.D. = 0.45) at a significance level of 0.05; and 3. students' satisfaction with the flipped classroom approach was reported at a high level ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.45).

Keywords: Academic Achievement, Historical Method, Flipped Classroom

บทนำ

ประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาและอธิบายเหตุการณ์สำคัญของสังคมมนุษย์ในอดีต โดยใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์และวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม เรื่องราวที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ไม่ได้ครอบคลุมทุกเหตุการณ์ในอดีต แต่เป็นเพียงสิ่งที่มีหลักฐานรองรับ ทั้งนี้ องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีการค้นพบหลักฐานใหม่หรือมีการตีความใหม่จากหลักฐานเดิม (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543; แถมสุข นุ่มนนท์, 2533; Carr, 1975) การเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีเป้าหมายหลักเพื่อให้มนุษย์เข้าใจตนเองผ่านการใช้หลักฐานและการตีความ (Fact of Evidence and Interpretation) โดยเน้นการตั้งคำถาม การสืบค้นอย่างลึกซึ้ง การตรวจสอบหลักฐานก่อนการประเมินความน่าเชื่อถือ ซึ่งช่วยให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล (แถมสุข นุ่มนนท์, 2527; นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2527; วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543) นอกจากนี้ การศึกษาประวัติศาสตร์ยังมุ่งพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อตีความเหตุการณ์ในอดีตที่ส่งผลต่อปัจจุบัน โดยใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์และกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์เป็นเครื่องมือสำคัญ (Bloch, 1953; อ้างถึงใน นิติภูมิ ภูขาว และ อรัญ ซุยกระเดื่อง, 2566) เพื่อให้การเรียนการสอนประวัติศาสตร์มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน โดยเฉพาะนักศึกษาครู ให้มีความเข้าใจในกระบวนการได้มาของข้อมูลทางประวัติศาสตร์ รวมถึงการสืบค้นและวิเคราะห์หลักฐานเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Keirn & Luhr, 2012; Pearcy & Duplass, 2011; Viator, 2012) กระบวนการสืบสวนทางประวัติศาสตร์ (Historical Inquiry) เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้ง เนื่องจากตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ วิธีการนี้ไม่เพียงเหมาะสมสำหรับระดับอุดมศึกษา แต่ควรได้รับการบูรณาการตั้งแต่ระดับพื้นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน (นิธิ เอียวศรีวงศ์ และ อาคม พัฒิยะ, 2525; Andrews & Burke, 2007; Brown, 2009) นอกจากนี้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น Phenomenon - Based, Topic - Based, Theme - Based, Project - Based, Inquiry - Based และ Flipped Classroom ซึ่งมีรากฐานจากปรัชญาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) และทฤษฎีสรรค์สร้างนิยม (Constructivism) เป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและสอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เหมาะสมต่อการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง

ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เป็นเทคนิคการจัดกิจกรรมที่เน้นในเรื่องของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เพื่อเป็นการสร้างทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองให้กับผู้เรียน เป็นแนวคิดของ Bergmann & Sams (2012) เกิดจากการที่ครูได้ออกแบบแนวทางปฏิบัติในรูปแบบใหม่ เน้นการสอนไปที่การกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการสำรวจความสามารถของตนเอง โดยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบเทคนิคห้องเรียนกลับด้านนี้จะช่วยลดช่องว่างของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมเป็นหลัก ด้วยวิธีแบบนี้ครูผู้สอนจะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมในการเรียนรู้ ตลอดจนค้นพบและแก้ไขปัญหาในการโต้ตอบระหว่างครูกับนักเรียน อีกทั้งยังเป็นวิธีการสอนที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเพื่อการยกระดับการเรียนรู้ในห้องเรียนในการมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน แทนการบรรยายหน้าชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว ซึ่งวิธีการที่ถูกใช้เป็นส่วนใหญ่มักจะทำการสอนโดยใช้วีดิทัศน์ที่ถูกสร้างขึ้น ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้นอกเวลาเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงความรู้ที่ได้รับในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อนำความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติสอดคล้องกับ เกศินี ครุณาสวัสดิ์ (2562) กล่าวว่า การเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อมมีเนื้อหาและตัวชี้วัดตามหลักสูตรจำนวนมาก ซึ่งมักไม่สอดคล้องกับระยะเวลาที่มีอยู่ จึงจำเป็นต้องมี

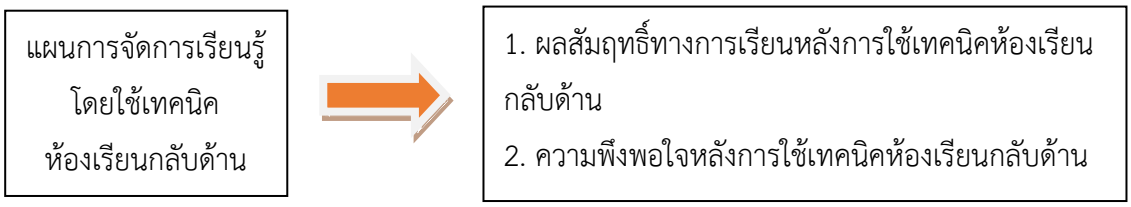
เครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน นวัตกรรม "ห้องเรียนกลับด้าน" จึงถูกนำมาใช้เพื่อปรับการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนศึกษาผ่านวิดีโอที่สร้างโดยครูหรือแหล่งอื่นที่ผ่านการพิจารณา จากนั้นใช้สื่อ Social Media เช่น Facebook, YouTube, Line หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ เป็นสื่อกลางแทนห้องเรียน วิธีนี้ช่วยให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองที่บ้าน และนำความรู้มาปฏิบัติในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญณี สีหะวงค์ (2564) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคห้องเรียนกลับด้านในวิชาสังคมศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนกับการเรียนรู้แบบปกติ และ 3. เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระหว่างการเรียนรู้ด้วยเทคนิคห้องเรียนกลับด้านกับการเรียนรู้แบบปกติ ผลวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนด้วยเทคนิคห้องเรียนกลับด้านสูงกว่าการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยปฏิบัติการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์ พบปัญหา คือ ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่ายกับการเรียนที่เน้นการบรรยายเนื้อหาแบบเดิมเป็นหลัก รวมทั้งบรรยากาศชั้นเรียนไม่เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องที่เรียน ประกอบกับเนื้อหามีจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงได้นำเทคนิคห้องเรียนกลับด้านมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาสาระนอกสถานที่ จากประสบการณ์จริงในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ใช่การเรียนรู้ในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่หลากหลายจากช่องทางการสื่อสาร ได้ศึกษาค้นคว้าความรู้ผ่านสื่อออนไลน์ที่ครูผู้สอนได้จัดทำขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องวิธีการทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
3. เพื่อสอบถามความพึงพอใจหลังการใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

กรอบแนวความคิด

ภาพ 1 กรอบแนวความคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าวุ้งวิทยาคาร อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 3 ห้อง รวม 95 คน (ฝ่ายวิชาการโรงเรียนท่าวุ้งวิทยาคาร, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนท่าวุ้งวิทยาคาร อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 30 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม เนื่องจากแต่ละห้องเรียนมีการจัดนักเรียนคละความสามารถเหมือน ๆ กัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์ จำนวน 15 แผน รวม 15 ชั่วโมง นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอนด้านการสอนประวัติศาสตร์ ตรวจสอบ จำนวน 3 คน แล้วนำไปคำนวณหาค่าความสอดคล้อง (IOC) มีผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.25) จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเตรียมไว้ในวิจัยต่อไป

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นแบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ ชนิด 4 ตัวเลือก นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอนด้านการสอนประวัติศาสตร์ จำนวน 3 คน ตรวจสอบแล้วนำมาหาค่าความสอดคล้อง ได้ค่าระหว่าง 0.67 – 1.00 หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 แล้วนำมาหาค่าความยาก - ง่าย ได้ค่าระหว่าง 0.39 – 0.59 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.60 – 0.79 แล้วนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีของ Kuder & Richardson หรือ K.R. - 20 (1973) มีค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.88

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องวิธีการทางประวัติศาสตร์ จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใน 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการสร้างชิ้นงาน/ภาระงาน ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษาด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการสอนประวัติศาสตร์ จำนวน 3 คน ได้ค่าความสอดคล้อง ระหว่าง 0.67 – 1.00 แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 แล้วนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (1970) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .903 โดยกำหนดค่าคะแนนของระดับความพึงพอใจ ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
4 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
3 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
2 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
1 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทำบันทึกข้อความขออนุญาต ดำเนินการวิจัยต่อผู้อำนวยการโรงเรียนท่าวุ้งวิทยาคาร

3.2 ชี้แจงนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินการวิจัยทราบถึงการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 เพื่อให้นักเรียนทุกคนเข้าใจตรงกันและปฏิบัติอย่างถูกต้อง

3.3 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.4 ดำเนินการจัดกิจกรรมการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนด เป็นเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ คาบละ 1 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง

3.5 หลังจากดำเนินการสอนเสร็จแล้ว ทดสอบหลังเรียน (Post - Test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน แล้วให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 คะแนนที่ได้จากการประเมินแผนการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน รายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์ของผู้เชี่ยวชาญนำมาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 คะแนนที่ได้จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านก่อนเรียนและหลังเรียน นำมาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t-test แบบ Dependent

4.3 คะแนนที่ได้จากการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียน โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน นำมาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลตาม บุญชม ศรีสะอาด (2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าวุ้งวิทยาคาร ปรากฏผลดังนี้

ผู้วิจัยพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 แผน ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ สามารถแสดงผลการพัฒนาได้ ดังนี้

ตาราง 1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน

แผนที่	เรื่อง	กิจกรรม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	แปลผล
1	วิธีการทางประวัติศาสตร์	1. นักเรียนศึกษาบทเรียนเกี่ยวกับวิธีการทางประวัติศาสตร์จากสื่อออนไลน์ (วิดีทัศน์/บทความ) 2. ทำแบบทดสอบออนไลน์เกี่ยวกับความเข้าใจเบื้องต้นและการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์	4.66	0.47	มากที่สุด
2	การศึกษาแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์	1. นักเรียนศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น เอกสาร, ภาพถ่าย, และวัตถุ 2. นักเรียนเขียนบันทึกการศึกษาข้อมูลและยกตัวอย่างแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	5.00	0.00	มากที่สุด
3	วิเคราะห์แหล่งข้อมูล	1. นักเรียนศึกษาการวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลที่ได้รับ 2. นักเรียนวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือและความสำคัญของแหล่งข้อมูล	5.00	0.00	มากที่สุด
4	การเปรียบเทียบแหล่งข้อมูล	1. นักเรียนศึกษาผลงานทางประวัติศาสตร์จากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง 2. นักเรียนทำการเปรียบเทียบและอภิปรายความแตกต่างในมุมมองหรือการตีความข้อมูล	4.66	0.47	มากที่สุด
5	การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์	1. นักเรียนศึกษาวิธีการตั้งคำถามที่สำคัญในประวัติศาสตร์ 2. นักเรียนสร้างคำถามทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการศึกษาเพิ่มเติม	4.66	0.47	มากที่สุด
6	การเขียนข้อสังเกตจากแหล่งข้อมูลม	1. นักเรียนศึกษาแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หนึ่ง 2. นักเรียนเขียนข้อสังเกตจากแหล่งข้อมูลและอภิปรายในกลุ่ม	4.66	0.47	มากที่สุด

ตาราง 1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน (ต่อ)

แผนที่	เรื่อง	กิจกรรม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	แปลผล
7	การสังเกตและการตีความ	1. นักเรียนศึกษาภาพถ่ายหรือเอกสารทางประวัติศาสตร์ 2. นักเรียนทำการตีความความหมายจากภาพหรือเอกสารนั้น และนำเสนอความคิดเห็น	5.00	0.00	มากที่สุด
8	การอภิปรายและถกเถียงในกลุ่ม	1. นักเรียนศึกษากรณีประวัติศาสตร์ที่มีการถกเถียง 2. นักเรียนอภิปรายข้อคิดเห็นในกลุ่มเกี่ยวกับความแตกต่างของมุมมองในเหตุการณ์ดังกล่าว	4.66	0.47	มากที่สุด
9	การจัดการกับมุมมองที่แตกต่างกัน	1. นักเรียนศึกษาบทความเกี่ยวกับมุมมองต่าง ๆ ในการศึกษาประวัติศาสตร์ 2. นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับมุมมองที่แตกต่างกันในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์	4.66	0.47	มากที่สุด
10	การสร้างกรณีศึกษาประวัติศาสตร์	1. นักเรียนเลือกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สนใจ 2. นักเรียนสร้างกรณีศึกษาและนำเสนอในกลุ่มเกี่ยวกับข้อสรุปจากการศึกษา	4.66	0.47	มากที่สุด
11	การอภิปรายในกรณีศึกษาประวัติศาสตร์	1. นักเรียนศึกษากรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ 2. นักเรียนอภิปรายในกลุ่มเกี่ยวกับการตีความกรณีศึกษาและข้อสรุปที่เกิดขึ้น	5.00	0.00	มากที่สุด
12	การประเมินข้อคิดเห็นจากแหล่งข้อมูล	1. นักเรียนศึกษาหลายแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหนึ่ง 2. นักเรียนประเมินและอภิปรายข้อคิดเห็นจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ	5.00	0.00	มากที่สุด
13	การพัฒนาทักษะการวิจัยประวัติศาสตร์	1. นักเรียนศึกษาวิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์ 2. นักเรียนเริ่มต้นการวิจัยเกี่ยวกับหัวข้อประวัติศาสตร์ที่เลือกและเขียนคำถามวิจัย	5.00	0.00	มากที่สุด

ตาราง 1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน (ต่อ)

แผนที่	เรื่อง	กิจกรรม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	แปลผล
14	การใช้การวิจารณ์ในประวัติศาสตร์	1. นักเรียนศึกษาวิธีการวิจารณ์แหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ 2. นักเรียนวิจารณ์แหล่งข้อมูลที่ได้รับมาในกลุ่มและนำเสนอข้อสรุป	4.66	0.47	มากที่สุด
15	การสรุปและแสดงความคิดเห็น	1. นักเรียนสรุปบทเรียนจากการศึกษาเรื่องวิธีการทางประวัติศาสตร์ 2. นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้จากแผนการสอนทั้งหมด	5.00	0.00	มากที่สุด
		รวม	**4.81**	**0.25**	**มากที่สุด**

จากตาราง 1 ผลการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน พบว่าได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 15 แผน มีผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.25) ในแต่ละแผนการสอนนั้นผู้วิจัยพัฒนาตามขั้นตอนของ Bergmann, & Sams (2012) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นวางแผนบทเรียน

ครูผู้สอนทำการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ จำนวน 3 ข้อ ในการวัดผลสัมฤทธิ์กับผู้เรียน ครอบคลุมเนื้อหาที่มีการเรียนการสอน ซึ่งได้กำหนดให้ผู้เรียนสามารถอธิบายถึงขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์ความแตกต่างแต่ละขั้นตอน และตระหนักถึงการเรียนรู้ในเรื่องวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ รวมทั้งครูผู้สอนได้เลือกใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหา โดยนำสื่อวิดีโอการให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนวิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นตอน ลักษณะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ รวมถึงประโยชน์จากการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ จากคลิปวิดีโอ YouTube ที่มีเนื้อหาถูกต้องชัดเจน และครูผู้สอนได้เลือกกิจกรรมเสริมที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และบริบทของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นบันทึกวีดิทัศน์

หลังจากที่ครูผู้สอนได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเสร็จ ครูผู้สอนได้จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบคลิปวิดีโอที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งยังครอบคลุมวัตถุประสงค์ และตัวชี้วัดที่ครูผู้สอนได้กำหนดไว้ จากช่องทาง YouTube ดังนี้

1. เรื่องความหมาย และความสำคัญของขั้นตอนวิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นตอน จาก https://shorturl.asia/jXwoA โดยภายในคลิปวิดีโอได้มีการสอดแทรกคำถามลงในสื่อการสอน

2. เรื่องลักษณะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จาก https://shorturl.asia/kGpy3

3. เรื่องประโยชน์ของการเรียนรู้ขั้นตอนวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการนำมาใช้สำหรับการทำงาน จาก https://shorturl.asia/pXRLH

รวมทั้งครูผู้สอนได้มีแบบทดสอบหลังจากดูคลิปวิดีทัศน์เพื่อเป็นการวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน หลังจากที่ครูผู้สอนได้เตรียมคลิปวิดีทัศน์เสร็จ และมั่นใจว่าสื่อที่ครูผู้สอนจัดทำขึ้นมีองค์ประกอบของเนื้อหาสาระสำคัญครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ ครอบคลุมทุกองค์ความรู้ให้กับผู้เรียน ครูผู้สอนได้ส่งคลิปวิดีทัศน์การสอนลงบนสื่อออนไลน์หรือช่องทางที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้

ขั้นตอนที่ 3 การเผยแพร่วีดิทัศน์การสอน

หลังจากที่ครูผู้สอนได้ตรวจสอบความถูกต้องของสื่อการสอนเรียบร้อย ครูผู้สอนได้ทำการแชร์วิดีทัศน์การสอนส่งให้กับผู้เรียนในช่องทางสื่อออนไลน์ โดยให้ผู้เรียนศึกษาความรู้จากคลิปวิดีทัศน์จากทางบ้าน จำนวน 3 คลิปวิดีทัศน์ เพื่อเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองนอกสถานที่ โดยให้ผู้เรียนจับประเด็นใจความสำคัญของเนื้อหาในสื่อการสอนและให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การแลกเปลี่ยน

หลังจากที่ผู้เรียนได้ทำการศึกษาค้นคว้าบทเรียนจากสื่อการสอนผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่ครูผู้สอนได้ส่งให้ จากนั้นภายในชั่วโมงเรียนได้ให้ผู้เรียนแต่ละคนที่ได้ความรู้จากการศึกษามาแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนภายในชั้นเรียน เมื่อครูผู้สอนเห็นว่าผู้เรียนมีความพร้อมสำหรับการเรียนการสอนในเนื้อหา ครูผู้สอนได้ทำการอธิบายเนื้อหาเพิ่มเติม โดยครูผู้สอนได้สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกันพูดคุย แลกเปลี่ยน และซักถาม จากเนื้อหาที่ได้ศึกษามาจากคลิปวิดีทัศน์ที่ครูผู้สอนได้สร้างขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 5 แบ่งกลุ่ม

หลังจากที่ผู้เรียนได้ทำการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในชั้นเรียนเสร็จ ครูผู้สอนได้แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ตามลำดับของขั้นตอนวิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นตอน และได้กำหนดประเด็นให้แต่ละกลุ่มศึกษาหัวข้อที่กลุ่มตนเองได้รับมอบหมาย เพื่อให้ได้ร่วมกันทำงาน ส่งเสริมการเกิดทักษะด้านการคิดอย่างสร้างสรรค์ และการร่วมมือของสมาชิกภายในกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 6 นำเสนอ

หลังจากนักเรียนแต่ละกลุ่มได้ช่วยกันศึกษาค้นคว้าหัวข้อวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับมอบหมาย และมีการแลกเปลี่ยนความรู้ของสมาชิกภายในกลุ่ม ครูผู้สอนได้ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอเกี่ยวกับข้อมูลของกลุ่มตนเองหลังจากการศึกษาค้นคว้าให้กับเพื่อนร่วมชั้นและครูผู้สอน โดยการนำเสนอของนักเรียนแต่ละกลุ่มจะมีครูผู้สอนคอยแนะนำองค์ความรู้อยู่ ตลอดจนได้เปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนตั้งคำถามในสิ่งที่สงสัยได้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน - หลังเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าวุ้งวิทยาคาร หลังจากการใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน - หลัง หลังการใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน

การทดสอบ	คะแนน	n	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	30	30	14.50	0.45	-19.68*	.05
หลังเรียน	30	30	21.55	0.67		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน - หลัง การใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมห้องเรียนกลับด้าน หลังเรียน ($\bar{x}$ = 21.55, S.D. = 0.67) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 14.50, S.D. = 0.45) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า หลังจากนักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

3. ผลการสอบถามความพึงพอใจหลังการใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าวุ้งวิทยาคาร ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 3 ผลการสอบถามความพึงพอใจหลังการใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้			
1. ความเหมาะสมด้านระยะเวลา	4.50	0.35	มาก
2. มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม	4.80	0.55	มากที่สุด
3. มีกระบวนการจัดกิจกรรมตรงตามวัตถุประสงค์	4.50	0.45	มาก
4. สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้	3.87	0.33	มาก
5. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ได้	3.60	0.29	มาก
ด้านการวัด และประเมินผล			
6. เกณฑ์การประเมินมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.80	0.55	มากที่สุด
7. เกณฑ์การประเมินผลมีความหลากหลาย	4.75	0.47	มากที่สุด
8. ผู้เรียนร่วมกันออกความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมห้องเกี่ยวกับเนื้อหารายวิชาที่เรียน	4.25	0.40	มาก
9. มีการวัดผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน	4.95	0.75	มากที่สุด
10. สอนตรงตามวัตถุประสงค์และตัวชี้วัด	3.80	0.34	มาก
ด้านการสร้างชิ้นงาน/ภาระงาน			
11. ภาระงานมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในการเรียนการสอน	3.80	0.34	มาก
12. ภาระงานมีความสะดวกสบายในการจัดทำ	4.70	0.50	มากที่สุด
13. ครูผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบผลงาน	4.90	0.60	มากที่สุด

ตาราง 3 ผลการสอบถามความพึงพอใจหลังการใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
14. ครูผู้สอนชี้แจงชิ้นงานได้อย่างชัดเจน	4.30	0.47	มาก
15. ภาระงานสามารถนำไปต่อยอดใช้ประโยชน์ในอนาคตได้	4.50	0.45	มาก
รวม	**4.30**	**0.45**	**มาก**

จากตาราง 3 ผลการสอบถามความพึงพอใจหลังการใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.30, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการวัดผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน ($\bar{x}$ = 4.95, S.D. = 0.75) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ครูผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบผลงาน ($\bar{x}$ = 4.90, S.D. = 0.60) และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ได้ ($\bar{x}$ = 3.60, S.D. = 0.29) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าวุ้งวิทยาคาร พบว่า มีผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ออกแบบแผนกิจกรรมการสอนตามขั้นตอนการเรียนรู้จากเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนการเรียนรู้ รวมทั้งได้ศึกษาแนวทางในการแก้ไขในการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากเอกสารต่าง ๆ ซึ่งเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองที่มีเนื้อหาสาระครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่ครูผู้สอนได้กำหนดไว้ และมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน ซึ่งแผนการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านยังมีความน่าสนใจ ทันสมัย โดยมีการนำเทคโนโลยีที่แสดงถึงความเสมือนจริงเข้ามาปรับใช้ประกอบการเรียนการสอน จึงทำให้เกิดแรงดึงดูดใจตัวผู้เรียนหันมาสนใจกับการจัดกิจกรรมมากขึ้น อีกทั้งเนื้อหาในแผนการจัดกิจกรรมที่ถูกจัดทำขึ้นได้มีการแบ่งเนื้อหากับการจัดสรรเวลาในการจัดทำกิจกรรมเป็นอย่างดี มีความชัดเจน มีการอธิบายรายละเอียดอย่างครบถ้วนเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมระหว่างการเรียนการสอน รวมทั้งแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีเนื้อหาที่สอดคล้องและเชื่อมโยงระหว่างหัวข้อเข้าด้วยกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีรวิชญ์ บุญส่ง และคณะ (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน ในส่วนของผลการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรม พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีกระบวนการสร้างอย่างเป็นขั้นตอนตามแนวคิดหลักของการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียน

กลับด้าน มีการแบ่งเนื้อหาการจัดการเรียนการรู้ที่เหมาะสม โดยคำนึงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก สื่อการสอนที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ผู้เรียนสามารถศึกษาทบทวนเนื้อหาบทเรียนได้ตลอดเวลาตามความสะดวกของตนเอง อีกทั้งมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ แสดงความคิดเห็นของตนกับเพื่อน ๆ หรือผู้สอนได้อย่างอิสระ ช่วยส่งเสริมให้เกิดทักษะทางสังคมต่าง ๆ ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในชั้นเรียนรวมถึงได้ลงมือปฏิบัติจริงตามความรู้ความเข้าใจของตนเองผ่านกิจกรรมที่ผู้สอนออกแบบขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารารัตน์ วงศ์เรืองศักดิ์ และคณะ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเทคโนโลยีความจริงเสริมที่มีต่อการคิดวิเคราะห์และความใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเทคโนโลยีความจริงเสริม และ 2. ศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมดังกล่าว ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเทคโนโลยีความจริงเสริมมีประสิทธิผลสูง นักเรียนมีคะแนนการคิดวิเคราะห์หลังเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนด้านความใฝ่เรียนรู้หลังเรียนก็สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน - หลังเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าวุ้งวิทยาคาร หลังการใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเทคนิคห้องเรียนกลับด้านที่ได้พัฒนาขึ้นจากครูผู้สอนเป็นอย่างดี โดยเลือกจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำเอาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมาประกอบการเรียนการสอน การออกแบบสื่อการสอนให้มีความเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน รวมถึงบริบทของโรงเรียน ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดด้วยตนเองตามความสามารถที่แตกต่างกันแต่ละบุคคลผ่านประสบการณ์จริงนอกชั้นเรียนนอกสถานที่หรือช่องทางสื่อออนไลน์ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาองค์ความรู้ได้ตลอดเวลา โดยเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เนื้อหาวิชาจากที่บ้าน ทำการบ้านที่โรงเรียน แล้วนำความรู้ที่ได้มาต่อยอดในชั้นเรียน อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกในด้านแสดงความคิด หรือการตั้งข้อคำถามที่ตนเองสงสัยเพื่อไขคำตอบที่ถูกต้องจากเรื่องที่เรียน ยังทำให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้จากเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ ทำให้ผู้เรียนมีความสุขมากขึ้นกว่าการนั่งเรียนแบบฟังครูผู้สอนบรรยายเพียงอย่างเดียว มีความกระตือรือร้นอยากที่จะเรียนมากขึ้น และค้นหาคำตอบด้วยตนเองในเนื้อหารายวิชานั้นอยู่เสมอ เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนทักษะการทำงานจริงในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านสูงขึ้นก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิมล มหาเทียน (2565) ซึ่งศึกษาการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคห้องเรียนกลับด้านในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียน 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และ 3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้ด้วยเทคนิคดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซัลมี กอเดร์ (2566) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เปรียบเทียบความเป็นพลเมืองดีก่อนและหลังเรียน 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน

และหลังเรียน และ 3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคห้องเรียนกลับด้านสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจหลังการใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าวุ้งวิทยาคาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการวัดผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ครูผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบผลงาน และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ได้ตามลำดับ ผู้วิจัยทำการสังเกตในขณะจัดกิจกรรม พบว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนได้ทำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกในชั้นเรียนในการตั้งข้อสงสัย ที่นำมาสู่ข้อคำถามในการค้นหาคำตอบที่ถูกต้อง ซึ่งครูผู้สอนก็จะต้องเป็นผู้ที่คอยทำหน้าที่อธิบายถึงข้อสงสัยให้กับผู้เรียนได้เข้าใจในสิ่งที่ตนเองสงสัย คอยเป็นผู้ชี้แนะแนวทางการช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน อีกทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูผู้สอนยังได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ประกอบในการสอน การสร้างผลงาน/ชิ้นงาน ถือว่าเป็นตัวช่วยในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่สร้างสรรค์ในการออกแบบผลงานได้ตามใจที่ตนเองชอบ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านยังช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการทำงานของเพื่อนร่วมชั้น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน และยังสร้างปฏิสัมพันธ์ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับครูผู้สอนได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิศุทธิภา ศรีธรรมมา และคณะ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนดังกล่าว และ 3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านในระดับสูงสุด นอกจากนี้ งานวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของ หิรัญปกรณ์ ปลื้มมะลัง และ อัญชลี ทองเอม (2559) ซึ่งเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านและแบบห้องเรียนปกติ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาด้วยเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน 2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการเรียนแบบห้องเรียนกลับด้านกับห้องเรียนปกติ และ 3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยเทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านในระดับสูงเมื่อพิจารณาภาพรวม และแสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมและประสิทธิภาพของการเรียนรู้ด้วยเทคนิคนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความหลากหลายของกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหา รู้สึกไม่น่าเบื่อ และทำให้ผู้เรียนอยากที่จะทำการเรียนรู้ต่อในรายวิชานั้น ๆ

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้านสามารถนำไปพัฒนาผลการเรียนสำหรับนักเรียนกลุ่มอื่น รวมทั้งในรายวิชาอื่นได้ แต่อาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนประยุกต์รูปแบบการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหานั้น ๆ

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคห้องเรียนกลับด้าน ครูผู้สอนควรมีการกระตุ้นคำถามให้กับผู้เรียน เป็นการฝึกทักษะกระบวนการคิดตลอดการจัดกิจกรรม และคอยกำกับดูแลช่วยเหลือผู้เรียนระหว่างการทำกิจกรรม เพื่อให้เกิดความราบรื่นตลอดทั้งกิจกรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. การทำวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยอาจจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ของผู้เรียนในการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ทางออนไลน์ของผู้เรียนที่มีความพร้อมไม่เท่ากัน เช่น โทรศัพท์มือถือ หรืออินเทอร์เน็ตทางบ้าน เป็นต้น

2. การทำวิจัยครั้งต่อไปสำหรับผู้เรียนกลุ่มอื่น ผู้วิจัยอาจจะต้องมีการปรับปรุงกิจกรรมในชั้นเรียนบางกิจกรรมให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มผู้เรียนนั้น เพื่อทำให้การจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไปเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การทำวิจัยครั้งต่อไปสำหรับผู้เรียนกลุ่มอื่น ผู้ทำวิจัยอาจจะต้องมีการอธิบายรายละเอียดให้มีความชัดเจนสำหรับบทบาทหน้าที่ของผู้เรียนในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อจะทำให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินตามแผนที่ครูผู้สอนได้วางไว้

เอกสารอ้างอิง

เกศินี ครุณาสวัสดิ์. (2562). *สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. https://madlab.cpe.ku.ac.th/TR2/?itemID=424184

ซัลมี กอเดร์. (2566). *การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ DPU. https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Salmee.Kode.pdf

ดารารัตน์ วงศ์เรืองศักดิ์, เกศินี ครุณาสวัสดิ์, และแจ่มจันทร์ ศรีอรุณรัศมี. (2566). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเทคโนโลยีความจริงเสริมที่มีต่อการคิดวิเคราะห์และความใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร.พระนคร*, *8*(1), 55 – 68. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/jmctrmutp/article/view/262412/178457

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2527). ประวัติศาสตร์และการวิจัยทางประวัติศาสตร์. ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และสุชาติ สวัสดิ์ศรี (บ.ก.), *ปรัชญาประวัติศาสตร์* (หน้า 67). มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

นิธิ เอียวศรีวงศ์ และ อาคม พัฒิยะ. (2525). *หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย*. บรรณกิจเทรดดิ้ง.

นิติภูมิ ภูขาว และ อรัญ ซุยกระเดื่อ. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ เรื่อง การสร้างสรรค์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 7*(4), 292 - 301. https://shorturl.asia/Ug3qR

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

ฝ่ายวิชาการโรงเรียนท่าวุ้งวิทยาคาร. (2567). *รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา*. https://shorturl.asia/aPbiG

พิศุทธิภา ศรีธรรมมา, สาวิตรี เถาว์โท, และเกริกไกร แก้วล้วน. (2565). การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิชญทรรศน์*, *17*(2), 107 – 120. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/Pitchayatat/article/view/255310/173226

วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2543). *หนังสือคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์: ประวัติศาสตร์จะเรียนจะสอนกันอย่างไร*. โรงพิมพ์การศาสนา.

วีรวิชญ์ บุญส่ง, พิชชาพร เปรมปรีดิ์, และนุชนารถ เรื่องลือ. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom). *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, *7*(3), 1–13. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edunsrujo/article/download/267295/183244/1185119

ศศิวิมล มหาเทียน. (2565). *การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ DPU. https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Sasiwimon.Maha.pdf

แถมสุข นุ่มนนท์. (2527). ประวัติศาสตร์. ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และสุชาติ สวัสดิ์ศรี (บ.ก.), *ปรัชญาประวัติศาสตร์* (หน้า 25). มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

แถมสุข นุ่มนนท์. (2533). *หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย*. โอเดียนสโตร์.

หิรัญปกรณ์ ปลื้มมะลัง และ อัญชลี ทองเอม. (2559). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางและแบบห้องเรียนปกติ. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์*, *4*(3), 945 – 958. https://shorturl.asia/cDZyM

อัญณี สีหะวงค์. (2564). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านวิชาสังคมศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. STOUIR at Sukhothai Thammathirat Open University. https://ir.stou.ac.th/bitstream/123456789/11000/1/FULLTEXT.pdf

Andrew, T. & Burke, F. (2007). *What Does It Mean to Think Historically?.* American Historical Association. https://www.historians.org/perspectives-article/what-does-it-mean-to-think-historically-january-2007/

Bergmann, J. & Sams, A. (2012). *Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day*. International Society for Technology in Education.

Brown, S. D. (2009). History Circles: The Doing of Teaching History. *The History Teacher*, *42*(2), 191 – 203. https://eric.ed.gov/?id=EJ837193

Carr, E. H. (1975). *What is History?.* Penguin Books.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Test* (5th ed.). Harper Collins.

Keirn, T. & Luhr, E. (2012). Subject Matter Counts: The Pre - Service Teaching and Learning of Historical Thinking. *The History Teacher*, *45*(4), 493 – 511.

Kuder, F. G. & Richardson, M. W. (1973). The Theory of The Estimation of Test Reliability. *Psychometrika*, *2*, 151 – 160. https://doi.org/10.1007/BF02288391

Pearcy, M. & Duplass, J. A. (2011). Teaching History: Strategies for Dealing with Breadth and Depth in The Standard and Accountability Age. *The Social Studies*, *102*, 110 – 116. https://doi.org/10.1080/00377996.2010.525546

Viator, M. G. (2012). Developing Historical Think Through Question. *The Social Studies*, *103*(5), 198 – 200. https://doi.org/10.1080/00377996.2011.606438

ภาษาการตกแต่งของเครื่องเคลือบเฟิ่นไฉ่เพื่อการส่งออกในศตวรรษที่ 18 และการประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์

The Decorative Language of 18th-Century Famille Rose Export Porcelain and Its Application in Ceramic Cultural Creative Product Design

เว่ย จิง,[*] เสกสรรค์ ตันยาภิรมย์,[**] และภรดี พันธุภากร[***]

Wei Jing, Sakesan Tanyapirom, and Poradee Panthupakorn

Received: November 13, 2025 Revised: January 5, 2026 Accepted: January 14, 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ใช้เครื่องเคลือบเฟิ่นไฉ่เพื่อการส่งออกในศตวรรษที่ 18 เป็นวัตถุในการวิจัย โดยมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้ภาษาการตกแต่งในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ วัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ การระบุลักษณะเฉพาะด้านสีและโครงสร้างการตกแต่งของเครื่องเคลือบเฟิ่นไฉ่เพื่อการส่งออก และพัฒนากรอบแนวคิดเชิงระบบที่สามารถนำไปใช้ในการออกแบบร่วมสมัย งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน โดยรวมการวิเคราะห์สีเชิงดิจิทัล ทฤษฎีโมดูลาร์ และกระบวนการวิเคราะห์ลำดับชั้น (AHP) เพื่อดำเนินการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงโครงสร้างจากตัวอย่าง จำนวน 30 ชิ้น ซึ่งเก็บรวบรวมจากพิพิธภัณฑ์จิ่งเต๋อเจิ้นและพิพิธภัณฑ์กว่างโจว พร้อมทั้งใช้แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความสำคัญขององค์ประกอบด้านการออกแบบ

ผลการวิจัยพบว่า ระบบสีของเครื่องเคลือบเฟิ่นไฉ่เพื่อการส่งออกมีลักษณะเด่น ได้แก่ สีขาวเป็นพื้นฐาน สีชมพูเป็นสีหลัก สีเขียวเป็นสีเสริม และสีทองใช้เพื่อเน้นองค์ประกอบตกแต่ง โครงสร้างการตกแต่งแสดงให้เห็นถึงตรรกะเชิงโมดูลาร์ที่ชัดเจน ขณะที่ผลการวิเคราะห์ด้วยวิธี AHP ชี้ให้เห็นว่า “หัวข้อทางวัฒนธรรม” เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุด สะท้อนบทบาทของการแสดงออกทางวัฒนธรรมในการตัดสินใจออกแบบ บนพื้นฐานของผลการศึกษา งานวิจัยนี้เสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการผสานภาษาการตกแต่งแบบดั้งเดิมเข้ากับสุนทรียศาสตร์ร่วมสมัย เพื่อสนับสนุนนวัตกรรมทางวัฒนธรรมและการออกแบบเครื่องเคลือบอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมสร้างสรรค์, เครื่องเคลือบเฟิ่นไฉ่เพื่อการส่งออก, ภาษาการตกแต่ง

---

[*] คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University

[**] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Assistant Professor, Dr., Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University

[***] ศาสตราจารย์, คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Professor, Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University

Corresponding Author: somax@126.com

Abstract

This study investigates the decorative language of 18th-century Famille Rose export porcelain and its application in ceramic cultural and creative product design. The research reveals the chromatic, structural, and semantic characteristics of Famille Rose decoration and develops a systematic framework for modern design. A mixed-method approach combining digital color analysis, Modular Theory, and the Analytic Hierarchy Process (AHP) was applied to thirty samples from the Jingdezhen and Guangzhou museums, with expert questionnaires used to determine the relative importance of design factors.

The results show that the Famille Rose color system features white as the base, pink as the dominant tone, green as the complement, and gold as the accent. Its decorative structure demonstrates a clear modular logic, while the AHP analysis identifies “Cultural Theme” as the most influential factor, emphasizing the central role of cultural expression in design. Based on these findings, the study proposes design strategies that integrate traditional decorative vocabulary with contemporary aesthetics, providing a practical and applicable framework for cultural innovation and sustainable ceramic design.

Keywords: Cultural and Creative Product Design, Famille Rose Export Porcelain, Decorative Language

Introduction

Famille Rose emerged in the late 1720s in Jingdezhen, China, as an overglaze enamel technique that soon became the dominant form of enamel porcelain production and gained widespread popularity in European markets (Cai, 2013). The term “Famille Rose” was introduced by the French scholar Albert Jacquemart in his 1862 work *Histoire de la porcelaine* to describe Chinese enamel porcelains exported to Europe (Shih & Peng, 2012). The name identifies pink enamel as a defining feature of the eighteenth-century Chinese overglaze color palette (Bellemare, 2022). Meanwhile, records from the British East India Company indicate that novelty in decoration often influenced sales more strongly than vessel form (Tang, 2018). These findings suggest that the popularity of Famille Rose export porcelain in Europe was primarily driven by a distinctive “decorative language” formed through its colors, patterns, and decorative techniques.

Transforming the artistic value of intangible cultural heritage into design resources not only inspires creative innovation but also supports the preservation and revitalization of traditional craftsmanship (Yu, 2024). The decorative art of Famille Rose export porcelain provides a historical model of cross-cultural artistic integration. Its synthesis of Chinese and Western aesthetics and its mature decorative language offer important insights for contemporary ceramic design (Jing et al., 2025). However, maintaining cultural integrity while achieving innovation and sustainable development remains a major challenge for many traditional arts in the process of modernization. Therefore, revealing the aesthetic and cultural characteristics of the eighteenth-century Famille Rose decorative language and exploring its transformation within contemporary design contexts can provide methodological guidance for the modern expression of traditional crafts and help designers seek a balance between globalization and local identity.

In studies of Famille Rose porcelain, existing research has primarily relied on experiential and qualitative approaches to examine its artistic characteristics. For instance, Wu (2019) emphasized the pictorial quality of Famille Rose decoration and its soft, refined chromatic features, while Zou & Zhang (2024) identified a color system characterized as “soft, gentle, rich, and elegant.” Although these studies have enriched the understanding of Famille Rose decorative language, they largely lack objective and systematic analytical tools, which limits their applicability in design-oriented research.

Research on traditional crafts and design has shown a clear tendency to adopt quantitative and systematic approaches in order to overcome the limitations of subjective description. Liang (2019) noted that the use of digital image acquisition and color databases has transformed the study of color in traditional art from perceptual evaluation to quantitative analysis. Similarly, Zhang & Lai (2016) introduced German art historian Ledderose’s (2001) Modular Theory into the analysis of export porcelain patterns, demonstrating that decorative structures can be systematically interpreted through

hierarchical modeling. In the field of product design, Gu & Lee (2025) applied Norman's (2004) Emotional Design framework to explain the roles of aesthetic appeal, usability, and emotional response in design evaluation, while Wang et al. (2025) adopted the Analytic Hierarchy Process (AHP) to illustrate its scientific rigor and applicability in complex design decisions.

Although previous studies have provided valuable references for both the analysis of traditional art and design methodologies, there remains a lack of a systematic and integrated framework capable of translating the decorative language of historical ceramics into structured design analysis, design decision-making criteria, and implementable design strategies. In response to this methodological gap, this study analyzes the decorative language of eighteenth-century Famille Rose export porcelain and explores its transformation and application within contemporary ceramic cultural and creative product design.

Research Questions

1. How can the decorative language of 18th-century Famille Rose export porcelain be systematically analyzed using structured and quantifiable methods?

2. How can the results of decorative language analysis be translated into a design-oriented decision-making framework for ceramic cultural and creative products?

3. How can design practice be employed to examine the applicability of this methodological framework in contemporary ceramic design?

The Objectives of the Study

1. To analyze the color and pattern of Famille Rose export porcelain and reveal the characteristics and applications of its decorative language.

2. To explore the transformation strategies of Famille Rose decorative language in contemporary ceramic cultural and creative product design, and to establish a systematic analytical framework that integrates aesthetic experience and design decision-making.

3. To demonstrate the contemporary expression of the decorative language through a design proposal, highlighting its dual value in modern life and cultural heritage transmission.

Conceptual Framework

This study follows a logical structure of "decorative language analysis – methodological construction – design application." It employs digital color analysis and Modular Theory to interpret the decorative features of Famille Rose export porcelain, integrates emotional design

theory and the Analytic Hierarchy Process (AHP) to establish a design analysis framework, and verifies its applicability through product design practice. (Figure.1)

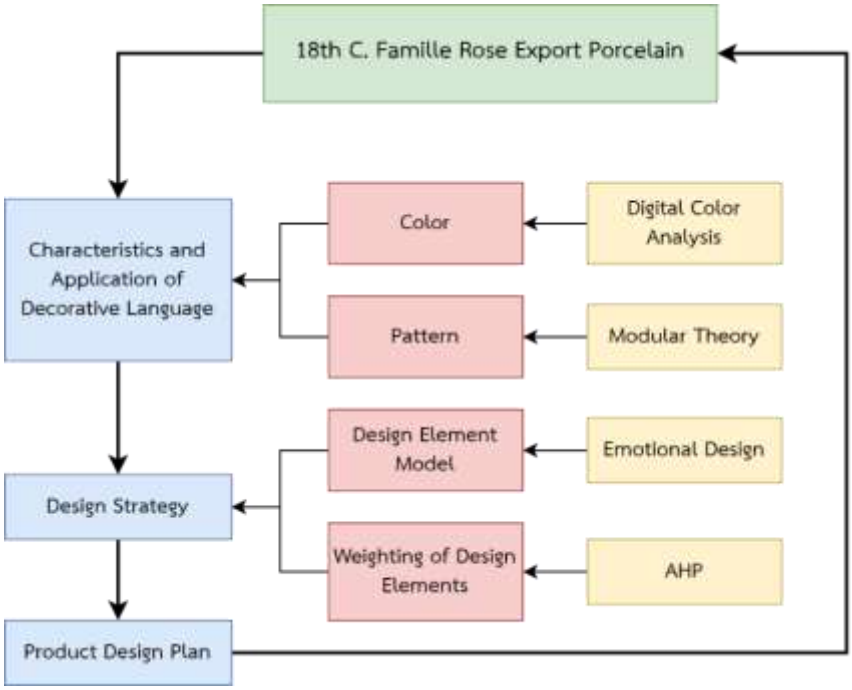

Figure 1: Conceptual Framework of The Study

Methodology

1. Research Objects and Participants

The study focuses on 18th-century Famille Rose export porcelains from the Jingdezhen Ceramic Museum and the Guangzhou Museum, which represent the production and export centers of this craft. Their collections provide a comprehensive view of mainstream decorative styles. An additional sample set from an overseas museum was included to enrich the study scope.

Following the requirements of AHP, five evaluators were invited: one export porcelain scholar, one Famille Rose artist, two cultural product designers, and one cultural enthusiast. Their diverse backgrounds enhanced the reliability and applicability of the evaluation results.

2. Research Instruments

2.1 Digital Color Analysis Tool

The Multicolor Engine (https://labs.tineye.com/color/) was used to calculate color proportions in the sample images and to generate color maps and proportional palettes, providing an objective representation of chromatic distribution and hierarchy. (Figure. 2)

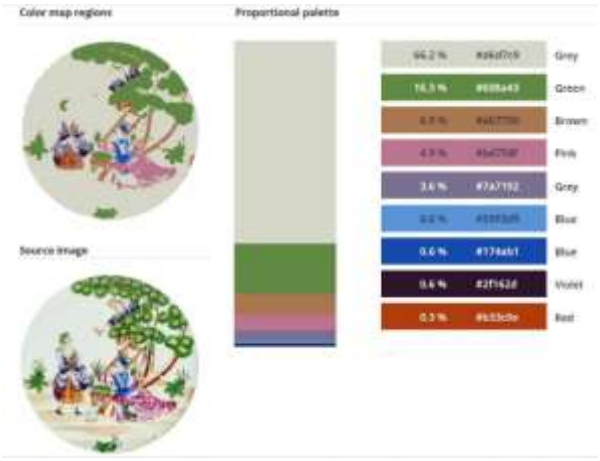

Figure 2: Multicolor Engine's Working Interface

2.2 Questionnaire Design for AHP Evaluation

The AHP evaluation model was developed based on Emotional Design Theory (Norman, 2004) It consists of 3 levels: the goal level (A), the criteria level (B1–B3), and the sub-criteria level (C1–C11). The criteria include cultural theme, functional design, and visual design, corresponding to the reflective, behavioral, and visceral levels in Emotional Design. The 11 sub-criteria further address aspects such as color, pattern, form, usability, and cultural expression (Figure 3). The model was converted into an AHP questionnaire using software, and pairwise comparisons were conducted through single-choice items using the 1–9 Saaty scale. (Saaty, 1990)

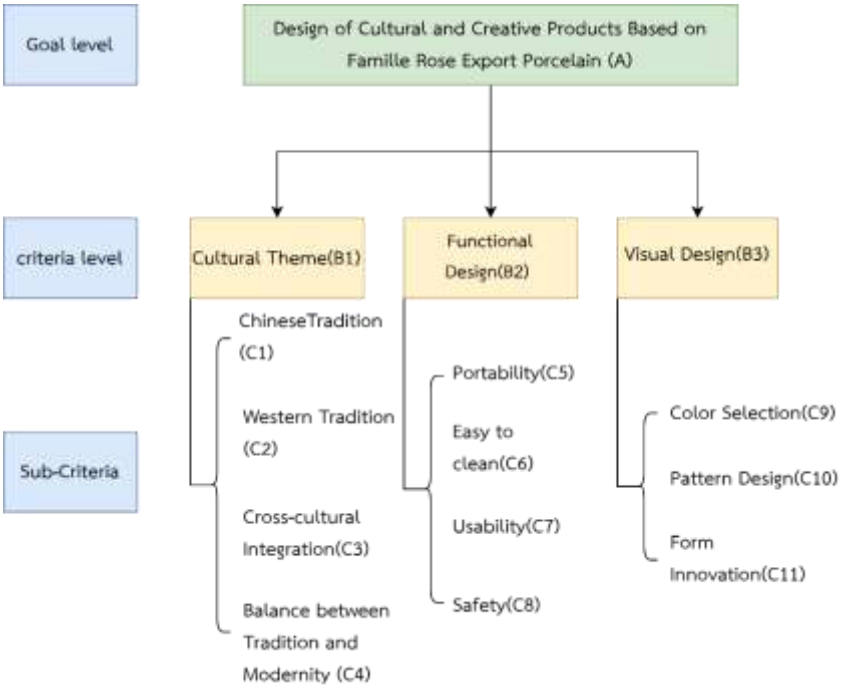

Figure 3: AHP Evaluation Model

Note: The Combination of Letters and Numbers is Used to Number The Relevant Text.

3. Data Collection

For image sample collection, considering that the relatively flat decorative surfaces of plates help reduce lighting interference caused by complex curvatures, thirty Famille Rose export porcelain plates were selected across nine decorative motifs, including armorials, flowers, birds-and-flowers, flowers-and-butterflies, animals, landscapes, Western figures, Chinese figures, and ships. Selection criteria focused on motif diversity, completeness of decorative composition, and good color preservation. All samples were photographed in museum exhibition environments under artificial lighting conditions. As exhibition lighting is designed for display rather than analytical purposes, lighting conditions may exert some influence on color appearance. To control technical variables, all images were captured using the same mobile device (iPhone) with identical camera settings; after photography, image resolution and dimensions were standardized to improve comparability among samples.

For the questionnaire, an AHP pairwise comparison survey was conducted with five experts on site. The researcher explained the questionnaire structure and rating criteria, providing an example to minimize consistency errors. This face-to-face approach ensured shared understanding and improved data reliability.

4. Data Analysis

Color analysis was conducted using Multicolor Engine to examine color distribution and proportional relationships within the images. The analysis was based on the final image files obtained through photography and focused on visual color appearance rather than the physical color values of pigments. During data processing, extracted colors were categorized by color families, and average values were used to identify overall chromatic tendencies, with emphasis on dominant tones, complementary colors, and their compositional relationships. Given that Famille Rose enamels lack standardized pigment formulations and that variations in production and firing conditions can significantly influence chromatic outcomes, standard color calibration charts were not applied. Accordingly, the analysis adopts a color-family-based approach to support design-oriented interpretation and comparison.

For pattern analysis, the study adopted Ledderose's (2001) Modular Theory, which posits that the formal structure of Chinese art is based on interchangeable and repeatable components (modules) that gradually combine to form complex visual systems—known as modular structures. A set of samples sharing the same motif was used as a case study to identify the hierarchical relationships in patterns from simplicity to complexity.

In the AHP data processing, the pairwise comparison results from expert questionnaires were entered into analytical software to calculate the weights of design factors and test their

consistency. By synthesizing the results across three criteria and eleven sub-criteria, the study determined the relative importance of each factor in the overall design.

Results

1. Decorative Language

1.1 Color Characteristics

Statistical analysis of the color proportions of thirty samples reveals a distinct hierarchical structure and a clear visual logic in the color system. (Figure. 4)

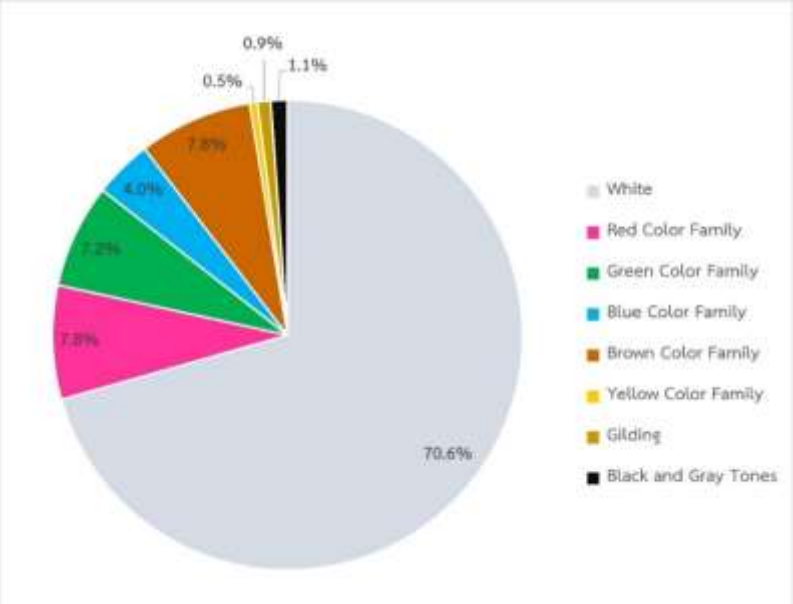

Figure 4: Color Proportions of 18th-century Famille Rose Export Porcelain

The white glaze, covering 70.6% of the surface, provides a background for the presentation of various colors. The highly saturated red family (7.8%) serves as the visual focal point, frequently applied to flowers, garments, and facial features, while the green family (7.2%) supports the floral motifs, creating a warm–cool contrast with red that enhances visual balance and rhythm. The brown family (7.8%) and blue family (4.0%) represent the inherent colors of objects in certain motifs such as sailing vessels and landscapes. Black and gray are used for outlines, reinforcing structural stability. Although gold is difficult to detect due to oxidation and its limited surface area, more than half of the pieces employ gilding, creating material contrast and a sense of luxury.

Overall, the color system follows the logic of “white as base, pink dominant, green complementary, and gold accenting.”

1.2 Pattern Characteristics

The decorative system of Famille Rose export porcelain is constructed through the hierarchical combination of basic visual elements, forming complete decorative compositions through modular organization. An analysis of the relationship between modules and pattern structures reveals that this compositional logic not only enhances organizational efficiency but also provides the decorative system with structural coherence and adaptability (Table 1). Moreover, the number of modules employed should not be regarded as a fixed artistic variable; rather, it represents a design outcome shaped by expressive requirements, technical complexity, and market - related considerations.

Table 1 Correspondence Between Modular System and Pattern System

Modular System	Pattern System	Definition and Function
Mass	All patterns	Reflects overall decorative style.
Series	Composition of related units	Formed by the repetition of connected motifs across vessel sets.
Unit	Pictorial Pattern	Main motif composed of multiple modules expressing narrative or symbolic meanings.
Main Module/ Auxiliary Modules	Main Module	It possesses a complete form and an independent symbolic meaning.
	Border-Corner Pattern	Auxiliary patterns applied to edges and corners to enhance spatial depth and support the main motif.
	Frame Panels	Auxiliary Pattern, Used to frame and divide visual space, highlighting the central pattern.
Element	Basic Visual Element	Foundational form such as lines and dots without symbolic meaning.

A representative example can be observed in a Famille Rose tea set dating to the Qianlong period (1735–1795), which exhibits a typical modular structure. In this case, the cockerel and peony function as main modules, symbolizing auspiciousness and prosperity, respectively. Combined with several auxiliary modules, these elements form a unified decorative unit that visually conveys the composite motif of “Prosperity and Auspiciousness.” This unit is repeatedly applied across different vessels within the tea set, generating a series characterized by both repetition and variation. During this process, the number, posture, and placement of the cockerel are adjusted according to vessel form, while the arrangement of peony motifs varies in response

to compositional proportion. Such controlled variation produces subtle differentiation within an overall thematic unity, demonstrating a dynamic balance between standardization and flexibility. This “module–unit–series” organizational structure reflects the highly systematized and programmatic nature of the decorative system of Famille Rose export porcelain (Figure 5).

Figure 5: Modular Composition of a Famille Rose Tea Set Illustrating The Relationship Between Main Modules, Auxiliary Modules, Decorative Units, and Series.
(Source: https://www.christies.com/en/lot/lot-5480929)

2. AHP Analysis

Table 2 presents the pairwise comparison results at the criteria level. These results indicate that, in the experts’ overall assessment, cultural expression remains the central element in the contemporary interpretation of Famille Rose porcelain. Visual design plays a key role in aesthetic translation, whereas functional design serves a supporting role within the system.

Table 2 Pairwise Comparison Matrix and Weights of Criteria Level (B1–B3)

A	B1	B2	B3	Weight (W)
B1	1	5	3	0.637
B2	1/5	1	1/3	0.104
B3	1/3	3	1	0.259

Further calculation of the global weights of the sub-criteria (Table 3) shows that within the cultural dimension, Cross-cultural Integration (C3) and Traditional–Modern Balance (C4) hold the highest importance. This reflects the experts’ consensus that cross-cultural characteristics define

the essence of Famille Rose porcelain, while contemporary user needs must also be addressed. In the visual dimension, Color Selection (C9) ranks significantly higher than Pattern Design and Form Innovation, confirming that color functions as the central expressive medium of Famille Rose decorative language. Within the functional dimension, Usability (C7) and Safety (C8) have nearly equal weights, indicating that both user experience and material safety are valued in developing cultural and creative products based on Famille Rose craftsmanship.

Table 3 Global Weights of Sub-Criteria (C1–C11)

Rank	Criteria	Sub-Criteria	Local W	Criteria W	Global W
1	B1	C3	0.567	0.637	0.361
2	B1	C4	0.265	0.637	0.169
3	B3	C9	0.637	0.259	0.165
4	B1	C1	0.107	0.637	0.068
5	B3	C10	0.259	0.259	0.067
6	B2	C7	0.429	0.104	0.045
7	B2	C8	0.336	0.104	0.035
8	B1	C2	0.061	0.637	0.039
9	B3	C11	0.104	0.259	0.027
10	B2	C6	0.168	0.104	0.017
11	B2	C5	0.067	0.104	0.007

All pairwise comparison matrices satisfied the consistency requirement (CR < 0.10), indicating a high level of logical coherence and reliability. The model structure was therefore validated, and the results were used as the basis for deriving the design strategies.

3 Design Strategies Based on AHP Results

Based on the AHP results, the design strategies are organized into three criteria: cultural theme, visual design, and functional design. They form a coherent framework linking cultural expression, aesthetic form, and user experience in contemporary ceramic design. (Table 4)

Table 4 Design Strategies Based on AHP Results

Criteria	Orientation	Core Strategies
B1 Cultural Theme	Value and Cultural Continuity	Inherit traditional motifs and narrative structures; Adapt historical East–West decorative fusion for modern interpretation.

Table 4 Design Strategies Based on AHP Results (Continued)

Criteria	Orientation	Core Strategies
B3 Visual Design	Visual Structure and Aesthetic Balance	Preserve the traditional color system; Apply Modular Theory to establish decorative order; Ensure harmony between decoration and vessel form.
B2 Functional Design	Craftsmanship and Usability	Restrict decorative areas to non-contact surfaces to ensure safety; Select vessel forms suitable for daily life and cross-cultural contexts, integrating into contemporary use.

4. Design Proposal

4.1 Design of Vessel Forms

During the Sino - European cultural exchange of the eighteenth century, tea was not only a major trade commodity but also a catalyst for the cross-cultural transmission of material culture (Zhang & Xu, 2022). Therefore, this study selects teaware as the design medium, representing both the functional and cultural dimensions of vessel form. The form reference for this design was a hexagonal Famille Rose export porcelain vase from the collection of the Guangzhou Museum. Its multiple broad and flat surfaces allow for continuous pictorial compositions and the effective expression of cultural themes (Figure 6). Based on these features, a series of vessel forms was designed. (Figures 7)

Figure 6: Hexagonal Famille Rose Export Porcelain Vase

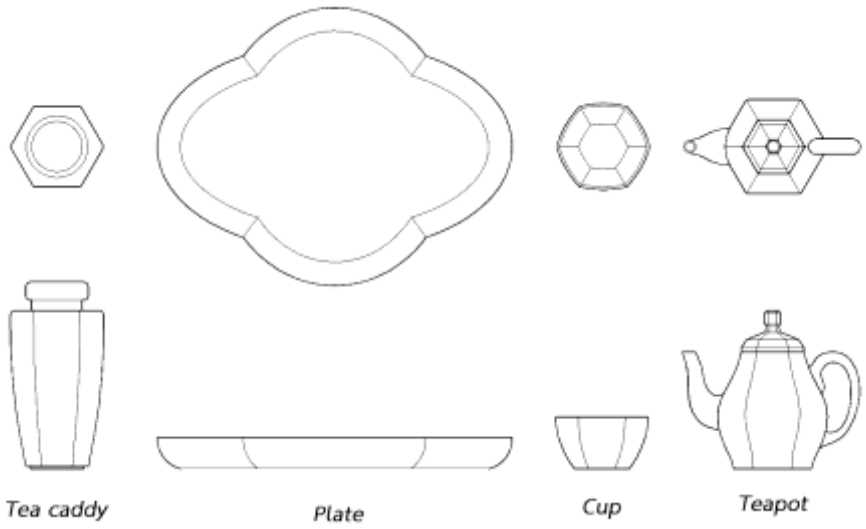

Figure 7: Vessel Forms of the Teaware Set

4.2 Decorative Design and Visual Composition

The survey revealed that floral motifs are the most common decorative theme in Famille Rose export porcelain. Flowers, celebrated for their natural beauty, transcend cultural boundaries, while the use of pink and green tones reflects the core color characteristics of the Famille Rose palette. This design selects four floral motifs—peony, lotus, chrysanthemum, and plum blossom—symbolizing prosperity, purity, longevity, and resilience, respectively. Together they form the composite theme Peace and Harmony through the Four Seasons. Each motif is applied to a different vessel type, and the seasonal succession of blossoms symbolizes the passage of time, creating a visual system that unites temporal rhythm and cultural imagery.

4.3 Decorative Expression and Cultural Meaning

The teapot serves as the centerpiece of the set, featuring the peony—known in Chinese culture as the “king of flowers”—as its primary motif. To enrich the composition, the design borrows spatial principles from traditional Chinese painting, arranging auxiliary modules such as rocks, grasses, and butterflies around the main flower to form a complete unit that occupies the central surface of the vessel. The spout, handle, and lid, being smaller structural areas, are decorated with border patterns, while geometric background motifs enhance visual unity and rhythmic balance. To prevent monotony, the upper and lower sections are colored separately in coordination with the flower and leaf tones, emphasizing the red–green contrast typical of Famille Rose art.

To reflect the fusion of Chinese and Western styles, Rococo-style scrolls and frame motifs are introduced as border-corner patterns and frame panels, mainly distributed around joints and narrow spaces. The use of gilt outlines not only echoes the cross-cultural features of Famille Rose export porcelain but also enhances its visual opulence. The other vessels follow

the same design logic, forming a coherent visual narrative that connects theme and form throughout the set. (Table 5)

Table 5 Teaware Main Facade Decoration and Combination

Teapot	
Cup	
Tea caddy	
Plate	
Full Teaware	

Discussion

1. Integration and Innovation of Methodology

This study integrates digital color analysis, Ledderose's Modular Theory, and the Analytic Hierarchy Process (AHP) to construct an interdisciplinary research approach. This methodology not only provides a visualized and operable analytical framework for the study of traditional decorative arts, but also addresses the limitations of previous research that relied heavily on experiential judgment and qualitative description. By translating decorative language into a structured model and introducing quantitative evaluation mechanisms, the study achieves a methodological shift from descriptive analysis to decision-oriented analysis, thereby establishing an effective connection between traditional ceramic decoration research and contemporary design practice.

2. Verification and Significance of Design Practice

The "Peace and Harmony Through the Four Seasons" teaware set serves as a design practice case to verify the proposed research method and analytical results. The design establishes a clear and consistent correspondence among color, pattern, and vessel form, and integrates design elements based on the evaluation results generated through AHP. In doing so, the decorative language of Famille Rose export porcelain is reinterpreted within a contemporary living context. Rather than simply reproducing historical styles, this design practice demonstrates the operability and applicability of the proposed analytical framework in actual design decision-making, confirming its effectiveness as a tool for cultural and creative product design.

3. Theoretical Implications and Academic Contribution

This study reveals the potential of traditional decorative arts to generate cross-cultural visual forms through modular structures and the redesign of vessel forms, indicating that traditional art should not be regarded as a static heritage but as a design resource that can be reactivated within contemporary contexts. From a methodological perspective, the analytical framework adopted in this study is more suitable for design-oriented comparative research, with an emphasis on the structural relationships of decorative language and the logic of design decision-making, rather than on the precise reconstruction of material techniques or physical color values. Based on this positioning, the conclusions of this study should be understood as an exploratory interpretation

of how traditional decorative language can be translated into contemporary design contexts, rather than as a comprehensive definition of the technical system of Famille Rose porcelain.

Conclusion

Based on the analysis presented in this study, it can be concluded that:

1. In research on decorative language oriented toward design practice, reliance on perceptual and subjective description alone is insufficient to provide effective design guidance. In contrast, analytical approaches that are quantifiable, visualized, and operable are more conducive to translating research outcomes into design decision-making.

2. When traditional decorative language is introduced into contemporary living contexts, vessel form serves as a critical medium linking decorative expression, functional requirements, and lifestyle. The selection of appropriate forms therefore directly influences the modes of transmission and the practical vitality of traditional art forms.

3. By incorporating the Analytic Hierarchy Process (AHP) into design decision - making, this study establishes a collaborative mechanism involving experts from different fields. Such an approach reduces the limitations of designer-centered intuition and experience, enabling more comprehensive and rational decision-making in complex cultural design contexts.

Suggestions

1. Practical Implications for Design

Future cultural and creative product design can extend this study's methodology to other traditional crafts, such as lacquerware and brocade. Applying this approach to different materials and media can help establish a comparative framework for traditional decorative arts and provide theoretical and practical guidance for innovative design.

2. Cultural and Educational Dissemination

The results of this study can also be applied to heritage education and museum interpretation through digital and visualized approaches. Techniques such as color data visualization, modular pattern mapping, and digital analysis of motif–theme relationships can enhance public understanding of Famille Rose porcelain and create more engaging and accessible cultural experiences.

3. Methodological Refinement through Design Evaluation

Future research may further refine the proposed methodological framework by incorporating systematic evaluation from both domain experts and end users during the design process. By introducing iterative feedback mechanisms, design strategies derived from decorative language

analysis can be continuously tested and adjusted in practice. Such an approach would allow the analytical framework to evolve through real-world application, enhancing its adaptability, reliability, and relevance for ceramic cultural and creative product design.

Reference

Bellemare, J. (2022). A New Palette: Reassessing The Development of Enamel Colors in Early Eighteenth - Century China. *Journal of Glass Studies*, *64*, 147 – 167. https://www.scopus.com/pages/publications/85161632935?inward

Cai, Y. (2013). The Famille Rose Porcelain of Qing Dynasty and Its Export. In X. Feng, *The Research of Ancient Export Porcelain* (pp. 281 – 290). The Palace Museum Press. https://book.oversea.cnki.net/en/pubdetail?sysid=225&resid=6&pykm=W1812010013

Gu, J. & Lee, S. (2025). Emotional Design Elements of Product Satisfaction. *Archives of Design Research*, *38*(2), 135 – 156. https://doi.org/10.15187/adr.2025.05.38.2.135

Jing, W., Sakesan, T., & Poradee, P. (2025). A Study of The Cross - Cultural Artistic Style and Innovation Mechanism of Exporting Famille Rose Porcelain. *ARU Research Journal Humanities and Social Sciences*, *12*(1), 98 – 111. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-aru/article/view/278522

Ledderose, L. (2001). *Ten Thousand Things: Module and Mass Production in Chinese Art*. Princeton University Press. https://doi.org/10.1515/9780691252889

Liang, Y. (2019). Research on Digital Acquisition of Dunhuang Murals Color. In *Proceedings of The 2017 2nd International Conference on Education, Sports, Arts and Management Engineering (ICESAME 2017)* (pp. 968 – 971). https://doi.org/10.2991/icesame-17.2017.211

Norman, A. D. (2004). *Emotional Design: Why We Love (or Hate) Everyday Things*. Basic Books.

Saaty, L. T. (1990). How to Make A Decision: The Analytic Hierarchy Process. *European Journal of Operational Research*, *48*(1), 9 – 26. https://doi.org/10.1016/0377-2217(90)90057-I

Shih, C. F. & Peng, Y. C. (2012). On The Origin and Development of Three Terms for Qing Dynasty Overglazed Enamels: Falangcai, Yangcai, and Fencai. *The National Palace Museum Research Quarterly*, *29*(4), 1 – 74. https://www.npm.gov.tw/Research-Search.aspx?sno=03012589&l=1&p=12

Tang, H. (2018). The Finest of Earth: The English East India Company's Enamelled Porcelain Trade at Canton During The Eighteenth Century. *Techniques, Histoire et Sciences Humaines, Artefact*, (8), 69 – 88. https://doi.org/10.4000/artefact.1964

Wang, C., Shahriman, Z. A., & Natrina, M. P. T. (2025). Evaluation Method for Intelligent Kitchen Design Based on FBS|AHP. *New Design Ideas*, *9*(1), 119 – 129. https://doi.org/10.62476/ndi.91.119

Wu, F. (2019). Study on Design Thinking and Expression in Traditional Pastel Porcelain. *China Ceramics*, (3), 81 – 86. https://doi.org/10.16521/j.cnki.issn.1001-9642.2019.03.015

Yu, Y. M. (2024). Cultural and Creative Product Design Under The Background of Intangible Cultural Heritage Skills Inheritance. *Packaging Engineering*, (2), 393 – 396. https://doi.org/10.19554/j.cnki.1001-3563.2024.02.043

Zhang, C. & Xu, P. (2022). Sino - British Design Exchanges in The Global Trade Network of The 17th and 18th Centuries: Taking The Transition in The Shape of Tea Set as An Example. *Art & Design Research*, (6), 97 – 101. https://doi.org/CNKI:SUN:SHIZ.0.2022-06-021

Zhang, Y. & Lai, Y. (2016). The Generation of Kraak Porcelain Plates' Motif Module System. *Journal of Ceramics*, (12), 750 – 754. https://doi.org/10.13957/j.cnki.tcxb.2016.06.031

Zou, X. S. & Zhang, L. (2024). Painting and Design: A Study of The Color System in Famille Rose Porcelain Decoration. *Frontiers in Art Research*, *6*(5), 91 – 96. https://doi.org/10.25236/FAR.2024.060515

การจัดการความรู้ด้านธรรมาภิบาลเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

Knowledge Management on Good Governance to Enhance Transparency in Pho Kao Ton Sub - District Administrative Organization, Mueang District, Lop Buri Province

วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์*

Wasita Kerdphol Prasopsak

Received: February 27, 2026 Revised: April 7, 2026 Accepted: April 17, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล 2. สังเคราะห์และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจัดการความรู้ด้านธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณศึกษาจากประชากรทั้งหมด ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น จำนวน 65 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหาร บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น และประชาชนพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยประชากร ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประชากร และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า หลักความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ หลักความมีส่วนร่วม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและยังอยู่ในระดับมาก คือ หลักความคุ้มค่า เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณจากส่วนกลาง 2. รูปแบบการจัดการความรู้เรื่องธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส (PPT KM Model) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนเชิงสาเหตุ เรียงลำดับดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสืบค้นความรู้ ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ ขั้นตอนที่ 3 ความสอดคล้อง ขั้นตอนที่ 4 การประสานงาน ขั้นตอนที่ 5 ความร่วมมือ และขั้นตอนที่ 6 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการทั้ง 6 ขั้นตอนนี้ส่งผลให้เกิดการแปลงความรู้ฝังลึกจากผู้ปฏิบัติงานไปสู่แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน โดยบูรณาการกลไกการมีส่วนร่วมและสื่อเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน ส่งผลให้องค์กรสามารถลดข้อจำกัดของระบบราชการ เพิ่มช่องทางการตรวจสอบ และยกระดับภาพลักษณ์ด้านความโปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, ธรรมาภิบาล, รูปแบบการจัดการความรู้, องค์การบริหารส่วนตำบล

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Assistant Professor Dr., Master of Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: wasita.k@lawasri.tru.ac.th

Abstract

This research aimed to: 1. examine the operational conditions based on good governance principles, and 2. synthesize and evaluate the appropriateness of a knowledge management model for transparent governance of the Pho Kao Ton Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Lopburi Province. A mixed-methods research design was employed, comprising a quantitative study of the entire population of 65 personnel working at the Pho Kao Ton Subdistrict Administrative Organization, and a qualitative study, which data collected from 15 key informants, including executives, organizational personnel, and residents within the organization's area of responsibility. Data collection instruments consisted of a questionnaire and a semi-structured interview guide. Data were analyzed using frequency, percentage, population mean, population standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that: 1. the overall operational performance based on good governance principles among personnel was at a high level. Considering by dimension, the principle of accountability yielded the highest mean score at a high level, followed by the principle of participation, while the principle of value for money recorded the lowest mean score, though still at a high level, due to constraints imposed by centralized budget disbursement regulations; 2. The transparent governance knowledge management model (PPT KM Model) consists of six causal sequential steps as follows: Step 1 Knowledge Exploration; Step 2 Objective Setting; Step 3 Alignment; Step 4 Coordination; Step 5 Collaboration; and Step 6 Knowledge Exchange. These six steps facilitate the conversion of tacit knowledge held by practitioners into explicit operational guidelines, through the integration of participatory mechanisms and technological media. As a result, the organization was able to reduce bureaucratic constraints, expand accountability channels, and tangibly enhance the transparency image of the Pho Kao Ton Subdistrict Administrative Organization.

Keywords: Knowledge Management, Good Governance, Knowledge Management Model, Sub - District Administrative Organization

บทนำ

ภายหลังการปฏิรูประบบราชการไทยเมื่อปี พ.ศ. 2545 และการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ภาครัฐได้พยายามปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การบริหารงานเพื่อตอบสนองต่อพลวัตทางสังคมและความต้องการของประชาชน โดยนำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) มาใช้ในการขับเคลื่อนการบริหารราชการแผ่นดิน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2544) อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นความสุ่มเสี่ยงต่อการทุจริต หรือข้อจำกัดด้านการดึงภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2564) ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ จากข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับสากลที่ชี้ให้เห็นถึงวิกฤตด้านภาพลักษณ์ของประเทศ โดยเฉพาะการจัดอันดับดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perception Index: CPI) โดยองค์การเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International: TI) ประจำปี พ.ศ. 2568 ซึ่งประเทศไทยยังคงมีค่าคะแนนอยู่ในระดับวิกฤตที่ 33 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน และอยู่ในอันดับที่ 116 จาก 180 ประเทศทั่วโลก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลไกการแก้ไขปัญหาในปัจจุบันยังไม่สามารถยกระดับความเชื่อมั่นได้อย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่าในระดับนโยบาย ภาครัฐจะได้ริเริ่มและบังคับใช้ระบบการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) อย่างเต็มรูปแบบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศแล้วก็ตาม แต่ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติกลับสะท้อนให้เห็นถึงความลักลั่นและช่องว่างที่สำคัญระหว่าง "ความพยายามในการประเมินผ่านเอกสารเชิงประจักษ์" กับ "พฤติกรรมการปฏิบัติงานจริง" ของบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานด่านหน้าที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ยังคงต้องเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างในหลายมิติ ทั้งความเสี่ยงต่อการประพฤติมิชอบจากระบบอุปถัมภ์ ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากรทางการบริหาร อุปสรรคในการดึงภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างแท้จริง ตลอดจนข้อจำกัดในการยกระดับขีดความสามารถของบุคลากรในการจัดบริการสาธารณะ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญที่บั่นทอนประสิทธิภาพและภาพลักษณ์ด้านธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสายตาของประชาชน

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลการตรวจสอบของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) พบข้อเท็จจริงที่น่าสนใจว่าปัญหาความไม่โปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเชิงเอกสารหรือข้อกฎหมายนั้น มิได้มีความรุนแรงเทียบเท่ากับความรับรู้หรือกระแสวิพากษ์วิจารณ์ของสังคม ความย้อนแย้งดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า การปฏิบัติตามกฎระเบียบเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสดงให้สังคมมองเห็นถึงความสุจริตโปร่งใสในเชิงประจักษ์ อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่า การพยายามแก้ไขปัญหาคะแนน CPI ที่ตกต่ำและการยกระดับความโปร่งใสในภาครัฐที่ผ่านมา ยึดติดกับการใช้กลไกการควบคุมจากภายนอก การพึ่งพาตัวชี้วัดเชิงรับ และการมุ่งเน้นปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อตอบสนองต่อการประเมิน มากกว่าการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งจากภายใน งานวิจัยในอดีตมักมองข้ามความจริงที่ว่า "ความโปร่งใส" ไม่ใช่เพียงนโยบายที่สั่งการได้ แต่เป็น "องค์ความรู้" ที่ต้องผ่านการเรียนรู้ สั่งสม และถ่ายทอด ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการตรวจสอบ มุ่งสู่การใช้ "การจัดการความรู้" (Knowledge Management: KM) เป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ เนื่องด้วยองค์ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใสในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ ยังมีลักษณะเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล

ผู้บริหาร หรือเอกสารระเบียบปฏิบัติ หากไม่มีการสกัด รวบรวม และพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ที่เป็นระบบและเข้าถึงง่าย บุคลากรในองค์กรย่อมไม่อาจซึมซับและแปลงความรู้เหล่านั้น ไปสู่การปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการแนวคิดการจัดการความรู้เข้ากับหลักธรรมาภิบาล จึงเป็นนวัตกรรมทางการบริหารที่จะช่วยสร้างกลไกการเรียนรู้ร่วมกันที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการศึกษานี้ผ่านบริบทพื้นที่ โดยพิจารณาถึงบทบาทและพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่มีภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิต บริการวิชาการ และทำวิจัยในพื้นที่จังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี และสระบุรี ผนวกกับบริบทเชิงนโยบายระดับจังหวัด ที่จังหวัดลพบุรีได้ริเริ่มลงนามในบันทึกความร่วมมือ "โครงการจังหวัดธรรมาภิบาลปลอดการทุจริต" ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2555 และได้มีการลงนามความร่วมมืออย่างเป็นทางการในวันที่ 3 กันยายน 2555 โดยได้มีการคัดเลือกให้องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็น 1 ใน 3 หน่วยงานนำร่องสำคัญในการจัดทำโครงการตัวอย่างธรรมาภิบาลที่เน้นความโปร่งใส ความโดดเด่นในฐานะหน่วยงานนำร่องนี้ และจากผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) ในช่วง 3 ปีล่าสุด (พ.ศ. 2566 - 2568) ที่พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้นสามารถรักษาคะแนนประเมินภาพรวมในระดับ "ผ่านดีเยี่ยม" มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะมิติการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (OIT) และการป้องกันการทุจริต ที่ทำคะแนนได้เต็มร้อยละ 100 อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการพัฒนานวัตกรรมการให้บริการประชาชนที่ลดขั้นตอนความซ้ำซ้อนผ่านช่องทางดิจิทัล จึงถือเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจและควรนำมาถอดบทเรียน

เมื่อทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยด้านการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ในบริบทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมา พบช่องว่างทางการวิจัยที่สำคัญ คือ งานวิจัยส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นการจัดการความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการทั่วไป หรือเน้นเพียงการจัดทำคลังข้อมูลเอกสารในรูปแบบความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) แต่ยังขาดการศึกษาที่เชื่อมโยงกระบวนการจัดการความรู้เข้ากับหลักธรรมาภิบาลอย่างเป็นระบบ รวมทั้งละเลยการจัดการ "ความรู้ฝังลึก" (Tacit Knowledge) ซึ่งก็คือประสบการณ์ ทักษะ และจิตสำนึกในการทำงานที่อยู่ในตัวบุคลากรผู้ปฏิบัติงานจริง (วิจารณ์ พานิช, 2549) หากไม่มีกระบวนการจัดการความรู้ในส่วนนี้ องค์กรก็อาจเสี่ยงที่จะสูญเสียองค์ความรู้ที่ดีไปพร้อมกับการเกษียณอายุหรือการโยกย้ายของบุคลากรหลัก ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้นเป็นพื้นที่ศึกษาที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการถอดบทเรียน ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาการจัดการความรู้ด้านธรรมาภิบาลเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสของหน่วยงานแห่งนี้ เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบ (Model) การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผลลัพธ์จากการวิจัยในครั้งนี้ จะช่วยให้บุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลและพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับการปฏิบัติงาน และเป็นการสร้างนวัตกรรมต้นแบบในการกำหนดนโยบายส่งเสริมธรรมาภิบาล ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งอื่น ๆ สามารถนำไปปรับใช้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม ความโปร่งใส และพลิกฟื้นภาพลักษณ์ของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในสายตาของภาคประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

2. เพื่อสังเคราะห์และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการความรู้ด้านธรรมาภิบาลเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ แนวคิด องค์ประกอบการจัดการความรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2549) และองค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2544) ได้นำเสนอไว้ 6 ประการ

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยประยุกต์ใช้การออกแบบแบบเชิงอธิบายตามลำดับ (Explanatory Sequential Design) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ระยะอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานตามหลัก

ธรรมาภิบาลของบุคลากร และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่นำผลการค้นพบจากระยะแรกมาเป็นฐานในการกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่ออธิบายขยายความและสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรที่ปฏิบัติในองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น จำนวน 65 คน โดยใช้ประชากรทั้งหมด

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยยึดวัตถุประสงค์ในการวิจัย แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

1.2.1 ข้อมูลทั่วไปเป็นข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้

1.2.2 ข้อมูลเฉพาะด้าน คือ การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale) มีจำนวนข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 37 ข้อ แบ่งออกเป็น 6 มิติ ประกอบด้วย

1.2.2.1 หลักนิติธรรม จำนวน 7 ข้อ (ตัวอย่างข้อคำถาม หน่วยงานมีการกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงานบริการและประกาศให้ประชาชนได้รับทราบ)

1.2.2.2 หลักคุณธรรม จำนวน 6 ข้อ (ตัวอย่างข้อคำถาม ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานโดยยึดหลักความสามารถด้วยความเป็นธรรม)

1.2.2.3 หลักความโปร่งใส จำนวน 8 ข้อ (ตัวอย่างข้อคำถาม มีการเปิดเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวความลับนโยบายผลการดำเนินการการจัดซื้อจัดจ้างให้ประชาชนและผู้สนใจทั่วไปได้รับทราบ)

1.2.2.4 หลักการมีส่วนร่วม จำนวน 4 ข้อ (ตัวอย่างข้อคำถาม มีการแต่งตั้งประชาชนเข้าร่วมในการจัดซื้อจัดจ้าง โดยผ่านประชาคม)

1.2.2.5 หลักความรับผิดชอบ จำนวน 6 ข้อ (ตัวอย่างข้อคำถาม ผู้ปฏิบัติงานเต็มใจที่จะยอมรับสิ่งใหม่ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เสมอ)

1.2.2.6 หลักความคุ้มค่า จำนวน 6 ข้อ (ตัวอย่างข้อคำถาม มีการใช้เทคโนโลยี เครื่องมือต่าง ๆ ที่ทันสมัยเพื่อลดต้นทุน ลดขั้นตอนการทำงานและเพิ่มปริมาณผลผลิต)

1.3 วิธีการสร้างและการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเตรียมการในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

1.3.1 การทดสอบเพื่อหาความแม่นตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านที่เกี่ยวข้อง รวม 3 คน พิจารณา ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง แบบสอบถาม ให้ถูกต้องเหมาะสม และครอบคลุมเนื้อหาที่จะวัด เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งจะต้องมี ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ทุกข้อจึงจะนำไปทดลองใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

1.3.2 การตรวจสอบเพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาจริงจากบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลตะลุง จำนวน 30 คน (เลือกโดยการสุ่มแบบตามสะดวก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีบริบท ขนาดองค์กร และโครงสร้างการบริหารใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษา) แล้วนำเอาคะแนนที่ได้ไปทดสอบหาความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิแอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (1970) ผลการทดสอบเครื่องมือ พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.895 ซึ่งมากกว่า 0.70 จึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

1.4 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้าราชการองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำนวน 65 คน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป แปลความหมายข้อมูลที่ประมวลผลแล้วตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง และการวัดการกระจาย

เกณฑ์การให้คะแนนและการแปลความหมาย กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด (5 คะแนน), มาก (4 คะแนน), ปานกลาง (3 คะแนน), น้อย (2 คะแนน) และน้อยที่สุด (1 คะแนน) โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย โดยใช้อันตรภาคชั้น (Class Interval) แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น บุคลากรในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน จำนวน 15 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่เพียงพอต่อการบรรลุความอิ่มตัวของข้อมูล โดยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์คุณสมบัติ ดังนี้

2.1.1 กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 3 คน (เกณฑ์เป็นผู้กำหนดนโยบายและมีประสบการณ์บริหารในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 2 ปี)

2.1.2 กลุ่มบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 6 คน (เกณฑ์เป็นหัวหน้าฝ่ายหรือผู้รับผิดชอบโครงการที่เกี่ยวข้องกับความโปร่งใส)

2.1.3 กลุ่มประชาชน จำนวน 6 คน (เกณฑ์เป็นผู้นำชุมชนหรือตัวแทนประชาชนที่เคยมารับบริการจากองค์การบริหารส่วนตำบลในห้วง 1 ปีที่ผ่านมา)

2.2 เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและร่างข้อคำถาม 2) นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน (ชุดเดียวกับแบบสอบถาม) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 และ 3) นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์ (Try Out) กับบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลตะลุง จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของการใช้ภาษาและปรับปรุงให้เข้าใจง่ายก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

2.3 การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจนเกิดการอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) และได้ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล ด้วยการใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ด้านข้อมูล โดยเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกันควบคู่กับเอกสารหลักฐาน พร้อมทั้งจัดทำร่องรอยการตรวจสอบ (Audit Trail) โดยเก็บบันทึกไฟล์เสียงและถอดความบทสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการอ่านทบทวนข้อมูลเพื่อถอดรหัส (Coding) ข้อความที่มีนัยสำคัญ จากนั้นจึงนำรหัสข้อมูลมาจัดกลุ่มเพื่อสกัดเป็นแก่นเรื่อง (Theming) ตามกรอบแนวคิดการจัดการความรู้และหลักธรรมาภิบาล ก่อนนำไปตีความและสังเคราะห์เป็นรูปแบบ

2.4 การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้ ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานแจ้งวัตถุประสงค์ และนัดหมายวันเวลาล่วงหน้า ระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยใช้เวลาประมาณ 45 - 60 นาทีต่อคน มีการจดบันทึกภายใต้การยินยอมของผู้ให้ข้อมูล หลังการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนหรืออคติในการแปลความหมาย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลกลับไปยังผู้ให้ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่สรุปแล้วส่งกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องและยืนยันว่าตรงกับเจตนารมณ์ที่ให้สัมภาษณ์ไว้จริงก่อนนำไปวิเคราะห์ผล

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรในองค์การบริการส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 60.00 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.00 การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 67.69 ตำแหน่งพนักงานจ้าง คิดเป็นร้อยละ 52.31 ระยะเวลาปฏิบัติงาน 5 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.77 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 50.77

บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น มีการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวม อยู่ในระดับมาก (μ = 3.67) โดยมีหลักความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก (μ = 3.98) รองลงมา คือ หลักความมีส่วนร่วม (μ = 3.81) และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดแต่ยังคงมีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก คือ หลักความคุ้มค่า (μ = 3.52) รายละเอียดดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 การปฏิบัติงานธรรมาภิบาลโดยรวม

ประเด็น	μ	σ	ระดับการปฏิบัติงาน
1. หลักนิติธรรม	3.57	0.531	มาก
2. หลักคุณธรรม	3.57	0.558	มาก
3. หลักความโปร่งใส	3.58	0.628	มาก
4. หลักความมีส่วนร่วม	3.81	0.579	มาก
5. หลักความรับผิดชอบ	3.98	0.635	มาก
6. หลักความคุ้มค่า	3.52	0.607	มาก
รวม	**3.67**	**0.589**	**มาก**

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า หลักความคุ้มค่ามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (μ = 3.52) และจากข้อมูลเชิงคุณภาพสามารถอธิบายได้ว่า อุปสรรคสำคัญเกิดจากข้อจำกัดด้านระเบียบพัสดุและระบบงบประมาณจากส่วนกลางที่มีความซับซ้อน ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องใช้เวลาในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างมาก ซึ่งบางครั้งลดทอนความคล่องตัวและความคุ้มค่าในเชิงเวลาของการแก้ปัญหาให้ประชาชน

2. ผลการสังเคราะห์และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการความรู้ด้านธรรมาภิบาลเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

2.1 องค์ประกอบในการจัดการความรู้ สกัดได้จากกลุ่มคำและแนวคิดหลักของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

2.1.1 บุคคล (People) ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่ในการวางแผน และกำหนดนโยบายของการบริหารงานบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบายของผู้บริหาร และเป็นไปตามกฎระเบียบขององค์กร และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นผู้รับบริการจากองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าบุคคล คือ องค์ประกอบแรกในการเปิดรับและตรวจสอบความโปร่งใส ดังสะท้อนจากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า “การที่เราจะบริหารงานให้โปร่งใสได้ เริ่มแรกคือคนของเราต้องพร้อมเปิดใจยอมรับการตรวจสอบ และประชาชนต้องกล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้บริหาร รหัส 01, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2567)

2.1.2 กระบวนการ (Process) เป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานตามกรอบและกฎระเบียบขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้บริการในด้านต่าง ๆ ของประชาชนโดยเป็นไปอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม มุ่งประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ เช่น การเรียงลำดับตามบัตรคิว การให้บริการช่วงพักเที่ยง และการมีสายด่วนรับเรื่องร้องทุกข์ตลอด 24 ชั่วโมง เป็นต้น สอดคล้องกับข้อมูลที่ว่า “เราได้ปรับปรุงระบบการให้บริการใหม่ มีการจัดลำดับคิวที่ชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่สลับเวรให้บริการช่วงพักเที่ยง เพื่อไม่ให้ประชาชนต้องรอนาน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มบุคลากร รหัส 02, สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2567)

2.1.3 สื่อเทคโนโลยี (Technology) ปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะนำมาใช้ในการรับส่งข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์ การติดต่อร้องทุกข์ ได้แก่ Website Facebook Line เป็นต้น เพื่อเพิ่มช่องทางการรับรู้และร้องทุกข์ ดังคำกล่าวที่ว่า “ปัจจุบันเราใช้ Line กลุ่มและเพจ Facebook ในการแจ้งข่าวสารงบประมาณโครงการต่าง ๆ ทำให้ชาวบ้านเข้าถึงข้อมูลได้เร็วและโปร่งใสตรวจสอบได้ตลอด 24 ชั่วโมง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้บริหาร รหัส 03, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2567)

2.2 ขั้นตอนนำธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใสมาใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สืบค้นความรู้ (Knowledge Capture) ความรู้เกี่ยวกับธรรมาภิบาล 6 ประการ ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เพื่อนำความรู้มาใช้ในการวางแผน เตรียมข้อมูล ค้นคว้า สอบถาม ศึกษา ทำประชาคม การจัดเวทีเรียนรู้ การสำรวจข้อมูลความต้องการประชาชนดังความว่า “ก่อนจะทำแผนพัฒนาตำบล เราจะลงพื้นที่ทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อดึงข้อมูลและความต้องการจริง ๆ ของชาวบ้านขึ้นมาเป็นฐานความรู้ก่อน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้บริหาร รหัส 02, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2567)

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) เพื่อกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ตำบล วางแผน วิเคราะห์ข้อมูลจัดลำดับความสำคัญ แยกแยะสภาพปัญหา กำหนดเป้าหมายและความคุ้มค่า กำหนดงานหรือกิจกรรม กำหนดระยะเวลา ขั้นตอนการดำเนินการตามระเบียบ ตรวจสอบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นำแผนไปสู่การปฏิบัติ ดังคำกล่าวที่ว่า “เมื่อได้ข้อมูลจากประชาคม เราก็นำมาเข้าที่ประชุมเพื่อจัดลำดับว่าโครงการไหนเร่งด่วนและคุ้มค่ากับงบประมาณที่เรามีจำกัดมากที่สุด” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มบุคลากร รหัส 04, สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2567)

ขั้นตอนที่ 3 สอดคล้อง (Consistency) เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาให้มีความตรงประเด็นกัน ปัญหาบุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้และความเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติงานและไม่ชัดเจนในงาน บุคลากรบางส่วนปฏิบัติงานไม่ตรงกับสายงาน การแก้ไขปัญหา ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ตรงจุด โดยมีผู้บริหาร ข้าราชการ รวมถึงพนักงานและเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงานต้องรับฟังปัญหาจากภาคีเครือข่าย บุคลากรในหน่วยงาน ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การร่วมกันวิเคราะห์ มีการปรึกษาหารือกับผู้บังคับบัญชา มีการสอบถามหน่วยงานอื่นเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา การประเมิน ความพร้อม นำปัญหานั้นมาประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ไข ดังสะท้อนจากข้อมูลที่ว่า “มีการจัดสรรคนให้ตรงกับความเชี่ยวชาญ และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อระเบียบที่ไม่ชัดเจน เพื่อให้การทำงานสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มบุคลากร รหัส 05, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2567)

ขั้นตอนที่ 4 ประสานงาน (Co-operation) เพื่อให้บุคลากรมีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมการสร้างทีมงาน หาผู้รับผิดชอบ และทุกคนให้การยอมรับจากทุกฝ่าย ทุกคนมีความสำคัญเหมือนกัน ความรับผิดชอบ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ สังคม ประชาชน องค์กร ครอบครัว และเวลาอย่างเหมาะสม ดังความว่า “การทำงานที่นี่เราเน้นความเป็นทีมเวิร์ก ทุกกองประสานงานกัน ไม่ทำงานแบบไซโล เพื่อให้งานบริการประชาชนออกมาดีที่สุด” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้บริหาร รหัส 03, สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2567)

ขั้นตอนที่ 5 ร่วมมือ (Co - Ordination) ในการปฏิบัติงาน ยึดหลักความคิดเห็นของประชาชน เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ ประสานงาน/ปรึกษาหารือ ประชุมร่วมกัน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบความจริง การให้บริการ โดยมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวก พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่ดี และนำหลักความรู้ด้านความคุ้มค่า บุคลากร มีการจัดส่งบุคลากรเข้าศึกษาต่อและอบรม มีการศึกษาดูงาน มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนร่วมงาน วัสดุ - อุปกรณ์ มีระบบในการเบิก - จ่าย ควบคุมการใช้งานของวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งใช้ตามแผนงานและตามความสำคัญของงานและเวลา ดังนี้ 1) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน 2) ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นในการทำงาน 3) มีมาตรการประหยัดพลังงาน มีการควบคุมการใช้งาน และมีการใช้โทรศัพท์ส่วนตัว 4) ใช้ระบบจ้างเหมาเครื่องถ่ายเอกสาร 5) มีแผนปฏิบัติงานและโครงการที่ชัดเจน และการนำความรู้ด้านความโปร่งใส ความเป็นธรรม ทุกคนทั้งหน่วยงานภายใน และหน่วยงานภายนอกได้รับการบริการจากหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลเหมือนกัน ไม่แยกชั้น วรรณะ ความโปร่งใสในการทำงาน โดยไม่มีลับลมคมใน มีการประชาสัมพันธ์ ปฏิบัติตามระเบียบครบถ้วน ถูกต้อง ตรวจสอบได้ทุกคนสามารถมาดูข้อมูลได้จากประกาศอินเตอร์เน็ต หรือเจ้าหน้าที่ และพร้อมถูกตรวจสอบ ให้ความเท่าเทียม ความเสมอภาคในการให้บริการแก่ผู้มารับบริการกับองค์การบริหารส่วนตำบลโดยไม่เลือกปฏิบัติ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “เรามีมาตรการลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น นำระบบจ้างเหมาเครื่องถ่ายเอกสารมาใช้เพื่อควบคุมค่าใช้จ่าย และให้บริการทุกคนอย่างเท่าเทียมกันไม่มีแบ่งแยก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มบุคลากร รหัส 06, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2567) และคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มประชาชนที่ว่า“เดี๋ยวนี้ไปติดต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเขาดูแลทุกคนเหมือนกันหมดเลย ไม่มีการแบ่งแยกว่ารวยหรือจน ไม่แบ่งชนชั้น ทำงานกันแบบเปิดเผย มีข่าวสารอะไรก็ประกาศให้รู้ตลอด” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน รหัส 04, สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2567)

ขั้นตอนที่ 6 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) โดยนำความรู้ด้านประสิทธิภาพการส่งเสริมให้บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลได้พัฒนาความรู้ความสามารถ มีการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดความรู้ มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม และมีการแบ่งงานกันทำ บุคคลากรมีจิตสำนึกที่ดี มีความรู้ความสามารถ งานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วงด้วยดี งานมีชื่อเสียง ได้รับคำชมเชย มีความภาคภูมิใจ และมีขวัญกำลังใจในการทำงาน ดังคำกล่าวที่ว่า “เมื่อมีเจ้าหน้าที่ไปอบรมความรู้ใหม่ ๆ กลับมา ก็จะมีการจัดวงคุยเล็ก ๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนร่วมงาน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันตลอดเวลา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มบุคลากร รหัส 07, สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2567)

2.3 กระบวนการนำธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใสมาใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น กระบวนการดังกล่าวขับเคลื่อนผ่าน การมีส่วนร่วม (Participation) ของ บุคคล (People) 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งต่างมีบทบาทสอดประสานกัน ดังสะท้อนจากเจตนารมณ์ในการบริหารงานที่ว่า “ในฐานะผู้บริหาร เราต้องเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและตรวจสอบการทำงาน เพื่อให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิดความโปร่งใสอย่างแท้จริง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้บริหาร รหัส 01, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2567)

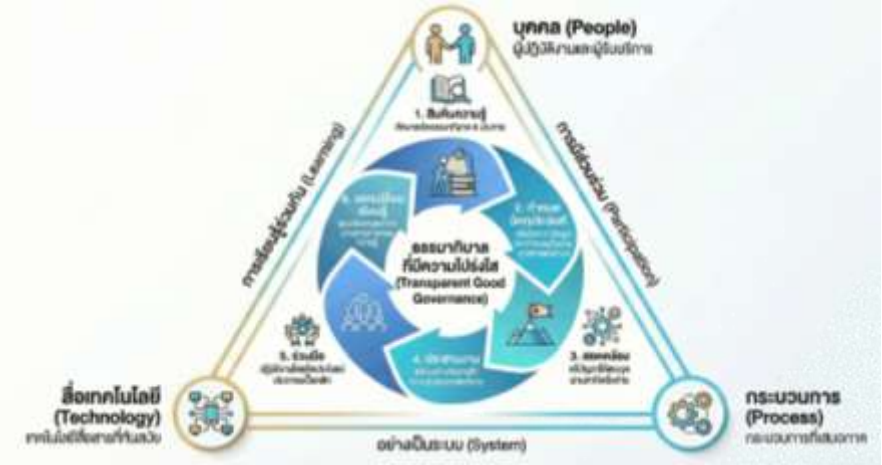
การมีส่วนร่วมนี้ ดำเนินไปตามกระบวนการ (Process) ในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อย่างเป็นระบบ (System) โดยยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ (หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า) ควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning) และนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด สอดคล้องกับมุมมองของผู้ปฏิบัติงานที่ระบุว่า “เจ้าหน้าที่ทุกคนยึดหลักธรรมาภิบาลในการทำงาน มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยลดขั้นตอน ทำให้ระบบงานชัดเจนขึ้น และเราก็เรียนรู้ที่จะปรับปรุงการให้บริการไปพร้อม ๆ กัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มบุคลากร รหัส 02, สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2567)

ผลจากกระบวนการอย่างเป็นระบบดังกล่าว ได้ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้นอย่างกว้างขวาง จึงสร้างความเชื่อมั่นและทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีในการบริหารงานอย่างเป็นรูปธรรม ดังคำกล่าวของตัวแทนภาคประชาชนที่ช่วยยืนยันความสำเร็จนี้ว่า “เดี๋ยวนี้ตามข่าวสารองค์การบริหารส่วนตำบลง่ายมาก ดูประกาศผ่านสื่อหรือไลน์กลุ่มได้ตลอดเวลา ทำให้เรารู้ว่าเขากำลังทำอะไร ใช้งบอย่างไร รู้สึกมั่นใจและมองว่าการทำงานยุคนี้โปร่งใสตรวจสอบได้จริง ๆ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน รหัส 03, สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2567)

2.4 รูปแบบการจัดการความรู้ เรื่อง ธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใสมาใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

จากองค์ประกอบ ขั้นตอนและกระบวนการนำธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใสมาใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปรูปแบบการจัดการความรู้ เรื่อง ธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใสมาใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ได้ดังนี้

PPT KM Model

ภาพ 2 PPT KM Model รูปแบบการจัดการความรู้ เรื่อง ธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใสมาใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

รูปแบบการจัดการความรู้ (PPT KM Model) กลไกการขับเคลื่อน (Mechanisms) ที่ทำให้โมเดลนี้ทำงานได้จริง คือ "ตัวเชื่อม" ระหว่างองค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมทำหน้าที่เชื่อมระหว่างบุคคลและกระบวนการทำให้กฎระเบียบถูกนำไปปฏิบัติโดยความยินยอมพร้อมใจ ระบบทำหน้าที่เชื่อมกระบวนการกับเทคโนโลยีทำให้การทำงานมีมาตรฐานตรวจสอบได้ตลอดเวลาและการเรียนรู้ร่วมกันทำหน้าที่เชื่อมเทคโนโลยีกลับสู่บุคคล ทำให้บุคลากรเกิดการพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1 จากการประเมินสภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อวิเคราะห์ลึกลงไปถึงกลไกที่ขับเคลื่อนปรากฏการณ์นี้ พบว่า หลักความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ หลักการมีส่วนร่วม เมื่อพิจารณาในภาพรวมของหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้นมีการวางระบบธรรมาภิบาลที่ครอบคลุมและสมดุลในทุกมิติ โดยเฉพาะหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม และหลักความโปร่งใส ซึ่งมีระดับใกล้เคียงกัน สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรได้วางรากฐานเชิงจริยธรรมและกฎระเบียบไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นระบบ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชาญวิชย์ อริยาวรนันต์ และคณะ (2567) ที่ศึกษารูปแบบการประเมินการเสริมสร้างธรรมาภิบาลท้องถิ่นผ่านกลไกรางวัลธรรมาภิบาลระดับชาติ และพบว่า องค์กรที่ได้รับรางวัลธรรมาภิบาลต่างแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานที่สมดุลและครอบคลุมหลักธรรมาภิบาลทุกด้าน มิใช่การเน้นเพียงบางด้านเท่านั้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการยอมรับจากประชาชนอย่างแท้จริง กลไกสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติงานทั้งสองด้านนี้อยู่ในระดับสูง เกิดจากการที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้นได้นำกระบวนการทำงานที่เป็นระบบมาใช้ควบคู่กับการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาตรวจสอบ จากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ตัวแทนภาคประชาชนสะท้อนว่า "ทุกคนได้รับการบริการจากหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลเหมือนกัน ตรวจสอบได้ ทุกคนสามารถ

มาดูข้อมูลได้จากประกาศ อินเทอร์เน็ต หรือเจ้าหน้าที่ และพร้อมถูกตรวจสอบ" ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการยกระดับมาตรฐานการให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรินทร ศิริเอี้ยวพิกูล (2568) ที่ชี้ให้เห็นว่า การบริหารท้องถิ่นที่ยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการเน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบ เป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมในการบริหารจัดการและการให้บริการสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับมุมมองของ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2564) ที่ระบุว่า แม้การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยจะยังคงเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณ แต่การส่งเสริมธรรมาภิบาลและความสุจริตโปร่งใสยังคงเป็นกลไกเชิงประจักษ์ที่สำคัญที่สุดในการสร้างความไว้วางใจจากภาคประชาชน เมื่อวิเคราะห์ในมิติที่เป็นข้อจำกัด มีข้อค้นพบที่ว่า "หลักความคุ้มค่า" มีระดับการปฏิบัติงานต่ำที่สุด ในบรรดาหลักธรรมาภิบาลทั้งหมด เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างและอุปสรรคเชิงโครงสร้างของการบริหารงบประมาณท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ อรทัย ก๊กผล และคณะ (2564) ที่ระบุว่าข้อจำกัดด้านระเบียบและนโยบายจากส่วนกลางมักส่งผลให้การบริหารจัดการทรัพยากรในระดับพื้นที่ขาดความยืดหยุ่นและลดทอนความคุ้มค่าในทางปฏิบัติในบริบทนี้ ผลการศึกษาของ ชาญวิชย์ อริยาวรนันต์ และคณะ (2567) ยังพบด้วยว่าปัญหาหลักที่เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ความรู้ที่ไม่เพียงพอของบุคลากรในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล งบประมาณที่จำกัด และข้อจำกัดด้านอัตรากำลัง ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงาน ตามหลักความคุ้มค่า และยืนยันว่าข้อค้นพบจากการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับบริบทของการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับภูมิภาคโดยทั่วไป มิใช่ปรากฏการณ์เฉพาะขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้นเท่านั้น ความน่าสนใจในเชิงทฤษฎีจากการศึกษานี้คือ เมื่อพิจารณาผ่านข้อมูลเชิงคุณภาพในระยะปัจจุบัน ผู้วิจัยพบ "กลไกการปรับตัว" ของหน่วยงานเพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดด้านความคุ้มค่าดังกล่าว โดยองค์กรได้นำ "สื่อเทคโนโลยี" (Technology) เช่น ไลน์กลุ่มและสื่อสังคมออนไลน์ เข้ามาทดแทนกระบวนการทำงานแบบเดิมเพื่อลดต้นทุนและลดความซ้ำซ้อน นัยทางทฤษฎีที่ได้จากข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่า หลักธรรมาภิบาลด้านความคุ้มค่าในยุคดิจิทัล ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของระเบียบพัสดุเพียงอย่างเดียว แต่สามารถยกระดับได้ผ่านกลไกการจัดการความรู้และการประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 2 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ (PPT KM Model) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ บุคคล กระบวนการ และสื่อเทคโนโลยี ซึ่งดำเนินการผ่าน 6 ขั้นตอน คือ การสืบค้นความรู้ การกำหนดวัตถุประสงค์ ความสอดคล้อง การประสานงาน ความร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงองค์ประกอบและขั้นตอนดังกล่าว ได้แก่ การมีส่วนร่วม ระบบ และการเรียนรู้ร่วมกัน ความสอดคล้องในเชิงทฤษฎีของโครงสร้าง PPT KM Model ที่ค้นพบนี้ มีรากฐานสนับสนุนจากแนวคิดการจัดการความรู้ร่วมสมัย สอดคล้องกับ ปรรณิกา มีครุฑ (2567) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ขององค์กรในยุคดิจิทัลและพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ในองค์กรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญที่ครอบคลุม 3 มิติหลัก ได้แก่ บุคลากร ที่ต้องมีวิสัยทัศน์และพร้อมมีส่วนร่วม กระบวนการ ที่เป็นระบบตั้งแต่การแสวงหาไปจนถึงการแบ่งปันความรู้ และเครือข่ายเทคโนโลยีที่ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานในการจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโครงสร้างทั้งสามมิตินี้มีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญกับองค์ประกอบ People – Process - Technology ของ PPT KM Model ที่สังเคราะห์ขึ้นจากบริบทการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้นในครั้งนี้ ซึ่งยืนยันว่าโมเดลที่ได้จากงานวิจัยเชิงพื้นที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการความรู้ในระดับสากลอย่างเป็นรูปธรรมจากการวิเคราะห์ กลไกการทำงานของ

รูปแบบดังกล่าวร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ประสิทธิผลของการดำเนินงานในองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น เกิดจากการบูรณาการระหว่างสื่อเทคโนโลยีและบุคคล เพื่อลดข้อจำกัดของระบบราชการแบบดั้งเดิม ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มประชาชนที่ระบุว่า "มีความโปร่งใสในการทำงาน ตรวจสอบได้ ทุกคนสามารถมาดูข้อมูลได้จากประกาศ อินเทอร์เน็ต หรือเจ้าหน้าที่" ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่า เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้กระบวนการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบจากภาคประชาชนเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ผลการค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับพลวัตการบริหารภาครัฐแนวใหม่และงานวิจัยของ ปรินทร ศิริเอี้ยวพิกูล (2568) ที่ระบุว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับพื้นที่ และการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน ตลอดจนสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มุจจรินทร์ ทัศดรกุลพัฒน์ (2568) ที่อธิบายว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมความโปร่งใสและกลไกการตรวจสอบในหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ การมุ่งเน้นการใช้สื่อเทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมของรูปแบบการจัดการความรู้นี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อรทัย ก๊กผล และคณะ (2564) ซึ่งระบุว่า การเปิดช่องทางให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมอย่างหลากหลาย มีส่วนสำคัญในการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรแบบดั้งเดิมไปสู่ระบบที่เปิดกว้างมากยิ่งขึ้น

ข้อค้นพบที่น่าสนใจและมีความขัดแย้งกับแนวคิดดั้งเดิมของระบบราชการ คือ โดยปกติแล้วการควบคุมกฎระเบียบที่เข้มงวดตามหลักนิติธรรม มักจะเป็นอุปสรรคต่อความคล่องตัวและการมีส่วนร่วม ซึ่งผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้นสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดดังกล่าวได้ด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัล และการจัดการความรู้ มาเป็นกลไกสะพานเชื่อม ทำให้กฎระเบียบยังคงอยู่แต่มีความยืดหยุ่นในการให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ข้อค้นพบดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานของ ปรรณิกา มีครุฑ (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าการที่องค์กรจะสามารถถ่ายโอนความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ของบุคลากรไปสู่ระบบงานที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ได้อย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยการทำงานสอดประสานระหว่างทีมงานที่มีเจตจำนงร่วม กระบวนการที่เป็นระบบ และเครือข่ายเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเข้าถึงและแบ่งปันความรู้ ซึ่งในกรณีขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้น กลไกดังกล่าวปรากฏขึ้นผ่านขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ขั้นตอนที่ 6) ที่ทำหน้าที่เป็นวงปิดของการเรียนรู้องค์กร ทำให้ความรู้ในตัวบุคลากรแต่ละคนถูกแปลงเป็นแนวปฏิบัติร่วมขององค์กรได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง องค์ความรู้นี้สามารถนำไปขยายผล ประยุกต์ใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ที่มีงบประมาณจำกัดได้ เนื่องจากหัวใจสำคัญไม่ได้อยู่ที่การลงทุนในเทคโนโลยีมูลค่าสูง แต่อยู่ที่กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรภายในองค์กรอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ภายใต้แนวคิด "การสร้างวัฒนธรรมองค์กรผ่านการเรียนรู้" (Learning-Based Culture) ซึ่งมิใช่เพียงแนวปฏิบัติเฉพาะพื้นที่ หากแต่เป็นต้นแบบเชิงสถาบันที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยองค์ความรู้ดังกล่าวมีโครงสร้างที่ชัดเจน 3 ชั้น ดังนี้

1. โครงสร้าง 3 หลักการที่ต้องขับเคลื่อนไปพร้อมกัน (The PPT) ข้อค้นพบสำคัญประการแรก คือ การสร้างความโปร่งใสอย่างแท้จริงนั้น ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ด้วยกฎหมายหรือนโยบายแต่เพียงฝ่ายเดียว หากแต่

ต้องอาศัยการขับเคลื่อนสอดประสานกันอย่างบูรณาการของ 3 องค์ประกอบหลัก ที่แต่ละองค์ประกอบมีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนี้

1.1 บุคคล คือ รากฐานของการเปลี่ยนแปลง งานวิจัยนี้พบว่าต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และประชาชน จากผู้รอรับคำสั่ง ให้กลายเป็น "ผู้ร่วมสร้างและรับรู้" ข้อมูลข่าวสารร่วมกัน

1.2 กระบวนการ คือ กลไกสร้างความเป็นธรรม โดยการวางระบบการให้บริการที่เสมอภาค มุ่งเน้นประโยชน์ของประชาชนเป็นศูนย์กลาง และสามารถตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน

1.3 สื่อเทคโนโลยี คือ ตัวคูณของประสิทธิภาพ การนำเครื่องมือดิจิทัล (Website, Facebook, Line) มาใช้เป็นฟันเฟืองสำคัญในการทลายข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลและช่องทางการร้องทุกข์ ทำให้ความโปร่งใสขยายวงสู่สาธารณะได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

2. กระบวนการ 6 ขั้นตอนเชิงปฏิบัติการ สิ่งที่ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้มีคุณค่าเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติควบคู่กัน คือการที่สามารถ ถอดรหัสกระบวนการจัดการความรู้เพื่อความโปร่งใสออกมาเป็น 6 ขั้นตอนที่มีลำดับเหตุผล วัดผลได้ และนำไปปฏิบัติได้จริง ได้แก่

2.1 การสืบค้นความรู้ การจัดเวทีประชาคมและสำรวจความต้องการ เพื่อดึงความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในพื้นที่ขึ้นมาเป็นฐานข้อมูล

2.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ การนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ กำหนดเป้าหมาย แผนงาน และความคุ้มค่าอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้

2.3 ความสอดคล้อง การจัดการความรู้เพื่อแก้ปัญหาความไม่เข้าใจในสายงาน และลดความขัดแย้งในการปฏิบัติงานให้เดินไปในทิศทางเดียวกัน

2.4 การประสานงาน การสร้างทีมงานที่ทุกคนมีส่วนร่วม มีบทบาทชัดเจน และรับผิดชอบร่วมกันต่อผลลัพธ์ขององค์กร

2.5 ความร่วมมือ การปฏิบัติงานที่ยึดผลประโยชน์ส่วนรวม ให้บริการด้วยความเสมอภาค และนำเทคโนโลยีมาลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน

2.6 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างวัฒนธรรมการถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่ทั้งความภาคภูมิใจและขวัญกำลังใจของบุคลากร

3. กลไกตัวเชื่อม เพื่อสร้างความยั่งยืน ข้อค้นพบที่มีความเป็นนวัตกรรมทางวิชาการสูงสุดของโมเดลนี้ คือ การค้นพบว่า เสาหลัก PPT และขั้นตอนทั้ง 6 จะไม่สามารถหมุนเวียนได้อย่างยั่งยืน หากปราศจากกลไกตัวเชื่อม 3 ประการ ที่ทำหน้าที่เสมือนวงจรไฟฟ้าที่ทำให้ระบบทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่

3.1 การมีส่วนร่วม ทำหน้าที่เชื่อมระหว่าง "บุคคล" กับ "กระบวนการ" ทำให้กฎระเบียบถูกขับเคลื่อนโดยความเต็มใจ มิใช่การบังคับ

3.2 ระบบ ทำหน้าที่เชื่อมระหว่าง "กระบวนการ" กับ "สื่อเทคโนโลยี" ทำให้ทุกขั้นตอนของการทำงานมีมาตรฐานและตรวจสอบได้ตลอดเวลา

3.3 การเรียนรู้ร่วมกัน ทำหน้าที่เชื่อมระหว่าง "สื่อเทคโนโลยี" กลับคืนสู่ "บุคคล" ทำให้บุคลากรเกิดการพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่องและไม่สิ้นสุด

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จึงถือเป็นการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการในมิติพลวัตของรัฐประศาสนศาสตร์ยุคปัจจุบัน ด้วยการพิสูจน์ให้เห็นว่า การแปลงนโยบายความโปร่งใสให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัตินั้น ต้องการมากกว่าการออกกฎระเบียบ รูปแบบ PPT KM Model ที่สังเคราะห์ขึ้นนี้ทำหน้าที่เปลี่ยนผ่านความรู้จากการยึดติดอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ไปสู่ระบบงานที่ชัดแจ้งและเข้าถึงได้ (Explicit Knowledge) ผ่านทั้ง 6 ขั้นตอน ส่งผลให้เทคโนโลยีและกระบวนการทำงานถูกบูรณาการเป็นหนึ่งเดียว จนกลายเป็นนวัตกรรมเชิงสถาบันที่แก้ปัญหาการทำงานแบบแยกส่วน (Silo) ขับเคลื่อนเครือข่ายการมีส่วนร่วมของภาคพลเมือง และยกระดับภาพลักษณ์ความโปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เก้าต้นให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) หรือกระทรวงมหาดไทย ควรนำองค์ประกอบของรูปแบบ PPT KM Model ไปบูรณาการเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LPA) หรือนำไปเป็นคู่มือต้นแบบในการยกระดับผลการประเมิน ITA ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งอื่น ๆ ทั่วประเทศ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

สามารถพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบอื่น ๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา โดยนำรูปแบบการจัดการความรู้นี้ไปใช้/ประยุกต์ในการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กรนั้น หรือมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประยุกต์ใช้ PPT KM Model กับองค์กรที่ไม่ได้ใช้เพื่อวัดประสิทธิผลเชิงประจักษ์ด้านการลดปัญหาข้อร้องเรียน และควรมีการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมที่สุดสำหรับท้องถิ่นในบริบทภูมิภาคอื่น

เอกสารอ้างอิง

ชาญวิชย์ อริยาวรนันต์, ภูวาเดช โหราเรือง, ถิรวัฒน์ แจ่มกระจ่าง, สรณะ เทพเนาว์, และพลเดช ปิ่นประทีป. (2567). การศึกษารูปแบบการประเมินการเสริมสร้างธรรมาภิบาลท้องถิ่น กรณีศึกษารางวัลธรรมาภิบาลระดับชาติ. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *9*(6), 813 – 825. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/270593

ปรินทร ศิริเอี้ยวพิกูล. (2568). การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารท้องถิ่น: กรณีศึกษาความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่เชิงนวัตกรรม. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการศึกษา, 3*(2), 157 - 172. https://so11.tci-thaijo.org/index.php/IAEM/article/view/1811/784

ปรรณิกา มีครุฑ. (2567). การจัดการความรู้ขององค์กรในยุคดิจิทัล. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 2*(2), 29 - 44. https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/article/view/1020/1243

มุจจรินทร์ ทัศดรกุลพัฒน์. (2568). ธรรมาภิบาลในยุคดิจิทัล: ความท้าทายและโอกาสสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์ไทย. *วารสารสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*, 6(2), 186 – 192. https://so12.tci-thaijo.org/index.php/src/article/view/1970/2574

วิจารณ์ พานิช. (2549). *การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สุขภาพใจ.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2564). *การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: แนวคิดและมุมมองร่วมสมัย.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2544). *คู่มือการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี.* สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

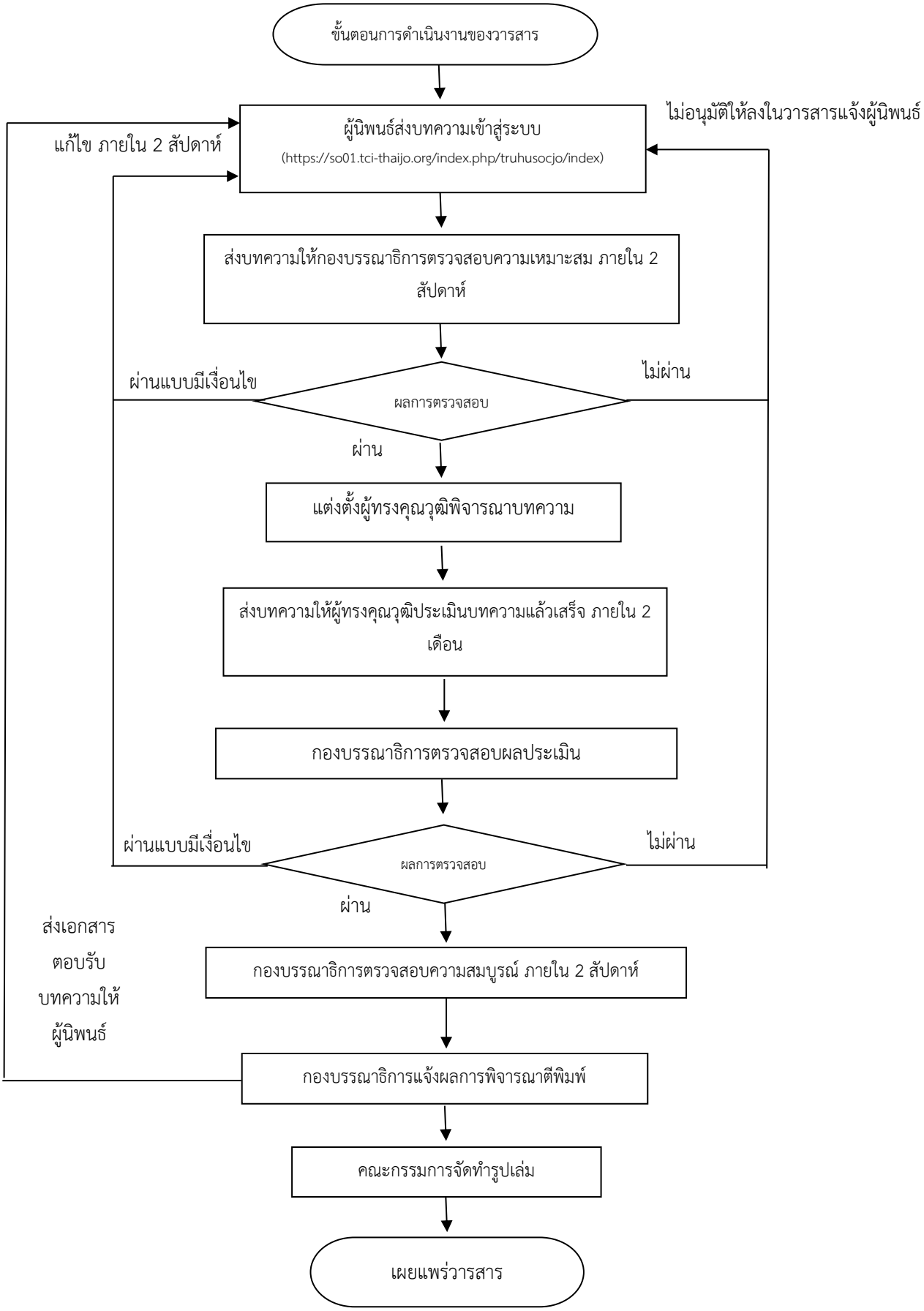
อรทัย ก๊กผล, สติธร ธนานิธิโชติ, ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์, ภควัต อัจฉริยปัญญา, ธีรพรรณ ใจมั่น, ธราดล พันธ์พืช, ณัฐปภัสร์ รัตนพรบุญ, สุธาสินี วิจิตรอินทรามาศ, ทศพล กลิ่นหอม, และสุนิสา แก้วทอง (บรรณาธิการ). (2564). *ทิศทางและความท้าทายของบริบทท้องถิ่นไทย.* สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า. http://www.local.moi.go.th/newweb2019/web/assets/uploads/book/document/20210713_67400.pdf

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Test* (5th ed.). Harper Collins.

Transparency International. (2025). Corruption Perceptions Index 2025. https://www.transparency.org/en/cpi/2025

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
321 ถ.นารายณ์มหาราช ต.ทะเลชุบศร อ.เมือง จ.ลพบุรี 15000
โทรศัพท์ 064-313-8785 Email: husocjo@gmail.com

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.2 บทความวิชาการ (Academic Article) ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพบทความ (Peer Review) ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความผู้พิจารณาบทความจะไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้นิพนธ์บทความ และผู้นิพนธ์จะไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review) ทั้งนี้บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารจะต้องมีผลการประเมิน "ผ่าน" จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 ใน 3 ท่าน

หมายเหตุ หากเกิดปัญหาหรือข้อขัดแย้งใด ๆ ในบทความการตัดสินของกองบรรณาธิการวารสารถือเป็นที่สิ้นสุด

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จะต้องผ่านการตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการของสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สั้นขนาดเอสี่ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษด้านบนกับด้านซ้าย 1 นิ้ว ด้านขวากับด้านล่าง 0.75 นิ้ว พร้อมระบุหมายเลขหน้าที่มุมขวาบนทุกหน้า บทความควรมีความยาว 15 - 18 หน้า โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง และเมื่อรวมเอกสารอ้างอิงแล้วต้องไม่เกิน 20 หน้า ทั้งนี้ หากจำนวนหน้าเกินกว่าที่กำหนดด้วยเหตุผลทางวิชาการ ให้อยู่ในดุลยพินิจของบรรณาธิการ

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาว 300 – 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่องไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key Words) ซึ่งควรเรียบเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจน ดังนี้

- วัตถุประสงค์ ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

- วิธีการศึกษา ควรกล่าวถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาศึกษา สถิติที่นำมาใช้

- ผลการศึกษา ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)

- สรุป ควรกล่าวถึงผลสรุปของการค้นคว้าและศึกษา

- คำสำคัญ ควรมีคำสำคัญ 3 - 6 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

3.2 วิธีการศึกษา (Methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.3 ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จาการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.4 การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี

ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.5 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.6 กิตติกรรมประกาศ (acknowledgements) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงานหรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (Citations in text) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงแตกต่างกันตามประเภทของเอกสารหรือแหล่งที่ใช้อ้างอิง ดังนี้

การจัดรูปแบบหน้ากระดาษวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ระยะขอบ บน 1”

ตั้งค่าหน้ากระดาษ ขนาด A4 (21”×29.7”)

ภายนอก 1” ภายใน 0.75”

ล่าง 0.75”

ชื่อบทความภาษาไทย
ชื่อบทความภาษาอังกฤษ
(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 20)

ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทย*
ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาอังกฤษ
(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 16)

บทคัดย่อ

(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 16)

เนื้อหาของบทความ ใช้ รูปแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 16 ความยาวของบทคัดย่อภาษาไทย 250 - 300 คำ โดยให้เขียนเป็นร้อยแก้ว เน้นเฉพาะเนื้อหาที่สำคัญ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ วิธีการ ผลและวิจารณ์ หรือข้อเสนอแนะอย่างย่อ (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 16)

คำสำคัญ: (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 16) ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความประมาณ 3 - 5 คำ เป็นภาษาไทย ซึ่งตรงกับคำสำคัญในภาษาอังกฤษ เช่น รูปแบบบทความ, ขนาดตัวอักษร, รูปแบบตัวอักษร (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 16)

ABSTRACT

(ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 16)

ความยาวของบทคัดย่อภาษาอังกฤษ 250 – 300 คำ และต้องตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 16)

Keywords: (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวหนา ขนาดอักษร 16) ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความประมาณ 3 - 5 คำ เป็นภาษาอังกฤษ ต้องตรงกับคำสำคัญในภาษาไทย (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดอักษร 16)

* ยศ/ตำแหน่งทางวิชาการ, สาขาวิชา หน่วยงานต้นสังกัด (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวธรรมดา ขนาดอักษร 12)
ยศ/ตำแหน่งทางวิชาการ, สาขาวิชา หน่วยงานต้นสังกัด (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวธรรมดา ขนาดอักษร 12) (ภาษาอังกฤษ)
Corresponding Author: อีเมล์ที่ใช้ประสานงาน (ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ตัวธรรมดา ขนาดอักษร 12)

บทนำ

อธิบายถึงความเป็นมาของเรื่องที่วิจัย ความสำคัญของปัญหาที่ทำการศึกษาวิจัย ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กะทัดรัด และชัดเจน การใช้คำย่อ ต้องมีคำสมบูรณ์ไว้ในครั้งแรกก่อน เนื้อหาของตัวเรื่องควรมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (ควรระบุเป็นข้อ ๆ)

วิธีดำเนินการวิจัย

อธิบายขั้นตอนการวิจัยด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย โดยกล่าวถึงแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

อธิบายถึงสิ่งที่ได้จากการศึกษาหรือวิจัย ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล และการแสดงผลการทดสอบสมมติฐาน และการวิจารณ์ผลการวิจัย ซึ่งการรายงานผลการวิจัยและการวิจารณ์นั้น ควรยึดวัตถุประสงค์ และสมมติฐานของการวิจัยเป็นหลัก เพื่อชี้ให้เห็นว่าผลการวิจัยได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างไรบ้างและสอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไวหรือไมอย่างไร โดยเสนอหลักฐานข้อมูลอย่างเป็นระเบียบและเข้าใจง่าย

(กรณีมีตาราง)

ตาราง 1 เนื้อหาที่เป็นตารางและคำอธิบายสามารถใช้เป็นรูปแบบ 1 คอลัมน์ ได้ตามความเหมาะสม

(n=30)

หัวข้อ	
รวม	

ขีดเส้น 2 เส้น

ขีดเส้น 1 เส้น

ขีดเส้น 1 เส้น

ขีดเส้น 2 เส้น

(กรณีมีภาพ)

ภาพ 1 ชื่อภาพ

(ที่มา:✓.....)

อภิปรายผล

ควรอธิบายถึงผลที่ได้รับจากการศึกษาหรือวิจัย ว่าเป็นไปตามสมมติฐานหรือไม่ ควรอ้างถึงทฤษฎี หรือผลการศึกษาของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ

ข้อเสนอแนะ

อธิบายถึงการนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือข้อเสนอแนะปัญหาที่พบในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

(ดูรูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาและการเขียนเอกสารอ้างอิง)

***หากต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
321 ถ.นารายณ์มหาราช ต.ทะเลชุบศร อ.เมืองลพบุรี จ.ลพบุรี 15000
โทรศัพท์ 0-3642-7485 – 93 ต่อ 40012 โทรสาร 0-3641-1150
Email: husocjo@gmail.com

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาและการเขียนเอกสารอ้างอิง

วิธีการเขียนอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (Citations in text)

1. ใช้รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาแบบ APA 7th (The Publication Manual of the American Psychological Association) การลงรายการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ในรูปแบบดังนี้

หมายเหตุ: เครื่องหมาย √ แสดงถึงการเว้นวรรคโดยการเคาะ Spacebar 1 ครั้ง เวลาลงรายการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาและรายการเอกสารอ้างอิงไม่ต้องใส่ลงไป

2. การลงรายการอ้างอิงในเนื้อหา

2.1 การอ้างอิงแบบท้ายประโยค หรือวงเล็บ (parenthetical citation)

(ชุติมา√สัจจานันท์,√2566)
(Watson,√2024)

2.2 การอ้างอิงแบบบรรยาย (narrative citation) ใช้ในกรณีเริ่มต้องประโยค โดยการกล่าวถึงชื่อผู้แต่ง

ชุติมา√สัจจานันท์√ (2566)
Watson√(2024)

3. ผู้แต่ง 1-2 คน

(ชุติมา√สัจจานันท์√และ√มารศรี√ศิวรักษ์,√2539)
Wegener√and√Petty (1994)

4. ผู้แต่ง 3 คนขึ้นไป

(สรญา√แสงเย็นพันธ์√และคณะ,√2565)
Harris√et√al.,√(2018)

5. ผู้แต่งที่เป็นผู้มีฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ สมณศักดิ์

(ม.ร.ว.คึกฤทธิ์√ปราโมช,√2528)
(คุณหญิงแม้นมาส√ชวลิต,√2521)
(พระธรรมปิฎก√(ป.อ. ปยุตโต),√2540)

6. สิ่งพิมพ์ที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ใช้ชื่อเรื่องแทนชื่อผู้แต่ง

(การพัฒนาสุขนิสัย,√2548)
(Organization Management,√2011)

7. ข้อความที่นำมาอ้างอิง พบแหล่งที่ใช้อ้างอิงมากกว่า 1 แหล่ง สามารถเขียนไว้ในวงเล็บเดียวกันได้ โดยใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นแต่ละงานและเรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้แต่ง

(นวลจันทร์√รัตนากร,√2539;√มารศรี√ศิวรักษ์,√2552;√เยาวภา√โตทรัพย์, 2554)

(Heggs,√1999;√Kates,√&√Devies,√2004)

8. การอ้างอิงราชกิจจานุเบกษา

ให้ใช้ชื่อกฎหมายและตามด้วยปี

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องมาตรฐานการอุดมศึกษา (2549)...ตามที่ พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2505 (2505) กำหนดไว้นั้น

...เนื้อหา...(พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561, 2561)

9. การอ้างอิงเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

ใช้คำว่า อ้างถึงใน หรือ as cited in

การอ้างอิงหน้าข้อความ

ชุติรัตน์ กาญจนธนชัย (2562 อ้างถึงใน กิตติ อะพรรัมย์, 2558) ระบบสารสนเทศที่ดีควรมีความสามารถที่ครอบคลุมการทำงานขององค์กรในด้านต่าง ๆ

Arnett (2000, as cited in Claiborne & Drewery, 2010) suggests there is an emerging adult stage in the lifespan of humans, covering young people between the ages of 18 and 25 years.

การอ้างอิงท้ายข้อความ

สารสนเทศเพื่อการวางแผนกลยุทธ์ (strategic planning information systems) หมายถึงระบบที่จัดให้มีกระบวนการในการพัฒนาแผนระยะยาวสำหรับระบบสารสนเทศบนพื้นฐานของแผนกลยุทธ์โดยภาพรวมขององค์กร (Indstuds, n.d as cited in Faculty of Engineering, University of Porto, 2015)

10. การอ้างอิงจากบทสัมภาษณ์

การเขียนอ้างอิงจากบทสัมภาษณ์ กรณีไม่มีการเผยแพร่เป็นสาธารณะ ให้เขียนอ้างอิงในเนื้อหาเท่านั้น โดยไม่ต้องใส่เป็นรายการอ้างอิงท้ายเล่ม

ระวิวรรณ นาคโชติ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 กุมภาพันธ์ 2567)

(ระวิวรรณ นาคโชติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 กุมภาพันธ์ 2567)

M. Dormnings (personal communication, February 11, 2018)

(A. Wolf, personal communication, October27, 2014)

11. การอ้างอิงแหล่งสารสนเทศภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ให้เขียนชื่อสกุลผู้แต่ง เป็นภาษาอังกฤษ

(Yamada, 2020)

(Xiao, 2021)

วิธีการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (บรรณานุกรม)

1. พิมพ์ชิดขอบซ้าย โดยไม่ต้องจัดหน้าแบบกระจายตัวอักษร (เครื่องหมาย "√ " แสดงถึง การเว้นระยะ 1 เคาะ ให้ผู้เขียนเว้นวรรคเคาะ Spacebar 1 ครั้ง)

2. หากรายการใดไม่มี ไม่ต้องลงรายละเอียดในบรรณานุกรม ให้ลงรายการถัดมาได้เลย

3. การลงรายการผู้แต่ง ผู้แต่งอาจเป็นได้ทั้งบุคคลหรือสถาบัน

- **บุคคลสามัญชน** >> ตัดคำนำหน้านาม นาย, นาง, นางสาว ดร. นายแพทย์ พล.อ. ผศ. รศ.

- **ชาวต่างประเทศ** >> เขียนชื่อสกุลขึ้นก่อน คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค ตามด้วยอักษรย่อชื่อต้น (First name) และ ชื่อกลาง (ถ้ามี)

Potter, J. W.

Pane, J.

- **ผู้มีบรรดาศักดิ์ ฐานันดรศักดิ์หรือสมณศักดิ์** >> กลับเอาบรรดาศักดิ์ไว้หลังชื่อกับ นามสกุล คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

คึกฤทธิ์√ปราโมช,√หม่อมราชวงศ์.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺจิตโต).

- **สถาบัน** >> ให้บันทึกชื่อสถาบันนั้น ๆ โดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ไปหาหน่วยงานย่อย คั่นด้วยชื่อหน่วยงานด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.)

สามารถใช้อักษรย่อของชื่อหน่วยงานได้ในกรณีกล่าวชื่อเต็มและวงเล็บอักษรย่อไปแล้ว เช่น

ครั้งแรก กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ, 2556)

ครั้งถัดไป (ศธ, 2556)

4. ผู้แต่งที่มีฐานะเป็น**บรรณาธิการ** ให้ลงชื่อผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) และวงเล็บอักษรย่อ (บก.) สำหรับหนังสือภาษาไทย หรือ (Ed.) หรือ (Eds.) สำหรับหนังสือภาษาต่างประเทศ

ประวิทย์√สุวณิชย์.√(บก.).

เอื้อมพร√สกุลแก้ว, √และวสุนธรา√ทับทิมแท้.√(บก.).

Ford,√G.√S.√(Ed.).

Jordan,√R.√J,√&√Peter,√T.r,√A.√(Eds.).

5. ผู้แต่ง 1 คน

เอกสารภาษาไทยใส่ชื่อตามด้วยนามสกุล

ชวรินทร์ พาณิชย์.

เอกสารภาษาต่างประเทศนำนามสกุลขึ้นก่อน จุลภาค แล้วตามด้วยอักษรย่อชื่อ เช่น

Kim, P.

6. ผู้แต่ง 2 คน

เอกสารภาษาไทยใส่ชื่อตามด้วยนามสกุล คั่นระหว่างคนแรก และคนที่ 2 ด้วยคำว่า และ

ชวรินทร์ พานิชย์ และ ปริญญากรณ์ ล่ำน้อย.

เอกสารภาษาต่างประเทศนำนามสกุลขึ้นก่อน จุลภาค แล้วตามด้วยอักษรย่อชื่อ คั่นระหว่างคนแรก และคนที่ 2 ด้วย &

Dewey, M. & Kim, P. K.

7. ผู้แต่ง 3-20 คน ให้ใส่ชื่อทุกคน

พชร สันทัด, สุรชาติ ณ หนองคาย, สมาน งามสนิท, ฐนันดร์ศักดิ์ บวรนันทกุล,

เชษฐรัชดา พรรณาธิกุล, กฤษฎิ์ สถิตย์วัฒนานนท์, และประยงค์ เต็มชวาลา.

Ary, D., Jacobs, L.C., Irvine, A. K. S., & Walker, D. A.

8. ผู้แต่ง 21 คน ขึ้นไปให้ใส่ชื่อและสกุลของผู้แต่งคนที่ 1–19 ตามด้วยเครื่องหมาย,... ก่อนชื่อคนสุดท้าย

Gilbert, J. R., Smith, J. D., Johnson, R. S., Anderson, A., Plath, S., Martin, G., Sorenson, K.,

Jones, R., Adams, T., Rothbaum, Z., Esty, K., Gibbs, M., Taultson, B., Christner, G.,

Paulson, L., Tolo, K., Jacobson, W. L., Robinson, R. A., Maurer, O., . . .White, N.

9. การลงรายการชื่อหนังสือ

- <u>ชื่อหนังสือให้พิมพ์ด้วยตัวเอียงและไม่ขีดเส้นใต้</u>
- <u>ชื่อหนังสือที่เป็นภาษาต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นอักษรตัวแรกด้วยตัวพิมพ์ใหญ่</u> และกรณีมีชื่อเรื่องรอง ให้พิมพ์ตามหลังเครื่องหมายมหัพภาคคู่ (:) โดยพิมพ์ชิดอักษรตัวท้าย เช่น

The psychology of prejudice: From attitudes to social action

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาไทยกับการพัฒนาชนบท: กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

10. การลงรายการครั้งที่พิมพ์ ให้ลงรายการตั้งแต่การพิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป แล้วใส่ไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แล้วตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.)

(พิมพ์ครั้งที่ 2). (พิมพ์ครั้งที่ 3). (พิมพ์ครั้งที่ 4). (2nd ed). (3rd ed). (4th ed).

ชื่อหนังสือ (พิมพ์ครั้งที่). กรณีมีพิมพ์ครั้งที่ในวงเล็บต่อท้าย ไม่ต้องใส่เครื่องหมายมหัพภาค (.) ต่อท้ายชื่อหนังสือ

บันทึกถึงดวงดาว (พิมพ์ครั้งที่ 2). ดอกหญ้า.

ชื่อหนังสือ. ต้องใส่เครื่องหมายมหัพภาค (.) กรณีไม่มี (พิมพ์ครั้งที่). ต่อท้าย

บันทึกถึงดวงดาว. ดอกหญ้า.

11. หนังสือไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ และปีที่พิมพ์ ใช้อักษรย่อในกรณีต่อไปนี้

	ภาษาไทย	ภาษาต่างประเทศ
ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	(ม.ป.ป.)	(n.d.)
ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์	(ม.ป.ท.)	(n.p.)

นำอักษรย่อมาใส่ในตามตำแหน่ง

ชื่อผู้แต่ง.√(ม.ป.ป.).√*ชื่อหนังสือ*√(ครั้งที่พิมพ์).√(ม.ป.ท.).

12. หากไม่สามารถพิมพ์จบได้ภายใน 1 บรรทัด ให้ขึ้นบรรทัดใหม่โดยย่อหน้าเข้ามา 7 ตัวอักษร (7 เคาะ)

Estevez, E., Fillottrani, P., & Janowski, T. (2007). *From E-Government to Seamless √√√√√√Government* . Proceedings of CollECTeR Iberoamérica 2007, Chile.

13. การจัดเรียง ให้เรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้แต่ง โดยเรียงตามอักษร ก-ฮ A-Z และแยกภาษาไทยกับภาษาต่างประเทศออกจากกัน

13.1 การเรียงตามลำดับอักษร

ภาษาไทยใช้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน โดยเรียงตามรูปพยัญชนะ ก-ฮ ส่วนคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะเดียวกันให้เรียงตามรูปสระ ดังนี้

อะ อัว อัวะ อา อ า อิ อี อึ อื อุ อู เอะ เอ เอาะ เอา เอิน เอีย เอียะ เอือ เอือะ แอ แอะ โอ โอะ ใอ ไอ

ภาษาอังกฤษใช้หลักการเดียวกับการเรียงคำใน Dictionary โดยเรียง A-Z ดังนี้

Singh, Y., มาก่อน Singh Siddhu, N.

Villafuerte, S. A., มาก่อน Villa-Lobos, J.

13.2 การเรียงลำดับดับงานทหลายงานที่ชื่อผู้แต่งคนแรกเป็นชื่อคนเดียวกัน

- ถ้าชื่อผู้แต่งทุกคนเหมือนกัน ให้จัดเรียงตามปีที่พิมพ์

ตัวอย่าง

เพ็ญพรรณ เจริญพร. (2548).

เพ็ญพรรณ เจริญพร. (2550).

Cabading, J. R., & Wright, K. (2000).

Cabading, J. R., & Wright, K. (2001).

- ถ้าชื่อผู้แต่งที่แตกต่างกัน จัดเรียงตามงานที่มีชื่อผู้แต่งคนเดียวมาก่อน งานที่มีชื่อผู้แต่งอื่นร่วม

ตัวอย่าง

ถิรนันท์ อนวัชศิริวงศ์. (2550).

ถิรนันท์อนวัชศิริวงศ์ และ พิรุณ อนวัชศิริวงศ์. (2552).

Alleyne, R. L. (2001).

Alleyne, R. L., & Evans, A. J. (1999).

- ถ้าชื่อผู้แต่งคนแรกเป็นคนเดียวกันและชื่อผู้แต่งคนที่สอง หรือคนที่สามต่างกัน ให้จัดเรียงตามลำดับอักษรตัวแรกของชื่อสกุลของผู้แต่งคนที่สอง และคนที่สามตามลำดับ

ตัวอย่าง

จักร ติงศภัทย์, จุฑา เทียนไทย, และคำนวณ บัญชา. (2549).

จักร ติงศภัทย์, จุฑา เทียนไทย, และพิบูล ทีรขันธ์. (2551).

Boockvar, K. S., & Burack, O. R. (2007).

Boockvar, K. S., LaCorte, H.C., Giambanco, V., Friedman, B., &

√√√√√√Siu, A. (2006).

- ถ้าชื่อผู้แต่ง คนแรกมีชื่อ สกุล เหมือนกัน ให้จัดเรียงตามลำดับอักษรย่อชื่อต้นและชื่อกลางของชื่อผู้แต่งคนแรก

ตัวอย่าง

Mathur, A. L., & Wallston, J. (1999).

Mathur, S. E., & Ahlers, R. J. (1998).

14. การอ้างอิงแหล่งสารสนเทศภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ให้เขียนชื่อผู้แต่งเป็นภาษาอังกฤษ และแปลข้อมูลส่วนอื่นๆ เป็นภาษาอังกฤษ

15. กรณีที่ผู้แต่งเป็นสถาบัน องค์กร หน่วยงาน และจัดพิมพ์เผยแพร่เอกสารในคราวเดียวกัน ให้ใช้ชื่อหน่วยงานใส่ในตำแหน่งของสำนักพิมพ์

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2564). *มาตรฐานรัฐบาลดิจิทัล ว่าด้วยแนวทางการ √√√√√√เปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐในรูปแบบดิจิทัลต่อสาธารณะ* (มติ ครม. 15 กันยายน 2564). √√√√√√สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล .

รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

1. หนังสือที่เป็นรูปเล่ม E-book ที่ไม่มี DOI*

ไทย ชื่อ√สกุล.√(ปีพิมพ์).√ชื่อเรื่อง√(พิมพ์ครั้งที่).√สำนักพิมพ์.√URL (ถ้ามี) อังกฤษ สกุล,√อักษรย่อชื่อ.√(ปีพิมพ์).√ชื่อเรื่อง√(พิมพ์ครั้งที่).√สำนักพิมพ์.√URL (ถ้ามี)

ตัวอย่าง

อ้างอิงในเนื้อหา

(สำเนาว์ ขจรศิลป์, บุญเรียง ขจรศิลป์, สมประสงค์ น่วมบุญลือ, สุริยา เสถียรกิจอำไพ, และบุญสม ธีรวณิชย์กุล, 2541)

Jones (2002)

อ้างอิงท้ายบทความ

สำเนาว์ ขจรศิลป์, บุญเรียง ขจรศิลป์, สมประสงค์ น่วมบุญลือ, สุริยา เสถียรกิจอำไพ, และบุญสม ธีรวณิชย์กุล. (2541). *การพัฒนารูปแบบค่ายอาสาพัฒนาของนักศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.

Jones, M. (2002). *Social Psychology of Prejudice***.** Prentice Hall.

Doe, R. L., & Johnson, M. K. (2020). *Advanced research methods in psychology* (2nd ed.). Academic Press. https://www.academicpress.com/armip

---

***DOI [Digital Object Identifier]** คือ “ตัวระบุวัตถุดิจิทัลแบบไม่ซ้ำ” เปรียบเสมือนเลขประจำตัวประชาชนของบทความวิชาการหรือเอกสารดิจิทัลพิเศษ ๆ เช่น งานวิจัย หนังสือ รายงาน ฯลฯ ใช้ในการอ้างอิงในงานวิชาการ ช่วยให้ผู้อ่านไปตามดูต้นฉบับได้ เช่น DOI เลข 10.1234√abcd.5678 ให้เอาไปวางต่อท้าย https://doi.org จะกลายเป็น https:√√doi.org√10.1234√abcd.5678 จะเป็นช่องทางที่เข้าไปสู่เนื้อหาได้

---

2. E-book ที่มี DOI

ไทย

ชื่อ√สกุล.√(ปีพิมพ์).√*ชื่อเรื่อง*√(พิมพ์ครั้งที่).√สำนักพิมพ์.√https:√√doi.org√เลข DOI

อังกฤษ

สกุล,√อักษรย่อชื่อ.√(ปีพิมพ์).√*ชื่อเรื่อง*√(พิมพ์ครั้งที่).√สำนักพิมพ์.√https://doi.org/เลข DOI

** กรณีหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีการเผยแพร่ทั้งแบบรูปเล่มและแบบดิจิทัล ให้ระบุชื่อสำนักพิมพ์ตามแบบรูปเล่ม*

ตัวอย่าง

สมชาย ใจดี. (2565). *การบริหารจัดการองค์กรยุคใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 2). https://doi.org/10.1234/abcd.5678

Smith, J. A. (2022). *Modern organizational management* (2nd ed.). https://doi.org/10.1234/abcd.5678

3. หนังสือแปล

ไทย

สกุล,√อักษรย่อชื่อ.√(ปีพิมพ์).√*ชื่อเรื่องภาษาต้นฉบับ*√[ชื่อหนังสือภาษาไทย]√(พิมพ์ครั้งที่).√สำนักพิมพ์.

อังกฤษ

สกุล,√อักษรย่อชื่อ.√(ปีพิมพ์).√*ชื่อเรื่องภาษาต้นฉบับ*√[ชื่อหนังสือภาษาอังกฤษ]√(พิมพ์ครั้งที่).√สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ฮอว์คิง, เอส. (2552). *The illustrated: A brief history of time* [ประวัติย่อของกาลเวลา ฉบับภาพประกอบ] (พิมพ์ครั้งที่ 17). มติชน.

Piaget, J. (1950). *La construction du réel chez l'enfant* [The child's construction of reality]. Neuchâtel, Delachaux, & Niestlé.

4. บทความจากในหนังสือ

ไทย

ชื่อ√สกุล.√(ปีพิมพ์).√ชื่อบทหรือชื่อบทความ.√ใน√ชื่อบรรณาธิการ√(บ.ก.),√*ชื่อหนังสือ*√(น.√เลขหน้า).√สำนักพิมพ์.

อังกฤษ

สกุล,√อักษรย่อชื่อ.√(ปีพิมพ์).√*ชื่อบทหรือชื่อบทความ.*√In√ชื่อบรรณาธิการ√(Ed. หรือ Eds.),√ √√√√√√ชื่อหนังสือ√(pp.√เลขหน้า).√สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2540). การวิจัยอนาคตแบบ EDRF. ใน ทิศนา แขมมณี และ สร้อยสน สกลรักษ์ (บ.ก.), *แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา* (น. 1–18). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bornstein, M. H., Hahn, C. S., Suwalsky, J. T. D., & Haynes, O. M. (2003). Socioeconomic status, parenting, and child development: The hollingshead four- factor index of social status and the socioeconomic index of occupations. In M. H. Bornstein & H. B. Robert (Eds.), *Monographs in parenting series. socioeconomic status, parenting, and child development* (pp. 29–82). Lawrence Erlbaum Associates.

5. บทความจากวารสารแบบรูปเล่ม/ e-journal ไม่มีเลข DOI

ผู้เขียนบทความ.√(ปีที่พิมพ์).√ชื่อบทความ.√*ชื่อวารสาร,√ปีที่*(ฉบับที่),√หน้า-หน้า.√https:// ใส่URL

ตัวอย่าง

ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคอาหารสุขภาพของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารพยาบาลศาสตร์, 37*(2), 45–56.

ธนพล ศรีจันทร์. (2565). แนวทางการจัดการความรู้ในองค์กรราชการไทย. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 20*(3), 12–25. https://www.rjpajournal.org/article/view/2565-management

Brown, T. L., & Chen, R. M. (2018). Community engagement strategies in rural education. *Journal of Educational Leadership, 34*(1), 22–35.

Kumar, A., & Singh, D. (2020). Sustainable development practices in urban planning: A case study. *International Journal of Urban Studies, 15*(4), 101–115. https://ijus.org/article/2020/sustainable-urban

6. บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีเลข DOI

ผู้เขียนบทความ.√(ปีที่พิมพ์).√ชื่อบทความ.√*ชื่อวารสาร,√ปีที่*(ฉบับที่),√หน้า-หน้า.√URL(ถ้ามี)

ตัวอย่าง

สุภาวี ศิรินคราภรณ์. (2567). ทฤษฎีฐานรากเพื่อเอกลักษณ์การออกแบบเครื่องประดับไทยร่วมสมัย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, *44*(1), 15–30. https://doi.org/10.1093/geronj/16.2.134

Neugarten, B. L., Havighurst, R. J., & Tobin, S. S. (1961). The measurement of life satisfaction. *Journal of Gerontology*, *16*(2), 134–143. https://doi.org/10.1093/geronj/16.2.134

7. บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีหมายเลขบทความหรือ eLocator*

ผู้เขียนบทความ.√(ปีที่พิมพ์).√ชื่อบทความ.√*ชื่อวารสาร,√ปีที่*(ฉบับที่),√บทความ√เลขที่บทความ.√URL (ถ้ามี)

ตัวอย่าง

นววรรณ นิชโรจน์ และ ศศิลักษณ์ ขยันกิจ. (2563). บทบาทครูอนุบาลในการส่งเสริมกรอบคิดยึดติดเติบโตในโรงเรียนประไพพิศ (นามสมมติ). *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, *15*(2), บทความ OJED1502032. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/view/243480

Burin, D., Kilteni, K., Rabuffetti, M., & Pia, L. (2019). Body ownership increases the interference between observed and executed movements. *PLOS ONE*, *14*(1), Article e0209899. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0209899

***eLocator**: เป็นหมายเลขบทความที่ใช้แทนเลขหน้าสำหรับบทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์บางฉบับ

---

8. บทความจากหนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ชื่อ√สกุล.√(ปี,√วัน√เดือน).√ชื่อคอลัมน์.√*ชื่อหนังสือพิมพ์*,√เลขหน้า.√URL (ถ้ามี)

ตัวอย่าง

พงษ์พรรณ บุญเลิศ. (2561, 15 สิงหาคม). เดลินิวส์วาไรตี้: ‘สื่อพิพิธภัณฑ์’ เชื่อมยุคสมัยเข้าถึงด้วย ‘มิติใหม่’ อินเทรนด์. *เดลินิวส์*, 4.

Brody, J. E. (2007, December 11). Mental reserves keep brain agile. *The New York Times*. https://www.nytimes.com

9. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต

(Doctoral dissertation / Master’s thesis)

9.1 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์

<u>ไทย</u> ชื่อ√สกุล.√(ปีที่เผยแพร่).√*ชื่อวิทยานิพนธ์*√[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์ √√√√√√หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์].√ชื่อมหาวิทยาลัย. <u>อังกฤษ</u> สกุล,√อักษรย่อชื่อ.√(ปีที่เผยแพร่).√*ชื่อวิทยานิพนธ์*√[Unpublished doctoral √√√√√√dissertation หรือ Unpublished master’s thesis].√ชื่อมหาวิทยาลัย.

การเขียนระดับวิทยานิพนธ์ ในรูปแบบภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

ปริญญาโท ใช้คำว่า **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต** หรือ **Master's thesis**

ปริญญาเอก ใช้คำว่า **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** หรือ **Doctoral Dissertation**

ตัวอย่าง

ศิริพร มงคล. (2564). *การจัดการความขัดแย้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธนพล วงศ์สถิตย์. (2565). *การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในองค์กรภาครัฐ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Smith, J. A. (2020). *Leadership strategies in nonprofit organizations* [Unpublished master's thesis]. University of California, Berkeley.

Lopez, R. M. (2021). *Developing a digital governance framework for public services* [Unpublished doctoral dissertation]. Harvard University.

9.2 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากเว็บไซต์ (ไม่อยู่ในฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์)

<u>ไทย</u> ชื่อ√สกุล.√(ปีที่เผยแพร่).√*ชื่อวิทยานิพนธ์*√[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต √√√√√√หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ชื่อมหาวิทยาลัย].√ชื่อเว็บไซต์.√URL <u>อังกฤษ</u> สกุล,√อักษรย่อชื่อ.√(ปีที่เผยแพร่).√*ชื่อวิทยานิพนธ์*√[Doctoral dissertation √√√√√√หรือ master's thesis, ชื่อมหาวิทยาลัย].√ชื่อเว็บไซต์.√URL

ตัวอย่าง

วราภรณ์ โพธิ์ศรีประเสริฐ. (2545). *การพัฒนาโปรแกรมการปรับปรุงการพูดสำหรับครูปฐมวัยโดยใช้เทคนิคการละคร* [วิทยานิพนธปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/302

9.3 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์

ไทย

ชื่อ√สกุล.√(ปีที่เผยแพร่).√*ชื่อวิทยานิพนธ์*√(หมายเลข UMI หรือ เลขลำดับอื่น ๆ)√[วิทยานิพนธ์ √√√√√√ปริญญาดุษฎีบัณฑิตหรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ชื่อมหาวิทยาลัย].√ชื่อฐานข้อมูล.

อังกฤษ

สกุล,√อักษรย่อชื่อ.√(ปีที่เผยแพร่).√*ชื่อวิทยานิพนธ์*√(หมายเลข UMI หรือ เลขลำดับอื่น ๆ) √√√√√√√[Doctoral dissertation หรือ master's thesis, ชื่อมหาวิทยาลัย].√ชื่อฐานข้อมูล.

ตัวอย่าง

McNiel, D. S. (2006). *Meaning through narrative: A personal narrative discussing growing up with an alcoholic mother* (UMI No. 1434728) [Master's thesis, California State University–Long Beach]. ProQuest Dissertations and Theses database.

10. รายงานที่จัดทำโดยหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่น

ชื่อหน่วยงาน.√(ปีที่เผยแพร่).√*ชื่อเรื่อง.*√สำนักพิมพ์หรือชื่อหน่วยงานที่ผลิตเอกสาร.√URL(ถ้ามี)

11. เอกสารประกอบการประชุม/การประชุมวิชาการ

ไทย

ชื่อ√สกุล.√(วันที่,√เดือน,√ปี).√ชื่อเรื่องที่นำเสนอ.√ใน√ชื่อ√(ประธาน),√ชื่อหัวข้อการประชุม√ √√√√√√ [Symposium].√*ชื่อการประชุม*,√สถานที่ประชุม.

อังกฤษ

สกุล,√อักษรย่อชื่อ.√ (ปี,√เดือน,√วันที่).√ชื่อเรื่องที่นำเสนอ.√In√อักษรชื่อย่อ.√สกุล√(Chair), √√√√√√ชื่อหัวข้อการประชุม√[Symposium].√*ชื่อการประชุม,√*สถานที่ประชุม.

ตัวอย่าง

De Boer, D., & LaFavor, T. (2018, April 26–29). The art and significance of successfully identifying resilient individuals: A person-focused approach. In A. M. Schmidt & A. Kryvanos (Chairs), *Perspectives on resilience: Conceptualization, measurement, and enhancement* [Symposium]. Western Psychological Association 98th Annual Convention, Portland, OR, United States.

12. รายงานการประชุมเชิงวิชาการที่มี proceeding

12.1 Proceeding แบบหนังสือ

ไทย

ชื่อ√สกุล.√(ปี).√ชื่อบทความ.√ใน√ชื่อบรรณาธิการ√(บ.ก.),√*ชื่อหัวข้อการประชุม*.√*ชื่อการประชุม*√ √√√√√√ (น.√เลขหน้า).√ฐานข้อมูล.

อังกฤษ

สกุล,√อักษรย่อชื่อ.√(ปี).√ชื่อเรื่อง.√In√ชื่อบรรณาธิการ√(Ed. หรือ Eds.),√*ชื่อหัวข้อการประชุม*. √√√√√√*ชื่อการประชุม*√(pp./เลขหน้า).√ฐานข้อมูล.

* กรณีมีเลข DOI หรือ URL ให้เติมต่อท้ายจากฐานข้อมูล ตัวอย่าง ชื่อฐานข้อมูล./https://doi.org/xxxx

ตัวอย่าง

พัชราภา ตันติชูเวช. (2553). การศึกษาทั่วไปกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย. ใน ศิริชัย กาญจนวาสี (บ.ก.), *การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย. การประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติ* (น. 97–102). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). A multi-touch surface using multiple cameras. In J. Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), *Lecture notes in computer science: Vol. 4678. Advanced concepts for intelligent vision systems* (pp. 97–108). Springer-Verlag. https://doi.org/10.1007/978-3-540-74607-2_9

12.2 Proceeding แบบวารสาร

ไทย

ชื่อ√สกุล.√(ปี).√ชื่อเรื่อง:√ชื่อเรื่องย่อย.√*ชื่อวารสาร*,√*เลขของปีที่*(เลขของฉบับที่),√เลขหน้า.√URL

อังกฤษ

สกุล,√อักษรย่อชื่อ.√(ปี)√ชื่อเรื่อง:√ชื่อเรื่องย่อย.√ชื่อวารสาร,√เลขของปีที่(เลขของฉบับที่),√เลขหน้า.√ √√√√√√URL

* กรณีมีเลข DOI หรือ URL ให้เติมต่อท้ายจากฐานข้อมูล ตัวอย่าง ชื่อฐานข้อมูล./https://doi.org/xxxx

ตัวอย่าง

Chaudhuri, S., & Biswas, A. (2017). External terms-of-trade and labor market imperfections in developing countries: Theory and evidence. *Proceedings of the Academy of Economics and Economic Education, 20*(1) , 11–16. https://search-proquest-com.elibrary.jcu.edu.au/docview/1928612180?accountid=16285

13. เอกสารประกอบการเรียน (ไม่ได้ตีพิมพ์)

ไทย

ชื่อ√สกุล.√(ปี).√*ชื่อเอกสาร*√[เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์].√คณะ,√มหาวิทยาลัย.

อังกฤษ

สกุล,√อักษรย่อชื่อ.√(ปี).√*ชื่อเอกสาร*√[Unpublished manuscript].√คณะ,√มหาวิทยาลัย.

14. ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย.√(ปี,√วัน√เดือน).√ราชกิจจานุเบกษา.√เล่ม√เลขเล่ม√ตอนที่√เลขตอน.√หน้า√เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548. (2548, 25 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 122 ตอนพิเศษ 39 ง. หน้า 14–23.

พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561, 13 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 33 ก. หน้า 1–18.

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2505. (2505, 27 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา* (ฉบับพิเศษ). เล่ม 79 ตอนที่ 67. หน้า 24–31.

15. เว็บไซต์

ไทย

ชื่อ√สกุลผู้เขียน.√(ปี,√วัน√เดือนที่เผยแพร่).√*ชื่อบทความ.*√ชื่อเว็บไซต์.√URL

อังกฤษ

สกุล,√อักษรย่อชื่อผู้เขียน.√(ปี,√เดือน√วันที่เผยแพร่).√*ชื่อบทความ./*ชื่อเว็บไซต์./URL

* กรณีที่ไม่มีวันที่เผยแพร่ปรากฏ ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หรือ (n.d.)

* กรณีที่มีปรากฏเฉพาะ พ.ศ. หรือ ค.ศ. ให้ใส่แค่ (ปี) เท่านั้น

* กรณีชื่อผู้เขียนและชื่อเว็บไซต์เป็นชื่อเดียวกัน ให้ตัดชื่อเว็บไซต์ออก

ตัวอย่าง

วรารัชต์ มหามนตรี. (2565). *เทคนิคการสรุปความ.*สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. https://www.nupress.grad.nu.ac.th/การสรุปความ

Sparks, D. (2019). *Women's wellness: Lifestyle strategies ease some bladder control problems*. Mayo Clinic. https://newsnetwork.mayoclinic.org/discussion/womens-wellness-lifestyle-strategies-ease-some-bladder-control-problems/

16. Social media

16.1 Twitter ตัวอักษร

Author, A. A.√[@username].√(Year,√Month√date หรือ n.d.).√*เนื้อหาของโพสต์ 20 คำแรก.*√[Tweet]. Twitter.√URL

ตัวอย่าง

Ardern, J. [@jacindaardern]. (2018, October 15). *I salute you, @Kereru4PM #BirdOfTheYear* [Tweet]. Twitter. https://twitter.com/jacindaardern/status/1051569120066469889

16.2 Twitter รูปภาพและวิดีโอ

Author, A. A.√[@username].√(Year,√Month√date หรือ n.d.).√*เนื้อหาของโพสต์ 20 คำแรก.*√[Image or Video attached] [Tweet]. Twitter.√URL

ตัวอย่าง

Figure, N. Z. [@figurenz]. (2019, October 15). *Looking forward to resting up over the holidays?* [sleeping face emoji] [beach with umbrella emoji] *NZ #Health Survey figures show about 70% of adults meet sleep duration…* [Image attached] [Tweet]. Twitter. https://twitter.com/FigureNZ/status/1207422765986279424

16.3 Facebook post

Author, A. A.√(Year,√Month√date หรือ n.d.).√*เนื้อหาของโพสต์ 20 คำแรก.*√[Video or Image attached]. Facebook.√URL

ตัวอย่าง

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2565). *[Book Overview] ศิลปะและวิทยาศาสตร์ของการลงทุนเน้นคุณค่าโดย ผศ. ดร.สัมพันธ์ เนตยานันท์*... [Video]. Facebook. https://www.facebook.com/NU.publishing.house/videos/500261141462779

16.4 Instagram

Author, A. A. √[@username].√(Year,√Month√date หรือ n.d.).√*เนื้อหาของโพสต์ 20 คำแรก.*√ [Photograph].√Instagram.√URL

ตัวอย่าง

New Zealand Police [newzealandpolice]. (2019, November 15). *Class of 2019 // Wellington dog section* [paw prints emoji] #fridayfloof [Photograph]. Instagram. https://www.instagram.com/p/B43Cl_-J9pN/

16.5 YouTube หรือ Streaming video

Uploader, U. U.√(Year, Month Day).√*Title of work.*√[Video].√YouTube.URL

ตัวอย่าง

MSNBC. (2020, January 7). *Julián Castro endorses Elizabeth Warren*. [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=Uk2Tzc8H5po

17. Generative AI

ชื่อบริษัทผู้พัฒนา√ผู้เขียนโมเดลนี้.√(ปีที่ใช้).√*ชื่อของโมเดล*√(versionที่ใช้) [Large language model].√ URL√for AI

ตัวอย่าง

OpenAI. (2024). *ChatGPT* (September 16 version) [Large language model]. https://chat.openai.com/chat

Anthropic. (2024). *Claude* (September 20 version) [Large language model]. https://claude.ai/new

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-Text Citation)

การอ้างอิงแบบท้ายประโยค หรือวงเล็บ (parenthetical citation) : (OpenAI, 2023)

การอ้างอิงแบบบรรยาย (narrative *citation*) : OpenAI (2023)

ตัวอย่าง

เมื่อถามต่อว่าอะไรคือคำอธิบายที่ถูกต้องกว่า ChatGPT ตอบว่าส่วนต่างๆ ของสมองทำงานร่วมกัน และความเชี่ยวชาญของแต่ละส่วนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ (OpenAI, 2023 ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก หรือ OpenAI, 2023; see Appendix A for the full transcript)

Tips : *การใช้ Generative AI ในงานเขียนนั้นมีข้อควรระวัง เพราะคนอื่นไม่สามารถเข้าถึงบทสนทนาของเราได้ เพราะเป็นการสนทนาระหว่างเรากับ AI แม้แต่เราจะระบุ Prompt สำหรับการสนทนาผลลัพธ์ก็อาจจะแตกต่างกันออกไป เราอาจจะใส่ข้อความเต็ม (full text) ของคำตอบที่ยาวจาก Generative AI ไว้ในภาคผนวกหรือในเอกสารเสริมรูปแบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงข้อความที่ถูกสร้างขึ้นจริงได้ และสร้างความน่าเชื่อถือ*

---

18. CC BY-NC-ND

ผู้แต่ง. (ปี). *ชื่อผลงาน.* แหล่งเผยแพร่. URL + [CC license type]

“สามารถแชร์ผลงานนี้ได้ แต่ต้องให้เครดิต ห้ามใช้ในเชิงพาณิชย์ และห้ามดัดแปลง”

“CC” ย่อมาจาก **Creative Commons** เป็น **เงื่อนไขอนุญาต** (license) ที่เจ้าของผลงานใช้เพื่อกำหนด “ขอบเขต” ในการให้คนอื่นนำผลงานไปใช้ได้ และ “CC BY-NC-ND” ถือว่าเป็น **หนึ่งในเงื่อนไขที่เข้มงวดที่สุด**

Creative Commons license ควร **เขียนให้ครบ** เช่น [CC BY], [CC BY-SA], [CC BY-NC-ND] ฯลฯ

ตัวย่อ	ความหมาย	อนุญาตให้ทำอะไร
BY *(Attribution)*	ต้องให้เครดิตเจ้าของผลงาน	✔ ใช้ได้ถ้าใส่ชื่อผู้สร้าง
NC *(Non-Commercial)*	ห้ามใช้เพื่อการค้า	✘ ห้ามใช้ในงานที่มีรายได้
ND *(No Derivatives)*	ห้ามดัดแปลงผลงาน	✘ ห้ามแก้ไข/ตัดต่อ/แปลงเนื้อหา

ตัวอย่างการใช้งานที่ ทำได้	ตัวอย่างที่ ทำไม่ได้
• นำบทความไปแชร์ในเว็บเรียนของมหาวิทยาลัย โดยระบุชื่อเจ้าของผลงาน • พิมพ์แปะไว้บนบอร์ดให้นักศึกษาอ่าน โดยไม่ตัดต่อ/ดัดแปลงใด ๆ	• ตัดต่อวิดีโอ/บทความให้สั้นลงแล้วโพสต์ใหม่ • นำไปประกอบเนื้อหาในคอร์สออนไลน์แบบเก็บเงิน • พิมพ์แจกเป็นหนังสือเรียนเพื่อจำหน่าย แม้จะให้เครดิต

ตัวอย่าง

(1) บทความออนไลน์ที่มีใบอนุญาต CC BY-NC-ND

Smith, J. (2022). *Digital literacy in the age of misinformation*. Open Knowledge Foundation. https://openknow.org/digital-literacy [CC BY-NC-ND]

(2) บทความวิชาการออนไลน์ที่มีลิขสิทธิ์แบบ CC

พิชญา ชนก. (2566). *การใช้สื่อสร้างสรรค์ในห้องเรียนดิจิทัล*. ศูนย์วิจัยเพื่อการเรียนรู้สร้างสรรค์. https://creativeedu.or.th/digital-media [CC BY-NC-ND]

19. ภาพและตาราง

19.1 การอ้างอิง ภาพ (Image, Figure)

ตัวอย่าง

การเขียนใต้ภาพ

ภาพ 1 Infographic การรู้เท่าทันลิขสิทธิ์ในยุคดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัล, 2566)

บรรณานุกรม

เจ้าของผลงาน. (ปี). *ชื่อภาพหรือคำอธิบายภาพ [ประเภทไฟล์]*. แหล่งที่มา. URL

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2566). *อินโฟกราฟิกเรื่องการรู้เท่าทันลิขสิทธิ์ [ไฟล์ภาพ]*. https://www.onlinedesafe.go.th/copyright

World Health Organization. (2023). *Global vaccination progress [Infographic]*. https://www.who.int/vaccine-progress.png

19.2 การอ้างอิง “ตาราง” (Table)

ตัวอย่างด้านล่างตาราง

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2566)

บรรณานุกรม

ผู้จัดทำ. (ปี). *ชื่อเอกสารหรือรายงาน*. แหล่งเผยแพร่. URL

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *รายงานผลการสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2565*. https://www.nso.go.th

Pew Research Center. (2022). *Internet use in emerging economies*. https://www.pewresearch.org/internet2022

แหล่งที่มา

ศูนย์นวัตกรรมทางการศึกษา สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2564). *การอ้างอิงสารสนเทศตาม“Publication Manual of the American Psychological Association” (7th Edition).* คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2022, กุมภาพันธ์, 22). *การเขียนบรรณานุกรม รูปแบบ APA 7th.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. https://www.nupress.grad.nu.ac.th/การเขียนบรรณานุกรม/

American Psychological Association. (2020). *Publication manual of the American Psychological Association* (7th ed.). https://doi.org/10.1037/0000165-000

จริยธรรมการวิจัย

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงาน

1. ลักษณะของบทความที่จะนำลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้แก่ บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทความปริทรรศน์หรือบทวิจารณ์วรรณกรรม (Review Article) ที่มีลักษณะวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจารณ์ แสดงถึงการศึกษาค้นคว้าอย่างรอบด้าน หรือเสนอแง่มุมความรู้ แนวคิด และประเด็นปัญหาต่าง ๆ ทั้งนี้ ควรมีการอ้างอิงทฤษฎีหรือข้อมูลจากแหล่งเอกสารที่เชื่อถือได้

2. ผลงานที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่เคยได้รับการตีพิมพ์หรือกำลังเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งอื่นใดมาก่อน บทความใด ๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสาร ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี หากต้องการตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตก่อน ข้อความรู้ใด ๆ ตลอดจนข้อคิดเห็นใด ๆ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่านโดยเฉพาะ กองบรรณาธิการวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วย

จริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ต้องกำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร การรับรองคุณภาพของผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ ความถูกต้องตามหลักจริยธรรมสากล และสามารถชี้แจงหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบประเมินบทความ (Peer Review) และพร้อมให้การชี้แจงความเบี่ยงเบนต่างๆ จากกระบวนการตรวจสอบที่ได้ระบุไว้

2. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ โดยเด็ดขาดเพื่อรักษาไว้ซึ่งจริยธรรม จรรยาบรรณการทำงานอย่างเคร่งครัด

3. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์และผู้ประเมินบทความ แก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วง เวลาของการประเมินบทความ ซึ่งวารสารกำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพบทความสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิแบบปกปิดรายชื่อ (Double blinded)

4. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง โดยดูผลประเมินจากโปรแกรม Copy Catch ของระบบตอบรับบทความออนไลน์ ThaiJo 2.0 เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นเกินตามที่กำหนดไว้ จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้นิพนธ์หลักทันที ขอคำชี้แจงเพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การลงตีพิมพ์บทความนั้น ๆ

5. หากปรากฏการประพฤติทุจริตภายหลังการดำเนินการตรวจสอบแล้ว บรรณาธิการต้องดำเนินการเพิกถอนบทความนั้นด้วยความชัดเจนที่จะสามารถพิสูจน์ได้ ทั้งนี้การเพิกถอนนี้ต้องให้ผู้อ่านและระบบฐานข้อมูลอื่น ๆ ทราบด้วย

จริยธรรมของผู้นิพนธ์

1. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่า บทความที่ส่งเข้ามายังวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ หรืออยู่ในกระบวนการกลั่นกรองบทความในวารสารอื่น

2. ผู้นิพนธ์ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของวารสารอย่างเคร่งครัด ทั้งรูปแบบการจัดเอกสาร และหลักเกณฑ์การอ้างอิง โดยสามารถศึกษาได้ที่ “คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง”

3. ผู้นิพนธ์จะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อน ไม่สร้างข้อมูลเท็จ บิดเบือน ตกแต่ง หรือตัดเนื้อความเพื่อประสงค์ให้สอดคล้องกับผลสรุป

4. ผู้นิพนธ์ต้องมีชื่อของตนเอง และผู้นิพนธ์ร่วม (หากมี) ปรากฏอยู่ในไฟล์บทความที่ส่งเข้ามายังระบบตอบรับบทความออนไลน์ ThaiJo 2.0 ของวารสาร

5. ผู้นิพนธ์ต้องมีการอ้างอิงเนื้อหาต่าง ๆ ในบทความของตนเอง ทั้งข้อความ ภาพ ตาราง เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น โดยให้ระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในบรรณานุกรมตามหลักเกณฑ์การอ้างอิงของวารสาร ทั้งนี้ผู้นิพนธ์ต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน ซึ่งทางวารสารจะตรวจสอบด้วยโปรแกรม Copy Catch ในระบบส่งบทความออนไลน์ Thaijo 2.0 หากพบการละเมิดลิขสิทธิ์ ทางวารสารจะดำเนินการถอนบทความออกจากการเผยแพร่ทันที และหากมีการฟ้องร้อง ทางวารสารฯ จะไม่รับผิดชอบ และให้เป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์แต่เพียงผู้เดียว

6. เมื่อผู้นิพนธ์ได้รับผลการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ต้องทำการปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ และส่งกลับมายังกองบรรณาธิการในกรอบเวลาที่กำหนด

จริยธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินควรคำนึงถึงคุณภาพบทความตามหลักวิชาการและจริยธรรมสากลเป็นหลัก โดยพิจารณาความสำคัญ คุณค่าของเนื้อหาในบทความ ใช้ความเชี่ยวชาญเพื่อวิเคราะห์คุณภาพและความเข้มข้นของผลงาน โดยปราศจากอคติหรือความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลทางวิชาการรองรับ เป็นเกณฑ์ในการตัดสิน และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์ โดยไม่แสวงหาประโยชน์จากผลงานทางวิชาการที่ตนเองได้ทำการประเมิน

2. ผู้ประเมินต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลทุกส่วนของบทความที่ทำการประเมินให้แก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

3. ผู้ประเมินต้องใส่ความคิดเห็นทางวิชาการของตนลงในแบบฟอร์มการประเมิน ที่อยู่ในระบบตอบรับบทความออนไลน์ของวารสาร ด้วยความชัดเจน ปราศจากความอคติ รวมทั้งต้องส่งผลการประเมินบทความตรงตามกรอบเวลาที่กองบรรณาธิการวารสารกำหนด

4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลทุกส่วนของบทความที่ตนประเมินไปเป็นผลงานของตนเอง ยกเว้นการอ้างอิงบทความหลังจากบทความที่ตนประเมินได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่เรียบร้อยแล้ว

5. กรณีผู้ประเมินพบว่า บทความที่ประเมินเป็นบทความที่มีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนผลงานอื่น ผู้ประเมินต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที ด้วยการเลือกข้อเสนอแนะ ในขั้นตอนการวิจารณ์ว่า “ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ” และระบุเหตุผลมาในช่อง “คำแนะนำอื่น ๆ”

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
พิสูจน์อักษรภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บริสุทธิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. อาจารย์ ดร.สุธินี วงศ์วัฒนานุกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนิตตา โชติช่วง มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
4. อาจารย์ชิณ เฟื่องฟุ้งสุข มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ระวี เรืองวัฒกี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
6. อาจารย์ชญานุตม์ บุญพระเกศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิธิชญา ใจเย็น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

เหรัญญิกกองบรรณาธิการวารสาร: อาจารย์ ดร.ภัทราพร โชคไพบูลย์
เลขานุการวารสาร: นางสาวสุนทรี รื่นชู
ภาพปก: อาจารย์ปรียกาญจน์ ใจสอาด สงวนลิขสิทธิ์ภาพปก

บทความทุกบทความได้รับการตรวจความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งข้อความและบทความเป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการวารสารและมิใช่ความรับผิดชอบของวารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารนี้จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาลงตีพิมพ์วารสารอื่นๆ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา